32- CIHÂD VE SIYER BAHSI

1- Kendilerine Islam'a Da'vet Ulasan Kafirlere Habersiz Baskin Yapmanin Cevazi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
2- Hükümdarin Ordulara Kumandan Ta'yin Etmesi ve Kendilerine Harb ve Sairenin Âdabini Tavsiyesi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
3- Kolayligi Emir; ve Nefret Ettirmeyi Terk Hususunda Bir Bab
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
4- Gadrin Haram Kilinmasi Babi
Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:
5- Harbte Hilenin Cevazi Babi
6- Düsmanla Karsilasmayi Istemenin Keraheti ve Karsilasildigi Zaman Sabrin Emredilmesi Babi
7- Düsmanla Karsilasildigi Zaman Zafer Için Dua Etmenin Müstehab Olusu Babi
8- Harbde Kadinlarla Çocuklari Öldürmenin Haram Kilinmasi Babi
9- Kadinlarla Çocuklarin Gece Baskinlarinda Kasidsiz Olarak Öldürülmelerinin Cevazi Babi
10- Kafirlerin Agaçlarini Kesme ve Yakmanin Cevazi Babi
11- Ganimetlerin Hassaten Bu Ümmete Helal Kilinmasi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
12- Enfal Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
13- Öldüren Kimsenin Ölünün Üzerindeki Esyayi Hak Etmesi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :
Hadisi Serif Su Hükümleri Ihtiva Eder:
14- Nefel Îhsani ve Müslümanlara Bedel Esirlerin Fidye Verilmesi Babi
Hadis-i Seriften Su Hükümler Çikarilmistir:
15- Ganimetin Hükmü Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
16- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in: «Bize Mirasçi Olunmaz; Ne Birakirsak O Sadakadir» Hadisi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
17- Harbe Istirak Edenler Arasinda Ganimetin Nasil Taksim Edildigi Babi
18- Bedir Gazasinda Meleklerle Îmdat Buyurulmasi ve Ganimetlerin Mubah Kilinmasi Babi
19- Esiri Baglayip Hapsetmenin ve Ona Îyilikte Bulunmanin Cevazi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
20- Yahudilerin Hicaz'dan Sürgün Edilmesi Babi
Hadis-i Serif Su Hükümleri Ihtiva Eder:
21- Yahudilerle Hiristiyanlarin Arap Yarimadasindan Çikarilmasi Babi
22- Ahdini Bozanlarla Harb Etmenin ve Kal'a Sahiblerini Âdil, Hükme Ehil Bir Hakimin Hükmüne Havale Eylemenin Cevazi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
23- Gazaya Sitab ve Çatisan Iki Isin Daha Mühim Olanini Öne Alma Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
24- Fütuhat Sayesinde Hacet Kalmayinca Muhacirlerin Ensâra Agaç ve Meyveden Ibaret Olan Bagislarini Iade Etmeleri Babi
26- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Islam'a Davet Îçin Hirakl'e Yazdigi Mektub Babi

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :
27- Peygamber (Saliatlahü Aleyhi ve Sellern) 'in Küffar Kirallarina Kendilerini Allah (Azze ve Cel!e)'ye Da'vet Için Yazdigi Mektublar Babi
28- Huneyn Gazasi Hakkinda Bir Bab
Hadis-i Serif Asagidaki Hükümleri Ihtiva Eder:
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
29- Taif Gazasi Babi
30- Bedir Gazasi Babi
Hadis-i Serif Su Hükümleri Ihtiva Etmektedir:
31- Mekke'nin Fethi Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
32- Ka'be'nin Etrafindan Putlarin Giderilmesi Babi
33- Fetihden Sonra Hiç Bir Kureyslinin Sabir Yolu Ile Öldürülememesi Babi
34- Hydeybiye'deki Hudeybiye Sulhu Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :
Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:
35- Verilen Sözde Durma Babi
36- Ahzab Gazasi Babi
Hadisi Seriften Su Hükümler Çikarilmistir:
37- Uhud Gazasi Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
38- Resülullah {Sallallahii Aleyhi ve Sellem)'in Öldürdügü Kimseye Allah'in Gadabi Siddetli Olacagi Babi
39- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Karsolastigi Müsrik ve Münafik Eziyetleri Babi
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :
40- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Duasi ve Münafiklarin Ezasina Sabri Hakkinda Bir Bab
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
41- Ebü Cehlin Katli Babi
42- Yahudilerin Seytani Ka'b b. Esrefin Öldürülmesi Babi
Hadisten Çikarilan Hükümler:
43- Hayber Gazasi Babi
Hadisi Serfiten Su Hükümler de Çikarilmistir :
Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:
44- Ahzab Gazasi —ki Hendek de Odur— Babi
45- Zü Kared Gazasi ve Diger Gazalar Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
46- Allah Teala'nin; Onlarin Ellerini Sizden Men'eden Odur... Âyeti Hakkinda Bir Bab
47- Kadinlarin Erkeklerle Birlikte Gaza Etmesi Babi
48- Gazi Kadinlara Bahsis Verilip Hisse Verilmemesi ve Düsman Çocuklarini Öldürmenin Yasak Edilmesi Babi
Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:
49- Peygamber (Saüallahü Aleyhi ve Sellem)'in Gazalarinin Sayisi Babi
50- Zatü'r-Rikaa' Gazasi Babi
51- Gazada Kafirden Yardim Dilemenin Keraheti Babi

32- CIHÂD VE SIYER BAHSI

Cihâd: Lügatte mesakkat mânâsina gelir. Seriatta ise : î'lây-i keli-metullah için kuffarla çarpismak hususunda güç sarfetmek yâni dîn ugruna harb etmektir.
Siyer: Sîretin cem'idir' Sîret: Tarikat yâni yol ve mezheb demektir. Burada cihaddan sonra siyerin de zikredilmesi, gazalarda Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ile ashabinin suretlerinden de bahsedilecegi içindir.
Cihâd muhkem bir farizadir. Farziyyeti kitâb, sünnet ve icma-i ümmetle sabittir. Kitaptan delili
«Allah'a ve son güne îmân etmeyenlerle mukatele edin!» [1] ve emsali
âyetlerdir. Sünnetten delilleri bu bahiste görülecek hadîslerle: «Cihâd kiyamet gününe kadar farzdir.» gibi hadislerdir.

1- Kendilerine Islam'a Da'vet Ulasan Kafirlere Habersiz Baskin Yapmanin Cevazi Babi

1- (1730) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : BIze Süleym b. Ahdar, Ibni Avn'dan naklen rivayet etti. (Demis ki) : Kâfi'a mektup yazarak harpten evvel (dine) nasil davet edilecegini sordum. O da bana: «Bu ancak Islâm'in ilk zamanlarinda idi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Benî Mustalik kabilesine gafil bulunduklari, hayvanlarinin suya götürüldügü bir sirada baskin yapmis; savasa yarayanlarini öldürmüs; geri kalanlarini da esir almistir. Yahya demis ki: Zannederim Süleym, Hâris'in kizi Cüveyriye'yi o gün aldi, dedi. (Yahut yüzde yüz Hâris'in kizi Cüveyriye'yi o gün aldi, dedi.)
Bana bu hadîsi Abdullah b. Ömer de rivayet etti. Kendisi o orduda imis» diye cevâp yazdi.

(...) Bize Muhammed b. E1-Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbni Ebî Adiy, Ibni Avn'dan bu isnadla bu hadisin mislini rivayet etti. Ve: «Hâris'in kizi Cüveyriye'yi» dedi. Sekk etmedi.
Bu hadîsi Bu'hâri «Kitabül-Itk»da; Ebû Dâvûd «Kita-bü'l-Cihâd»da; Nesâî «Siyer*de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Benî .Mustalik, Huzâ'a kabilesinin bir koludur. Hicretin besinci yilinda Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu kabilenin müslümanlar üzerine hücuma hazirlandigini haber almis; ve tahkik neticesinde haberin dogru oldugu anlasilmisti. Kabilenin basinda Hz. Cüveyriye (RatfiyallahÛ anha) 'nin babasi Haris b. Ebî Dirâr bulunuyordu. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) mücâhidlerini toplayarak Medîne'den dokuz konak mesafede bulunan Milreysi' suyunun basinda düsmanla karsilasti. Aralarinda harb oldu. Benî Mustalik bozguna ugratildi. On ölü ve 600 esir verdiler. Düsmanin 2.000 devesi ile 5.000 davari da ganimet olarak müslümanlarm eline geçti. Bu gazaya «Müreysi' gazvesi» de denilir.
Ezvâc-i tâhirâttan Hz. Cüveyriye de alman esirler meya-mnda idi. Hz. Âise (RadIyallahü anha) 'nin rivayetine göre Cüveyriye (Raâiyallahü anha) ganimet taksiminde Sabit b. Kays'a veya onun amcasi ogluna verilmis. O da kendisini fidye mukabilinde serbest birakmis. Resulü Ekrem onun fidyesini ödeyerek kendisi ile evlenmis.
Baska bir rivayete göre : Hz. Cüveyriye 'nin fidyesini babasi ödemis. Sonra Re sû Kil la h (Sallallahü Aleyhi ve Seltem) onu babasindan isteyerek kendisi ile evlenmistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Evvelce Islâm'a davet edilen kâfirlere bilâhare habersiz baskin yapmak caizdir. Nevevî bu hususta üç kavil naklediyor.
a) Harbten evvel mutlak surette inzâr (yâni düsmani haberdar etmek) vaciptir. Imam Mâlik ve baskalarinin

kavilleri budur.
b) Inzâr mutlak surette vacip degildir.
c) Küffar evvelce Islâm'a davet olunmamislarsa itizar vacip; davet olunmuslarsa vacip degil, fakat müstehabtir.
Nevevî birinci kavli zayif bulmus; ikincinin daha da zayif hattâ bâtil oldugunu söylemis; üçüncü için : «Dogrusu budur.» demistir. Nâfi', Hasan-i Basrî Sievrî, Leys, Ebû Sevr, Ibni Münzir ve cumhûr-u ulemânin kavilleri de budur.
2- Araplari köle olarak almak caizdir. Çünkü Benî Mustalik kabilesi Araphrlar. Hanefîler'le Mâlikîler'inve cumhûr-u ulemânin mezhepleri budur. Yeni mezhebinde îmam Safiî de buna kail olmustur. Ulemâdan bir cemaatla îmam Safiî 'nin eski mezhebine göre Araplardan köle olmaz.

2- Hükümdarin Ordulara Kumandan Ta'yin Etmesi ve Kendilerine Harb ve Sairenin Âdabini Tavsiyesi Babi

2- (1731) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : BIze Vekî' b. Cerrah, Süfyân'dan naklen rivayet etti. H.
Bize tshâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Âdem haber verdi. (Dedi ki) : Bize Süfyân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize bu hadîsi imlâ sureti ile yazdirdi.

3- (...) H. Bana Abdullah "b. Hâsim dahî rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bana Abdurrahmân (yâni îbni Mehdî) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Alkame b. Mersed'den, o da Süleyman b. Büreyde*-den, o da babasindan naklen rivayet etti. Söyle demis:
Resûlüllah (SaUaltahü Aleyhi ve Sellem) bir orduya veya müfrezeye kumandan tayin ettigi zaman kendisine hassaten Allah'in takvasini beraberindeki müslümanlara da hayir tavsiye eder; sonra söyle buyururdu: «Allah yolunda besmele ile gaza edinl Allah'a küfredenlerle çarpisin! Gaza edin! Ama ganimete hiyanette bulunmayin! Gadir etmeyin! ölülerin burnunu, kulagini kesmeyin! Çocuk Öldürmeyin!
Müsriklerden olan düsmaninla karsilastigin zaman onlari üç haslete (veya güzel huya) da'vet et! Bunlarin hangisinde sana icabet ederlerse onu kabul et; ve kendilerini birak! Sonra :
Onlari Islâm'a davet et! Sayet sana icabet ederlerse onu kabul et; ve kendilerini (serbest) birak!
Sonra kendilerini yurdlartndan muhacirler diyarina göçmeye davet et! Ve onlara haber ver ki(bunu yaparlarsa muhacirlerin lehine olan onlann da lehine, aleyhine olan onlarin da aleyhine olacaktir. Yurdlarmdan göçmeyi kabul etmezlerse onlara haber ver ki, müslümanlarin bedevileri gibi olacaklar; kendilerine Allah'in, mü'minler üzerine cereyan eden hükmü uygulanacak; ganimet ve harada hiç bir haklari olmayacaktir. Meger ki, müslümanlarla birlikte mücâhede edeleri.. Eger bunu kabul etmezlerse onlardan cizyeyi [2] iste! Sayet sana icabet ederlerse onu kabul et; ve kendilerini (serbest) birak! Kabul etmezlerse artik Allah'dan yardim dileyerek onlarla harb et!
Bir kal'a ahâlisini muhasara eder de senden Allah'in ahdini ve Peygamberinin ahdini kendilerine bahsetmeni dilerlerse onlara ne Allah'in ahdini ver; ne de Peygamberinin ahdini!.. Lâkin onlara kendi ahdini ve arkadaslarinin ahdini ver! Çünkü sizin kendi ahidlerinizi ve arkadaslarinizin ahidlerini bozmaniz, Allah'in ve Resulünün ahdini bozmaktan ehvendir.
Bir kal'a ahalisini muhasara eder de, senden kendilerine Allah'in hükmünü tatbik etmeni isterlerse onlara Allah'in hükmünü tatbik etme! Lâkin onlara kendi hükmünü tatbik et! Zîrâ Allah'in onlar hakkindaki hükmüne isabet edip etmIyecegInI bilmezsin!»
Abdurrahmân bunu yahut benzerini söylemistir. Ishâk ise Yahya b. Âdem'den rivayet ettigi hadîsinin sonunda sunlari ziyâde etmistir: «Dedi Id : Ben bu hadisi Mukaatil b. Hayyan'a andim da : Bana Müslim b. Heysam, Numân b. Mukarrin'den, o da Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Seliemjden naklen bu hadîsin mislini rivayet

etti; dedi. (Yahya: Yâni hadîsi Alkame, fbnî Hayyan'a söylüyor, demistir.)

4- (...) Bana Haccâc b. Es-Sâir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Abdüssamed b. Abdilvâris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sute rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Alkame b. Mersed rivayet etti. Ona da Süleyman b. Büreyde, babasindan naklen rivayet etmis. Babasi söyle demis:
«ResûlÜllah (SaUalîahü Aleyhi ve Sellem) bir kumandan veya müfreze gönderdigi zaman onu çagirir da kendisine tavsiyede bulunurdu...» Râvi hadîsi, Süfyân'in hadîsi mânâsinda nakletmistir.

5- (...) Bize Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Munammed b. Abdüvehhâb El-Ferrâ\ Hüseyn b. Velîd'den, o da Su'be'den bu isnadla rivayette bulundu.
Seriyye: Ordudan seçilen bir kit'a askerdir. Bunlarin vazifesi düsmana baskin yaparak tekrar yerlerine dönmektir. îbrâhîm Harta î 'nin beyanina göre: Seriyye, dört yüz kadar suvâri demektir. Bunlara seriyye denilmesi, geceleyin gittikleri ve gidislerinden kimsenin haberi olmadigi içindir. Zîra geceleyin yürüdü mânâsinda Araplar : «sera» ve «esrâ» kelimelerini kullanirlar.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) müsriklerin üç haslete davet olunacagini bildirdikten sonra, bunlarin neler oldugunu beyân hususunda:
«Sonra onlari Islâm'a davet et!» buyurmustur. Nevevî bu cümlenin bütün Sahîh-i Müslim nüshalarinda burada oldugu gibi «sonra» mânâsina gelen «sunime» edati ile rivayet -edildigini söylüyor. Kaadî Iyâz : «Bu rivayetin dogru sekli sümme edatim düsürerek (onlari Islâm'a davet et!) seklinde okumaktir. Filhakika Ebû Ubeyd'in ki-tabinda, Ebû Davud'un -Sünen»itxle ve baska yerlerde sümme iskat edilerek dogrusu rivayet olunmustur. Çünkü bu cümle üç hasletin tefsirinden baska bir sey degildir.» diyor. Mâzirî ise «sümme* edatinin burada lüzumsuz degil, istiftâh yâni söze baslamak için getirilmis oldugunu söylemistir,
«Sonra kendilerini yurtlarindan muhacirler diyarina göçmeye davet et!» ilâh... cümlelerinden murâd: Medîne'ye hicretlerinin müstehab olusudur. Medîne'ye hicret ederlerse fey' [3] ve ganimet gibi mallarin kendilerine verilmesini hak edecekler; aksi takdirde çölde yasayip hicret ve gazalara istirak etmeyen bedevi müslümanlar gibi fey' ve ganimette bir haklan olmayacak, kendilerine yalniz istihkaklarina göre zekât verilecektir.
Imam Safiî bu hadîsle istidlal ederek: «Sadakalar, fey'de hakki olmayan fakirlere verilir; fey' yalniz askerin hakkidir. Sadaka alanlara fey', fey' alanlara da sadaka verilmez.» demistir. îmam Âzam'la Mâ1ik'e göre iki nevi' mal arasinda bir fark yoktur; ve her iki Arkaya verilebilirler.
Ebû Ubeyd bu hadîsin mensûh oldugunu iddia etmisse de Nevevî bunun kabul edilmediginî söylüyor.
Hadîs-i serifteki zimmetten murâd: Ahd yâni verilen sözdür. Buradaki nehîleri ulemâ tenzîhen mekruh mânâsina almislardir,

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Gadir yâni ahdi bozmak, ganimete hiyanet, harbte küçük çocuklari öldürmek gibi seyler haramdir.
2- Bas kumandanin, kumandan ve askerlere Allah'dan korkmalarini ve emirleri altinda olanlara iyi muamele etmelerini tavsiyede bulunmasi, harb esnasindaki vazifelerini ve kendilerine nelerin haram, helâl, mekruh veya müstehab oldugunu bildirmesi müstehabtir.
3- îmam Mâlik, Evzâî ve diger bazi ulemâ bu hadîsle istidlal ederek: «Cizye Arap olsun, acem olsun; kitabî olsun, mecûsi veya baska bir dîne mensûb bulunsun bütün kâfirlerden alinir.» demislerdir.
îmam Âzam 'a göre cizye Arabin müsrikleri ile mecûsîleri müstesna olmak üzere bütün kâfirlerden alinir. Imam Safiî ise Arap olsun, Acem olsun yalniz ehl-i kitâb ile Mecûsîlerden alinacagina kail olmustur.
4- Cizye denilen verginin mikdannda da ihtilâf olunmustur. Imam Azam'la diger Küfe ulemasi ve îmam Ahmed bunun zengine senelik kirk sekiz dirhem, orta halliye yirmi dört, fakire on iki dirhem olacagini

söylemislerdir. îmam Safiî 'ye göre zengin ve fakirden senelik en az bir dînâr alinir. Çok miktari anlasmalarina baglidir. Imam Mâlik altin sahibinden dört dînâr; gümüs sahibinden kirk dirhem alinacagina kail olmustur.

3- Kolayligi Emir; ve Nefret Ettirmeyi Terk Hususunda Bir Bab

6- (1732) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Ebû Kûreyb rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Bekr'indir. (Dediler ki) : Bize Ebû Üsâme, Büreyd b. Abdillâh'dan, o da Ebû Bürde'den, o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Satlalici/iÜ Aleyhi ve Seltem) ashabindan birini bir hangi isi hususuna gönderdigi vakit:
«Sevindirin; nefret ettirmeyin! Kolaylastirin; güçlestirneyin!» buyururdu.

7- (1733) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekî', Su'be'den, o da Saîd b. Ebî Bürde'den, o da babasindan, o da dedesinden naklen rivayet etti ki, Peygamber (SaUaIlahü Aleyhi ve Seilem) kendisini Muâz'Ia birlikte Yemen'e göndermis; ve :
«Kolaylastirin! Güçlestirmeyin! Sevindirin! Nefret ettirmeyin! Uyusun! Ihtilâf etmeyin!» buyurmuslar.

(...) Bize Muhammed b. Abbâd da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Stif-yân, Amr'dan naklen rivayet etti. H.
Bize tshâk b. Ibrahim ile Ibni Ebî Halef de Zekeriyyâ b. AdIy'den rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ubeydullah, Zeyd b. Ebî Üneyse'den naklen haber verdi
Her iki râvi Saîd b. Ebî Bürde'den, o da babasindan, o da dedesinden, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Selicm)'den naklen Su'be'nin hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir. Yalniz Zeyd b. Ebî Üroeyse'nin hadîsinde : «Uyusun! Ihtilâf etmeyin!» cümlesi yoktur.

8- (1734) Bize Ubeydullah b. Muâz El-Anberî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû't-Teyyâh'dan, o da Enes'den naklen rivayet etti. H.
Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah b. Saîd rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Velîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. Her iki râvi Su'be'den, o da Ebû't-Teyyâh'dan naklen rivayette bulunmuslardir. Ebû't-Teyyâh söyle demis : Ben Enes b. Mâlik'i sunu söylerken isittim: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Kolaylastirin! Güçlestirmeyin! Teskin edin! Nefret ettirmeyin!» buyurdu.
Ebû Mûsâ rivayetini Buhari «Kitâbû'I-Megâzî»de; Enes rivayetini de «Kitâbü'1-Ilm» ile «Kitâbül-Edeb^de tahrîc etmistir.
Hadîs-i serif cevâmiu'l-kelimdendir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in sözü az, mânâsi çok olan hadîslerine «cevâmiu'l-kelim» denildigini evvelce görmüstük. Bu hal ona mahsus bir lütfü Ilâhîdir.
Bu hadîsin cevâmiu'l-kelimden sayilmasi bütün dünyâ ve âhîret hayirlarina sâmil oldugundandir. Zîra dünya amel yeri, âhiret de ceza diyaridir. Iste Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) burada dünyaya ait islerde insanlara kolaylik gösterilmesini, âhiret umuru huyunda da hayirli va'dler; sevindirici müjdeler verilmesini emir buyurmus; bu suretle âlemlere rahmet olarak gönderildigini isbât eylemistir.
Burada söyle bir suâl hatira gelebilir: Bir seyin emredilmesi o seyin addinin haram oldugunu gösterir. Su halde kolaylik gösterilmesi emredildikten sonra bir de «Gtiçl estirmeyin!» buyurulmasinin faydasi nedir?
Bu suâle allâme Aynî su cevâbi veriyor : «Biz bu kaideyi teslim etmiyoruz. Etsek bile burada maksat, zimmen lâzim gelen mânânin te'-kîd için sarahatle irâde edilmesidir. Zîra yalniz «Kolaylastirin» buyursa idi, nekire olan bu emir, bir defa kolaylik gösterip ekseri hallerde güçlük çikaran kimseye de uygun düserdi. Fakat «Güçlestirmeyin!» buyurunca artik bütün hâllerde güçlestirmenin her yönü ile kaldirildigi anlasilmistir. «Nefret ettirmeyin!» ifadesinde de hal böyledir.»
«Siyak-i nefîde gelen nekireler umûm ifade ederler. Binâenaleyh burada sadece «Güçlestirmeyin!», «Nefret ettirmeyin!» buyurmak yeterdi.» denilirse söyle cevap verilir: Güçlestirmenin kaldirilmasindan kolaylastirmanin

sübût bulmasi lâzim gelmedigi gibi, nefret ettirmemekten de kolaylastirmak lâzim gelmez. Iste bu zid manâli sözler bunun için bir araya getirilmislerdir. Makam da îzâh îcab eder; zîra va'z ve irsada ben^ zemektedir. Mânâ sudur:
«Insanlara yahut mÜ'minlere Allah'in fadlu keremini, sevabini, ihsaninin çoklugunu, rahmetinin genisligini müjdeleyin!..»
«Nefret ettirmeyin!» cümlesinin mânâsi da öyledir. Yâni muhtelif vaîd ve korkutucu emir ve nehîleri söyleyip siddet göstermeyin ki, yeni müslüman olanlar, bulûg çagma yaklasan çocuklar ve günahlarindan tev-be etmis bulunan âsîler îslâm'a yatissinlar. Bunlari lütfü mülâyemetle yavas yavas ibâdetlere alistirin! Nitekim îslâmiyetin ilk zamanlarinda bu tedrîce riâyet olunuyordu. Çünkü yeni müslüman olan bir kimseye gösterilen kolaylik, onun dîne isinmasina ve nesatinin artmasina sebep oluyordu. Siddet gösterilmis olsa ya dîni kabuî etmez yahut dînde sebat göstermeyip dönebilirdi.
Hadîsin Muhammed b. Abbâd rivâyetindeki Süfyân tarîki hakkinda Dârekutnî söz etmis; bu hadîsi Buhâri‘nin, Süfyân tarîki ile tahrîc etmedigini söylemisse de Nevevî kendisine cevap vermis; burada tmam Müslim 'e karsi söylenecek bir söz olmadigim kaydettikten sonra sunlari ilâve etmistir: «Çünkü Muhammed b. Abbâd mevsuk bir râvîdir. Hadîsi Süfyân’dan, onun da Amr b. Saîd 'den naklen rivayet ettigini kat'i-yetle bildirmistir. Hadîs sabit olmasa bile M üs1im'e yine zarar vermez; zîra metni baska yollardan sabit olmustur.»

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Cemaata Allah'in lütf-u kereminden, sevabinin çoklugundan, ihsaninin genisliginden bahsederek onlari dîne isindirmasi gerekir. Allah'in tebsîrâtini söylemeyip sirf azabindan bahisle onlari korkutmak bilhassa yeni müslüman olanlar karsisinda zararli ve memnu' bir harekettir.
2- Bir iste söz sahibi olanlarin daima rifk-u mülâyemetle muamele görmeleri; ortak is yürütenlerin birbirleri ile uyusup anlasmalidir. Velev ki iazîlet sahibi insanlar olsunlar. Çünkü hatirlatma mü'minler için faydadan hâlî degildir.

4- Gadrin Haram Kilinmasi Babi

9- (1735) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îMuhammed b. Bisr ile Ebû Üsâme rivayet ettiler. H.
Bana Züheyr b. Harb ile Ubeydullah b. Saîd (yâni Ebû Kudâmete's-Serahsî) de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Yahya —ki Kattân'dir— rivayet etti. Bunlarin hepsi Ubeydullah'dan rivayet etmislerdir. H.
Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr dahî rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah, Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Allah kiyamet gününde gelmis geçmis bütün Insanlari bir araya topladigi vakit her vefasiz için bir sancak çekilecek; ve : iste fülân oglu fülânin vefasizligi budur! denilecektir.» buyurdular.

(...) Bize Ebû'r-Rabi' El-Ateki rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ham-mâd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Eyyûb rivayet etti. H.
Bize Abdullah b, Abdirrahmân Ed-Dârimî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sahr b. Cüveyriye rivayet etti. Bu râvilerin ikisi ek Nâfi'den, o da tbni Ömer'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ye StUemyden naklen bu hadîsi rivayet etmislerdir.

10- (...) Bize Yahya b. Eyyûb ile Kuteybe ve Ibni Hucr da Ismâîl b. Ca'fer'den, o da Abdullah b. Dinar'dan naklen rivayet ettiler ki, îbni Dinar, Abdullah b. Ömer'i söyle derken isitmis: Resûlüllah (Sallatlahu Aleyhi ve

Sellem) :
«Süphesiz ki vefasiz için kiyamet gününde Allah bir sancak dikecek ve: Dikkati.. Bu fülânin vefasizligidir! denilecektir.» buyurdular.

11- (...) Bana Harmeletü'bnü Yahya rivayet etti. (Dedi ki: Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihâb'dan, o da Abdullah'in iki oglu Hamza ile Sâlim'den' naklen haber verdi ki, Abdullah b. Ömer söyle demis: Ben Resûlüllah (Sallat taJiü Aleyhi ve Sellem)i:
«Kiyamet gününde her vefasiz için bir sancak olacaktir.» buyururken isittim.

12- (1736) Bize Mufaammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ibni Ebî Adiy rivayet etti. H.
Bana Bisr b. Halid dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed (yâni Ibni Ca'ferJ haber verdi. Bunlarin ikisi de Su'be'den, o da Süleyman'dan, o da Ebû Vâil'den, o da Abdullah'dan, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen rivayet etmislerdir.
«Kiyamet gününde her vefasiz için bir sancak olacak : Bu fülânin vefasizligidir; denilecektir.» buyurmuslar.

(...) Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Nadr b. Sümeyl haber verdi. H.
Bana Ubeydullah b. Saîd dahî rivâ et etti. (Dedi ki) : Bize Abdur-rahmân rivayet etti. Bunlarin hepsi Su'be'den bu isnâdla rivayette bulunmuslardir. Yalniz Abdurrahmân'm hadîsinde: «Bu fülânin vefasizligidir; denilecektir.» cümlesi yoktur.

13- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Yahya b. Âdem, Yezîd b. Abdilâzîz'den, o da A'mes'den, o da Sakîk'dan, o da Abdullah'dan [4] naklen rivayet etti. Söyle demis: Re-sûlüllah (SaliaÜahü Aleyhi ve Sellem):
«Kiyamet gününde her vefasiz için bir sancak olacak; onunla taninacak : Bu fülânin vefasizligidir; denilecektir.» buyurdular.

14- (1737) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ubeydullah b. Saîd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdurrahman b. Mehdi, Su'be'den, o da Sabit'den, o da Enes'den naklen rivayet etti. Enes söyle demis: Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Kiyamet gönünde her vefasiz ign bir sancak olacak; onunla bilinecektir.» buyurdular.

15- (1738) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ubeydullah b. Saîd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdurrahmân rivayet etti. (Dedi ki) : BIze Su'be, Huleyd'den [5], o da Ebû Nadra'dan, o da Ebû Saîd'den, o da Feyg&mher (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) 'den naklen rivayet etti.
«Kiyamet gününde her vefasiz için arkasinda bir sancak olacaktir.» buyurmuslar.

16- (...) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-düssamed b. Abdilvâris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Müstemir b. Key-yân [6] rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ebû Nadra, Ebû Saîd'den naklen rivayet etti. Söyle demis: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Kiyamet gününde her vefasiz için bir sancak olacak; kendisi için
vefasizligi mikdari dikilecektir. Dikkat edin ki, gadir i'tibari ile âmmeyi idare edenden daha büyük vefasiz yoktur.» buyurdular.
Bu hadîslerden Abdullah b. Ömer rivayetini Buhâri «Kitabu'1-Edeb» ile «Kitâbu'l-Fiten»de; Abdullah

b. Mes'ûd rivayetini «Kitâbu'l-Cizye»de tahrîc etmistir.
Gadir: Bir seyi yapacagina söz verip de yapmayan vefasiz demektir. Her vefasiz için bir sancak dikilmekten **murâd:** Onu halk huzurunda teshîr edecek bir alâmet dikilmesi dir. Eskiden bir kimse verdigi sözü yerine getirmezse Araplar pazar yerlerine sancaklar dikerek onun vefasizligini teshir ederlermis.
«Bu filânin vefasizligidir.» cümlesinin manâsi: Bu onu rezîl eden vefasizliginin alâmetidir, demektir.

Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:

1- Gadir yâni vefasizlik siddetle haramdir. Bahusus kaymakam, vali ve devlet reisi gibi âmme hizmetinde bulunanlarin verdikleri sözü tutmamalari daha da siddetle memnû'dur. Çünkü böylelerin gadrinden dogacak zarar birçok kimselere dokunur. Meshur kavle göre bu hadîs vefasiz hükümdar hakkinda vârid olmustur.
Kaadî Iyâz burada iki ihtimâlden bahsetmistir:
Birinci ihtimâl, hükümdarin gadridir. Bu, millete karsi verdigi sözü tutmamak yahut üzerine aldigi vazifeyi yapmamakla ajur.
Ikinci ihtimâl, milletin hükümdara karsi vefasizligidir. Bu da ona karsi itaatsiz davranmak, fitneye sebep olacak seyleri yapmakla meydana gelir.
Nevevi : «Sahîh olan birinci ihtimâldir.» demisse de Buhari sârini Aynî, haberi umum mânâsina hamletmekte bir beis görmemistir.
2- Bu rivayetler «Kiyamet gününde insanlar annelerinin adlan ile çagirilacaktir.» diyenlerin sözünü reddetmektedir. îbni Battal: «Baba adi ile çagirmak, ta'rîften daha saglam ve temyiz için daha beligdir.» diyor.
3- Zahire göre hüküm vermek caizdir.

5- Harbte Hilenin Cevazi Babi

17- (1739) Bize Aliyyü'bnü Hucr Es-Sa'dî ile Amru'n-Nâkid ve Züheyr D. Harb rivayet ettiler. Lâfiz Alî ile Züheyr'indir. (Alî: Ahberanâ ta.birini kullandi, ötekiler: Haddesena dediler.) Süfyân söyle demis : Amr, CâbIr'i sunlari söylerken isitmis: Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SeHem) :
«Harb hileden ibarettir.» buyurdular.

18- (1740) Bize Muhammed b. Abdirrahmân b. Sehm de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Mübarek haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmâm b. Münebbih'den, o da Ebû Hüreyre'den naklen haber verdi. Ebû Hüreyre söyle demis : Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Harb hileden ibarettir.» buyurdular.
Bu hadîsleri Buhâri «Kitabü'l-Cihâd»da; Câbir rivayetini Ebû Dâvûd ile Tirmizî «Kitâbü'I-Cihâd»da; Nesâî «Kitabü's-Siyer»de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir. Bu bâbta Nesâî, Hz. A1î (Radiyallahuanh)'dan, Ibni Mâce , Hz. Ibni Abbâs ile Hz. Âise'den; Ebû Dâvûd, Kâ'b b. Mâlik (RadiyaIlahü anh) 'dan; Imam Ahmed Hz. Enes'den; Bezzâr, Ibni Ömer'le Hüseyin b. Alî 'den Ebû Ya 'lâ El.Mavsilî, Hasan b. Aliy (RadiyaIlahü anh) 'dan Ebû Yâlâ ile Taberâni Abdullah b. Selâm 'dan; Taberânî Zeyd b. Sabit'le Nevvâs b. Sem'ân, Avf b. Mâlik, Nuaym b. Mes'ûd ve Nebît b. Serît'dan hadîsler tahrîc etmislerdir.
Had'a : Aldatmak, hile yapmak, niyetinin aksini göstermektir. Bu kelime «hud'a» ve «hudea» sekillerinde de okunabilirse de en meshur kiraati «had'a»dir. Sa'leb ve diger lisan âlimleri : «Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve SellemYm lügati budur.» demislerdir.
Harpte küffara hîle yapmak bütün ulemânin ittifaki ile caizdir; ve nasil imkân bulunursa öyle yapilir. Yalniz küffara verilen söz ve emâni bozmak caiz degildir. Bu hususta Ibni '1-Arabi sunlari söylemistir :
«Harpte aldatma : Gizlemek, örtmek ve sözden dönmek gibi seylerle olur. Bu haramdan istisna ve tahsis edilen câizattandir. Yalan bilittifak haram; fakat bazi yerlerde bilittifak caizdir. Bunlarin basinda harp gelir. Kullarin

za'findan dolayi harp ve emsalinde Allah yalan söylemeye bir lütuf olarak izin vermistir. Onun helâl kilinmasinda aklin hiç bir te'-sîri yoktur. Bu is sadece seriata aittir. Sayet bid'atçnarin dedigi gibi yalanin haram kilinmasi aklî ve haram kilma isi nefsi bir sifat olsaydi yalan söylemek ebediyyen helâl olamazdi. Bu mesele aklî meselelerden degildir ki cevap vermeye degsin! Bu cihet ulemâmiza gizli kalmis; Taberî (yalan ancak ta'rîz yollari ile caiz olur, hakikî yalara söylemek helâl degildir.) demis; Nevevî; (Zahire bakilirsa hakikî yalani söylemek mubahtir, lâkin yâlniz ta'rîzle yetinmek efdaldir.) mütaleasinda bulunmustur...»

6- Düsmanla Karsilasmayi Istemenin Keraheti ve Karsilasildigi Zaman Sabrin Emredilmesi Babi

19- (1741) Bize Hasen b. Aliy El-Hulvanî ile Abd b. Humeyd rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Âmir El-Akadî, Mugîre'den —ki Ibni Abdirrahnian El-Hizâmî'dir— o da Ebû'z-Zinâd'dan, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti ki, Peygamber (SallaÜahü Aleyhi ve Seilem) ;
«Düsmanla karsilasmayi temenni etmeyin; ama onlarla karsilastiginiz vakit sabredin!» buyurmuslar. .

20- (1742) Bana Muhammed b. RâfV de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrezzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bana Mûsâ b. Ukbe, Ebû'n-Nadr'dan, o da Eslem (kabilesinden Peygamber {Sallaiiahü Aleyhi ve Senem)* in ashabindan Abdullah b. Ebî Evfâ denilen bir zatin kitabindan naklen haber verdi. Ömer b. Ubeydil-lâh Harûrüer üzerine yürüdügü vakit Abdullah kendisine mektup yazarak, Resûlüüah (Sallaiiahü Aieyhi ve Selteinyin düsmanla karsilastigi bir gününde bekledigini, tâ günes (batiya) meylettigi zaman aralarinda ayaga kalkarak:
«Ey nâs! Düsmanla karsilasmayi temenni etmeyin! Allah'dan afiyeti isteyin! Onlarla karsilastiginiz zaman da sabredin! Bilin ki, cennet kiliçlarin gölgeleri altindadir.» buyurdugunu; sonra Peygamber (Sallaiiahü Aleyhi ve SelUm) (tekrar) kalkarak:
«Allahim! Ey kitabi indiren, bulutu hareket ettiren ve hizibleri bozguna ugratan! Bunlari perisan et! Ve bizi onlar üzerine muzaffer kil!» dîye duâ ettigini ona haber vermis.
Bu hadîsleri Buhâri «Kitâbu'l-Cihâd»in birkaç yerinde; Ebû Dâvûd ile Nesâî dahî ayni bahiste tahrîc etmislerdir. Peygamber {Sallaiiahü Aieyhi ve Seliem)'m düsmanla karsilasmayi istemekten men' etmesi bu temenni böbürlenmeyi ve nefse, kuvvete güvenmeyi tezammun ettigi içindir. Bu bir nevi' zulümdür. Allah Teâlâ ise mazluma yardimi tekeffül buyurmustur. Bir de bu hareket düsmani hiçe Sayip onunla alay etmek olur ki, ihtiyat ve tedbire muhaliftir. Huneyn harbinde müslümanlara ucub gelmis, bu sebeple harbin basinda bozulmuslardi. Sonradan kendilerine gelince Allah'in nusrati da yetisti. Müslüman —bugünkü telâkkinin aksine olarak— kendine ve kuvvetine degil, daima Allah'a güvenecektir.
Sonra belâya sabir hususunda herkes bir degildir. Peygamber {Sallaiiahü Aleyhi ve Sellem) ile birlikte harbeden bîr adam, aldigi yaralarin acisina dayanamayarak intihar etmisti. Onun içindir ki, Hz. Ebû Bekir: «Bence afiyette olup sükretmem, ibtilâ edilip sabretmemden daha makbuldür.» demistir. A1i (Radiyallahu anh) 'nm.dahî ogluna: «Yavrucugum, sakin bir kimseyi mübârezeye davet etme! Ama seni birisi ona davet ederse hemen karsisina çik! Zîra o zâlimdir; Allah Teâlâ zulüm gören kimseye yardimi tekeffül buyurmustur.» dedigi rivayet olunur.
MÜbâreze: Harpten önce iki taraftan birer kisi çikarak yekeyek harbetmeleridir. Bunun hükmü hususunda Ibni'l-Münzir sunlari söylemektedir: «Kendilerinden ilim alinan bütün ulemâ bir kimsenin mübârezeye çikabilecegine ve kumandanin izni ile mübârezeye davet de edebilecegine ittifak etmislerdir. Yalniz Hasan-i Basrî müstesna! Çünkü o bunu mekruh saymistir...»
Bazilari kumandanin izninden bahsetmeksizin mübârezeyi mubah görmüslerdir, imam Mâlik ile Sâ'fiî'nin kavilleri budur. Mübârezeyi kâfir isterse karsisina çikmak müstehab olur. Çikacak kimsenin tecrübeli olmasi ve kumandanin izni ile çikmasi da müslehaetir. Ahab-i kiramdan müsriklerle mübâreze edip boyunlarini vuranlar olmustur.
Hadîs-i serîf düsman karsisinda sabirla harbetmeye tesvik ediyor. Filhakika harbin en kuvvetli rüknü sabirdir.

Teâlâ Hazretleri harp âdabini su âyet-i kerîmede toplamistir
«Ey imân edenler! Bir bölükle karsilasirsaniz derhal sebat edin! Allah'i da çok anin ki felah bulasiniz! Hem Allah'a ve Resulüne itaat edin! Çekismeyin! Yoksa basarisizliga ugrarsiniz; kuvvetiniz gider. Sabredin! Süphesiz ki Allah sabredenlerle beraberdir. Yurdlarindan simararak, insanlara gösteris yaparak çikan ve Allah yolundan men'edeni er gibi olmayin!» [7]
Allah'tan afiyet dilegi hususunda birçok hadîsler vârid olmustur. Bundan murâd: Bedene ait bütün iç ve dis hastaliklari ile dünya ve âhi-rete ait bütün kötülüklerin defini istemektir.
«Bilin ki cennet kiliçlarin gölgeleri altindadir.» cümlesi: Allah'in sevabi ve Cennete götürecek sebebi Hak yolunda harbetmekte ve harbe gitmektedir. O halde hemen sadakatla harbe kosun ve sebat edin! manasinadir.
Ulemânin beyanina göre Resulü Ekrem'in harbi ögleden sonraya birakmasi o zaman hava bir parça serinleyip harbe daha elverisli oldugu Içindir. Buhârî'nin rivayet ettigi bir hadîste:
«Besûlüllah (SalJaltahü Aleyhi ve Sellem^ harbi rüzgârlar esip, namaz vakti gelinceye kadar te'hlr ederdi.» denilmistir ki, bunun bir sebebi de namaz vaktinin ve o vakitte yapilan dualarin faziletidir.
Hadîsin ikinci rivayeti düsmanla karsilasildigi vakit duâ ederek Allah'tan zafer niyazinda bulunmanin müstehab olduguna; keza hadîs rivayetinde yazisma ve icazetle amel edilebilecegine delildir. Nitekim usul, fikih ve hadîs ulemâsinin cumhuru da buna kail olmuslardir.

7- Düsmanla Karsilasildigi Zaman Zafer Için Dua Etmenin Müstehab Olusu Babi

21- (...) Bize Saîd b. Mansûr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Abdillâh, tsmâîl b. Ebî Hâlid'den, o da Abdullah b. Ebî Evfâ'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis): Resûlüllah (SaliaUahü Aleyhi ve Sellem) biziblerin aleyhine dua etti ve:
«Allahim! Ey kitabi indiren! Hesabi sür'atli olan! Bu hizibieri bozguna ugrat! Allahim! Bunlari bozguna ugrat ve târu mâr e?!» buyurdular.

22- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekf b. Cerrah, tsmâîl b. Ebî Hâlid'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben îbni Ebî Evfâ'ya söyle derken isittim: Resûlüllah (SaliaUahü Aleyhi ve Sellem) Hâlid'üi hadîsi gibi dua etti. Yalniz o: «Hizibieri bozguna ugratan» demis; «Allahim» sözünü zikretmemistir.

(...) Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrahim ile tbni Ebî Ömer de hep beraber îbni Uyeyne'den, o da Ismail'den bu isnâdla rivayet ettiler, tbni Ebî Ömer kendi rivayetinde «Rüzgâri hareket ettiren!» ifadesini ziyade etti.

23- (1743) Bana Haccâc b. Es-Sâir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdüssamed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd, Sâbit'ten, o da Enes'-den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve SeIlcm) Uhud (harbi) gününde:
«Allahim! Sen dilersen yeryüzünde sana ibâdet edecek kimse kalmaz!» diye duâ ediyormus.
Zelzele: Sarsinti, yer sarsintisi; korku ve dehset saçan sey mânâlarina gelir. Burada insanlari sarsip korkutan dehset ve siddet mânâsinda kullanilmistir.
Resûlüllah (Sallallahi. Aleyhi ve Sellem)'in :
«Allahim! Sen dilersen yeryüzünde sana ibâdet edecek kimse kalmaz!» seklindeki duasi, Allah'in kaderine tam teslimiyet halinde bulundugunu gösterir. Bu söz : «Serri Allah murad etmez; o mukadder degildir.» diyen kaderiyye taifesinin saskinlarina bir red cevabi mahiyetindedir. Ayni zamanda zafer niyazidir.
Resulü EkremfSallaUaJiü Aleyhi ve Sellem) 'in bu duayi Bedir gazasinda yaptigi da rivayet olunmustur. Nitekim ileride gelecektir. Hattâ orada yaptigi siyer ve megâzî kitaplarinda daha meshurdur. Fakat bu iki rivayet

arasinda çatisma yoktur. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) o duayi iki yerde de yapmistir.

8- Harbde Kadinlarla Çocuklari Öldürmenin Haram Kilinmasi Babi

24- (1744) Bize Yahya fa. Yahya ile Muhammed b. Rumh rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Leys haber verdi. H.
Bize Kuteybetü'bnü Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Nâfi'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi veSeUem)'m gazalarindan birinde bir kadin öldürülmüs olarak bulunmus. Bunun üzerine Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve SclUm) kadinlarla çocuklarin öldürülmesini yasak etmis.

25- (...) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Bisr ile Ebû Üsâme rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ubcydullah b. Ömer, Nâfi'den, o da tbni Ömer'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Bu gazalardan birinde bir kadin Öldürülmüs olarak bulundu. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallaltahü Aleyhi ve Sellem) kadinlarla çocuklari öldürmeyi yasak etti.
Bu hadîsi Buhâri ile Ebû Dâvûd «Kitâbu'l-Cihad»da tahrîc etmislerdir.
Ulemâ bu hadîsle amel hususunda ittifak etmislerdir. Harbe istirak etmeyen kadin ve çocuklari Öldürmek haramdir. Harbe istirak ederlerse cumhûr-u ulemaya göre öldürülürler. Küffann ihtiyarlarina gelince:
Sayet harp hakkinda fikirlerinden istifade edilirse onlar da öldürülür. Aksi takdirde ihtiyarlarla rahipler hakkinda ihtilâf olunmustur. Imam Âzam 'la, îmam Mâlik öldürülmeyeceklerine kail olmuslardir. Imam Safiî 'nin esah olan kavline göre öldürülürler.

9- Kadinlarla Çocuklarin Gece Baskinlarinda Kasidsiz Olarak Öldürülmelerinin Cevazi Babi

26- (1745) Bize Yahya b. Yahya ile Saîd b. Mansur ve Amru'n-Nâkid, toptan Ibni Uyeyne'den rivayet ettiler. Yahya (Dedi ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Zührî'den, o da Ubeydullah'dan, o da Ibni Abbas'dan, o da Sa'b b. Cessâme'den naklen haber verdi. Sa'b söyle demis: Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Seltem)'c müsriklerden gece baskinina ugrayan zürriyetlerin hükmü soruldu. Bu suretle müslümanlar onlarin kadinlarina ve çocuklarina isabet ediyorlardi. Peygamber [SaUaUahü Aleyh'i ve Sellcin):
«Onlar onlardandir.:) buyurdular.

27- (...) Bize Abd b. Humeyd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdür-razzâk haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Zührî'den, o da Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, o da Ibni Abbâs'dan, o da Sa'b b. Cessâme'den naklen haber verdi. (Söyle demis) :
— Yâ Resûlâllah! Biz gece baskininda müsriklerin zürriyetlerine isabet ediyoruz! dedim,
«Onlar onlardandir.» buyurdular.

28- (...) Bana Muhammed b. Kâfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bana Amr b. Dînâr haber verdi. Ona da Ibni Sihâb, Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, o da Ibni Abbâs'dan, o da Sa'b b. Cessâme'den naklen haber vermis ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e : Bir su-vâri gurubu geceleyin baskin yapsa da müsriklerin çocuklarindan bazilarina isabet etse ne buyurursun? demisler.
«Onlar bobalarindandir!» buyurmus.
Bu hadîsi Buhârî, Ebû Dâvûd ve Ibni Mâce «Kitâbü'l-Cihâd»da; Tirmizî ile Nesâî «Kitâbü's-Siyer»de olmak üzere bütün «Sünen» sahipleri tahrîc etmislerdir.
Nevevî diyor ki : «Bu hadîs memleketimizin ekseri nüshalarinda burada oldugu gibi (Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSellem)'e müsriklerin zürriyetleri soruldu) seklindedir. Bir rivayette harp edilen beldenin yerli

müsrikleri sorulmustur. Kaadî Iyâz bu rivayeti Sahîh-i Müslim râvilerinin cumhurundan nakletmis : Dogrusu da budur; birinci rivayet bir sey degildir: Belki tasniftir, hadîsin sonu, ondaki hatâyi açiklamaktadir, diyor.
Ben derim ki: Birinci rivayet Kaadî 'nin iddia ettigi gibi bâtil degildir. Bilâkis onun bir vechi vardir. Takdiri sudur: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seliemfe gece baskininda vurulup öldürülen müsrik kadinlari ile çocuklarinin hükmü sorulmus; o da : Onlar babalarindan-dir; yâni bunda bir beis yoktur; çünkü babalarinin hükümleri mîras, nikâh, kisas, diyet ve saire onlar hakkinda da carîdir, demek istemistir. Maksat : Zaruret yokken bunu kasden yapmadiklari zaman verilen hükümdür. Yukarida kadm ve çocuklarin öldürülmemesine dair geçen hadîsten murat ise onlari seçebildikleri zamandir.
Kadm ve çocuklarin gece baskininda öldürülebilecegini gösteren bu hadîs hem bizim mezhebimiz hem de Mâlik, Ebû Hanîfe ve cumhurun mezhebidir.
Beyâtm mânâsi: Düsmana geceleyin erkek, kadin ve çocuk birbirinden fark edilemeyecek bir sekilde baskin yapmaktir.
Zerârî: (Yânin tesdîd ve tahfifi ile) iki sekilde okunur. Tesdîdle okunmasi daha fasîh ve meshurdur. Burada zerârîden murat: Kadm ve çocuklardir...» Fakat Nevevî'nin son cümlesine allâme Aynî i'tiraz etmis : «Zerârî kelimesinden kadinlar nasil murat edilebilir? Buhâri'nin rivayetinde gördügün gibi zerârî kelimesi kadinlar üzerine atfedilmistir?» demistir. Aynî bu sözü ile sunu demek istemistir :
Zerârî: Zürriyyetin cem'idir. Zürriyyet: Bir kimsenin çocuklari ve nesli demektir. Hadîste de bu kelime kadinlar üzerine atfedildigine göre ondan kadinlari kasdetmeye imkân yoktur; çünkü atif, iki seyin birbirine mugayir oldugunu gösterir. Hâsili, harbde bîçâre ihtiyarlari, kadin ve çocuklari, rûhânî sahislari —kimseye bir zararlari olmamak sarti ile— göz baka baka kasden öldürmek bütün ulemânin ittifaki ile haramdir. Bu hususta birçok hadîsler vardir. Gece baskinlarinda seçemeden, kasid-siz olarak öldürülmelerinde ise beis yoktur.
Burada söyle bir suâl hatira gelebilir: Yâ kâfirlerin arasinda müs-lümanîar da bulunur veya kâfirler müslümanlari kendilerine siper ederlerse?
Cevap: Bu mesele ihtilaflidir. Imam Mâlik'e göre içinde müslüman esirler bulunan bir kafir karasina veya gemisine ates açilmaz. Evzâî dahî: «Küffâr müslüman çocuklarini kendilerine siper ederlerse onlara silâh atilmaz; içinde müslüman esirler bulunan gemi yakilmaz.» demistir.
Sevrî, Ebü Hanîfe, Ebû Yûsuf, Muhammed/ Ishâk, Imam Ahmed ve sahîh olan kavle göre îmam Safiî: «Küffârin katline çocuklarla kadinlarin öldürülmesinden baska bir çâre yoksa bunda bir beis yoktur.» demislerdir. Hattâ Hanefîler'le Sevrî'ye göre Içerisinde müslüman esirleri veya çocuklari yahut müsriklerin çocuklari bulunan kal'alara ve gemilere ates açmakta da beis yoktur. Böyle bir harpte müslümarüardan ölen olursa diyeti ödenmez;" Hanefîler'e göre keffâret de lâzim gelmez. Sevrî keffâretin lüzumuna kail olmustur.
Hadîs-i serif, düsmana gece baskini yapilmasinin caiz olduguna, evvelce dine davet edilen kâfirlere bilâhare habersiz baskin yapilabilecegine ve küffann çocuklarina dünyada babalarinin hükmü verilecegine delildir. Âhiret hakkindaki hükümleri babinda ise üç kavil vardir :
a) Küffann çocuklari bulûga ermeden ölürlerse cennetlik olurlar.
b) Cehennemlik olurlar.
c) Bu hususta bir sey söylenemez; tevakkuf olunur. AUahu a'lem

10- Kafirlerin Agaçlarini Kesme ve Yakmanin Cevazi Babi

29- (1746) Bize Yahya b. Yahya ile Muhammed b. Rumh rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Leys haber verdi. H. Bize Kuteybetü'bnü Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Nâ-fi'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sahallahü Aleyhi ve Setlem) Benî Nadîr'in hurmalarini yakmis ve kesmis. Bu yer Bü-veyre'dir.
Kuteybe ile Ibni Rumh kendi hadîslerinde sunu ziyade ettiler: «Bunun üzerine Allah (Azze ve Celie): Yas agaç nâmina her neyi keser veya kökleri üstünde ayakta birakirsaniz (bu) Allah'in izniyledir: Hem de yoldan

[8]

çikanlari rezîl etsin diye! âyet-i kerîmesini indirdi.»

30- (...) Bize Saîd b. Mansûr ile Hennâd b. Seriy rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ibni'l-Mübârek, Mûsâ b. Ukbe'den, o da Nâfi'den, o da fimi Ömer'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyh' ve Sellem^ Benî Nadîr'in hurmalarini kesmis ve yakmistir, ttassân su beyti bu hâdise için söylemistir: «Btiveyre'de uçusan yangin, Benî Ivüey esrafina ehemmiyetsiz geldi.»
«Yas agaç nâmina her neyi keser veya kökleri üstünde ayakta birakirsaniz...» âyet-i kerîmesi de bu hususta indi.

31- (...) Bize Sehl b. Osman da rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Uk-betü'bnü Hâlid Es-Sükûnî, Ubeydullah'dan, o da Nâfi'den, o da Abdullah b. Ömer'den naklen haber verdi. (Söyle demis) :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem} Benî Nadîr'in hurmalarini yakti.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'l-Megâzî» ile «Kitabü't-Tefsîr»de; Ebû Dâvûd ile îbni Mâce «Kitâbu'l-Cihâd»da; Tirmizî ile Nesâî de «Kitabü's-Siyer» ve «Kitâbu't-Tefsîr»de tahrîc etmislerdir.
Benî Nadîr, Medine yahudîlerinden bir kabiledir. Bunlar Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ile sulh muahedesi yapmislardi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bir diyet meselesinde kendilerine müracaat ederek hisselerine düsen diyeti vermelerini teklif edince buna razi olur güründüler, fakat kendi aralarinda gizlice anlasarak onu öldürmeye karar verdiler. O anda Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bir ya-hudi evinin duvari gölgesinde birkaç arkadasi ile oturuyordu. Yahudiler 'den Amr b. Cihâs isminde biri gizlice evin çatisina çikarak oradan üzerine büyük bir tas atmak sureti ile onu öldürmek istedi. Ancak Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisine kurulan tuzagi vahî sureti ile haber aldigi için derhal oradan kalkarak Medîne'ye döndü; sû-i kasid da böylece akim kaldi. Bu vak'a hicretten 37 ay sonra olmustur.
Bundan sonra Peygamber (Satlallahü Aleyhi ve Sellem) on gün zarfinda Medîne'yi terk edip gitmeleri için yahudilere Muhammed b. Mes1eme (Radiyaüahü anh)'i göndermis; fakat yahudiler birkaç gün hazirlik yaptiktan sonra : «Biz yerimizden çikmiyoruz, sen ne istersen yap!» diye direnis göstermislerdi. Iste bu hâdise o zaman cereyan etmistir. Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) yahudileri 15-20 gün muhasara etmis, sonra onlari sürgün etmistir. Yahudilerin hurmaliklari Medine civarindaki Biiv'eyre denilen yerde idi. Alti yüz develik bir kafile halinde Medine 'den kalkan yahudilerin bir kismi Hayber'e, bir kismi da Sâm'a göç etmislerdi.
Lînenin tefsirinde ulemâ ihtilâf etmislerdir. Bazilarina göre lîne: Acvadan mâda bütün hurma nevi'Ieridir. Bir takimlari : «Lîne : Iyi cins hurmalardir.» demis; baskalari bütün hurma cinslerine lîne denildigini, daha baskalari bütün agaçlara bu ismin verildigini söylemislerdir. Medîne'nin 120 çesit hurmasi oldugu söylenir.
Hadîs-i serîf harpte küffâra ait agaçlarin kesilip yakila bilecegine delâlet etmektedir ki, dört mezhebin imamlari ile Abdurrahman b. Kaasim'in, Nâf'i , Ishâk ve cumhurun mezhepleri de budur. Bir rivayete göre Hz. Ebû Bekir (Radiyallahü. anh) Leys , Sa'd, Ebû Sevr ve Evzâî buna cevaz vermemislerdir.

11- Ganimetlerin Hassaten Bu Ümmete Helal Kilinmasi Babi

32- (1747) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ* rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni'I-Mubârek, Ma'merden naklen rivayet etti. H.
Bize Muhammed b. Râfi' de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Abdürrazzâk, rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmâm b. Münebbih'den naklen haber verdi. Hemmâm : Bize Ebû Hüreyre'nin Re-sûlull&h (Saltallahü Aleyhi', ve Sellem)'den rivayet ettigi budur, diyerek bir takim hadîsler zikretmistir; ezcümle Resûlüllah (Sallaltahü Aleyhi ve SeÜe/n)
«Peygamberlerden bir peygamber gazaya çikti da kavmine sunlari söyledi : Nikâhla bir kadina mâlik olup da onunla gerdege girmeye istedigi halde henüz girememis bir adam benim arkamdan gelmesin! Baska biri ev yapmis, fakat tavanini çekememIsse (o da gelmesin!) Bir baskasi koyun veya gebe develer satin almis da dogurmalarini bekliyorsa (o da gelmesini).

Bunu müteakib gazaya çikti; ve o yere ikindi namazi vakti yahut ona yakin bir zamanda yaklasti; ve günese : Sen me'mursun ama ben de memurum! Allahim, bunu benim üzerimde biraz durdur! dedi. Bunu müteâ-kib günes onun üzerinde Allah o yeri kendisine fethedinceye kadar durduruldu. Derken aldiklari ganimetleri topladilar. Arkacigindan onlari yemek için ates geldi : Fakat onlari tatmaktan çekindi. Peygamber : Sizin içinizde ganimete hiyanet var; o halde bana her kabileden bir adam bey'at etsin! dedi. Bu surette ona bey'at ettiler. Derken bir adamin eli onun eline yapisti. Peygamber : Ganimete hiyanet sizin içInizdedir, bana senin kabilen bey'at etsin! dedi. Bu sefer ona kabilesi bey'at etti. Fakat eli iki veya üç kisinin eline yapisti; ve (yine) : Ganimete hiyanet sizdedir; sizler hiyanet ettiniz! dedi. Nihayet ona inek basi kadar altin çikardilar; ve onu yerde duran malin içine koydular. Arkasindan ates gelerek o mali yedi.

Iste ganimetler bizden önce hiç bir kimseye helâl olmamistir. Bunun sebebi : Çünkü Allah Tebârekc ve Teâlâ bizim za'fimizi ve aczimizi bildi de onu bize tertemiz heiâi kildi.» buyurmuslardir.

Bu hadîsi Buhâri «Kitâbu'l-Humüs» ve «Kitâbü'n-Nikâh»da tahrîc etmistir.

Bud': Kadinin ferci demekse de bu gibi yerlerde nikâhla almak mânâsinda kullanilir.

Halifât: Hâmile develer demektir. Ednâ : Fi'li rubaidir. Bu kelime ya «askerlerini yaklastirdi» mânâsina müteaddidir; yahut «fethi yaklasti» mânâsina lâzim olarak kullanilmistir.

Kaadi Iyâz'in beyânina göre duasi kabul edilerek günes durdurulan bu Peygamber Yûsa' (Aleyhisselam) 'dir. Muhasara ederek aldigi sehir de Filistin 'deki Erîhâ'dir. Günesin durdurulmasi mu'cizesi bizim Peygamberimi,^Salia'.lahü Aleyhi ve Sellem) 'e de iki defa nasîb olmustur. Bunlarin biri Hendek harbinde vaki' olmus; müs-lümanlar günes batmcaya kadar ikindi namazini kilamamislar; sonra Allah'in izni ile günes geri dönmüs ve namazi kilmislardi. Bu hâdiseyi bildiren hadîsi Tahâvi nakletmis; ve : «Râvileri mevsuktur.- demistir.

Ikincisi îsrâ gecesinin sabahinda olmustur. Allâme Aynî bu hârikanin Hz. Mûsâ ve Süleyman' M leyhisselam) 'la Hz. A1î'ye de vâki' oldugunu söyler. Yûsa' (Aleyhisselâm)'^ günese : «Sen me'mursun ama ben de me'murum!» seklindeki hitabi : «Sen batmaya me'mursun ama hen de namaz kilmaya veya günes batmadan gaza etmeye me'murum!» manasinadir. Ganimet meselesine gelince : Geçmis Peygamberlerin âdeti, alinan ganimeti bir yere toplamakti. Sonra gökyüzünden bir ates inerek o ganimeti yer; bu da onun kabulüne alâmet olurdu. Bu seferde ates yine inmis; fakat ganimeti yemek söyle dursun (atmamistir bile! Bunun sebebi ganimete hiyanet karismasi yâni ondan bir seyler asirilmasidir. Nitekim arastirilinca inek basi kadar bir altin parçasinin asirilmis oldugu meydana çikmis; bilâhare gelen ates ganimeti yakmistir.

Eski ümmetlerin kurbanlarini da böyle bir ates inerek yer; kurbanin kabulü bu suretle anlasilirdi.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Mühim isler ancak akli basinda ve zihni baska bir seyler mesgul olmayan kimselere tevdi' edilmeli, akli fikri baska seyle mesgul olanlara verilmemelidir. Çünkü böylelerin azim ve sebati zayif olur.

2- Ganimetler yalniz Ümmeti Muhammed'e helâl kilinmistir. Sair ümmetlere helâl kilinmamasi ihlâs hususunda ümmet-i Muhammediyye derecesine varamadiklari içindir. Yâni harbe ganimet almak sevdasi ile gitmesinler diye kendilerine ganimet haram kilinmistir.

12- Enfal Babi

33- (1748) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Simâk'dan, o da Mus'ab b. Sa'd'dan, o da babasindan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Babam (ganimetin) beste bir (in) den bir kiliç aldi; ve odu Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'e getirerek: Bunu bana hibe et; dedi. Fakat o razi olmadi. Bunun üzerine Allah (Azze ve Celle);

[9]

«Sana enfâîin hükmünü soruyorlar. De k\ : Enfâi Allah ve Resulüne aiddir...» âyet-i kerimesini indirdi.

34- (...) BIze Muhammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lâfiz Îbni'l-Müsennâ'nindir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Simâk b. Harb'den, o da Mus'ab b. Sa'd'dan, o da babasindan naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Benim hakkimda dört âyet inmistir. Bir kiliç ele geçirdim... (Sa'd) bu kilici Peygamber(Sallalîahü Aleyhi ve Sellem)'e getirerek: Yâ Resûlâllah, bu kilici bana nefel olarak ver! demis. Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem):
«Birak onu!» buyurmus. Sonra ayaga kalkmis. Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) kendisine:
«Onu aldigin yere koy!» buyurmus. Sonra (tekrar) ayaga kalkarak: Bunu bana nefel olarak ver yâ Resûlâllah! demis. (Yine) :
«Birak onu!» buyurmuslar. (Sa'd tekrar) ayaga kalkarak : Yâ Resûlâllah! Bunu bana nefel olarak ver! Ben (harbde) yeteri olmayanlar gibi mi tutulacagim? demis. Bunun üzerine Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) kendisine (yine) :
«Onu aldigin yere koy!» buyurmuslar. Ar kaçigin dan su âyet inmis: Sana enfâlin hükmünü soruyorlar! De ki: Enfal, Allah ve Resulüne aittir!..»
Enfal: Nefelin cem'idir.
Nefel: Ordu kumandani tarafindan bazi askerlere verilen ganimet malidir. Bununla o askerin iasesi te'mîn edilmis ve harbe karsi sevki arttirilmis olur.
Hadîs-i serîî ganimet malindan kimseye bir sey verilmesi helâl olmayacagina delâlet ediyorsa da Kaadî Iyâz: «Ihtimal bu hadîs ganimet âyeti inmezden ve ganimet helâl kilinmazdan evvel vârid olmustur. Dogrusu da budur. Hadîs de buna delâlet ediyor. Zîra hadîsin tamaminda Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem) 'in âyet indikten sonra Sa'd'a:
«Al kilicini! Sen onu istedigin vakit o ne benimdI, ne senin! Simdi Allah onu bana verdi; ben de sana veriyorum! buyurdugu rivayet olunmustur.» diyor.
Ulemâ buradaki âyetin mensuh olup olmadigi hususunda ihtilâf etmislerdir. Bazilarina göre
«Bilmis olun ki, ganimet olarak aldiginiz bir seyin beste birî Allah'a ve Resulüne aiddIr...» [10] âyet-i kerîmesi ile neshedilmistir. Enfâ1 âyetinin muktezâsinca ganimetlerin hepsi Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem)e mahsustu. Bilâhare Cenâb-i Hak diger âyetle onlarin beste dördünü ganimeti düsmandan alan gazilere tahsis buyurdu. Bu kavil Hz. Ibni Abbâs ile bir cemaattan nakledilmistir.
Bir takimlari âyetin muhkem oldugunu, nefelin beste birden verilecegini söylemis; bâzilari da : «Âyet muhkemdir; kumandan ganimet malindan münasib gördügü askere diledigi kadar verebilir.» demislerdir. «Âyet muhkemdir ama tahsis edilmistir. Ondan murad : Seriyyelerin ga-nîmetidir.» diyenler de olmustur.
Hz. Sa'd : «Benim hakkimda dört âyet inmistir.» demis, fakat burada onlardan yalniz birini yâni Enfâ1 âyetini zikretmistir. Diger üçünü Imam Müslim «Kitabü'l-Fedâil»de beyân eder ki, bunlar : Anne babaya iyilik, sarabin haram kilinmasi ve «Rablerine duâ edenleri kogma!» mealindeki âyetlerdir.

35- (1749) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Nâfî'den dinledigim, onun da îbni Ömer'den naklettigi su hadîsi okudum!., tbni Ömer söyle demis:
Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Seilem), tenim de içinde bulundugum bir seriyyeyi Necid tarafina gönderdi. Asker birçok develeri ganimet olarak aldilar. (Bu ganimetten) hisseleri on ikiser yahut on birer deve idi; kendilerine birer deve de nefel olarak verildi.

36- (...) Bize Kuteybe b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Leys rivayet etti, H.
Bize Muhammed b. Kumh dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ley s, Nâfî'den, o da Ibni Ömer'den naklen haber

verdi ki, Resûlüllah (Salfollahii Aleyhi ve Seliem), içlerinde tbni Ömer de oldugu halde Necd tarafina bir seriyye göndermis; ve bunlarin hisseleri onikiser deveye balig olmus; Irandan maada kendilerine birer deve de nefel olarak verilmis. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selleml bunu degistirmemis.

37- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Sey be dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Aliy b. Müshir ile Abdürrahîm b. Süleyman, Ubeydullah b. Ömer'den, o da Nâfi'den, o da Ibni Ömer'den naklen rivayet etti. Söyle demi;:
ResûlüiHh(Sa!!o!lahü Aleyhi ve Sellem) Necd'e bir seriyye gönderdi. Ben de o seriyye de (gazaya) çiktim. Binnetîce birçok deve ve koyun ele geçirdik; ve hisselerimiz onikiser deveye balig oldu. Resûlüllah (Sailaliahü Aleyhi ve Sellem) bize birer deve de nefel olarak verdi.

(...) Bize Züheyr b. Harb ile Muhammed b. El-Müsennâ da rivayet ettüer. (Dediler ki) : Bize Yahya —ki El-Kattân'dir— Ubey dulla h'dan bu isnâdla rivayet etti.

(...) Bize bu hadîsi Ebû'r-Kabî' ile Ebû Kâmil de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Hammâd, Eyyûb'dan rivayet etti. H.
Bize Ibni'l-Müsenna dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbni Ebî Adiy, tbni Avn'dan rivayet etti. (Demis ki) : Nâfi'e mektub yazarak nefelin ne oldugunu sordum. O da bana cevap yazdi ki, tbni Ömer bir seriyyede imis. H.
Bize Ibni Râfi' de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Cüreyc haber verdi. (Dedi ki): Bana Mûsâ haber verdi. H.
Bize Hârûn b. Saîd EI-Eylî dahi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Üsâme b. Zeyd haber verdi.
Bu râvilerin hepsi flâfi'den bu isnâdla yukankilerin hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir.

38- (1750) Bize Süreye b. Yûnus ile Amru'n-Nâkid da rivayet ettiler. Lâfiz Süreyc'indir. (Dediler ki) : Bize Abdullah b. Recâ', Yûnus'dan, o da Zührî'den, o da Sâlim'den [11], o da babasindan naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Bize BesûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) beste birdeki nasibimizden maada nefel verdi de bana bir sârif isabet etti. (Sârif yasli, büyük devedir.)

39- (...) Bize Hennâd b. Seriy de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni'l-Mübârek rivayet etti. H.
Bana Harmeletü'bnü Yahya dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. Her iki râvi Yûnus'dan, o da Ibni Sihâb'dan naklen rivayette bulunmuslardir. îbni Sihâb söyle demis : Bana Ibni Ömer'den naklen ulasti; söyle demis: «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SeIIem) bir se-riyyeye nefel verdi...» Ibni Recâ' hadîsi gibi rivayet etmistir.

40- (...) Bize Abdülmelik b. Suayb b. Leys de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam, dedemden rivayet etti. (Demis ki) : Bana TJkayl b. H&-lid, Ibni Sihâb'dan, o da Salim'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti ki, ResûKUIah (Salhllahü Aleyhi ve Seltem) gönderdigi bâzi seriyyelere, hassaten kendilerinin olmak üzere, umum ordunun hissesinden baska ne-fel verirmis. Beste bir de bütün bunda vâcibmis.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbu fardi*!-humüs»de; Ebû Dâvûd «Kitâbu'l-Cihâd»da tahrîc etmislerdir.
Evvelce de görüldügü vecihle seriyye, ordudan bir bölük demektir. Sayilari en çok dörtyüz kisi olur; ve düsman karsisina .gönderilirler.
Necd: Hicaz 'in Irak tarafina düsen kismidir. Rivayete göre Hz. Abdullah b. ömer'in de istirak ettigi bu seriyye on kisiden ibaretmis. Ganimet olarak 150 deve almislar. Bunlardan, otuz tanesini Peygamber (SaUaUdhü Aleyhi ve Seilem) almis. Kalan 120 deveyi on kisi aralarinda taksim etmisler. Kendilerine Peygamber (Sallallahü

Aleyhi ve Selleni) tarafindan birer deve de nefel olarak verilmis. Ulemâdan bazilari oniki devenin bütün gazilere verilen yekûn oldugunu söylemislerse de Nevevî bunun hatâ oldugunu bildirmistir. Çünkü Ebû Dâvûd 'un bâzi rivayetlerinde oniki devenin bir gâzîye. isabet ettigi tasrîh. edilmistir.
Rivayetlerin birinde, «oniki yahut onbir» denilerek sek edilmistir, îbni Abdilberr'In beyanina göre «El-Muvatta'» râvilerinden Velîd b. Müslim 'den maadasi onu sekle rivayet etmislerdir. Nâfi'in diger râvileri ise «onikiser» diye seksiz söylemislerdir.
Bâzi rivayetlerde : «Nefel verildi», «Nefel olarak verilmis; Resûltillab (Sallallahü Aleyhi ve Setleni) bunu degistirmemis», bir rivayette de: «Bize Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Seilem) nefel olarak verdi.» deniliyor. Bunlarin arasi söyle bulunur: Seriyye kumandani arkadaslarina nefeli tak-sîm etmis; Peygamber fSallaUahü Aleyhi ve Seilem) de buna cevaz ve izin vermistir. Bu suretle bu isin ikisine de nisbeti sahîh olmustur.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Saîd b. El-Meseyyeb, Hasan.i Basrî, Evzâî, îmam Ahmed ve îshâk bu hadîsle istidlal ederek askere ganimet hisselerinden sonra nefel vermenin caiz oldugunu söylemis; ve: «iste îbni Ömer!., gazilere hisselerinden sonra birer deve nefel verildigini söylüyor. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selleni) bunu reddetmemistir.» demislerdir. Bu bâbta Nevevî sunlari söylemektedir: «Ulemâ nefelin mahalli hususunda ihtilâf etmislerdir. Acaba bu ganimetin aslindan mi verilecektir; yoksa beste birinin dördünden veya beste birinin beste birinden mi? Bu üç kavil Imam Safiî 'nindir; ve her birine ulemâdan bir cemaat kail olmustur. Bize göre esah olan kavil, beste birin beste birinden verilmesidir. Saîd b. El-Müseyyeb ile Mâlik, Ebû Hanîfe ve diger ulemânin kavilleri de budur. Netfel, ganimetin aslindan verilir diyen bâzilari: Hasan-i Basrî, Evzâî, îmam Ahmed, Ebû Sevr ve baskalaridir, tbrahîm Nehaî seriyyenin ganîmet olarak aldigi bütün mallarin —sair ordu efradina bir sey vermeksizin— kendi aralarinda ne-fel olarak taksim edilebilecegini söylemisse de bu görüs bütün ulemânin kavillerine muhaliftir. Ulemâmiz (Safiî1er) diyor ki: Hükümet reisi gazilere ganimetten degil de Beytülmâl'den nefel verse caiz olur. Zîra nefel ancak harbte kendi basina yararli bir is gören gaziye verilir. Ibni Ömer'in (birer deve de kendilerine nefel olarak verildi.) sözünün mânâsi: Hak edenlere verildi demektir; bütün seriyye efradina —hak etsin etmesin— dagitildi demek degildir. Lügat ulemasi ile fukahânin beyânlarinag öre enfâl; Ganîmet mallarindan verilen bahsislerdir. Bunlar gazilere dagitilacak hisselerden baskadir.»
2- Seriyye göndermek müstehabtir. Sayet seriyye harb yolunda ordudan ayrilarak düsman karsisina gönderilirse, aldigi ganimette ordu efradi da müsterek olur. Ordu sehirde iken seriyye müstakillen yola çikarsa ganîmet yalniz seriyyenin olur.
3- Harb îcâblarini yerine getirmeye tesvîk için nefel vermek caizdir. Cumhura göre nefel, ilk ve son gözetilmeksizin bütün ganimetlerden verilebilir. Evzâî ile Sam ulemasindan bir cemâate göre ilk alinan ganimetten ve keza altinla gümüsten nefel verilemez.

13- Öldüren Kimsenin Ölünün Üzerindeki Esyayi Hak Etmesi Babi

41-(1751) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hüseym, Yahya b. Saîd'den, o da Ömer b. Kesir b. Eflah'dan, o da Ebû Muhammed El-Ensârî'den —ki bu zât Ebû Katâde'nin arkadasi imis— naklen haber verdi. (Demis ki) : Ebû Katâde sunu söyledi... Ve hadîsi hikâye etmistir.

(...) Bize Kuteybe b. Saîd de rivayet «tti. (Dedi ki) : Bize Leys, Yahya b. Saîd'den, o da Ömer b. Kesîr'den, o da Ebû Katâde'nin dostu Ebû Muhammed'den naklen rivayet etti ki, Ebû Katâde sunlari söylemis... Ve hadîsi nakletmistir.

(...) Bize Ebâ't-Tâhir ile Harmele de rivayet ettiler. Lâfiz Harmele'-nindir. (Bediler ki) : Bize Abdullah b. Vehb

haber verdi. (Dedi ki) : Mâlik b. Enes'i sunlari söylerken isittim : Bana Yahya b. Said, Ömer b. Kesir b. Eflâh'dan, o da Ebu Katâde'nin dostu Ebû Muhammed'den [12], o da Ebû KatâdeMen naklen rivayet etti. Söyle demis:

Huneyn (harbi) yilinda Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)1e birlikte (gazaya) çiktik, tki ordu karsilasinca müslümanlarda bir bozulma oldu. Derken müsriklerden bir adam gördüm ki, müslümanlardan bir zâti alt etmisti. Hemen ona dönerek arkasindan yanina geldim ve boynunu vurdum. Ama üzerime dönerek beni öyle bir sikti ki bundan ölümün korkusunu duydum: Sonra can vererek beni birakti. Müteakiben Ömer b. Hattab'a yetistim:

— Bu insanlara ne oldu? dedi. Ben de:

— Allah'in emri! dedim. Sonra cemaat döndüler. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de oturdu ve:

«Bir kimse birini öldürür de onun aleyhine beyyinesi de bulunursa, olenîn üzerindeki esyasi onun olur.» buyurdular. Bunun üzerine ben ayaga kalkarak:

— Bana kim sâhidlik edecek? dedim. Sonra oturdum. Sonra Resûlüllah/Sallallahü Aleyhi ve Sellem) yine deminki gibi buyurdu. Ben hemen kalkarak :

— Bana kim sâhidlik edecek? dedim; ve oturdum. Sonra Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) o sözü üçüncü defa tekrarladi. Ben yine kalktim. Fakat Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :

«Sana ne oldu yâ Ebâ Kata de?» diye sordu. Ben de kissayi kendilerine anlattim. Derken cemaattan bir adam:

— Dogru söyledi yâ Resûlâllah! Bu öldürülenin üzerindeki esyasi bendedir; hakkindan dolayi Ebû Katâde'yi razi ediver! dedi. Ebû Bekr-i Siddîk ise:

—'Hayir vallahi! Bu olamaz! Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Allah ve Resulünün yolunda cenk eden Allah arslanlarindan bir arsla-mn hakkini çigneyerek onun esyasini sana veremez! dedi. Artik Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Dogru söyledi. Bunu ona ver!» buyurdu; ve bana verdi. Sonra zirhi sattim da onunla Benî Selime (kabilesin)'de bir bahçe satin aldim. Iste Islâm'da ilk edindigim mal budur.

Leys'in hadîsinde su ibare vardir: «Ebû Bekir: Asla! Allah'in arslanlarindan bir arslani birakip da onu Kureys'ten bir sirtlancagiza veremez! dedi.»

Yine Leys'in hadîsinde: «Edindigim ilk maldir.» cümlesi vardir.

Bu hadîsi Buhâri «Kitabü'I-Humüs»de tahrîc etmistir.

Imam Müslim bu hadîsin birinci tarîkinde râvileri siraladiktan sonra : «Ve hadîsi hikâye etmistir» demis; ikinci tarîkinde dahî; «Ve hadîsi nakletmistir.» diyerek bu sözleri ile üçüncü tarîkte rivayet edecegi hadîsi kasdetmistir. Nevevî diyor ki: «Bu, Müs1im'in âdetine göre garîb bir seydir. Senin için yaptigim bu tahkiki belle! Gerçekten bâzi kitab yazanlarin bu hadîste yanildigini ve onu ilk iki tarîkten evvelki hadîse bagli zannettiklerini gördüm. Nitekim ekseriyetle Müs1im'in malûm âdeti de budur...»

Huneyn : Mekke'ye üç mil mesafede bir vadidir. Burada hicretin sekizinci yilinda müsriklerle müslümanlar arasinda harb olmus; müslümanlara çokluklarindan dolayi ucub geldigi için harbin basinda bozulmuslar, fakat sonra Allah üzerlerine sekînet ve yardimci melekler indirerek kâfirlerin cezasini vermisti. Iste Hz. Ömer'in : «Bu insanlara ne oldu?» demesi bozulduklarina sastigi içindir. Bazilarina göre bu sözün mânâsi: «Bu bozgundan sonra acaba halleri ne olacak!» demektir. Buna mukabil Ebû Katâde 'nin: «Allah'in emri» diye cevap vermesi «Allah'in emri geldi.» Yahut: «Allah'in emri gâlibtir; akibet ehl-i takvanindir.» manasinadir.

Bu gazada müslümanlarin bozulmasi umûmî degildi. Resulü Ekrem (Saltallahü Aleyhi ve Sellem) ile mü'minlerden bir taife yerlerinden ayrilmamislardi. r Bu hususta meshur hadîsler vardir ki, yeri geldikçe görülecektir. Nevevî diyor ki: «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bozguna ugramistir demenin caiz olmadigina müslümanlar icmâi nakledilmistir. Onun hiç bir yerde bizzat münhezim oldugunu hiç bir kimse rivayet etmemistir. Bilâkis sahîh hadîsler daima ikdam ve sebatini isbât etmektedir.»

Lâhallahi izen» ifâdesi bütün rivayetlerde bu sekilde tesbit edilmistir. Hattâbi ile lisan ulemasi bunun râviler tarafindan yanlislikla yapilmis bir degisiklik oldugunu, dogrusunun «lâhallahi zâ» seklinde kullanilmasi lâzim

geldigini, bunun «lâ vallahi zâ» mânâsinda bir yemîn oldugunu söylemislerdir. Daha baska söz edenler de olmustur.
«Üdaybi1» sirtlan mânâsina gelen «dab'»in kiyâsa muhalif Ismi tasgiridir. Hz. Ebû Bekir herhalde Ebû Katâde 'yi arslan diye tavsif edince Öteki zâti ona nisbetle küçülterek sirtlana benzetmistir. Çünkü sirtlanin yirticiligi zayiftir. Bu hayvan aciz ve hamakatla vasiflanir. Fakat «Üdaybi'» kelimesi «Üsaybig» seklinde de rivayet olunmustur. Hattâbî'nin beyânina göre üsaybig bir nevi' kustur. Baskalari onu boya mânâsina gelen sibgamn tasgiri kabul etmis ve kimi rengi kara oldugu için, kimi renginin çirkinliginden dolayi, bazilari da onu zayiflik ve asagilikla vasiflandirmak için kendisine böyle hitab ettigini söylemislerdir. Hattâ «esbag» denilen bir nebata benzetmis olmasi da caizdir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- «Seleb yâni öldürülen kimsenin üzerindeki esya ganimetin as-Undandir, beste birden degildir» diyenler bu hadîsle istidlal etmislerdir. Çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeUerrt)m Hz. Ebû Katâde'-bu esyayi vermesi, ganimetin taksiminden önce idi. Fakat Hanefîler1e Imam Mâlik bu istidlale cevap vermis : «Hadîs size degil, bize hüccettir. Zîra bu konusma harb bitip ganimetler toplandiktan sonra olmustur ki, o halde gazilerin hakki oîan beste birin dördü ayrilmis olur. Binâenaleyh selebin beste birden sayilmasi îcab eder.> demislerdir. Kurtubî: «Bu hadîs Mâlik ile Ebû Hanîfe mezheplerinin sahih olduguna en büyük delildir.» demistir.
2- Lâhallahi ta'bîri yemindir.
3- Kumandandan istenilen bir seyi onun cevabini beklemeden yardimcisi reddedebilir. Nitekim Hz. Ebû Bekir böyle yapmistir.
4- Öldürdügü düsmanin üzerindeki esyayi almak isteyen gâzîye bu esyanin beyyinesiz verilip verilemeyecegi hususunda ihtilâf edilmistir. Ulemâdan bir taifeye göre beyyine mutlaka lâzimdir. Delilleri bu hadîstir. Leys, Imam Sâfiî ve bir cemaatin mezhepleri budur. Evzâî beyyineye hacet olmadigim söylemistir.
5- Seleb, düsmani Öldüren gâzînin hakkidir, velev ki bir kadin öldürsün. Basinda bulunmak kâfi degildir. Ebû Sevr ile îbni'l-Münzir'in kavilleri budur. Cumhura göre ise bunun sarti, öldürülen kimsenin harb eden asker olmasidir. îbni Kudâme: öldürülenlerin üzerlerindeki esya alinarak çiplak birakilmalari caizdir.» demis; ¥akat Sevr! ile îbni Münzir bunu kerih görmüslerdir.

42- (1752) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bise Yûsuf b. Mâcisûn, Salih b. Ibrahim b. Abdirrahmân b. Avf dan, o da babasindan, o da Abdurrahmân b. Avf'dan naklen haber verdi ki, sunlari söylemis:
Bedir (harbi) günü ben safta dururken saguna ve soluma baktim. Gördüm ki Ensârdan iki çocugun arasin dayim! Yaslari genç! Keske bunlardan daha kuvvetliler arasinda olaydim temennisinde bulundum. Derken biri beni dürterek: Ey amca! Ebû Cehri tanir misin? dedi.
— Evet! Ona ne hacetin var ey kardesim oglu? dedim.
— Haber aldim ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'e sögermis! Nefsim yedi kudretinde olan Allah'a yemîn ederim ki, onu görürsem Ikimizden eceli gelen ölmedikçe sahsim sahsindan ayrilmayacaktir! dedi. Ben buna sastim. Az sonra digeri de beni dürttü ve berikinin söylediginin mislini söyledi. Çok geçmeden Ebû Cehl'i halkin arasmda bocalarken gördüm ve:
— Görüyor musunuz, iste sordugunuz sizinki! dedim. Hemen ona kostular ve kiliçlari ile onu vurarak öldürdüler. Sonra Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Seilem)e giderek kendisine haber verdiler. Peygamber (SaJlalîahü Aleyhi ve Sellem):
«Onu hanginiz öldürdü?» dîye sordu. Iki gençten her biri:
— Ben öldürdüm! cevâbini verdi. «Kiliçlarinizi sildiniz mi?» diye sordu.

— Hayir! dediler. Bunun üzerine kiliçlara bakti; ve:
«Onu ikiniz de öldürmüssünüz!» buyurdu. Ve üzerindeki esyanin Muâz b. Amr b. EI-Memûh'a verilmesine hükmetti. (Bu iki zât Muâz b. Arar b. El-Memûh ile Muâz b. Atrâ'dir.)
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbu'l-Humüs» ve «KitâWl-Megâzî»de tahrîc etmistir.
Mânâsi hususunda ihtilâf edilmistir. Sâfiî1er'e göre Ebû Cehli mezkûr iki genç müstereken yaralamis; lâkin onu kendisini müdafaadan âciz. birakacak sekilde agir yaralayan evvelâ Muâz b. Amr olmustur ki, ser'i katil de budur. Üzerindeki esyasini almaya hak kazanmasi bundandir. ResûlüIIah (Salîaüohü Aleyhi ve Seîlem)'in:
«Onu ikiniz de öldürmüssünüz!» buyurmasi, ötekinin gönlünü almak içindir; çünkü bu ise o da istirak etmistir. Kiliçlarini muayene etmesi, bunlarla onu nasil Öldürdüklerinin hakîkatina istidlal içindir. Muayene neticesi Ebû Ceh1'i Amr'in çökerttigini anlamis; esyasini Amr hak ettikten sonra ötekini de hâdiseye ortak kabul etmistir. Binâenaleyh onun esyada hakki yoktur.
Mâlîkîler'e göre esyanin Amr'a verilmesi, bu hususta kumandan muhayyer oldugundandir.
Tahâvî bu hadîsi rivayet ettikten sonra söyle demistir: «Bu hadîs delâlet ediyor ki, bir kimseyi öldürmekle esyasini öldürene vermek vâcib olsaydi Ebû Ceh1'in selebini bu iki gence vermek îcâb eder; Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seîlem) onu birbirinden alip ötekine vermezdi. Görülmüyor mu ki, kumandan : Her kim birini öldürürse esyasi onundur; dese de iki kisi birini öldürseler, esyasi aralarinda ikiye bölünür. Kumandan birini mahrum ederek ötekine veremez; zîra o esyada ikisinin de ayni derecede hakki vardir. Su halde seleb hususunda onlar kumandandan daha ziyade hak sahibidirler. Peygamber (Sallatlahü Aleyhi veSelJem)'e Ebû Ceh1 Mn selebini birine vermek caiz olunca : Bu gösterir ki, o selebe gazilerin ikisinden de ziyade hak sahibi imis! Çünkü o gün henüz (Her kim birini öldürürse selebi onundur^ buyurmamisti. Bir de'maktulün esyasinin katile verilmesi vâcib olmadigini, aticak düsmanla cenk için bir tesvik mâhiyetinde olmak üzere kumandanin onu katile verebilecegini beyân buyurmustur.»
Hadîs-i serifin sonunda Ebû Cehl'i Muâz b. Amr ile Muâz b. Afra 'nin öldürdükleri bildiriliyor. Müs1imi'n ileri-de görülecek bir rivayetinde ve keza Buhâri'nin bir Rivayetinde onu
Afra' nammdaki kadinin iki oglu öldürdügü; Müs1im'in diger bir rivayetinde ise Ebû Ceh1'in basini Abdullah b. Mes'ud (Radiyallahu anh)'m kestigi kaydedilmektedir. Kaadi Iyâz: «Ekseriyetle siyer ulemasinin kavli budur.» diyor.
Nevevî bu rivayetlerin arasini bulmus; ve : «Ebû Ceh1'in katline bunlarin hepsi istirak etmistir. Onu müdafaadan âciz hale getiren darbeyi Muâz b. Amr vurmus, îbni Mes'ûd, can çekistirirken yetiserek kafasini koparmistir.» demistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :

1- Müslüman hayirli islere kosmali; faziletlere âsik olmalidir.
2- Allah ve Resulü için bir kimseye gadab etmek caizdir.
3- Hiç bir kimseyi tahkir caiz degildir. Zîra hakir görülen sahis, tahkir edenden daha üstün ve makbul olabilir.

43- (1753) Bana Ebû't-Tâhir Ahmed b. Amr b. Serh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Muâvi-ye b. Salih, Abdurrahman b. Cübeyr'den, o da babasindan, o da Avf b. Mâlik'den naklen haber verdi. Söyle demis:
Himyer (kabilesin) den bîr adam, düsmandan birini Öldürdü de esyasini almak istedi. Hâlid b. Velîd onu men'etti. Hâlid onlarin üzerine vâlî idi. Derken Avf b. Mâlik, Resûlüllah (Saliatlahü Aleyhi ve Sellem)e gelerek (bunu) kendilerine haber verdi. Bunun üzerine Hâlid'e:
«Onun esyasini buna vermekten seni hangi sey menefti?» buyurdu, lar. Hâlid:
— Esya gözüme çok göründü yâ Resûlâllah! dedi.
«Onlari kendisine veri» buyurdu. Az sonra Hâlid Avfin yanina ugradi. Avf onun cübbesini çekti. Sonra : (Nasil)

Sana Resûlüllah (Sulhltahü Aleyhi ve SeUem) için söyledigimi yerine getirdim mi? dedi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bunu isitti ve cani sikildi. Müteakiben:
«Ona verme yâ Hâlid! Ona verme yâ Hâlid! Siz kumandanlarimi bana birakir misiniz hiç! Onlarla sizin misâliniz öyle bir adama benzer ki, deve veya koyun çobani tutulur da onlari güder; sonra sulama zamanini kollayip onlari bir havuza getirir; ve oraya girip suyun temizini içer, bulanigini birakirlar, iste temizi sizin olur, bulanigi da kumandanlarin üzerine kalir!» buyurdular.

44- (...) Bana Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ve-lîd b. Müslim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Safvân b. Amr, Abdurrahmân b. Cübeyr b. Nüfeyr'den, o da babasindan, o da Avf b. Mâlik El-Escaî'-den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Mûte gazasinda Zeyd b. Hârise'nîn maiyyetinde (gazaya) çikanlarla birlikte gazaya çiktim. Yemen'den (gelen) bir imdad gâoisi bana arkadas oldu...
Ve hadîsi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeUem) 'den yukariki hadîs gibi rivayet etti. Yalniz o bu hadîste sunu söyledi: «Avf dedi ki: Ben de, Yâ Hâlid! Bilmez misin ki Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem} sele-bin öldürene verilmesini hüküm buyurdu; dedim. Evet, bilirim; lâkin o besim gözüme çok göründü, cevabini verdi.»
Bu vak'a Mûte muharebesinde geçmistir. Nitekim ikinci rivâyette tasrîh de edilmistir. Mûte : Sam taraflarinda bir kasabanin ismidir. Mûte Harbi hicretin sekizinci yilinda olmustur.
Hz. Avf'in, Hâ1id (Radiyallahü anh)'i cübbesinden tutup çekmesi ölenin esyasini öldüren zâta vermedigi Içindir. Bu ise cani sikilmis hattâ Hz. Hâ1id'i Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) e sikâyet edecegini söylemis; nitekim etmistir de.
«Nasil sana Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) için söyledigimi yerine getirdim, mi?» sözünün mânâsi: Seni sikâyet edecegim demistim, bak ettim mi, etmedim mi! demektir.
Nevevî diyor ki: «Bu hadîs, Öldüren kimsenin selebi hak etmesine bakarak müskü sayilabilir. Nasil olmus da esya ona verilmemistir? Bu suâl iki sekilde cevaplandirilabilir:
1- Ihtimâl Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) o esyayi bilâhare öldüren gâzîye vermistir. O anda vermemesi hem onu hem de Avf b. Mâ1ik'i bir nevi' cezalandirmak içindir. Zira ikisi de Hz. Hâ1id hakkinda ileri geri konusmus; bu suretle kumandana ve onun ta'yûi ettigi adamina hürmette kusur etmislerdi.
2- Belki Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) hak sahibinin gönlünü almis da hak ettigi bu esyayi kendiliginden müslümanlara birakmistir. Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Seltem)'in bu sekilde hareket etmesi Hz. Hâlid'in gönlünü almak için olmustur.»
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in temsilinden murâd : Ahâlî her seyin safîsini yer içer, rahatina bakar; çileyi âmirler çeker. Ganimet mallarini onlar toplar ve yerli yerince sarfederler, ahaliyi onlar korur; idare ederler. Sonra bu hus,ûsatin bazisi hakkinda bir îtiraz veya sitem vâki olursa muhatab yine onlardir; demektir.
Hadîs-i serif gadab halinde hüküm verilebilecegine; bu bâbtaki neh-yin kerâhet-i tenzîhiyye ifâde ettigine delâlet eder.

45- (1754) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ömer b. Yûnus EI-Hanefî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ikrime b. Ammâr rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Iyâs b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam Seleme b. Ekva' rivayet etti. (Dedi ki) :
Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'le birlikte Hevâzin'de gaza ettik. Bir defa onunla beraber kahvalti yaparken, ansizin kirmizi bir erkek deve üzerinde bîr adam çikageldi. Devesini çöktürdü. Sonra heybesinden bir ip çikararak onunla deveyi bagladi. Sonra cemaatla birlikte kahvalti yapmaga geçti. Ama bakinmaga basladi. Bizde hayvan hususunda az'f ve yufkalik vardi. Bazilarimiz piyade idik. Adam birden kosarak çikti. Hemen devesine geldi ve bagini çözdü. Sonra çöktürdü ve üzerine oturarak onu ayaga kaldirdi. Deve onu kosa kosa götürdü. Derken boz bir disi deve üzerinde bir adam onun pesine düstü.

Seleme demis ki: Ben de kosarak çiktim; ve disi devenin çantisi hizasina vardim. Sonra ilerliyerek erkek devenin çantisi hizasina yetistim. Sonra ilerledim; nihayet erkek devenin yularindan tutarak onu çöktür-düm. Dizini yere koyunca kilicimi çekerek herifin basini kestim; derhal düstü. Sonra deveyi yederek getirdim. Adamin esyasi ve silâhi onun üzerinde idi. Derken beni Resûlüllah (SaUailahü Aleyhi ve Sel\em)'\e yanindaki insanlar karsiladilar. Efendimiz:
«Bu adami kim öldürdü?» diye sordu.
— Ekva'in oglu! dediler.
«Bunun bütün esyasi onundur!:» buyurdular.
Talâk: Deriden yapilan ip demektir ki, develeri baglamakta kullanilir. Hakab dahî devenin bögrüne baglanan iptir. Kaadî Iyâz diyor ki: «Bu kelime yalniz kafm fethi ile (hakab seklinde) rivayet olunmustur. Üstadlarimizdah biri: Dogrusu hakb olacaktir, derdi. Yâni : Arkasina aldi, heybesine koydu mânâsina gelir...»

Hadisi Serif Su Hükümleri Ihtiva Eder:

1- Harbden dönen bölükleri karsilamak, basarili isler görmüs olanlari medhu senada bulunmak müstehabtir.
2- Küfür diyarinin kâfir casusu öldürülür. Bu hususta bütün ulemânin ittifaki vardir. Hattâ Nesaî'nin rivayetinde Peygamber (Sallalkthü Aleyhi ve Sellemlm ashabina bu adami arayip öldürmelerini emir buyurdugu bildirilmektedir.
Casus muâhed (yâni pasaportlu kâfir) veya zimmî [13] olursa Imam Mâlik ile Evzâî'ye göre ahdini bozmus sayilir. Istenilirse köle yapilir; öldürülmesi de caizdir. Cumhûr-u ulemâ ise muâhedin casusluk sebebi ile ahdi bozulmadigina kail olmuslardir; meger ki casusluk yapmamasi vakti ile sart kosulmus olsun!
Casus müslümansa Imam Âzam, Safiî, Evzâî ve bazi Mâlikîler'le cumhura göre öldürülmez. Hükümet ona münasib görecegi dayak ve hapis gibi cezalar verir ki, buna ta'zîr denir. Imam Mâlik: «Böylesi hakkinda hükümet reisi ictihâd eder.» demis; fakat bu içtihadi tefsir etmemistir. Kaadî Iyâz: «Mâli-kiyyenin büyükleri öldürülecegini söylemislerdir.» diyor.
3- Tekeli üfsüz olmak ve maksada halel vermemek sarti ile cinasli konusmak caizdir.

14- Nefel Îhsani ve Müslümanlara Bedel Esirlerin Fidye Verilmesi Babi

46- (1755) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ömer b. Yûnus rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ikrime b. Ammâr rivayet etti. (Dedi ki) i Bana Iyâs b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti (Dedi ki) : Fezâre (kabilesi) ile harb ettik. Basimizda Ebû Bekir vardi. ResûHil-lah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) bize onu kumandan tâyin etmisti. Su ile aramizda bir saat mesafe kalinca Ebû Bekir bize emrederek sabaha karsi mola verdik. Sonra süvarileri (hücum için) dagitti. Az sonra suya vardi; ve onun basinda öldürdügünü öldürdü; kimini de esir aldi. Ben halktan bir cemaata bakiyordum. Içlerinde kadin ve çocuklar vardi. Bunlarin benden önce daga varacaklarindan endîse ederek onlarla dagin arasina bir ok attim. Oku görünce durdular. Ben de kendilerini sürerek getirdim. Içlerinde Beni Fezâre (kabilesinden) bir kadin bulunuyordu. Üzerinde sahtiyandan bir kas' vardi. Kas' sahtiyan yaygi demektir. Beraberinde bir kizi Vardi ki, ara bin en güzellerin dendi. Ben bunlari sürerek Ebû Bekr'e getirdim. Ebû Bekir de bana o kadinin kizini nefel olarak bagisladi. Müteakiben Medine'ye geldik. Ama kizin elbisesini (bile) açmadim. Derken bana Resûlüllah (SallaIlahü Aleyhi ve Sellem) çarsida tesadüf etti. Ve:
«Yâ Seleme, bu kadini bana hibe et!» dedi. Ben:
— Yâ Besûlâllah! Vallahi bu benim pek hosuma gitti; ama onun elbisesini açmadim; dedim. Sonra ertesi gün çarsida Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): bana (tekrar) rastladi; ve bana:
«Yâ Seleme, baban Allah'a emanet, bu kadini bana hibe el!» buyurdular.

— O senindir yâ Besûlâllah! Vallahi onun elbisesini açmadim! dedim. Müteakiben K^sûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) onu Mekkelilere gönderdi; ve Mekke'de esir edilen bir takim müsliimanlara onu fidye yapti.
Hz. Seleme'nin : «Onun elbisesini açmadim.» sözünden muradi: Onunla cinsî münâsebette bulunmadim; demektir.

Hadis-i Seriften Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Askere nefel yâni harbe tesvik için bahsis verilebilir.
2- Cinsî münasebeti, anlasilacak sekilde kinayeli sözlerle anlatmak
müstehabtir.
3- Müslüman erkekleri kurtarmak için kafir kadinlari fidye olarak vermek caizdir.
4- Anne ile yetiskin (âkil balig) çocugunun arasini ayirmak caizdir.
5- Kumandanin askerinden bâzi ganimet hisselerini isteyerek onlari bir müslümani kurtarmak için fidye vermesi veya daha baska âmme menfaatlerinde kullanmasi caizdir. Resulü Ekrem (SalialUihü Aleyhi ve Sellem) Efendimiz bunu Huneyn gazasinda da yapmistir.
6- Baban Allah'a emânet; ceddine rahmet!., gibi sözleri söylemek caizdir. «Lillâhi ebûke» cümlesinin asil mânâsi: Baban Allah'indir, demektir. Bu gibi sözler bir kimseyi medhu sena için kullanilirlar. Çünkü büyüge izafet o kimsenin san ve serefini artirir. Bu cümle: «Senin gibi yigit evlât dünyaya getiren baba Allah'in lütf-u ihsaninda olsun!» mânâsini tezammun eder.

15- Ganimetin Hükmü Babi

47- (1756) Bize Ahnied b. Hanfael ile Muhammed b. Kâfi1 rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize MaV mer, Hemmâm b. Miinebbih'den naklen haber verdi. Hemmâm: Bize Ebâ Hüreyre'nin Resûlüllah(SallalhJiü Aleyhi ve Zecr.. 'den rivayet ettikleri sunlardir; diyerek bir takim hadîsler zikretmis; ezcümle söyle demistir: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Herhangi bir beldeye varir da orada ikâmet ederseniz, hisseniz oradadir. Hangi belde Allah ve Resulüne isyan ederse, o beldenin beste biri Allah ve Resulün* âîddir. Sonra o (geri kalani) sizindir.» buyurdular.
Kaadî Iyâz'in beyanina göre Resûlüllah (Saliailahü Aleyhi ve Sellem) 'in buradaki ilk cümlesinden murâd ihtimal ki fey'dir. Ikinci cümle ile de ganimeti kasdetmis olacaktir.
Ulemâ fey' ile ganimet arsinda fark görmüslerdir.
Fey': Küffarin çekilip gitmesi veya m üslumanlarla sulh yapmalari neticesinde onlardan harpsiz darbsiz alinan mallardir. Bu mallar beste biri ayrilmaksizui müslümanlarm yararina sarfolunur.
Ganimet ise: Küffcarla harb ederek alinan mallardir. Bunlarin hükmü bese taksim edilerek biri Allah ve Resulü'nün hakki olmak üzere ayrildiktan sonra geri kalani gaziler arasinda taksim olunmaktir. Bâzan fey' ve ganimet kelimeleri müteradif olarak ayni mânâda kullanildiklari gibi fey'; dönüs ve gölge mânâlarina da gelir.
Fey'in bese taksim edilmeyecegine kail olanlarin delili bu hadîstir. Imam Sâfii'ye göre fey' de bese taksim edilir. Ibni'1-Mün-zir: «Safiî 'den Önce fey'in bese taksim edilecegini söyleyen hiç bir âlim bilmiyona!» demistir.

48- (1757) Bize Kuteybe b. Saîd ile Muhammed b. Abbâd, Ebû Bekir b. Ebî Seyi» ve Ishâk b. Ibrahim rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Ebî Sey-be'nindir. Ishâk: (Bize haber verdi) : tâbirini kullandi. Ötekiler: Bize Süfyân, Amr'dan, o da Zührî'den, o da Mâlik b. Evs'den, o da Ömer'den [14] naklen rivayet etti, dediler. Ömer sunlari söylemis:
Beni Nadir (kabilesin)'in mallari, Allah'in Resulüne fey' olarak verdigi seylerden olup müslümanlar bunlarin üzerine at ve deve kosturma-mislardi. Binâenaleyh yalniz Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e mah-sustular. O da ailesinin senelik nafakasini ayirir; kalanini Allah yolunda bir hazirlik olmak üzere hayvan ve

silâha sarf ederdi.

(...) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize SÜfyân b. Uyeyne, Ma'mer'den, o da Ziihrî'den bu isnâdla rivayet etti.

49- (...) Bana Abdullah b. Muhammet! b. Esma Ed-Dubaî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cüveyriye, Mâlik'ten, o da Zührî'den naklen rivayet etti ki, Zührî'ye Mâlik b. Evs rivayet etmis. (Demis ki) : Ömer b. Hattâb bana haber gönderdi. Ben de ona gün yükseldigi vakit geldim; ve kendisini evinde bir serîr Üzerine oturmus; banlarinin üzerine yapismis; deriden dit yastiga dayanmis oldugu halde buldum. Bana:
— Yâ Mâlik! Mesele su ki, senin kavminden birkaç hâne sahibi kosup geldiler. Ben de kendilerine biraz atiyye ayrilmasini emrettim. Sunu al da aralarinda taksim ediver! dedi. Ben:
— Bunu benden baskasina emretsen iyi edersin! dedim.
— Al onu yâ Mâli! dedi. Az sonra Yerfe [15] geldi. Ve:
— Osman, Abdurrahmân b. Avf, Zübeyr ve SaM için (içeri girmelerine) iznin var mi yâ Emfrelmü'minîn? dedi. Ömer:
— Evet! dedi. O da kendilerine izin vererek içeri girdiler. Sonra tekrar gelerek:
— Abbâsla Alî için iznin var mi? dedi. Ömer (yine) :
— Evet! cevâbin verdi. Onlara da izin verdi. Derken Abbâs:
— Tâ Emirel-mü'minîn! Benimle su yalanci, günahkâr, vefasiz, hâin arasinda hüküm ver! dedi. Cemaat dahi:
— Evet, yâ Emirel-mü'minîn, aralarinda hüküm ver de kendilerini rahata kavustur! dediler.
(Mâlik b. Evs: Bana öyle geliyor ki, onlar bu cemaati bunun için önceden göndermisler; demis.) Bunun üzerine Ömer:
— Ikini» durun! Size Allah askina soruyorum! O Allah'in ki yerle gök ancak onun izniyle durmaktadir! ResûIüNah (SalJaîhhü Aleyhi ve Sellem) 'in:
«Bize mirasçi olunmaz! Biraktigimiz sadakadir.»buyurdugunu biliyor »usunuz? dedi. Cemâat:
— Evet! cevâbini verdiler. Sonra Abbâs'la Âlî'ye dönerek:
— Sizin ikinize (de) Allah askina soruyorum! O Allah'in ki, yerle gök ancak onun izniyle durmaktadir! Resûlüllah (SaUallahü Aleyhive SellemYin:
«Bize mirasçi olunmaz! Biraktigimiz sadakadir.» buyurdugunu biliyor musunuz? diye sordu.
— Evet! dediler. Bunun üzerine Ömer sunlari söyledi:
— «Hakîkaten Allah (Azze've Ceiî) , Resulü (SaUallahü Atâyhi ve Sellem)'e öyle bir hâssa bahsetmistir ki, bunu ondan baska hiç bir kimseye tahsis etmemisti. Teâlâ Hazretleri: Allah, Resulüne beldeler halkindan ne ganimet verdi ise bu sadece Allah ve Resulüne aittir! buyurdu. (Râvi: Bundan önceki âyeti okudu mu, okumadi mi bilmiyorum! diyor.) Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem)\se Benî Nadîr'in mallarini sizin aranizda taksîm etti. Vallahi kendini size tercîh etmedi. Sizi birakip da on-lan kendisi almadi. Ta ki su mal kaldi! Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem bundan senelik nafaka alir; bilâhare kalani Beytü'1-maPe yardim olarak koyardi.» Sonra söyle dedi:
«Sîze Allah askina soruvorum! O Allah m ki, yerle gök ancak onun izniyle durmaktadir! Bunu biliyor musunuz? » Cemâat:
— Evet! dediler. Sonra Abbasla Alî'ye de cemaata sordugu gibi: «Bunu biliyor musunuz?» diye sordu.
— Evet! dediler. Ömer (sözüne devamla) sunlari söyledi:
— Resûlüllah (SaUallahü A Jeyhi ve SeVem) vefat edince Ebû Bekir: Ben HesClullahfSaUallahü Aleyhi ve Sellem) 'in velî-i ahdiyim, dedi. Siz geldiniz! Sen kardesin oglundan mirasini istiyordun; o da karisinin mirasini babasindan istiyordu. Ebû Bekir söyle dedi: Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) t
«Bize mirasçi olunmaz :*Biraktiçi>m'z sadakadir.» buyurdu. Siz ikiniz onu da yalanci, günahkâr, vefasiz, hâin

saydiniz! Halbuki Allah onun dogrucu, iyi, akli basinda, hakka tâbi' bir zât oldugunu biliyor!
Sonra Ebû Bekir vefat etti. Ben de Resûlüllah (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) ile Ebû Bekr'in velî-i ahidleri oldum. Siz beni de yalana, günahkâr, vefasiz, hâin gördünüz! Halbuki Allah benim dogrucu, iyi, akli basinda, hakka tâbi* bir kimse oldugumu biliyor. Ben de bu (hükümet) isi (ni) üzerime aldim. Sonra bana sen ve su geldiniz. Ikiniz birliksiniz; matbunms bir! Onu bize ver, dediniz. Ben de derim ki: Dilerseniz onu size, vereyim! Su sartla ki: Onu Resûlüllah (Salkîlahü Aleyhi ve Scllem) ne yapardi Ise siz de Öyle yapacaginiza Allah'a söz verin! Onu bu sartla alirsiniz! Öyle mi?
— Evet! dediler. (Ömer devamla) sunu söyledi:
— Sonra bana, aranizda hüküm vereyim diye geldiniz! Hayir, vallahi! SIzin aranizda bundan baska bir seyle kiyamet kopuncaya kadar hüküm veremem! Eger ondan âciz kalirsaniz bana iade ediverin!

50- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Mubammed b. Rafi' ve Abd b. Humeyd rivayet ettiler, tbni Kâfi' (Bize tahdîs etti) ta'bîrini kullandi. Ötekiler: Bize Abdürrazzâk haber verdi, dediler. (Demis ki) : Bize Ma'~ mer, Zührî'den, o da Mâlik b. Evs b. Hadesân'dan naklen haber verdi. (Söyle demis):
Ömer b. Hattâb bana haber gönderdi. (Dedi ki) : Mesele su! Senin kavminden birkaç hâne sahibi geldi...
Hâvi, MâlIk'in hadîsi gibi rivayette bulunmustur. Yalniz bu hadîste su ibare vardir: «Ondan ailesine bir sene nafaka veriyordu. Galiba Ma'-mer: Ondan ailesinin senelik yiyecegini sakliyordu; sonra ondan kalani Allah (Azze ve Celle)'nin malinin sarfedildigi yere veriyordu, dedi.»
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbül-Megâzî», «Kitâbül-l'tisâm» ve «Kitâbül-Ferâiz-da; Ebû Dâvûd «Harâc»da; Tirmizî «Siyerde; Nesâî «Ferâiz», «Fey» ve «Tefsîr»de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Rumfil veya Rimâl: Hurma yapragi ve emsali seylerden dokunan hasirdir.
Yâ Mâli veya Mâlü: Yâ Mâlik demektir. Kelimenin sonundaki (k) atilarak terhîm yapilmistir. Buna Arapçada «münâdâ-i murahham» denir. Son harfi kesre ve zamme ile okumak caizdir. Kesre ile okunursa kelime oldugu sekilde birakilmistir. Zamme ile okunursa müstakil isim yapilmis olur.
Hadîsin hulâsasi sudur : Peygamber (Sallatlahü Aleyhime Sellem) in amcasi Hz. Abbas'la, Hz. Ali Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)\n terekesinden hak dâva ederek Halîfe Ömer (Radtycdîahu anh^'m huzuruna çikmislar; Halîfe onlarin vakti ile Hz. Ebû Bekr'e de müracaat ettiklerini, fakat Peygamber (SaUaOahÜ Aleyhi ve Sellem)e kimsenin mîrasçi olamayacagini bildiren hadîsi hatirlatarak kendilerine bir sey vermedigini söylemis; kendisinin de ayni kanaatte oldugunu beyan ettikten sonra isteklerini sartla yerine getirecegini ya'detmis-tir. Dâva edilen mallar Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Seilem) 'in Benî Nadtr yahudîlerinden aldigi fey' olup hassaten kendi milki idi. Hz. Alî, zevcesi Fâtime (Radiyallahü ahha) namina hak dâva ediyordu.
Burada Hz. Abbâs'in, kardesi oglu Hz. Alî hakkinda yalanci, hâin, vefasiz gibi agir sözleri söyledigi göze çarpmaktadir. Bu vaziyet karsisinda ulemâ hadîsi iki cihetten müskil saymislardir.
1- Mâzirî söyle diyor : «Vâki olan bu sözün zahiri Abbas'a lâyik degildir. Hz. Alî de bu söylenen vasiflarin tamami söyle dursun —hâsâ— bazisi bile yoktur. Evet, biz Peygamber (SaUaVahü Aleyhi ve SellemVâen bir de onun sehâdet ettiklerinden mâda kimsenin masum oldugunu kat'î olarak söyleyemeyiz; ama sahabe (Radtyallahu anhüm ve ecmatn) hakkinda hüsnü zanda bulunmaya, onlardan her kötülügü nefyetmeye memuruz! Bu rivayetin bütün te'vîl yollan kapanirsa, yalani râvilerine nisbet ederiz. Bu mânâyi ele alan bazi âlimler böyle sözleri yazmaktansa nüshalarindan çikarmayi vera* ve takvaya daha uygun bulmuslar; ihtimâl bunlari .râvilerin vehmine hamletmislerdir.
Eger bu sözler mutlaka kabul edilecek-ve râvilere de vehim isnat etmiyeceksek o takdîrde en güzel te'vîl sudur: Hz. Abbâs bu sözleri kardesi ogluna nazi geçtigi için söylemistir; çünkü oglu yerindedir. Onun hakkinda inanmadigi ve kardesi oglunun berî oldugunu bildigi seyleri söylemistir. Belki de bu sözlerle onu kendince hatali saydigi inancindan vazgeçirmek istemistir. Ona göre bu isi kasden yapan bir kimse bu çirkin sifatlarla vasiflanabilir. A1îye göre ise vasiflanamaz. Bu mesele bir Mâ1ikî'nin (Nebîz içenin dîni noksandir.) sözüne

benzer; halbuki Hanefi (Noksan degildir) der; ve her ikisi de kendi Itikadinda haklidir.
Bu tevîli yapmak mutlaka lâzimdir; çünkü dâva Ömer (Radiyallahü anh>in meclisinde geçmistir. Kendisi halîfedir.Osman, Sa'd, Zübeyr ve Abdurrahman (Radiyallahü anh) da oradadirlar. Ve hiç biri bu sözleri reddetmemistir. Halbuki kendileri münkeri red hususunda siddet gösteren zevattir. Bunun sebebi: Hâl karinesi ile Abbâs'in zahirine inanmadigi sözü —yasagi mübâlegah olsun diye— söyledigini anlamis olmalaridir. Ömer (Radiyallahü ânh) 'm : «Siz Ebû Bekr'e geldiniz; onu da yalanci, günahkâr, vefasiz, hâin Saydiniz!- sözü ile kendisi hakkinda dahî ayni kanaatte olduklarini söylemesi de bu suretle te'vîl edilir...»
Bedrüddîn Aynî, Mâzi'r î 'nin bu te'vîlini de faydasiz bulmus ve: «Bu sözleri kitâbtan çikarmak îcabeder. Hâsâ Abbâs bunlari söylememistir; bilhassa Ömer'in ve sahabeden bir cemaatin huzurunda bu olamaz. Ömer böyle seylere susacaklardan degildir...» demistir.
2- Kirmanî : «Eger Hz. Abbâs'la Alî 'nin istediklerini vermek dogru idi ise istedikleri anda Ömer (Radiyallahü anh) niçin vermemistir; dogru degilse sonradan niçin vermistir? diyor ve bu suâle kendisi söyle cevap veriyor: «Hz. Ömer'in evvelâ yermemesi o mali kendilerine milk olmak üzere istedikleri içindir. Sonra vermesi onda ta-sarrufta bulunsunlar, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ile(iki sahâ-bîsi Ebû Bekir ve Ömer ne gibi tasarrufta bulundularsa onlar da Öyle yapsinlar diyedir.»
Hattâbî : «Bu kaziyye cidden müskildir. Su sebeple ki, Abbâsla Alî bu sadakayi Ömer 'den onun sartina göre aîdilarsa Peygamber (SaîlaHahiI Aleyhi ve Sellem)n (Biraktigimiz sadakadir) hadîsini î'tirâf ettikleri ve buna muhacirler de sahid oldugu halde sonradan ne akillarina geldi ki, dâvaya kalkistilar?» diyor; ve bunun mânâsini söyle îzâh ediyor: «Abbâs ile A1î'ye ortaklik zor geliyordu. Bu sebeple aralarinda taksim istediler. Tâ ki her biri tedbîr ve tasarrufunda serbest olsun. Ömer ise buna mülk süsü verilmesin diye taksimi merietti. Çünkü taksim ancak mal ve mülkte olur. Aradan uzun zaman geçince halk bunu mîras zannetmeye baslar. Bahusus kizla amca arasindaki mî-ras taksîmi yandir. Bu is mirasla karistirilarak Abbâs'la Alî 'nin aldiklari mallar kendi milkleri imis sanilir.»
Ebû Dâvûd: «Hilâfet Hz. A1î'ye geçince bu mallari sadaka olmaktan degistirmedi.» demistir ki, bu da yukanki te'vîli te'yîd eder.
Kaadî lyâz'in beyanina göre ulemâdan bâzilari: Hz. Fâ11me'nin babasindan kalan mirasini Ebû Bekir (Rodiyattahu ank) dan istemesi —babasinin (Bize mirasçi olunmaz!) hadîsini duyduktan sonra olmussa— Fâtime (Radiyatla\hü anha) bunu : Kiymetli mallara mirasçi olunmaz; yiyecek, ev esyasi ve silâh gibi seyler bundan hâriçtir, seklinde te'vîl etmistir. Ama bu te'vîl Ebû Bekir, Ömer ve diger ashabin mezheblerine uymamistir.» demislerdir.
Kaadî Iyâz diyor ki: «Ebû Bekir bu hadîsle aleyhine hüccet getirdikten sonra Hz. Fâtime'nin münâzeadan vaz geçmesi bu dâva üzerine vâki' olan icmâi teslîm sayilir. Bu hadîsi duyup mânâsi kendisine anlatilinca fikrinden vaz geçmis; artik bundan sonra gerek kendisi gerekse zürriyyeti mîras talebinde bulunmamislardir. Bilâhare Hz. Alî halîfe olmus; o da Ebû Bekirle Ömer'in yolundan ayrilmamistir. Bu da gösterir ki Alî ile Abbâs'm istekleri sâdece bizzat tasarruf meselesi imis.»
Hz. Ömer, Peygamber (Sallalîahü Aleyhi ve Sellem] 'in kendine hâs olan fey*den senelik nafakasini alirdigim, artanini da BeytülmaPe koyar-digini bildirmektedir. Burada söyle bir suâl hatira gelebilir: ResûlüHah (Sallallahti Aleyhi ve Sellem) in vefatinda zirhinin ailesi için ödünç aldigi bir miktar arpa karsiliginda rehin verilmis oldugu anlasilmisti. Senelik nafakasi olsa zirhini rehin verir mi idi?
Cevap: Fahr-i Kâinat (Sallallahii Alevhî ve Sellem) Efendimiz ailesi efradinin senelik nafakasini süphesiz ki ayirirdi. Fakat o kadar cömert idi ki, sene dolmadan o nafakayi da çesitli hayir yollarina sarfeder, evinde bir sey kalmazdi.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Efe Abbâs ile Alî (Radiyallahû anhûma) ganimetin beste biri hakkinda degil, Peygamber (Sallailahü Aleyhi

ve Sellem)'e mahsus olan fey hakkinda davaya çikmislardi. Bu iey' onun vefatindan sonra sadaka olarak kalmistir.
2- Her kabilenin âmme isleri o kabilenin büyügüne verilmelidir; zîra onlarin hallerini en iyi bilen odur.
3- Kumandan ve devlet büyükleri- yanlarina izinsiz girilmemesi için kapici istihdam edebilirler.
4- Bir dâvada is büyüyerek taraflar arasinda fesad çikmasindan korkulursa hâkim huzurunda sefaatte bulunmak caizdir.
5- Hakki söylemek sarti ile bir kimsenin kendini medhetmesinde beis yoktur.
6- Senelik aile yiyecegini biriktirmek caizdir.
7- FaMh ve filimin baskalarinin bildigi bazi seyleri bilmemesi mez-mum degildir.
8- Bir kimseyi adi Ile çagirmak caizdir.
9- Haber-i vahidi kabul caizdir.
10- Hâkim hüccetini takviye ve hasmi ilzam için taraflara karsi söylediklerine sahid getirebilir.

16- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in: «Bize Mirasçi Olunmaz; Ne Birakirsak O Sadakadir» Hadisi Babi

51- (1758) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki): M&lik'e, tbni Sihfib'tan dinledigim, onun da Urve'den, onun da Aise'den naklen rivayet ettigi su hadisi okudum: Âise söyle demis:
ResÜltillah (Sallallahü Aleyhi ve Seltem) vefat ettigi vakit zevceleri, Osman b. Affan'i Ebû Bekr'e gönderip, Yey&anbet(SaIlallahü Aleyhi ve Sellem) den kalan miraslarini ondan isteyecek oldular. Âlse onlara: Resûlttllah «Bize mirasçi olunmaz; ne birakirsak o sadakadir!» buyurmadi mi de-(SaUaliahü Aleyhi ve Sellem): di..
Bu hadîsi Buhari ile Nesâî «Kitâbü'1-Ferâiz-de; Ebû Dâvûd «Kitabül-Harâoda tahrîc etmislerdir.
Hz. Ebû Hüreyre 'nin rivayet ettigi bir hadîste Resûlttllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Biz Peygamberler cemaatinin mirasçilarimiz yoktur. Ne birakirsak o sadakadir.» buyurmustur. Su halde yalniz bizim Peygamberimizin degil, bütün Peygamberlerin (Solevâtullatii aleyhim ecmaîn) mirasçilari yokmus demektir.
Ulema bunun hikmetini söyle anlatirlar : Peygamberlerin mallari miras tariki ile helâl olsaydi mirasçilari arasinda onlarin Ölmesini bekleyip mirasina konmak isteyenler bulunabilir; hatta mirasçilarina mal topladigini zannedenler de çikabilirdi. Bu suretle sû-i zanda bulunanlarin hali harâb olur, insanlar da Peygamberlerden nefret ederdi.
Gerçi Kur'ân-i Kerîm'de:
«Süleyman, Davud'a mirasçi oldu!» [16] buyurulmussa da buradaki mi-ras'dan raurâd mal degil, peygamberlik, ilim ve hikmettir.

52- (1759) Bana Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Huceyn haber verdi. (Dedi ki) : Bize Leys, Ukayl'den, o da Ibni Sihâb'-tan, o da Urve b. Zübeyr'den, o da Âise'den naklen rivayet etti ki, Aise kendisine sunu haber vermis:
Fâtime binti Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) Ebû Bekr'e haber göndererek Resûlüllah (SaîlaIlahü Aleyhi ve Sellem) 'in, kendisine Allah'in Medine ile Fedek'de ley' olarak tahsis buyurdugu mallardan ve Hayber'in beste birinden kalanlardan mirasini ondan istedi. Ebû Bekir de sunu söyledi:
— Süphesiz ki Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) ;
«Bize mirasçi olunmaz! Biraktigimiz sadakadir. Ancak Muhammed (Salkllahü Aleyhi ve Sellem) 'in ailesi bu maldan yer!» buyurmustur. Vallahi ben, Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) 'in sadakasindan hiç bir seyi, Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) zamanindaki hâlinden degistire-mem! Onun hakkinda mutlaka Resûlüllah {Sallak ahü Aleyhi ve Seltem) ne yapti ise onunla amel ederim!

Hâsili Ebû Bekir, Fâtime'ye bir sey vermekten çekindi. Fâtime de bu hususta Ebû Bekr'e gücendi; ve kendisini terk etti; Ölünceye kadar da onunla konusmadi. Fâtime, Resûlüllah (Sailallahü A leyhi ve Sellem^ *den sonra alti ay 'yasadi. Vefat ettigi vakit onu kocasi Alî b. Ebî Tâlib geceleyin defnetti. Onun vefatini Ebû Bekr'e haber vermedi. Namazim Alî kildi. Fâtime'nin hayati müddetine e Alî insanlardan itibar görmüstü. O vefat edince Alî halkin i't i barim kaybetti. Ve Ebû Bekir'le barisarak ona bey'at etmek istedi. O aylarda henüz bey'at etmemisti. Ve Ebû Bekr'e: Bize gel! Ama seninle beraber baska bir kimse gelmesin!* diye haber gönderdi. (Bunu Ömer b. Hattâb gelmesin diye yapiyordu.) Bunun üzerine Ömer, Ebû Bekr'e:

— Vallahi onlarin yanina yalniz basma girme! dedi. Ebû Bekir ise:

— Bana ne yapabilirler ki! Vallahi ben onlara giderim! cevabini verdi. Müteakiben Ebû Bekir yanlarina girdi. Alî b. Ebî Talib bir sehâ-det getirdi. Sonra sunlari söyledi:

— Biz yâ Ebâ Bekr, senin faziletini ve Allah'in sana olan ihsanini biliriz! Allah'in sana verdigi tir bayiri sana çok görmeyiz. Lakin sen bu (hilâfet) is (in) de bize karsi istibdâd gösterdin. Biz Resûlüllah (Sallatlahü Aleyh! ve Setleinfe olan karabetimizden dolayi kendimiz için bir hak görüyorduk...

Alî, Ebû Bekr'Ie konusmasina devam etti. Nihayet Ebû Bekr'in gözleri bosandi. Sözü Ebû Bekir alinca sunlari söyledi:

— Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki, Resûlüllah r(SaüaHahü Aleyhi ve Sellenifin yakinlari benim için kendi yakinlarima yardim etmemden daha iyidir! Benimle sizin aranizda su mallar hususunda geçen ihtilâfa gelince: Hiç süphe yoktur ki ben bunlar hakkinda hakta kusur etmis degilim! Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliemj 'in yaptigini gördügüm bir seyi yapmadan birakmadim!.. Bunun üzerine Alî Ebû Bekr'e:

— Bey'at için miadin ögleden sonradir! dedi. Ebû Bekir ögle namazini kilinca Alî minbere çikarak sehâdet getirdi; ve Alî'nin hâlini, bey'at. tan niçin geciktigini, Ebû Bekr'e i'tizârda bulundugu özrünü anlatti. Sonra istigfar etti. Ve Ali b. Ebî Tâlib sehâdet getirerek Ebû Bekr'in hak. kini ta'zîm eyledi. Bu yaptigina kendisini sevk eden sey ne Ebû Bekr'i çekememezlik, ne de Allah'in ona verdigi fazileti inkâr oldugunu söyledi. (Sözüne devamla):

— Lâkin biz kendimiz için bu iste bîr nasîb görüyorduk; ama bize karsi istibdat gösterildi; biz de gücendik! dedi. Müslümanlar buna sevindi ve:

— Isabet ettin! dediler. Emr-i ma'rûfa döndügü zaman artik müs-lümanlar Alî'ye yakin oldular.

53- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Muhammed b. Râfi' ve Abd b. Hnmeyd rivayet ettiler. (}bni Râfi' haddesenâ tâbirini kullandi. Ötekiler: Bize Abdürraziâk haber verdi, dediler.) (Demis ki) : Bize Ma'mer, Zührî'den, o da Urve'den, o da Âise'den naklen haber verdi ki, Fâtime Ue Abbâs, Besûlüllah (Sallalkthü Aleyhi ve Sellemyâen .(kalan) miraslarini istemek için Ebû Bekr'e gelmisler. O anda onlar Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem)'in Fedek'ten aldigi yeri ile Hayber'den aldigi hissesini istiyormus. Ebû Bekir de kendilerine:

— Ben ResülüWah(Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i dinledim... demis. Râvi hadisi Ukayl'in Zührî'den naklettigi hadis mânâsinda rivayet etmistir. Yalniz o söyle demistir: «Sonra Alî ayaga kalkarak Ebû Bekr'in hakkini ta'zim etti ve onun faziletini, sabik müslümanlardan olusunu anlatti. Sonra Ebû Bekr'e dogru giderek ona bey'at etti. Bunun üzerine cemaat Ali'ye geldiler ve: Isabet ettin; iyi yaptin! dediler. Alî emr-i ma'rufa yaklastigi an halk da kendisine yakin oldu.»

54- (...) Bize Ibni Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ya'küb b. tbrahîm rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. H.

Bize Züheyr b. Harb ile Hasan b. Aliy EI-Hulvânî de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ya'kûb —ki Ibni Ibrahim'dir— rivayet etti. (Dedi ki) :

Bize babam, Salinden, o da Ibni Sihâb'dan naklen rivayet etti (Demi§ ki) : Bana Urve b. Zübeyr haber verdi. Ona da Peygamber (Saualatui Aleyhi ve SeKemj 'in zevcesi Âise haber vermis ki, Fâtime binti Resûlillah (Üallallahü Aleyhi ve Seliem) Resûlüllah (Sultattahü Aleyhi ve Seitemjla vefatindan sonra onun kendisine

Allah'in fey' olarak tahsis buyurdugu mal-lardan ibaret terekesinden mirasini taksim etmesini Ebû Bekir'den istemis. Ebû Bekir de ona: Süphesiz Resûlüllah (Sattatlahü Aleyhi ve Seliem): «Bize mirasçi olunmaz; biraktigimiz sadakadir.» buyurmuslardir; demis. Râvi diyor ki: Fâtime Besûlüllah (Sattallahü Aleyhi ve Sateni) den sonra alti ay yasamistir. Fâtime Ebû Bekir'den, Resûlüllah {Satlaliahü Aleyhi ve Setlern)'uL Hayber'le Fedek'te biraktigi terikesinden ve Medine'deki sadakasindan hissesini istiyormus. Ebû Bekir bunu kabul etmemis ve:

— Ben Resûlüllah (Saitallahü Aleyhi veSeliem)'in amel ettigi bir seyi yapmadan birakamam! Ben onun emirlerinden bir sey terk edersem sapacagimdan korkarim! demis.

Medine'deki sadakasina gelince: Onu Ömer, Ali ile Abbas'a vermistir. O sadakada AH Abcas'a galebe çalmistir. Hayber'le Fedek'i [17] ise Ömer elde tutmus; ve : Bunlar Resûlüllah(Sallallahü Aleyhi ve Seliem) 'in sadakasidir! Bunlar onun kargisina çikan haklari ve hâdiseleri içindir. Onlarin isi halîfeye kalmistir; demis. Bunlar bu güne kadar ayni minval üzere kalmislardir.

Bu hadîsi Buhâri «Kitabu fardi'l-Humüs» ve «Kitâbü'l-Megâzi-de tahrîc etmistir. Hz. Fâtime (Radiyallahu anha) 'nin miras istemesi hususunda iki ihtimal üzerinde durulmustur.

1- Babasinin «Bize mirasçi olunmaz!» hadîsini te'vil etmis; kendisinin kiymetli mallarda babasina mirasçi olamayacagini, yiyecek, giyecek ve silâh gibi seylerde mirasçi olacagini sanmistir. Fakat hadîsti serifteki: «Allah'in fey' olarak verdigi...» ifadesi bu te'vîli reddeder.

2- Bâzi ulemâya göre Hz. Fâtime 'nin mîras istemesi hadisi duymazdan öncedir. Vasiyyet âyeti ile ihticâc etmistir. Mezkur âyette: Mirasçi bir kizsa kendisine mirasin yarisi verilecegi bildirilmektedir.

Hz. Fâtime 'nin Ebû Bekr'e gücenerek onunla görüsmez olmasi, haram olan darginlik derecesine varmamistir. Haram olan darginlik selâmi kesmektir. Halbuki Fâtime (Radiyallahu anha) 'nin Hz. Ebû Bekr'e tesadüf ettigini hiç bir kimse rivayet etmemistir. O yalniz Hz. Ebû Bekr'in hanesine gidip gelmez ve evinden çikmaz olmustur. Darginligin bu kadari haram degildir. Mâmâfîh baristiklari da rivayet olunmustur. Beyhakînin Sa'bî'den rivayetine göre Fâtime (RadiyalUrhü anhâ) hastalaninca Hz. Ebû Bekir gelerek yanina girmek için izin istemis. Hz. Alî ; Yâ Fâtime! Ebû Bekir gelmis senin yanina girmek için izin istiyor! demis. Fâtime: Ona izin vermemi diler misin? diye sormus. Evet, cevâtini alinca izin vermis. Hz. ISbû Bekir de onu razi etmek için yanma girmis ve:

— Vallahi ben yurdumu, malimi, kavmü kabilemi ancak Allah'in ri-zâsi, Resulünün rizâsi ve sizin rizâniz için biraktim ey Ehl-i BeytL demis. Sonra barismislar ve Fâtime {Radiyallahu anha) Ebû Bekir-den râzî olmustur.

Hz. Fâtime babasindan alti ay sonra vefat etmistir. Sahih ve meshur olan bu ise de sekiz ay, üç ay, iki ay hattâ yetmis gün sonra vefat ettigim söyleyenler de olmustur.

Hz. A1i'nin bey'at hususunda gecikmesi, hadîste isaret olundugu vecihle bu bâbta kendisi ile istisare edilmedigine gücendigi içindir. Mâ-mâfîh onun gecikmesi bu bey'ata ve Hz. Ebû Bekr'e dokunmaz. Çünkü ulema bey'atin sahih olmasi için bütün insanlarin bir araya gelerek hepsinin «Bey'at ettik» demelerinin sart olmadigini, bu is için ileri gelenlerden bazi zevatla ulemâ ve ruesâdan bir cemaatm kâfi geldigini söylemislerdir. Hz. Alî bu müddet zarfinda Ebû Bekir (RadiyaIUthÜanh) e karsi bir harekette de bulunmamis; bilâkis tam bir inkiyad hali göstermistir. Binâenaleyh onun gecikmesi Hz. Ebû B e k r 'in hilâfetine zarar getirmez.

Hz. Ebû Bekr'in istisare için gelmemesi hilâfet isi ile mesgul oldugundandir. Bu isle bütün sahabe mesgul olmus; alelacele halîfe seçil-mezse araya hilaf ve niza' gireceginden ve umulmadik büyük fesadlar çikabileceginden endîse etmislerdir. Bey'at isi tamam olmadikça Resûlül-lah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in cenazesini defnetmemeleri bundandir.

Hz. Alî, Ebû Bekir (Radiyallahu arüi) 'i evine da'vet ederken yalniz gelmesini tenbîh etmis; bundan Hz. Ömer'in gelmemesini kas-detmistir. Maksadi, isi tatliya baglamaktir. Ömer (Radiyallahu anh) 'in siddetli bir zât oldugunu bildigi için bir kirginliga sebebiyet verir diye düsünmüstür.

Ömer (Radiyallahu anh)1'in Hz. Ebû Bekr'e yalniz gitmemesini tavsiyede bulunmasi ise ona agir sözler söylerler de gücendirirler; bundan da umûmî veya hususî bir mefsedet dogabilir ihtimaline mebnî-dir. Bittabi kendisi de

beraber olsa bunu yapamazlar diye düsünmüstür.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Geceleyin cenaze defni caizdir. Fakat bir özür bulunmadigi zaman gündüz defnetmek daha faziletlidir. Hz. Fâtime validemizin gece defnedilmesi vasiyyetine binâendir.
2- Hadîs-i serif Hz. Ebû Bekr'in hilâfetinin sahih olduguna delildir. Bu hususa icmâ' vâki' olmustur.

55- (1760) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Mâlik'e, Ebû'z-Zinâd'dan dinledigim, onun da A'rac'dan, onun da Ebû Hüreyre'-den naklen rivayet ettigi su hadîsi okudum : Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem): «Benim mirasçilarim bir dînar bile ülesemezler. Kadinlarimin nafakasindan ve mütevellimin masrafindan sonra ne birakirsam sadakadir» buyurmuslar.

(...) Bize Muhammed b. Yahya b. Ebî Ömer El-Mekkî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Ebû'z-Zinâd'dan bu isnadla bu hadisin mislini rivayet etti.

56- (1761) Bana tbni Ebî Halef dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zekeriyyâ b. Adiy rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni'l-Mubarek, Yûnus'-dan, o da Zührî'den, o da A'rac'dan, o da Ebû Hüreyre'den, o da Pey-gmmher (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den naklen haber verdi.
«Bize mirasçi olunmaz; biraktigimiz sadakadir.» buyurmuslar.
Yukariki iki rivayetin birincisini Buhâri «Kitâbü'l-Vâsâya» ile «Kitâbü'l-Ferâiz»da; Ebû Dâvûd «Harâc» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Ulemâ bu hadîsteki dînâr kaydinin baska mallara tenbîh için getirildigini söylemislerdir. Bundan murâd miras istemeyi yasaklamak degildir. Zîra yasak, vukuu mümkün olan seylere mahsûstur. Peygamber (Sfiliailahü Aleyhi ve Sellemfe mirasçi olmak ise mümkün degildir. Su halde hadîsten murâd : Ihbardir; yâni hiç bir seyi taksim edemezler; çünkü bana mirasçi olunmaz demektir. Cumhûr-u ulemânin kavli budur. Bazi Basra ulemâsinin : «Peygamber (SallaUahU Aleyhi ve Sellem)'e kimsenin mirasçi olamamasi Allah Teâlâ onun bütün malini sadaka yaptigi içindir» dedikleri rivayet olunursa da dogrusu cumhurun kavlidir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in kadinlarinin nafakalari miras degildir. Onlar iddet bekleyen kadinlar hükmündedirler. Nafakalari bundan dolayi verilmistir. Ha11âbî diyor ki: «îbni Uyeyne'den kulagima geldigine göre söyle dermis : Resûlüllah {Salialkhü Aleyhi ve Sellemy'm zevceleri iddet bekleyen kadinlar hükmündedir. Çünkü onlara evlenmek ebediyyen caiz degildir. Bu sebeple onlara nafaka verilmis; oturduklari evleri kendilerine terk edilmistir.»
Hadîsteki «âmil»'den murâd bâzilarina göre mütevellidir. Bir takimlar/i : «Halife olsun, onun me'murlari olsun, müslümanlar namina çalisan her vazifeli bunda dahildir.» demislerdir.
Peygamber (Sallallahü A leyin ve Seltetv) 'in burada görülen hadîslerde zikri geçen sadakalarini Kaadî Iyâz üç kisma ayiriyor. Bunlarin bir kismi kendisine hibe edilmistir. Uhud harbinde müslüman olan yahudi Muhayrik'in vasiyyeti bu kabildendir ki, yedi bahçeden mütesekkildi, Ensarin verdikleri sulanmayan arazî de böyledir. Bunlar Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem)y\n milki idi.
Ikinci kisim: Benî Nâdir kabilesini sürgün ettigi vakit onlardan harpsiz darpsiz fey' olarak aldigi arazîdir. Bu da onun husûsî mükidir. Benî Nâdîr'in menkul mallarina gelince : Anlasma mucibince bunlarin silâhlardan mâadasini yahudiler develerine yükleyip götürmüs; kalani da gâzîler arasinda taksim edilmisti. Fedek arazîsinin yarisi ile Vâdilkur â'nin üçte biri de Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemj'in. hususî rnilki idi. Çünkü bu yerleri bu sartlarla sulhan ele geçirmisti. Bu yerlerin gelirini basi sikilan müslümanlara sarfederdi. Bunlardan baska Hayber'den sulh yolu ile alinmis Vatîh ve Se1âlim nâminda iki de kalasi vardi.
Üçüncü kisim : Hayber'in ve diger harble alinan yerlerin beste birinden eline geçen mallardir. Bu üç kisim

mallarin hepsi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) m halis milki idi. Lâkin o bunlari benimsemez; ailesine, müslümanlara ve ümmetin umumî ihtiyaçlarina sarfederdi. Vefatindan sonra bu sadakalarin temellükü haram kilinmistir.

17- Harbe Istirak Edenler Arasinda Ganimetin Nasil Taksim Edildigi Babi

57- (1762) Bize Yahya b. Yahya ile E>û Kâmil FudayI b. Hüseyn ikisi birden Süleym'den rivayet ettiler. Yahya (Dedi ki) : Bize Süleym b. Ahdar, Ubeydullah b. Ömer'den, naklen haber verdi. (Dedi ki) : Bize Nâfi', Abdullah b. Ömer'den rivayet etti ki, Resulü ilah (SaliaHahi) Aleyhi ve Sellem) nefeli ata iki, adama bir sehim olarak taksim yapmis.

(...) Bize bu hadîsi It&nü Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ubeydullah bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etti. «Ama «nefeli» tâbirini zikretmedi.
Bu hadîs ekseri rivayetlerde burada oldugu gibi «ata iki, adama bir» seklinde nakledilmistir. Bâzi rivayetlerde : «ata iki, piyadeye bir», diger bazi rivayetlerde ise «süvariye iki...» denilmistir.
Burada nefelden murâd ganimettir. Zîra ganimete lügatte nefel denilir.
Nefel: Ziyade ve bahsis mânâlarina gelir. Ganîmet de Allah tarafindan bir bahsistir; ve yalniz bu ümmete helâl kilinmistir.
Ulemâ ganimetten piyade ile süvariye verilecek hissenin miktarinda ihtilâf etmislerdir. Cumhura göre piyadeye bir, süvariye üç hisse verilir. Bunun ikisi atin, biri de sahibinindir. îbni Abbâs (RadiyaVohu . atihüma)\\e Mucâhi d,Hasan-i Basrî.îbni Sîrîn, Ömer b. Abdilâzîz, tmam Mâlik, Evz Sevrî, Leys, Imam Safiî, Ha-neftler 'den imam Ebû Yûsuf Ha îmam Muhammed, îmamA'hmed b. Hanbel, îshâk, Ebû Ubeyd, Ibni Cerîr ve baskalari buna kaildirler.
Imam Âzam'a göre süvariye iki hisse verilir. Bu kavil Hz. Ali ile Ebû Mûsâ (Radiyallahu anh)'dan rivayet olunmustur.
Cumhurun delîli bu hadîstir. Imam Âzam süvariye iki hisse verilecegini bildiren rivayetle istidlal etmistir.
Bir kimse birkaç ati ile harbe istirak etse cumhura göre bu atlardan yalniz birine hisse verilir. îmam Âzam Ta, tmam Mâlik, îmam Safiî ve îmam Muhammed'in mezhepleri de budur. Evzâî ile Sevrî, Leys ve Ebû Yûsuf'a g5re ise iki at hissesi verilir. Bu kavil Hasan, Mekhûl, Yahya El-Ensârî, tbni Vehb gibi mâlikiyye ulemâsindan da rivayet olunmustur, iki attan fazlasi için hisse verilecegine Süleyman b. Mûsâ 'dan baska kimse kail olmamistir.

18- Bedir Gazasinda Meleklerle Îmdat Buyurulmasi ve Ganimetlerin Mubah Kilinmasi Babi

58- (1763) Bize Hennâd b. Seriy rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îbntil-Mübârek, Ikrime b. Ammâr'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Simâk EI-Hanefî rivayet etti. (Dedi ki) : Ibni Abbâs'i söyle derken isittim: Bana Ömer b. Hattâb rivayet etti. (Dedi ki) : Bedir harbi oldugu gün... H.
Bize Züheyr b. Harb da rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Ömer b. Yûnus El-Hanefî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ikrime b. Ammâr rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ebû Zümeyl (bu zât Simâk El-Hanefî'dir) rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Abdullah b. Abbâs rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ömer b. Hattâb rivayet etti. (Dedi ki) :
Bedir harbi oldugu gün Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Selleni) müsriklere bakti. Onlar bin nefer, ashabi ise üç yüz ondokuz kisi idiler. Bunun üzerine Nebiyyullah (Sallalîahil Aleyhi ve Seilem^kibleye döndü. Sonra ellerini uzatarak Rabbine:
«Allahim! Bana va'dettigini yerine getir! Allah im, bana va'dettigini ver! Allahim, eger ehl-i Islâmdan olan su cemaati helak edersen (bundan sonra) yeryuünde sana ibâdet olunmaz!» diye niyaz etmeye basladi. Ellerini uzatarak kibleye karsi Rabbine o derece niyazda bulundu ki, nihayet omuzlarindan cübbesi düstü. Müteakiben

Ebû Bekir, yanina gelerek cübbesini aldi ve omuzlarina koydu. Sonra arkasindan ona sarilarak:
— Yâ Nebiyyallah! Rabbine yaptigin dilek yeter! Süphesiz o sana va'dettigmî yerine getirecektir! dedi. Az sonra Allah (Azze ve Cette) :
(Hani RabbInizden imdat istiyordunuz! O da : Ben size birbiri ardinca gelecek bin melekle imdat gönderecegim! diye cevap vermisti!) [18] âyetini Indirdi ve Allah ona meleklerle imdat gönderdi.
Ebû Zümeyl (Demis ki) : Sonra bana îbni Abbâs rivayet etti. (Dedi ki) : O gün müslümanlardan bîr zât, önünde müsriklerden bir adamin pesinden kosarken ansizin üzerinde bir kirbaç darbesi isitti. Ye süvarinin : Dur yâ Hayzûm! diyen sesini duydu. Bir de Önündeki müsrike bakti M, boylu boyunca yere serilmis! Burnu berelenmis; yüzü de kirbscin vurdugu sekilde yarilmis oldugunu gördü. Bütün bunlar yemyesil olmustu. Az sonra Ensârî gelerek bu hâdiseyi Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ycSettem)'e anlatti da:
«Dogru söyledin; bu semâdan gelen üçüncü imdattandir!»buyurdular. Artik o gün (müslümanlar) yetmis kisi Öldürdüler; yetmis de esîr aldilar.
Ebû Zümeyl (Demis ki) : Ibni Abbâs sunu söyledi: Müslümanlar esîrleri aldiktan sonra Resûlüllah (Salîallahü Aleyhi ve Seilem) Ebû Bekirle Ömer'e:
«Bu esirler hakkinda re'yiniz nedir?» diye sordu. Ebû Bekir:
— Yâ ^lebiyyallah! Bunlar amca ogullari ve akrabadirlar; ben onlardan fidyejftlmjin fikrindeyim! Bu suretle küffar üzerine kuvvetimiz olur. Umulur ki AllafT onlari Islâm'a hidayet buyurur! dedi. Müteakiben Resûlüllah (Salîallahü A leyhi ve Selime):
«Sen ne fikirdesin ey Hattâb oglu?» diye sordu. (Ömer diyor ki);
— Ben: Hayir, vallahi yâ Resûlâllah! Ben Ebû Bekr'in fikrinde degilim! Lâkin ben, bize müsaade buyursan da sunlann boyunlarini vuru-versek! fikrindeyim. Ukayl'e karsi Alî'ye müsaade buyurmaksin ki onun boynunu vursun! Bana da filâna (bir yakini) karsi müsaade buyurmaksin, ben de onun boynunu vurmaliyim! Zîra bunlar küfrün imamlari ve esrafidirlar! dedim. Bunun üzerine Resûlüllah (SaÎîaiîahü Aleyhi ve Setlem) Ebü Bekr'in söyledigine meyletti. Benim söyledigimi begenmedi. Ertesi gün olunca ben geldim. Bîr de ne göreyim! Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seltem)1e Ebû Bekir oturmus agliyorlar!..
— Yâ Resûlâllah! Bana haber ver; sen ve arkadasin neden agliyorsunuz? Aglayacak bir sey bulursam ben de aglarim; aglayacak bir sey bulmazsam siz agladiginiz için ben de aglar görünürüm! dedim. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Setime):
«Bana senin arkadaslarinin teklif ettigi fidye alma meselesine agliyorum. Gerçekten onlarin azaplari bana su agaçtan daha yakin arzolundu.» buyurdu. (SaUaUahü Aleyhi ve Sellem) yakin bir agaca isaret etmis.)
Ve Allah (Azze ve Celîe) :
(Yeryüzünde üstünlügü saglamadikça hiç bir Peygambere esir almak yarasmaz.) [19] âyet-i kerîmesini (Artik aldiginiz ganimetten helâl hos olarak yeyînl) âyetine kadar indirdi. Ve Allah müslümanlara ganimeti helâl kildi.
Bedir: Medîne 'den seksen mil yâni dört konak mesafede Mekke ile Medîne arasinda ma'ruf bir beldedir. Meshur Bedir savasi burada olmustur. Ibni Kuteybe'ye göre Bedir, ayni ismi tasiyan bir adama ait bir kuyudur. Sonradan sahibinin ismi kuyuya verilmistir. Bedir gazasi hicretin ikinci yili ramazaninin on yedinci cuma günü olmustur. Buhâri 'nin Hz. Abdullah b. M es'ud 'dan rivayetinde o gün havanin çok sicak oldugu bildirilmektedir.
Cenâb-i Hak, Resulü Ekrem'ine iki taifeden birini va'detmisti. Ona ya müsriklerin kervanini nasîb edecek yahut ordularina karsi muzaffer kilacakti.-Kervanlari Suriye'ye ticaret için gitmis ve dönmüstü. Binâenaleyh muhakkak harbte muzaffer olacakti. Bundan emîn olmakla beraber Peygamber fSaUaUahü Aleyhi veScilendin Cenab-i Hakka bu derece niyazda bulunmasini ulemâ söyle îzâh etmislerdir:
Resulü JSkrem (SalhUahü Aleyhi ve Sellent) bu niyazini ashabina gösterip o dehsetli anda onun dua ve niyazi sayesinde kalpleri kuvvet bulsun diye yapmistir. Ayni zamanda duâ bir ibâdettir.
Filhakika Cenâb-i Hak Resulüne vâMettigini o gün yerine getirmis; küffan târu mâr etmek için gökten 1000 melek indirmistir. îste Hay-zûm bu meleklerden birinin atidir.

«Akdim!» dur demektir. Ancak bu kelime «Ukdum!» seklinde de rivayet olunmustur. Bu takdirde mânâ: «Ilerle!» demek olur.
Müslümanlara imdat olarak gökten melek inmesi Uhud ve Hendek gibi gazalarda da vâki' olmus; ancak bu gazalarda melekler fi'len harb etmemislerdir. Meleklerin inmesi zaferin esbabindandir. Yoksa Teâlâ Hazretleri —hâsâ— bö'yle bir seye muhtaç degildir. Meleklerin istirak ettigi gazada dahî zaferi Allah ihsan etmistir.
Hadts-i serîf duâ ederken kibleye dönmenin ve el kaldirmanin müs-tehab olduguna, duayi sesle okumanin cevazina delâlet etmektedir.

19- Esiri Baglayip Hapsetmenin ve Ona Îyilikte Bulunmanin Cevazi Babi

59- (1764) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Saîd b. Ebî Saîd'den naklen rivayet etti ki, Ebû Hüreyre'yi sunu söylerken isitmis:
ResûlÜllah (SallaUahü A !eyhi ve Sellcm^ Necd tarafina suvâri gönderdi. Bunlar Benî Hanîfe (kabilesin) den Sümâme b. Üsâl denilen bir adam getirdiler. Bu zât Yemânieliler'in reîsi idi. Onu mescidin direklerinden bir direge bagladilar. Derken ResûlÜllah tSallaUahü Aleyhi ve Sellem) onun yanma çikarak:
«Ne haber yâ Sümâme?» dedi. Sümâme sunlari söyledi:
— Bendeki yâ Muhammed, hayirdir. Sayet öldürürsen kan .sahibi birini öldürmüs olursun. Ihsan edersen sükreden birine ihsan etmis olursun! Eger mal istiyorsan hemen dile! Sana diledigin kadar mal verilir! Bunun üzerine ResûlÜllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onu terk etti. Ertesi günden sonraki gün gelince yine:
«Ne haber yâ Sümâme?» diye sordu. O da:
— Sana soyledighndir! Eger ihsan edersen sükreden birine ihsan et-mIs olursun! öldürürsen kan sahibi birini öldürmüs olursun! Mal istiyorsan hemen dile! Sana diledigin kadar mal verilir! dedi. ResûlÜllah (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem) onu yine terketti. Ertesi gün gelince (tekrar) :
«Ne haber yâ Sümâme?» diye sordu. Sümâme:
— Bende sana söylediklerim var! Eger ihsan edersen, sükreden birine ihsan etmis olursun! öldürürsen kan sahibi birini Öldürmüs olursun! Mal istiyorsan hemen dile! Sana diledigin kadar mal verilecektir! dedi. Bunun üzerine ResûlÜllah (SallaUahü Aleyhi ve Selime):
«Sumâme'yi serbest birakin!» buyurdu. O da mescide yakin bir hurmaliga giderek yikandi. Sonra mescide girdi. Ve:
— Allah'tan baska ilâh olmadigina sehâdet ederim! Muhammed'in onun kulu ve resulü olduguna da sehâdet ederim! Yâ Muhammed, vallahi yeryüzünde (simdiye kadar) bana senin yüzünden daha sevimsiz bir yüz yoktu! Simdi senin yüzün bana bütün yüzlerden daha sevimli oldu. Vallahi benim için senin dîninden daha sevimsiz bir dîn yoktu! Dînin de benim için bütün dînlerden daha sevimli oldu! Vallahi, benim için senin beldenden daha sevimsiz bir belde yoktu. Simdi belden de benim için bütün beldelerden sevimli oldu! Süvarilerin beni yakaladiginda ben ömre yapmak istiyordum. Ne buyurursun? dedi. Bunun üzerine ResûlÜllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendisini müjdeledi. Ve ömre yapmasini emret' ti. Mekke'ye vardiginda ona birisi:
— Sen dininden mi döndün? diye sormus. O da:
— Hayir! Lâkin ben ResüHillah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem, 1e birlikte mfislüman oldum! Hayir, vallahi! Size ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) izin vermedikçe Yemâme'den bir bugday tanesi bile gelemez! demis.

60- (...) Bize Muhammed b. EI-Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Bekir El-Hanefî rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Abdülhamîd b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Saîd b. Ebî Saîd El-Makbûrî rivayet etti ki, Ebü Hüreyre'yi sunu söylerken isitmis:
ResûlIalah (Satlatiahü Aleyhi ve Sellem)Secd arazîsi taraflarina bir (bÖ-Iük) süvarisini göndermis. Bunlar Sümâme b. Üsâl El-Hanefî denilen —Yemâme halkinin reisi— bir adami getirmisler...

Ve râvi hadîsi, Leys'in hadîsi gibi nakletmis; yalniz o -öldürür sen-yerine «beni öldürürsen, kan sahibi birini öldürmüs olursun!» demistir.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü1-lVfegâzî»de ve muhtasaran namaz bahsinin «igtisâl» babinda; Ebû Dâvûd «Cihâd»da; Nesâî «Taharet» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Benî Hanife: Yemâme'de yasayan meshur bir kabiledir. Hz. Sümâme bu kabilenin reisi îdi. Islâmiyeti kabulünden sonra da as-hâb-i kiramin büyüklerinden olmustur. Kissa Mekke 'nin fethinden evvel geçmistir. Onun için de «Sümâme'yi esîr edip getiren Abbâs b. Ab-dilmuttalib'dir.» diyenlerin sözüne i'tibâr edilmemistir. Çünkü Hz. Abbâs o zaman henüz müslüman olmamisti. O müslümanhgi Mekke'-nin fethinde kabul etmistir.
ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Sümâme'yi görünce: «Ne haber?» diye sormustur. Bâzilarina göre bu suâlden maksat: Senin kanaatine göre ben sana ne yaparim? demektir. Bu takdirde ne haber diye tercüme ettigimiz «mâ zâ» ifadesindeki «mâ» istifhamiyye, «zâ» ismi mevsûl «in d eke »de sile olur. Ve cümle: «Senin zanninda benim sana ne yapacagim karar kildi?» mânâsini ifade eder. Mamafih bu terkîb birkaç vecihle daha îzah edilebilir. Söyle ki:
1- «Mâ» ismi istifham, «zâ» ismi isaret olur.
2- «Mâ zâ» terkîb halinde ismi istifham olur. Bizim verdigimiz mânâ buna göredir.
3- «Mâzâ» terkibi «sey» mânâsina gelen bir ismi cins yahut «o sey ki» mânâsina bir ismi mevsul olur.
4- Mâ» zaide, «zâ» ismi isarettir.
5- «Mâ» ismi istifham, «zâ» zaide olabilir.
Hz. Sümâme'nin bu suâle : «Bendeki hayirdir.» diye cevap vermesi: Sen zâlimlerden degilsin; afvini ve*ihsanini umarim! manasinadir. Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellettt) bu suâli üç gün tekrarlamis; Sümâme (Radîyailahü anh)' da üç gün ayni cevâbi vermis: «Sayet öl-dürürsen kan sahibi birini öldürmüs olursun...» demistir. Kaadi Iyâz'in beyânina göre bundan murâd: Öldürecegin adam serefli bir reîs oldugu için kani dâva edilecek ve kaatilinden öc alinacak bir adamdir, demektir. Diger ulemâ : «Sümâme'nin bu sözü: Kam heder olmaga lâyik, ölümü hak etmis birini Öldürmüs olursun; binâenaleyh onu öldürmekle mes'ul olmazsin! mânâsina gelir.» demislerdir.
Resûlüllah (Sallallahii A ieyhi ve Seltem) 'in ayni suâli üç gün tekrar etmesi, kalpleri îslâmiyete yatistirmak ve müslüman olmasi ümit edilen esrafa bir lütufkârlik göstermek içindir. Zîrâ bu gibi zevatin ardindan, onlara tâbi' birçok kimselerin müslüman olmasi me'muldür. Üçüncü gün Sümâme fRadiyatiahü anh) Peygamfcer (Satlallahü Aleyhi ve Sellem) tarafindan afvedilerek serbest birakilmis; o da hemen müslüman olmustur. Resûlüllah (SallalUthu Aleyhi ve SelLem) kendisim tebsir buyurmuslardir. Bunun mânâsi: Hak dîni kabul etmekle kazandigi büyük hayri ve müslü-manligin küfür halinde iken islenen suçlari yikip yok ettigini müjdelemektir. Kendisine ömre hususunda verdigi emir müstehab mânâsina gelir. Çünkü ömre her mevsimde yapilmasi müstehab bir ibâdettir. Bahusus böyle kavminin reîsi mevkiinde olan bir zâtin kâfir gidip müslüman olarak dönmesi Mekke1i1er'in pek fenasina gitmis; aralarinda tavaf ve sa'y yapmasi onlari kin ve gayzlarmdan çatlayacak hale getirmistir. Hattâ birisi dayanamayarak:
— Sen dinden mi döndün? diye sormustur. Sümâme (RadiyaUahü anh) buna :
— Hayir! Lâkin ben müslüman oldum!..» seklinde cevap vermistir ki, edebiyyat dilinde buna «üslûbu hakim» derler. Sanki: «Ben dînden çikmadim; zira siz bir dîne bagli degilsiniz ki, ben ondan çikmis olayim! Ben yeni olarak Allah'in dînine girdim!» demis gibidir.
Ibni Hisâm diyor ki: «Bundan sonra Sümâme Yemâme'ye gitti. Ve ora halkinin Mekke'ye bir sey götürmelerini men'etti. Mekkeii-ler. Peygamber(Saliailahü Aleyhi veSellem)'e mektup yazarak: «Sen akrabaya yardimi emredersin!..» dediler. Bunun üzerine oda Sümâme'-ye bunlara bir seyler götürülmesine müsaade etmesini yazdi.»

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Esîri baglayip hapsetmek ve kâfiri mescide sokmak caizdir. Mamafih bu hususta ihtilâf edilmistir. Halîfe Ömer b. Abdilâ'le, Katâde ve Imam Mâlik'e göre kâfirin mescide girmesi caiz degildir. Imam Âzam kitab ehli olanlarin girmesine cevaz vermis. imam Safiî ise müslümanm izin vermesi sarti ile —ehl-i kitap olsun, olmasin— bütün kâfirlerin mescide girebilecegini söylemistir. Müsriklerin Mescid-i Haram'a girmelerini yasak eden âyete gelince: Sâfiîler bunu Mescid-i Haram'a mahsus kabul etmis ve oraya girmeleri caiz olmadigini söylemislerdir. Hanefi1er'e göre bu âyetten murâd müsriklerin istilâ için yahut kendi âyetleri iktizasi çini çiplak tavaf etmek maksadi ile girmeleridir. Ehl-i kitabin ziyaret için girmelerinde beis yoktur.
2- Esîri meccânen serbest birakmak caizdir.
3- Kâfir müslüman olunca yikanmasi gerekir. Bu husus ihtilaflidir. Hanefîler 'den rivayet edilen bir kavle göre cünüp iken müslüman olan kâfirin yikanmasi farz; diger kavle göre müstehaptir. Sâfiî1er'e göre müslüman olmak isteyen bir kâfirin hemen Islâm'i kabul etmesi, sayet küfür halinde cünüb oldu ise ondan sonra yikanmasi îcâb eder. Küfür halinde iken yikanmasi kâfi degildir. Bâzilari kâfi gelecegini söylemislerdir. Yine Sâfiîler 'den bazilari ile bazi Mâ1ikî1er hiç gusul îcabetmiyecegine kail olmuslardir; onlara göre cü-nüblük hükmü, müslüman olunca sukut etmistir. Fakat bu kavil zaif görülmüstür. Cünüblük basindan geçmeyen bir kâfir müslüman olursa Imam Mâlik'le Sâfiîler'e ve diger ulemâya göre yikanmasi müstehab olur.
Imam Ahmed'le bâzi ulemâ: «Müslüman olan kâfirin mutlak surette yikanmasi vâcibtir.» demislerdir.

20- Yahudilerin Hicaz'dan Sürgün Edilmesi Babi

61- (1765) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Saîd b. Ebî Saîd'den, o da babasindan, o da Ebû Hüreyre'den naklen rivayet etti, ki söyle demis;
Bir defa biz mescidde iken anîden Resûlüllah (Saibaliahü Aleyhi ve Seilem) yanimiza cikageldi. Ve:
«Haydi yahudîlere gidelim!» dedi. Onunla birlikte biz de siktik veya. hudilere vardik. Derken ResüIüllah (Sallailahü Aleyhi ve Seilem) ayaga kalkarak onlara seslendi; ve:
«Ey yahudiler cemaati, müslüman olun, kurtulun!» buyurdu. Onlar!
— Teblig ettin yâ Eba'l-Kaasim! dediler. Resûlüllah (Sallailahü Aleyhi veSetlem) onlara:
«Bunu m ura d ediyorum! Müslüman olun, kurtulun!» buyurdu. Onlar (yine) : Teblîg ettin yâ Eba'l-Kaasim! dediler. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Seilem) (tekrar) :
«Bunu murâd ediyorum!»dedi; ve üçüncü defasinda onlara sunu söyledi:
«Bilmis olun ki, bu yer Allah'in ve Resûlünündür. Ben de sizi bu yerden sürgün etmek istiyorum. Sizden kim malina karsilik bir sey bulursa onu hemen satsin! Yoksa bilin ki, bu yer Allah'in ve Resûlünündür!»
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'I-Ikrâh», «Kitâbü'l-Cizye» ve «KI-tâbü'I-I'tisâm»da; Ebû Dâvûd «Harâoda; Nesâî «Siyer» bahsinde tahrîc etmislerdir.
Resûlüllah (Sallattahü Aleyhi ve Selime): «Bunu murâd ediyorum!» sözü ile «Benim tebligimi itraf etmenizi istiyorum!» demek istemistir. «Esümû» cümlesiyle baslayarak güzel ve külfetsiz bir cinas yapmis; sonra : «Bilmis olun!» diye baslayan yeni bir cümle ile asil maksadini bildirmistir. Burada sanki yahudiler tarafindan: «Bu müslüman olun sözünü neden üç defa tekrarladin? diye sorulmus da, «Bilmis olun!» cümlesi ile onlara cevap verilmis gibidir.
«Bu yer Allah'in ve Resûlünündüri» cümlesinin mânâsi: Onun milkiyeti de hükmü de Allah'indir; sizin bu yerinize müslümanlan mirasçi yapmayi irade buyurmustur; binâenaleyh hemen burasini terk edin! denmektir. Çünkü yahudiler Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ile muharebe etmislerdi. Nitekim bundan sonraki rivayette görülecektir.

62- (1766) Bana Muhammed b. Râfi' ile Ishâk b. Mansûr rivayet ettiler, tbni Râfi' (haddesenâ) ta'bîrini kullandi. îshâk: Bize Abdürraz-zâk haber verdi, dedi. (Demis ki) : Bize Ibnü Cüreyc, Mûsâ b. Ukbe'den, o da Nâfi'den, o da tbni Ömer'den naklen haber verdi ki, Benî Nadîr ile Kureyza yahudileri Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve

Sellem)'\e harb etmisler de Resûlüllah Benî Nadîr'i sürgün etmis; Kureyza'yi ise yerinde birakmis ve kendilerine serbesti vermis. Nihayet bundan sonra Kureyza'da harb edince artik onlarin erkeklerini öldürmüs; kadinlari ile çocuklarini ve mallarini müslümanlar arasinda taksim etmis. Yalniz bazilari Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e iltihak etmisler. O da kendilerine emân vermis; ve müslüman olmuslar.
Kesûlü\\ah(Sallallahü Aleyhi ve Seilem) bütün Medine yahudîlerini, Benî Kaynüka'i (ki bunlar Abdullah b. Selâm'in kavmidirler) ve Benî Harise yahudilerini, Medine'de bulunan her yahudiyi sürmüstür.

(...) Bana Ebû't-Tahir de rivayet etti. (Dedi ki) i'Bize Abdullah b. Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Hafs b. Meysere, Musa'dan bu isnfid-la bu hadisi haber verdi. Ama Ibnü Cüreyc'in hadîsi daha uzun ve daha tamdir.
Bu hadîsi Buhâri «Kitabü'l-Megâzî»'de tahrîc etmistir.
Hadîs-i serifte zikri geçen yahudi kabilelerinin hepsi Medine1i'dir. Resvlvdlab (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Kureyza'yi yerinde birakip ona emân vermesi, Benî Nadîr'le birlikte müslüman-larla harb etmeyip bitaraf kaldiklari içindir. Sonra müslümanlarla onlar da harb edince onlari da Medine 'den sürmüstür. Kureyza bu harbte muhasara edilmis ve yirmi bes gün sonra dayanamayarak Resûlül-lah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in hükmüne râm olmuslardi. Yahudilerin biraktigi mallarin beste biri Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)e ayrildiktan sonra kalani gâzîler arasinda süvariye üç, piyadeye bir hisse verilmek sureti ile taksim olunmustur. Bu muhasaraya otuz alti suvâri istirak etmistir.

Hadis-i Serif Su Hükümleri Ihtiva Eder:

1- Müslümanlarla muâhade halinde bulunan küffar ve zimmîler ahid-lerini bozarlarsa kendilerine harbî muamelesi yapilir ve harbedilir. Ordu kumandani bunlardan diledigini esîr alir; diledigini serbest birakabilir.
2- Kendisine emniyet bahsedilen kâfir, müslümanlarla harbe kalkisirsa, kendisine verilen ahid bozulur. Emniyet ahdi geçmise aittir, gelecege sumûlü yoktur.

21- Yahudilerle Hiristiyanlarin Arap Yarimadasindan Çikarilmasi Babi

63- (1767) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Deh-hâk b. Mahled, tbnü Cüreyc'den rivayet etti. H.
Bana Muhammedi b. Râfi' de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Abdürrazzak rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Cüreyc haber verdi. (Dedi ki) : Bana Ebû'z-Zübeyr haber verdi, ki Câbir b. Abdillâh'i söyle derken isitmis : Bana Ömer b. Hattâb haber verdi ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)l:
«Yahudilerle hiristiyonlari Arap yarimadasindan mutlaka çikaracagim! Tâ ki müslümandan baska kimseyi birakmayacagim U buyururken isitmis.

(...) Bana yine Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravh b. Ubâde rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân-i Sevrî haber verdi. H.
Bana Seleme b. Sebîb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ha sen b. A'yen rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'kil —ki Ibni Ubeydillâh'dir— rivayet etti.
Her Iki râvi Ebû'z-Zübeyr'den bu isnâdla bu hadîsin mislini rivayet etmislerdir.
Bu rivayet de hüküm ve mânâ itibari ile bundan evvelkiler gibidir. Yalniz bunda erâzî-i mukaddesenin sadece yahudîlerden degil, hiristiyan ve diger gayri müslimlerden de behemehal temizlenecegi bildirilmektedir. Fahrî Kâinat (Sallallahü Aleyhi ve SeUeni) Efendimiz yahudileri birçok defalar denemis ve hiyanetlerini tesbît etmisti. Nihayet Benî Nadîr yahudileri kendisini gafil avladik zannederek üzerine yüksek yerden tas yuvarlamak tesebbüsünde bulununca Cenâb-i Hak onlarin Medine 'den sürülmesini emir buyurdu. Bu emri Ilâhî derhal tenfîz edildi. Fakat Resûlüllah (Satlaltahü Aleyhi ve Sellem) bütün yahudilerin ve diger gayrimüslimlerin kendi

civarindan uzaklastirilmasini istiyordu. Ancak vefatina kadar bu hususta kendisine vahî gelmedi. Vefatina yakin bu husustaki vahî de gelince artik bu isi vasiyyet etti. Nihayet Hz. Ömer (Radiyallahü anh) 'in hilâfeti zamaninda Arap yarimadasi tama-miyle gayri müslimlerden temizlendi.

22- Ahdini Bozanlarla Harb Etmenin ve Kal'a Sahiblerini Âdil, Hükme Ehil Bir Hakimin Hükmüne Havale Eylemenin Cevazi Babi

64- (1768) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Muhammed b. El-Mü-sennâ ve Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lâfizlari birbirine yakindir. Ebû Bekir : Bize Gunder, Su'be'den rivayet etti, dedi. Ötekilerse: Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Sa'd b. Ibrahim'den naklen rivayet etti, dediler. Sa'd söyle demis: Ben Ebû Üniâme b. Sehl b. Huneyf i söyle derken isittim: Ben Ebû Saîd-i Hudrî'yi sunu söyler» keo isittim:
Kureyzalilar (kalalarindan) Sa'd b. Muâz'in hakemligine indiler. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) Sa'd'a haber gönderdi. O da bir nierkeb üzerinde yanlarina geldi. Mescide yaklasinca Resûlüllah iSallallahit A leyhi ve Sellem) Ensâr'a :
«Ulunuza (yahut en hayirliniza} ayaga kalkin!» buyurdu. Sonra: «Gerçekten bunlar senin hükmüne razi oldular!» dedi. Sa'd: — Harbe yarayanlarini öldürür; kari kizanlarini da esir edersin! dedi. Bunun üzerine Peygamber (SaUaUâhü Aleyhi ve Sellerni:
«Allah'in hükmü ile hükmettin!» ve galiba «Melik'in hükmü île hükmettin I» buyurdular, Ibnü'l-Müsennâ:
«Ve galiba Melik'in hükmü iie hükmettin buyurdu.» cümlesini zikretmedi.

(...) Bize Züheyr b. Harb da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrah-man b. Mehdi, Su'be'den bu isnâdla rivayet etti. Ve hadîsinde söyle dedi: «Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selîem) :
«Gerçekten onlar hakkinda Allah'in hükmü ile hüküm verdin!» Buyurdu. Bir defa da:
«Gerçekten Melik'in hükmü ile hükmettin!» buyurdular.
Bu hadisi Buhâri «Kitâbü'l-Cihâd», «Kitâbü'l-Isti'zân» ve «Ki-tâbü'I-Megâzî.'de; Ebû Dâvûd «Kitabü'l-Edeb»'de; Nesâî «Menâkib», «Siyer» ve «Fedâil» bahislerinde muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Sa'd b. Muâz (Radiyallahü anh) Evs kabîlesindendir. Evs kabilesi Benî Kureyza 'tun müttefiki idi. Meshur rivayete göre Evs1i1er Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve Sellem)'den Benî Kureyza 'nm affini istemisler; o da: «Benî Kureyza hakkinda sizden bir adamin hakemligine razi olmaz misiniz?» diye sormustu. Yahudiler Sa'd b. Muâz'in hakemligini kabul ettiklerini söylemisler; bunun üzerine Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sefam) Hz. Sa'd'a haber gönderdi.
Hz. Sa'd Peygamber (Sallaüahü Aleyhi ve Sellem)'in yanina Ensâr'dan bazi akrabasi ile birlikte gelmis; ve yahudiler tarafmdan karsilanarak kendisine : «Yakinlarina iyilik et!» denilmisti. O da kendilerine su cevabi verdi:
«Gerçekten Sa'd için Allah ugrunda hiç bir kimsenin levmine aldiris etmeyecegi zaman gelmistir!» Bundan sonra da hükmünü verdi.
Kaadî Iyâz bu hadîsteki mescid kelimesinin râvi tarafindan yapilmis bir tashif olmasini muhtemel görmektedir. Bu rivayet Buhâri'de de «mescide yaklasinca» seklindedir. Kaadî söyle diyor: «Eger bundan Mescid-i Nebevi'yi kasdetti ise ben bunu vehim sayarim. Çünkü Sa'd Mescid-i Nebev! 'den gelmisti. Nitekim ikinci rivayette tasrîh edildigi vecihle Hz. Sa'd orada bulunuyordu. Peygamber (SaUoîlahü Aleyhi ve Sellem) Sa'd'a haber gönderdigi zaman Benî Kureyza 'nm yaninda idi. Sa'd'a, gelmesi için oradan haber göndermisti. Eger râvi Peygamber (Soilallahü Aleyhi ve Selkni)*in Benî Kureyza'da kaldigi müddetçe içinde namaz kilmak için bir mescid sinirladigini söylemek istedi ise vehim yoktur. Sahih olan rivayet, Müslim 'den baskalarinin rivayetidir ki, onda: Sa'd Peygamber (Sallalhhü Alevhf ve SW/em,)'e yaklasinca... denilmistir...»
Yine Kaadî Iyâz'in beyanina göre hadîste gecen «Melik» tâbiri «Sahîh-i Müslim»in bazi nüshalarinda «melek» seklinde; «Sahîh-i Buhâri»nin bazi nüshalarinda ise hem «melik» hem de «melek» olarak

harekelenmistir. Kaadî: «Eger melek rivayeti dogru ise ondan mu-râd Cibril (Aleyhisselâm) 'dir.» diyorsa da Îbni'l-Cevzl bunu iki vecihle reddetmistir:
1- Gökten yahudiler hakkmda melegin bir sey indirdigi naklolun-mamistir. Bir sey indirmis olsaydi. Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) ona tâbi' olur: Sad'm içtihadini terk ederdi.
2- Sahihin bazi lâfizlarinda : «Onlar hakkinda Allah'in hükmü ile hükmettin!» buyurulm ustur. Mâmâfîh îbni Tîn her iki okunusa göre de mânânin bir oldugunu söylemistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Harb islerinde veya baska husûsatta iki tarafin rizalari ile tayin edilen hakemin hükmü geçerlidir. Bu hadîs Hz. Alî hakkinda tâyin edilen hakemi tanimayan Haricîler 'in sözünü reddetmektedir.
2- Kumandan veya baska birinin hakemligini kabul caizdir. Hakem hükmünü vermeden ondan dönebilir; fakat hükmünü verdikten sonra dönmek caiz degildir.
3- Hükümet reisi veya hâkim müslümanlann bir büyügüne ikram edilmesini ve ona ayaga kalkilmasmi emredebilir. Gerçi bu hususu yasaklayan bir hadîs rivayet olunmussa da o hadîs büyüklenenler ve kalkilma-digi vakit cani sikilan veya kizanlar hakkindadir. Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Seilem) Safvân b. Ümeyye ile Adiy b. Hatim'e, Zeyd b. Hâr.ise 'ye, kizi Fâtime'ye ve daha baskalarina ikram için ayaga kalkmistir.
4- îyi ve faziletli bir kimseye seyyid, efendi, bey gibi unvanlarla hitab etmek caizdir. Fâcire bu gibi sözleri söylemek onu büyütmek olacagi için mekruh sayilmistir.
5- Muahedeyi bozan düsmana karsi müslüman kumandanin da misilleme yaparak ahdini bozmasi ve onunla harb etmesi caizdir. Çünkü Benî Kureyza yahudileri ile Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Seilem)arasinda Hendek harbinden önce muahede yapilmisti. Hendek harbinde yahudiler bu muahedeyi bozarak Kureys'le birles-tiler. Bundan dolayi Cenâb-i Hak onlarla muharebeyi helâl kildi.

65- (1769) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Muhammed b. Alâ El-Hemdânî ikisi birden tbnü Nümeyr'den rivayet ettiler. lbnü'1-Alâ' dedi ki: Bize tbnü Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hisâm, babasindan, o da Âise'den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Sa'd Hendek günü yaralandi. Onu Küre ys'ten fbni Arika denilen bir adam kolundaki sah damarindan yaraladi. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) mescidde ona bir çadir kurdu; onu yakindan dolasiyordu. Resûlüllah 'Satlallahü Aleyhi ve Seilem) Hendek'ten dönünce silâhi birakarak yikandi. Az sonra Cibril geldi. Resûlüllah 'Sallallahü Aleyhi ve Seilem) onun basindan tozu silkiyordu. Cibril:
«Silâhi biraktin mi? Vallahi biz onu birakmadik! Onlarin karsisina çik!» dedi. Resûlüllah (Salkiüahü Aleyhi ve Selime):
«Nereye?» diye sordu. O da Benî Kureyza'ya isaret etti. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) onlarla harb etti.
BinnetSce onun hükmüne râm oldular. Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) de onlar hakkindaki hakemligi Sa'd'a devretti. Sa'd:
—Ben de onlar hakkinda harbe yarayanlarinin öldürülmesine, çocuk ve kadinlarinin esir edilmesine ve mallarinin taksimine hükmediyorum! dedi.

66- (...) Bize Ebû Küreyb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize tbnü Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hisâm rivayet etti. (Dedi ki) : Babam sunu söyledi: Bana da haber verildi ki, Resûlüllah (SallaUahii Aleyhi ve Sellem) : «Gerçekten onlar hakkinda Allah (Azze ve Celle) 'nin hükmü ile hükmettiril» buyurmuslar.

67- (...) Bize Ebû Küreyb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibnü Nümeyr, Hisâm'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana babam, Âise'den naklen haber verdi kî, Sa'd yarasi kuruyup iyilesmeye yüz tuttugu surada sunlari söylemis:

— Allahim! Sen biliyorsun kî, benim için senin yolunda, Resulün (SallaUahü Aleyhi ve SeUemy'i yalanlayip yurdundan çikaran bir kavimle cihâd etmekten daha sevimli bir nesne yoktur. Allahimî Eger Kureys harbinden bir sey kaldi ise beni (sag) birak da senin ugrunda onlarla mücâ-hede edeyim! A Ha him! Ben zannediyorum ki, sen bizimle onlarin arasindaki harbi biraktin. Sayet onlarla aramizdaki harbi birakti isen su yarayi patlat da Ölümümü ondan yap!

Derken yara girtlagindan patlamis. Oradakileri kanin kendilerine dogru akmasindan baska ürküten bir sey olmamis. (Mescidde onunla beraber Benî Gifâr'dan bir çadir varmis.) Oradakiler:

— Sizin tarafinizdan bize gelen bu nesne nedir? demisler. Bir de ne görsünler! Sa'd'in yarasindan kan fiskiriyor!.. Az sonra bundan vefat etmis.

68- (...) Bize Aliy b. Hüseyn b. Süleyman El-Kûfî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bîze Abde, Hisâm'dan bu isnâdla bu hadîsin benzerini rivayet etti. Su kadar var ki, o: «Yarasi o aksam patladi. Ve ölünceye kadar akmaya devam etti.» dedi. Bir de hadîste sunu ziyade etti. (Dedi ki) :

«Bu, sâirin sunlari söyledigi zamandi:

«Dikkat! Ey Sa'd, Benî Muâz'in Sa'd'i! Kureyza ile Nadîr ne yapti;» «ömrüne yemin olsun ki, Benî Muâz'in Sa'd'i; onlarin göçtükleri sabah sabreden yalniz o idi.»

«Çömleginizi, içi bos olarak biraktiniz! Halbuki bu kavmin çömlegi kaynamis; tasiyor!»

«Büyük Ebû Hubâb : Durun Kaynukaa gitmeyin! demisti.» «Bunlar memleketlerinde Meytân'daki kayalar kadar agir idiler!»

Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü's-Salât» ile «Kitâbü'l-Megâzî»de tah-rîc etmistir.

Hadîs-i serif Benî Kureyza yahudilerine hakemlik yapan Sa'd b. Muâz (Radiyallahü anh) 'in evvelce Hendek harbinde yaralandigini, tam iyilesmek üzere iken Benî Kureyza harbi koptugunun, bu harbte hakemlik ettigini ve harbte sehid olmak mukadder degilse evvelce aldigi yaradan ölerek sehidlik mertebesine erismesi için Allah'a duâ ettigini, nihayet duasi kabul olunarak o yaradan vefat ettigini bildiriyor.

Hendek harbinde Hz. Sa'd'i yaralayan sahis Hibbân b. Kays yahut Hibbân b. Ebî Kays 'dir. Hadîste annesinin adi ile kendisine Ibnü'I. Arika denilmistir. Arika'mn ismi Kilâbe binti Sa'd, künyesi de Ümmü Fâ11me'dir. Güzel koku saçtigi için kendisine Arika denilmistir.

Müslümanlar Benî Kureyza yahudilerini 3000 piyade ve 36 süvari ile muhasara etmisler; 20-25 gün muhasaradan sonra yahudiler aman dileyerek Hz. Sa'd'in hakemligine razi olmuslardi.

Görülüyor ki harb emrini Cibril (Aleyhisselâm) getirmistir. Bu hususta Taberânî ile Beyhakî 'nin Hz. Âise'den rivayet ettikleri bir hadîste Âise (Rodiyallahü anha) söyle demektedir: «Evde bulundugumuz bir sirada bize bir adam selâm verdi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi vg Sellem) endise ederek hemen ayaga kalkti. Onun arkasindan ben de kalktim. Bir de baktim Pihyctti'l-Kelbî!.. Resûlüllah (SallaüahÜ Aleyhi ve Sellem) :

«Bu Cîbrîl'dIr; bana Ben? Kureyza'ya gitmemi emrediyor!) dedi. Bu hâdise Hendek harbinden döndügü zaman oldu. Ben Resûlüllah (SaUallahij Aleyhi ve Sellem)'in Cibrîl (Aleyhisselâm)'m yüzünden tozu sildigini hâlâ görür gibiyim!»

Bu husustaki muhtelif rivayetlerden anlasildigina göre Peygamber (Salkillahü Aleyhi ve Sellem) ordunun önünden Hz. A1î'yi göndermis; kendisine sancagi da vermis. Fakat o yahudilerin müstahkem yerlerine varinca Benî Kureyza toplanarak Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) hakkinda pek çirkin seyler söylemisler. Nihayet 25 gün muhasaradan sonra Hz. Sa'd'in hükmü mucebince harbe yarayan erkekleri kiliçtan geçirilerek hazir hendeklere gömülmüs; kadin ve çocuklari da müslümanlar arasinda taksim edilmistir. Öldürülen yahudilerin sayisi hakkinda rivayetler muhteliftir. Bazi rivayetlere göre 400, bâzilarina göre 600 kisiymisler. Hattâ 700, 900 kisi olduklarini rivayet edenler vardir.

Bu rivayetlerin arasini bulanlar: «Dörtyüzü harbe istirak edenler, geri kalanlari onlara tâbi' olanlardir.» demislerdir.

Hz. Sa'd fi'len harbe istirak edememisse de duasi kabul olunarak aldigi yaradan vefat etmis ve böylelikle sehadet

mertebesini kazanmistir. Rivayete göre yaslanarak istirahat etmekte iken yanindan bir keçi geçmis; ve tirnagi Hz. Sa'd'in yarasma dokunarak patlamasina sebep olmus; nihayet kan kaybindan vefat etmistir. Siyer kitaplarinin beyanina göre vefatinda Cibril (Ateyhissektm? cennet ipeklilerinden bir sarik sarinarak gelmis ve :
«Yâ Muhammedi Kendisine gök kapilari açilan ve ars titreyen bu zât kimdir?» demis. Bunun üzerine Peygamber (Satlattahü Aleyhi ve Sellem) elbisesini sürüyerek acele kalkip gitmis ve onu vefat etmis bulmus. Na'-sim tasiyanlar bir hafiflik hissetmisler. Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kendilerine:
«Onu sizden baska tasiyanlar var!» buyurmus. îbni Âiz : «Sa'd'in cenazesine o günden baska yeryüzüne ayak basmamis 70 bin melek istirak etmistir.» diyor. Burada söyle bir suâl hatira gelebilir: ölümü istemek caiz olmadigi halde Hz. Sa'd gibi bir sahâbî-i celîl onu nasil isteyebilmistir?
Cevâp: Onun maksadi sehîd olmakti. Binâenaleyh o ölümü degil, se-hîdligi istemistir.
Sâirin si'rine gelince: Bu misralarla o Hz. Sa'd'i Benî Küreyza'nin yakasini birakmaga tesvik etmekte ve onlar hakkinda verdigi hükümden dolayi kendisine sitemde bulunmaktadir. «Çömleginizi içi bos olarak biraktiniz!» sözünden muradi Evs kabîlesidir. «Siz Evs kabilesini yardimsiz biraktiniz; çünkü onlarin müttefiki azdir. Bir Kurey-za vardi; onlar da öldürüldü. Ama «Bu kavmin çömlegi kaynamis tasiyor!» yâni Hazrecliler Benî Kaynüka" kabilesine yardim ettiler! Ebû Hubâb Abdullah b. Übeyy'i hatirlamalisin! Müttefikleri Benî Kaynuka' için nasil sefaatte bulundu da serbest birakildilar! Benî Kureyza yurdlarinda mal ve kuvvetçe Meytan daginin kayalan kadar agir ve köklü idiler... demek istiyor.
Hadîs-i serîf mescidde uyumanin ve yarali bile olsa hastanin mes-cidde durmasinin caiz olduguna delildir.

23- Gazaya Sitab ve Çatisan Iki Isin Daha Mühim Olanini Öne Alma Babi

69- (1770) Bana Abdullah b. Muhammed b. Esma Ed-Dubaî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cüveyriye b. Esma', Nâfi'den, o da Abdullah'dan naklen rivayet etti. Söyle demis:
Ahzâb muharebesinden döndügü gün ResûlüHnh (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bize :
«Sakin kimse ögleyi Benî Kureyza'dan baska bir yerde kilmasin!» diye seslendi. Fakat bazi insanlar vaktin geçeceginden korkarak namazi Beni Kureyza'dan baska yerde kildilar. Ötekiler de:
— Vakti geçirsek bile biz namazimizi ancak Resûlüllah (Salîattahü Aleyhi ve Sellem)'m emrettigi yerde kilariz! dediler. Ama o, iki firkadan hiç bir kimseyi azarlamadi.
Bu hadîsi Buhâri «Salâtü'1-Havf» ve «Megâzî» bahislerinde tah-rîc etmistir.
Ahzâb, Hendek muharebesidir. Bu muharebe hicretin besinci yili Sevvâ] ayinda olmus; Ahzâb sûresi burada indirilmistir. Ahzâb muharebesi denilmesi, küffar birçok Arap kabilelerini buraya topladiklari içindir. Sayilan on bin, bas kumandanlari Ebû Süfyân'-di. Müslümanlar Medîne'yi müdafaa için sehrin etrafina hendek kazmislardi. Bu sebeple mezkûr harbe Hendek muharebesi de denilmistir.
Ibni Ishak'in beyanina göre Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Sellem) Hendek harbinden Medîne'ye dönmüs; müslümanlar da silâhlarini birakmislardi. Ögle zamani Cibril (Aleyhisselâm) gelerek : «Tâ Muhammed! Melekler henüz silâhi birakmadi. Allah sama Benî Kureyza üzerine yürümeni emrediyor. Ben de onlara dönüyorum.» dedi Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) üç bin kisi ile Benî Kureyza üzerine yürüdü. Ve ögle namazinin orada kilinacagini ilân etti. Buhâri 'nin rivayetinde bu namazin ikindiyi oldugu bildiriliyor, îki rivayetin arasi söyle bulunmustur :
Sefer emri ögle zamani verilmistir. O anda bazi kimseler Ögleyi kilmis; bazilari kilmamis oldugundan kilmayanlara : Ögleyi Ben! Kureyza'-dan baska bir yerde kilmayin! denilmis; kilanlara da : Ikindiyi Benî Ku-reyza'dan baska bir yerde kilmayin!» Buyurulmustur. Umûma hitaben: ögleyi ve ikindiyi Benî Kureyza 'dan baska bir yerde kilmayin! demis olmasi hattâ ilk hareket edenlere ögleyi, sonrakilere ikindiyi tavsiye etmis olmasi da ihtimal dahilindedir.
Sahabenin buradaki ihtilâfina gelince: Bunun sebebi delillerin çatis-masidir. (Söyle ki) : Namazi vaktinde kilmak emredilmistir. Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve Selîem) in buradaki emri ise derhal yola çikip Benî

Kureyza'ya gitmeyi, baska hiç bir seyle mesgul olmamayi gerektirmektedir. Ama bundan haddi zâtinda namazin geriye birakilmasi kasde-dilmemistir. îste sahabeden bazilari bu mânâya bakarak vakti geçirmemek için namazlarini kilmislardir. Digerleri ise mânâya degil Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in emrine ve bu emrin zahirine bakarak namazlarini geciktirmislerdir. Her iki taraf ictihadda bulunduklari için Resûlül-lah (Sallallahü Alevhi ve Sellem) hiç birini azarlamamistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- îbni Hibbân bu hadîsten istinbât ederek : «Bir kimseye namazini baska namazin vaktine kadar geciktirdiginden dolayi kâfir demek lâzim gelseydi bunu Peygamber (SaflaUahü Aleyhi ve Sellem) emretmez-di.» demistir.
2- Sühey1î: «Bu hadîste : Fer'î meselelerde ihtilâf eden her müc-tehid hakka isabet etmistir; diyenlere delil vardir. Çünkü bir seyin bir insana göre dogru, baska birine eöre yanlis olmasi imkânsiz degildir. Binâenaleyh bir kimse bir meselede ictihâd eder de içtihadi neticesi helâl olduguna kanaat getirirse o seyin helâl oldugunda isabet etmis olur. Haram meselesi de böyledir. Imkânsiz olan tarafi, bir sahis hakkinda bir meselede birbirine zid iki hüküm vermektir.» diyor. Fakat Nevevî bunun aksini iddia etmis ve söyle demistir: «Bu hadîste her müetehidin hakka isabet ettigine delîl yoktur. Çünkü Resûlüllah (SallaUohü Aleyhi ve Sellem) her iki taifenin isabet ettigini söylememis; sadece azarlamayi yapmamistir. Müctehid bütün gücünü sarfettikten sonra yanilsa da azarlanmayacaginda hilâf yoktur.»
3- Hadîs-i serifte kiyas ve mefhûmu muhalifle amel edenlere delil vardir.

24- Fütuhat Sayesinde Hacet Kalmayinca Muhacirlerin Ensâra Agaç ve Meyveden Ibaret Olan Bagislarini Iade Etmeleri Babi

70- (1771) Bana Ebû't-Tâhir ile Harmele rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihâb'dan, o da Enes b. Mâlik'den naklen haber verdi. Söyle demis:
Muhacirler Mekke'den Medine'ye geldikleri vakit, bos elle geldiler. Ensâr ise arazi ve akar sahibi idiler. Onun için Ensâr onlara her yil mallarinin yari gelirini vermek, onlar da çalisma ve bakim cihetlerini üzer-lerine almak sarti ile taksimde bulundular. Enes b. Mâlik'in annesi vardi —ki ona Ümmü Süleym denilirdi.— Abdullah b. Ebî Talha'nm annesi vardi; Abdullah, Enes'in anne bir dayisi idi. Enes'in annesi ResûIüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem/e bir hurmaligini vermis; Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Seliem) de onu Ümmü Eymen'e (yâni) âzâdlisma, Üsâme b. Zeyd'in annesine vermisti.
Ibni Sihâb söyle demis : Bana Enes b. Mâlik haber verdi ki, KesûIÜllah (Sallailcüiü Aleyhi ve Selle,*n) Hayberliler'le harbi bitirip Medine'ye çekildikten sonra Muhacirler Ensârin vermis olduklari meyve bagislarini kendilerine iade etmisler. Enes dedi ki: Resûlüllah (Salfotlahü Aleyhi ve Sellem) de anneme hurmaligim iade etti. Ama Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve fSellein) Ününü Eymen'e o hurmalarin yerine kendi bahçesinden verdi.
ibni Sihâb demis ki: Ümmü Eymen'In (yâni) Üsâme b. Zeyd'in annesinin halü sâni su idi ki, kendisi Abdullah b. Abdilmuttalib'in hizmetçisi idi. Habeslilerdendi. Âmîne KesûlüHahfSallallahü Aleyhi ve Sellem) babasi Öldükten sonra dogurunca ona Ümmü Eymen dadilik ediyordu. Nihayet Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) büyüdü; ve onu âzâd etti. Sonra kendisim Zeyd b. Hârise'ye nikahladi. Bilâhare Ümmü Eymen, Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selleini'in vefatindan bes ay sonra vefat etti.

71- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Hâmid b. Ömer El-Bekrâvî ve Muhammed b. AbdilVlâ El-Kaysî hep birden Mu'temir'den rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Ebî Seybe'nindir. (Dedi ki) : Bize Mu'temir b. Süleyman Et-Teymî, babasindan, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, bir adam (Hâmid'Ie tbni Abdilâ'lâ: Adam dediler.)

Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)' kendi arazîsinden hurmaliklari veriyordu. Nihayet ona Kureyza ile Nadir fethedildi. Artik bundan sonra, verdiklerini adama iade etmeye basladi.
Enes demis ki: Bana da ailem efradi, Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) e giderek o adamin ailesinin verdiklerini yahut bir kismini istememi emrettiler. Nehiyyullah (SalîaUahii Aleyhi ve Sellem) onlari ÜmmÜ Eymen'c vermisti. Peygamber (Sa/ta'/a/m A leyht ve Sellem). 'e geldim. O da hana bu hurmalari verdi. Derken Ümmii Eymen gelerek elbiseyi boynuma çaldi. Ve:
— Vallahi onlari sana vermeyiz! Onlari bana vermisti! dedi. Bunun üzerine Nehiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem);
«Yâ Ummü Eymen! Birak onu! Sana da filân ve filân seyi veriyorum!» buyurdu. Ama Ümmü Eymen de:
— Asla! Kendisinden baska ilâh olmayan Allah'a yemîn olsun! diyordu. Artik sunu da veriyorum diye diye nihayet kendisine o hurmalarin on mislini yahut on misline yalanini verdi.
Bu hadîsin birinci rivayetini Buhâri «Kitâbü'1-Hibede; Nesâî «Kitâbü'l-Menâkib»de; ikinci rivayetini Buhâri «Ktâbü'l-Megâzî»de tahrîc etmislerdir.
Meinha: Bir müddet sütünden, yapagisindan istifade etmesi için baskasina verilen koyun veya devedir. Burada bu kelime meyvesinden istifade için verilen hurmalik mânâsinda kullanilmistir.
Muhacirler gelince Ensâr, agaçlarinin meyvelerini onlara menîha olarak vermislerdi. Bazilari bunlari sartsiz olarak kabul etmis; bir takimlari da agacina ve yerine lâzim gelen hizmeti yapmak ve çikanin yansini sahibine vermek sarti ile almislardi. Zira sirf menîha olarak kabul etmeye sereflerine yedirememislerdi. Gerçi Müzârea bahsinde geçen bir hadîste Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu taksim teklifini kabul etmedigini görmüstük. Fakat oradaki teklif mallarinin yansini tamamiyle bagislamak için yapilmisti. Buradaki ise aslini degil rneyvasini bagislamak içindir. Nitekim bilâhare harpte ellerine mal geçince bu agaçlari sahiplerine iade etmislerdir.
Ümmü Süleym de Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e verdigi hurmaligi, yemisini diledigi gibi tasarruf etmek üzere vermistir. Onun için de PeygamberfSa/te/ta/iü Aleyhi ve Sellem) Efendimiz bu hurmaligi Ümmü Eymen 'e vermisti. Sayet sadece bir ibâha olsaydi onu baskasina veremezdi.
Burada akardan murâd hurmaliktir. Ümmü Eymen 'in ismi Bereke'dir. Vaktiyle Ubeyd-i Habesî naminda bir zâtla

2- Yahudilerin kestigi hayvanlari ve o hayvanlarin iç yaglarini yemek caizdir. Imam Âzam, Mâlik, Safiî ve cumhur buna kaildirler, imam Âzam'la Sâfiî'ye göre bunda kerahet dahî yoktur. Imam Mâlik mekruh oldugunu söylemistir. Hanbeliler'den bazilari ile Mâ1ikî1er'den Esheb ve Ibni Kaasim'e göre haramdir. Bu kavil îmam Mâlik 'ten de rivayet olunmustur.

3- Sair ehl-i kitabin kestikleri de yenir. Bu hususta ehl-i sünnet ulemasi müttefiktir. Yenmez diyen yalniz Siîler 'dir.

4- Hadîs-i serif sahabenin Peygamber(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e karsi gösterdikleri saygi ve hürmete isaret etmektedir.

26- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Islam'a Davet Îçin Hirakl'e Yazdigi Mektub Babi

74- (1773) Bize Ishâk b. Ibrâhîm EI-Hanzalî ile Ibni Ebî Ömer, Muhammed b. Râfi' ve Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Lâfiz tbni Râfi'-! Indir, tbni Râfi' ile îbni Ömer «haddesenâ» tâbirini kullandilar. Diger ikisi: Bize Abdürrazzâk haber verdi, dediler. (Demis ki) : Bize Mamer* Zührî'den, o da Ubeydullah b. Abdillâh b. Utbe'den, o da îbni Abbâs'dan naklen haber verdi ki, ona da Ebû Süfyân leb beleb haber vermis. (Demis ki).;
Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Setlem)f\e aramizda geçen müddette se* yahata çiktim. Ben Sam'da iken Resûlüllah <$allallah'd Ahyhi ve Selhm) 'den Hirakl'e yâni Roma imparatoruna bir mektub getiriverdiler. Mektubu Dih-yetfil-Kelbî getirmisti. Onu Busrâ emîrine verdi. Busrâ emîri de Hirakl'e verdi. Hirakl:
— Kendisinin Peygamber oldugunu söyleyen bu adamin kavminden burada kimse var mi? diye sordu.

— Evet! dediler. Bunun üzerine Kureys'den birkaç kisi ile birlikte beni de çagirdilar. Hirakl'in yanina girdik. Bizi huzuruna oturttu. Ve :

— Kendisinin Peygamber oldugunu söyleyen bu adama soyca hanginiz daha yakindir? dedi. Ebû Süfyân demis ki:

— Ben! diye cevap verdim. Ve beni onun Önüne, arkadaslarimi da benim arkama oturttular. Sonra tercümanini çagirarak ona sunu söyledi:

— Bunlara söyle! Ben kendisinin Peygamber oldugunu söyleyen b» adamin kim oldugunu soruyorum! Eger bana yalan söyledi ise siz de onu yalanlayin! Râvi diyor ki: Bunun üzerine Ebû Süfyân:

— Allah'a yemîn olsun ki, yalanim nakledileceginden korkmasam mutlaka yalan söylerdim! dedi. Sonra Hirakl tercümanma :

— Buna sor! Onun sizin aranizda asaleti nasil? dedi. Ebû Süfyân demis ki: Ben :

— O aramizda asalet sahibidir; dedim.

— Babalarindan kiral olan var mi idi?

— Hayir!

— Onu bu söyledigini söylemezden önce yalanla itham eder mi idiniz?

— Hayir!

— Peki ona tâbi' olanlar kim? Halkin esrafi mi yoksa zayiflari mi?

— Yok, zayiflan!

— Bunlar artiyorlar mi, eksiliyorlar mi?

— Hayir, bilâkis artiyorlar!

— Onlardan hiç biri onun dînine girdikten sonra begenmeyerek dininden dönüyor mu?

— Hayir!

— Onunla hiç harb ettiniz mi?

— Evet!

— Onunla harbiniz nasil olmustu?

— Onunla bizim aramizdaki harb nevbetlese olur. Kimi o bizi mag-lûb eder, kimi biz onu!

— Vefasizlik eder mi?

— Hayir! Ama biz onunla bir müddet (anlasma) içindeyiz; o müddette ne yapacagini bilmeyiz! dedim. Vallahi içerisine bundan baska bir sey sokabilecegim bir söz söylemeye bana imkân vermedi.

— Bu sözü ondan önce hiç bir kimse söyledi mi? diye sordu.

— Hayir! dedim. Tercümanina dedi kî:

— Buna »öyle! Ben sana onun asaletini sordum; sen de onun araniz* 4a asalet sahibi oldugunu söyledin. Peygamberler de böyledir; kavimlerinin asal etlilerinden gönderilirler. Babalarinin içerisinde kiral olan var mi? dedim. Hayir! diye cevap verdin, tmdi ben de derim ki: Babalarin-dan kiral olan bulunsa idi, babalarinin saltanatim arayan bir adam!., derdim. Sana onun tâbi'1 erini sordum. Kavminin zayiflari mi, esrafi mi? dedim. Yok. zayiflari... dedin. Peygamberlerin tabileri de bunlardir! Sana : Onu bu söyledigini söylemezden önce yalanla itham eder mi idiniz? diye sordum. Hayir! diye cevap verdin! Gerçekten anladim kî, bu zât inamlara yalan söylemeyi birakip da giderek Allah'a karsi yalan uyduracak 4egildir. Sana : Onlardan hiç biri onun dînine girdikten sonra begenmeyerek dîninden dönüyor niu? diye sordum! Hayir! diye cevap verdin! Iste kalplerin hosnûdisi Ile karistigi zaman îman da böyledir. Sana: Onun tabileri artiyorlar mi, eksiliyorlar mi? diye sordum; arttiklarini söyledin! Iste îmân da tamam oluncaya kadar böyledir. Sana : Onunla hiç harb ettiniz mî? diye sordum. Onunla harhettiginizi, aranizda geçen harblerin nevbetlese oldugunu, kimi onun sizi maglûb ettigini, kimi de sizin om maglûb ettiginizi söyledin! Peygamberler de böyledir; (evvelâ) ibtilâ edilirler; sonra akibet onlarin olur! Sana: Vefasizlik eder mi?, diye sordum. Vefasizlik etmezdigini söyledin. Peygamberler de böyledir; vefasizlik etmezler. Sana: Bu sözü ondan önce hiç bir kimse söyledi mi? diye sordum. Hayir! diye eevâp verdin!

Imdi ben de derim ki: Eger bu sözü ondan önce biri söylemis olsaydi, ben : Kendinden önce söylenmis bir söze uyan bir adam!., derdim. Ebû Süfyan demis ki: Bundan sonra:
— Size neyi emrediyor? diye sordu. Ben :
— Bize namazi, zekâti, akrabaya yardimi ve Iffeti emrediyor; dedim.
— Eger onun hakkinda söylediklerin dogru ise o hakîkaten Peygamberdir. Onun çikacagini biliyordum; ama sizden olacagini zannetmezdim. Ona kavusacagimi bilsem mutlaka onunla görüsmek isterdim. Yaninda olsam ayaklarini yikardim! Onun mülkü behemehal ayaklarimin altindaki yere erisecektir! dedi. Sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSellem)"in mektubunu istedi; ve onu okudu. Bir de bakti ki mektupta sunlar var :
«Rahman ve Rahîm olan Allah'in adiyle : Allah'in Resulü Muhammed'-den Romalilarin büyügü HirakPe : Dogru yola tâbi' olana selâm!..
Bundan sonra : (malûmun olsun ki :) Ben seni Islâm daveti ile davet ediyorum. Müslüman ol, selâmet bul! Müslüman ol da Allah senin ecrini Iki defa versin! Sayet, yüz çevirirsen irgatlarin, çiftçilerin vebali de muhak-kak senin üzerine olur! Ey kitap ehli! Sizinle aramizda dosdogru bir kelimeye gelin! Allah'tan baska hiç bir seye tapmayalim! Ona hiç bir veyI serik kosmayalim! Allah'i birakip da birbirimizi Rabb Ittihâz etmeyelim! Eger yüz çevirirlerse! Sah id olun ki biz müslümanlariz! deyiverin!» [20]
Mektubu okumayi bitirince yaninda sesler yükseldi ve gürültü çogaldi. Bizim için de emir verdi ve disari çikarildik. Çiktigimiz vakit ben arkadaslarima : Artik Ibni Ebî Kebse'nin isi istir!.. Ondan Benî Asfar'm kirali bile korkuyor! dedim. Ve artik Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellern) in muzaffer olacagina yüzde yüz inanmaya devam ettim. Nihayet Allah tslâm'i bana nasib etti!

(...) Bize bu hadîsi Ha sen El-Hulvânî ile Abd b. Humeyd de rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ya'kûb —ki Ibni Ibrahim b. Sa'd'dir— rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam, Sâlih'den, o da Ibni Sihâb'dan bu isnâdla rivayet etti.
«Allah Kayser'in basindan Acem ordularini defettikten sonra Allah'in lütfuna sükür Için Hims'dan Beyt-i MakdIs'e gitti-» Yine bu hadîste :
«Allah'in kulu ve Resulü Muhammed'den» dedi. (Erîsiyyîn yerine) «yerîsiyyîn» tâbirini kullandi. (Dîâyeti'l-Islâm yerine) «dâiyeti'l-IsIâm» dedi.
Bu hadîsi Buhâri «Bed'ü'1-Halk, Cthâd, Tefsir, Sehâdât, Cizye, Edeb, îmân, Ilim, Ahkâm, Megâzî, Haber-i vâhid» ve «Istizan» bahislerinde; Ebû Dâvûd «Edeb» bahsinde; Tirmizî «Istîzân»'da; Nesâî «Tefsir»'de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir. «Sünen» sahiplerinden onu tahrîc etmeyen yalniz îbni Mâce olmustur.
Hz. Ebû Süfyân'm bahsettigi müddetten maksat: Hudeybiye anlasmasidir. Bu anlasma hicretin altinci yili sonuna dog' ru yapilmisti. Ebû Süfyân (Radiyallahtianh) o zaman henüz müs-lüman olmamisti.
Busrâ: Havran sehrinin adidir. Samla Hicaz arasinda, cenûbta Taberiyye gölü kiyilarina kadar uzanan, topragi mahsuldar bir yerdir. Bir rivayette Imparator Hiraki , Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem)*den gelen mektubu Kudüs 'teki Beyt-i Makdis'de okumustur. Mektubu almca : «Bu adamin kavminden burada kimse var mi?« diye sormasi akrabasi onun iç ve dis ahvâlini herkesten iyi bilecegi içindir. Bir de akrabadan olmayanlar bir kimsenin soyuna sülâlesine dil uzatabilirler; fakat akraba bunu yapmaz. Hz. Ebû Süfyân o zaman Peygamber (Sallallahü Aleyhi veSelîem)'in belli basli düsmanlarindan biri oldugu için onun hakkinda yalan söyleyerek imparatorun gözünden düsürmek, kin baglatmak gibi seyler düsünmüsse de, yalani derhal Mekke müsriklerine ulastirilarak kendinin gözden düsmesine sebep olacagrm bildigi için buna cesaret edememistir. Bu hal yalanin Islâm'da oldugu gibi. câhiliyet devrinde de çirkin sayilirdigini gösterir.
Görülüyor ki Hiraki Hz. Ebû Süfyân'a birçok suâller sormus; aldigi cevaplar neticesinde : «Peygamberler de böyle idi» demistir. Hattâ bu suâl ve cevaplarin sonunda âhir zaman Peygamberinin çikacagini bildigini de söylemistir. Acaba bunlari nereden bilmistir? Ulemâ bunlari geçmis kitaplardan ögrendigini veya aklî karinelerle bildigini söylerler. Filhakika Incil'de Ahmed isminde bir âhir zaman Peygamberi geleceginin bildirildigini Kur'an-i Kerim haber vermektedir. Ancak hiristiyan paazlari Islâm'a olan düsmanliklarindan dolayi bunu tahrif

ederek gizlemislerdir. Son devrin Osman1i ulemâsindan AbdullâTîf Harpûtî merhum «Tenkîhu'l-Kelâm...» adli eserinde bundan bahsetmistir.

Hirakl'in huzurunda Hz. Ebû Süfyân'i öne, arkadaslarini onun arkasina oturtmalari —bazi ulemâya göre— sayet Ebû Süf-yân yalan söyleyecekse sikilmasin diyedir. Çünkü bir kimsenin yüzüne karsi yalan söylemek insana güç gelir.

HirakI'in sualleri manidardir. Ibni Battal diyor ki : Hirak1'in haberleri ve her haberi ayri ayri sormasi eski kitaplardan almadir. Zîra bütün bu sorduklari, Peygamber (Saiîatlahü Aleyhi ve SeIlem) in, ellerindeki Tevrât 'la Incî1'de yazili evsâfidir.»

Hirak1 suâllerine hasebten baslamistir.

Haseb: Soy sop, seref, asalet demektir. Peygamber (Saiîatlahü Aleyhi veSellem)'in âsîl bir aileden geldigi cevabina karsi: «Peygamberler de böyledir; kavimlerinin asaletlilerinden gönderilirler!» demistir. Bundaki hikmet: Asilzadenin bâtila intisab etmekten uzak kalmasi ve insanlarin kendisine kolaylikla inanmasina sebep olmasidir. Peygamberlere evvelâ insanlarin zayif tabaksinin îmân etmesi ise, esrafin kendileri ayarinda birinin öne geçmesini bir izzet-i nefis meselesi yaparak çekememelerin-den ileri gelir. Zayif tabakanin böyle bir dâvasi yoktur. Onun için hakka kolaylikla inkiyâd ederler.

Dînden dönen olup olmadigini sormasi, bir insanin hakikatim bilerek girdigi bir isten dönmeyecegi malûm oldugu içindir. Bâtila saplanan ise bir müddet sonra hatasini anlayarak ondan vaz geçer. ,

Vefasizlik suâline gelince : Vefasizdan Peygamber olmayacagini H i -rakl bilirdi. Zîrâ dünya menfaatleri pesinde kosan bir adam bu ugurda sözünden dönme, aldatma gibi seylere tevessül edebilir; fakat âhiret için çalisan asla bu gibi seylere tenezzül etmez.

Bu suâl cevap fasli bitekten sonra Hirak1 : «Eger onun hakkinda söylediklerin dogru ise o hakîkaten Peygamberdir. Onun çikacagini biliyordum... Yaninda olsam ayaklarini yikardim!..» gibi îmânina delâlet eden sitayiskâr sözler söylemistir. Hattâ Buhâri'deki rivayetin sonunda Roma1i1ar'a söyle hitâb etmistir :

«Ey Romalilar! Felaha, hakka ermeyi ve mülkünüzün elinizde kalmasini ister misiniz! O halde bu Peygambere tâbi' olun!..» Hadîsin devami söyledir:

«Bunun üzerine Romalilar vahsî esekler gibi kapilara kostular; fakat onlari kapali buldular. H Ira ki onlarin kaçisini görüp îmândan ümidini kesince : Bunlari benim yanima iade edin! dedi ve kendilerine sunu söyledi : Ben demin size söyledigim sözümü sizin dîniruze olan metanet ve gayretinizi denemek için söyledim; bunu da gördüm!..»

Artik Romalilar kendisine secde ettiler; ondan razi oldular. Iste Hirak1'in son hâli bu idi. «Acaba Hirakl hakîkaten îmân etmis mi îdi?»

Ulemâ bu suâlin cevabinda mütereddit görünüyor. Bâzilari son olarak : «Ben sizi denemek için Öyle söyledim.» demesine bakarak Islâm'i kalben tasdik etmedigine kail olmus, fakat allâme Ayni buna i'tiraz-la :« Caiz ki, bu sözü, kaçtiklarini görünce kendisini öldüreceklerinden korktugu için söylemis; bununla onlari iskât ve tatmin etmek istemistir. Kalbindekine biz nereden vâkif olalim; bu sözün kalbin tasdiki ile söylenip söylenmedigini nereden bilelim!» demis; sonra sunlari söylemistir: «Lâkin Nevevî diyor ki : Hirak1'in (Bilmis olsam ona kavus-mak külfetini göze alirdim...) sözünde bir mazeret yoktur. Çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SelUmVin bak Nebî oldugunu bilmisti. Ancak tahtina kiyamadi; riyasete ragbet gösterdi. Ve bunlari Islâm'a tercih etti. Bu cihet «Sahîh-i Buhâri»de sarahaten beyan edilmis :

(Eger Allah Teâlâ onun hidâyetini dilese idi kendisini Necâsî gibi muvaffak kilar; riyaset de elinden gitmezdi.) denilmistir.»

Ebû Ömer: «Kayser, Resûllülab (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) 'e îmân etmis, fakat patrikleri razi olmamistir.» diyor. Kayser, Roma imparatorlarina verilen unvandir. Nitekim Habes imparatorlarina Necâsî, Yemen kirallarina Tübba', Misir kiratlarina Fir'avn denilirdi...

Hirak1'in îmân etmedigine bu hâdiseden sonra vuku' bulan Mûte harbi ile de istidlal ederler. Ibni Ishâk'in beyânina göre bu harbe Hirakl yüz bin kisilik bir müsrik ordusu ile istirak etmistir. Bununla beraber yine de

îmânini gizlemis; bunlari saltanatini korumak ve öldürülmekten korkmak gibi sebeplerle yapmis olmasi ihtimali üzerinde duranlar vardir. Ancak Imam Ahmed'in «Müsned»inde söyle bir hadîs vardir: «Hirakl Tebûk'ten Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e: Ben müslümanim diye mektup yazdi. Fakat Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem):
«Yalan söylemis : Bilâkis o hiristîyanliginda dâimdir! Buyurdu.»
Ibni Battal: «Bizce Hirak1'in alenen müslüman olusu sahih degildir. Bizim bildigimiz, onun saltanatini, kelime-i hakki alenen söylemeye tercih etmesidir. Büz, alenen söylemedikçe bir kimsenin müslüman olduguna kanaat getirenleyiz. Hirak1 mükreh ve muztar degildi, ki, ma'zûr olsun! Onun isi Allah'a kalmistir.» diyor.
«Erîsiyyîn» kelimesi hadîsin ikinci rivayetinde «yerîsiyyîn» seklinde okunmustur. Bu kelime «Ensin» ve «irrîsîn» sekillerinde de. okunmustur. En meshur kiraeti «erisi yyîn»'dir. Mânâsinda dahî ihtilâf olunmustur. En meshur kavle göre erîsiyyîn : Irgat ve çiftçilerdir. Cümlesinin mânâsi: «Sana tâbi' olan halkin vebali de senin üzerine olur.» demektir. Bunlarla bütün teb'a halki kasdedilmistir. Zira bu sinif hem ekseriyeti teskil etmekte hem de kolaylikla ram olmaktadirlar. Binâenaleyh Hirak1 müslüman olursa onlar da Isîâmiyeti kabul eder; olmazsa onlar da kabul etmezlerdi.
Bâzilari : «Bunlardan murâd: Yahudilerle hiristiyanlardir.» demis; bir takimlari da insanlari kötü yollara sevkeden kirallar oldugunu söylemislerdir.
«Diâye» da'vet demektir. Bundan maksat kelime-i tevhîddir. «Ibni Ebî Kebse» 'den murâd Peygam"e»i-(Sallatlahü Aleyhi ve Sellem)div. Vaktiyle Huzâa kabilesinden Ibni Ebî Kebse bu hususta ona tâbi' olmamis. Iste Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) nâminda biri Si'râ denilen yildiza tapmis, fakat Araplardan biç bin müsriklerin dînine uymamak hususunda bu adama benzetilerek kendisine burada îbni Ebî Kebse denilmistir. Ebû'l- Hasen Cürcânî'ye göre bu tesbih Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve Sellem) 'e düsmanlik için yapilmistir. Bâzilari: «Bundan murâdlari Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ta'yîb degil, mücerred tesbihtir.» demislerdir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in anne tarafindan dedesine Ebû Kebse denildigini söyleyenler oldugu gibi, süt babasina Ebû Kebse denildigini ileri sürenler ve daha baska Ibni Kebse 'lerden bahsedenler de olmustur.
Benî Asfar: Romalilar 'dir. Bunlarin menseleri hakkinda da muhtelif kaviller ileri sürülmüstür. Ebû Ishâk'a göre Ishâk (Radiyallahü anh)\n neslinden Asfar b. Rûm 'un sülâlesidir ki, Kaadî Iyâz da bu kavli muvafik bulmustur.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :

1- Yazismalarda ifrat ve tefritten kaçinmak gerekir. Bundan dolayidir ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Hirakl'e yazdigi mektupta «Romalilarin büyügü» demis; melik, sultan, imparator gibi tabirler kullanmamistir. Çünkü melik unvani ancak îslâm dîni hükümlerine uyana verilir. Sultan dahî Pey gam., ei (Sallallahü Aleyhi ve Sellem, in veya vekilinin sartla tâyîn ettigi kimsedir. Sadece Hirak1e de dememis; bir nevî taltifte bulunarak : «Romalilarin büyügüne» demistir. Çünkü Romalilar Hirakl'e hürmet ve tâzîm gösterirlerdi. Teâlâ Hazretleri de Islâm'a da'vet ederken yumusak davranmayi emretmistir.
2- Mektuba besmele ile baslanir; velev ki kâfire gönderilsin.
3- Haber-i vâhidle amel vâcibtir. Aksi takdirde mektubu yalniz Dihyetü'l-Kelbî (Radiyallahü anh) ile göndermenin faydasi kalmazdi.
4- Müslüman kâfire selâm veremez diyenler bu hadîsle de istidlal ederler. Ekseri ulemânin kavli, budur. Bir takimlari hacet ve yatistirma maksadiyle, ! azilari da mutlak surette bunu caiz görmüslerdir. Fakat Buhâri ile Müslim 'in, «SahîhVlerinde Peygamier (Sallallahü Aleyhi ve Sellemyin :
«Yahudiler ve hiristIyonlarla karsilastiginiz vakit evvelâ siz selâm vermeyin!» buyurdugu rivayet olunmustur. Hattâ Buhâri ve baskalari: «Bid'at sahibine ve büyük günah isleyip de tevbe etmeyene selâm verilmez; selâmi da alinmaz.» demislerdir.
5- Yazismalarda ve hutbelerde «Emmâ ba'dii» ifâdesini kullanmak müstehabtir.

6- Ehl-i kitâbtan Peygamberimiz (Sallallahü A leyhi ve Selleni) 'e yetisip de îmân edenlere iki ecîr verilir.
7- Hattâbî: «Bu hadîsle Kur'an'la düsman diyarina gidilmesinin yasaklanmasindan yalniz Mushaf ve çok âyetler kasdedildigine, bir iki âyetin götürülmesi yasak olmadigina delîl vardir.» demistir.
8- Harbten evvel kâfirler Islâm'a davet olunurlar. Sayet o zamana kadar yapilmamissa bu daveti yapmak vâcib, evvelce yapilmissa müstehabtir. Imam Âzam'la Imam Safiî 'nin ve cumhûr-u ulemânin mezhebleri budur. Imam Mâ1ik'Ie bâzi ulemâya göre da'vet mutlak surette vâcibtir. Bir takimlari mutlak surette davet lâzim gel-medigine kail olmuslardir.
9- Müslümanlarin Islerinde, dîn ve dünyâya ait mühim meselelerde haseb neseb sahiplerini tercih etmek evlâdir.
10- Yazismalarda belagat ve îcâza dikkat ederek, güzel mânâh kelimeler aramak müstehabtir. Çünkü Peygamber(Sailallahü Aleyhi ve Seliem) 'in:
«Müslüman ol, selâmet bul!» sözü son derece kisa olup îcâz, belagat, cinas ve mânâ.cihetlerinden essizdir.
11- Küffar diyarina sefer etmek caizdir,
12- Baskasinin delâletine sebep olan kimse günahkârdir.
13- Düsmandan korunmak îcâb eder; zira düsmani hakkinda yalan söylemeyeceginden kimse emin olamaz.
14- Peygamberler insanlarin en sereflilerinden gönderilmislerdir.
15- Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in dogrulugunu ve Peygamberliginin alâmetlerini kitab ehli olanlar kat'I surette biliyorlardi. îmân etmeyenler ancak ve ancak inal ve hasetlerinden yahut dünyâ mansibla-nnin ellerinden gidecegi korkusundan ona inanmamislardir.

27- Peygamber (Saliatlahü Aleyhi ve Sellern) 'in Küffar Kirallarina Kendilerini Allah (Azze ve Cel!e)'ye Da'vet Için Yazdigi Mektublar Babi

75- (1774) Bana Yusuf b. Hammâd El-Ma'nî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdüla'lâ, Saîd'den, o da Katâde'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Kisrâ'ya, Kayser'e, Necâsî'-ye ve her diktatöre mektup yazarak kendilerini Allah Teâlâ'ya da'vet etmistir. Bu Necâsî cenaze namazini PeygamVer {Sallallahü A 'eyhi ve Sellem) in kildigi Necâsî degildir.

(...) Bize bu hadîsi Muhammed b. AbdiIIâh Er-Ruzzî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülvehhâb b. Atâ', Saîd'den, o da Katâde'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Bize Enes b. Mâlik, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'den bu hadîsin mislini rivayet etti. Ama: «Bu Necâsî, cenaze namazini Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellerin 'in kildigi Necâsî degildir.» demedi.

(...) Bana tu hadîsi Nasr b. Aliy El-Cehdamî dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam haber verdi. (Dedi ki) : Bana Hâlid b. Kays. Katâde'-den, o da Enes b. Mâlik'ten naklen rivayet etti. Fakat: «Bu Necâsî, cenaze namazini Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi ;in kildigi Necâsî degildir.» ifadesini anmadi.
Buhari sârihi Ayni bu cümle için : «Galiba râvilerden birinin vehmi olacaktir. Yahut Habes kirallanndan birine büyük kiralin ismini vermistir. Yahut Necâsî öldükten sonra onun yerine geçene mektup yazildigina hamledilir.» diyor.
Hadis-i serif, küffarla yazismanin caiz olduguna, onlari Islâm'a da'-vetin lüzumuna, mektupla ve haber-i vâhidle amel edilebilecegine delâlet etmektedir.

28- Huneyn Gazasi Hakkinda Bir Bab

76- (1775) Bana Ebû't Tâhir Ahmed b. Arar b. Serh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Si-hâb'tan naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Kesir b. Abbâs b. Abdil-muttalib rivayet etti. (Dedi ki) : Abbâs sunlari söyledi:

Kesûlüllah (Salîallahli Aleyhi ve Sellem)'\e lirlikte Huneyn harbinde bulundum. Ebû Süiyân [21] b. Haris b. Abdümuttalib ile ben Kesûlüllah (Sallalîahü Aleyhi ve Selle m)'in pesine takilarak ondan ayrilmadik. Resulü 1-lah (Sallallahü Aleyhi ve Sellern) beyaz bir katirinin üzerinde idi. Onu kendisine Ferve b. Nüfâsete'l-Cüzâmî hediyye etmisti. Müslümanlarla küffâr karsilasinca müslümanlar dönüp gerilediler. Resûlüllah (Saltallahü Aleyhi ve Sellem) ise katirini kâfirlere dogru mahmuzlamaya basladi. Ben Re-sû\ü\lah(Sallallahü Aleyhi ve Seilem) "m katirinin geminden tutuyor; onu kopmasin diye men' ediyordum. Ebû Süfyân da Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSellem)in özengisinden tutuyordu. Derken Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ey Abbasi Ashâb-i sem ura yi çagir!» dedi. Abbâs sesi kuvvetli bir zatmis. (Demis ki) :
— Ben de sesim çikabildigine: Ashâb-i semûra nerede? diye haykirdim. Vallahi sesimi isittikleri vakit (yerlerine) dönüsleri, inegin yavrularina dönüsü gibi idi. Ve:
— Yâ lebbeyk!.. Yâ lebbeyk!.. diyerek küffarla harbettiler.
Ensâri çagirmak için : Ey Ensâr cemaati! Ey Ensâr cemaati! diyorlardi. Sonra da'yet Benî Haris tbni'I-Hazrec'e inhisar etti. Ve : Yâ Benî Haris Ibni'l-Hazrec! Yâ Benî Haris Ibni'l-Hazrec! dediler. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) katirinin üzerinde uzanmis gibi bir vaziyette onlarin çarpismasina bakti da :
«Bu, tandirin kizistigi zamandir!» buyurdu. Sonra Resûlüllah(Sallaüahü Aleyhi ve Sellem) birkaç çakil alarak onlari küf farin yüzlerine atti ve:
«Muhammed'in Rabbine yemîn olsun bozguna ugradilar!» dedi. Az sonra ben bakmaga gittim. Ne göreyim harb onun dedigi sekilde!.. Vallahi o küffara attigi çakillarindan baska bir sey yapmamisti. Artik onlarin kuvvetinin zayifladigini, islerinin geriledigini gördüm durdum!

77- (...) Bize bu hadîsi Ishâk b. Ibrahim ile Muhammed b. Râfi' ye Abd b. Humeyd de hep birden Abdtirrazzâk'tan rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ma'mer, Zührî'den bu isnâdla bu hadîsin mislini haber verdi. Yalniz o: «Fervetü'bnü Nüâmete'l-Cüzamî» demis; bir de: «Kâ'be'-nin Rabbine yemin olsun bozguna ugradilar! Kâ'be'nin Rabbine yemîn olsun bozguna ugradilar! demistir. Bu hadiste sunu da ziyade etmistir: «Nihayet Allah onlari bozguna ugratti. Ben Peygamter (Sallallahü Aleyhi ve Seilern) 'i onlarin arkasinda katirinin üzerinde onu mahmuzlarken hâlâ görür gibiyim!»

(...) Bize bu hadîsi Ibni Ebî Ömer de rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Zührî'den rivayet etti. (Demis ki) : Bana Kesîr b. Abbâs, babasindan naklen haber verdi. (Demis ki) :
Huneyn harbi günü ben Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seiiem/'le beraberdim... ve râvî hadîsi nakletmistir. Su kadar var ki, Yûnus'Ia Ma'-mer'in hadîsleri ondan daha uzun ve daha tamamdir.
Huneyn, Mekke ile Tâif arasinda bir vadidir. Mekke'ye takriben üç günlük mesafededir. Huneyn harbi hicretin sekizinci yilinda olmustur. Bu harbin sebebi sudur: Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Huzâa kabilesine yardim için Mekke'ye gitmeyi kararlastirmis; fakat bu haber Hevâzin kabilesine ters ulastirilarak kendileriyle harb edecekmis seklinde bildirilmisti. Bu kabile cengâverligi ile meshur olup o gün için müslümanlann en amansiz düsmani idi. Sakîf kabilesi de bu hususta Hevâzin'den asagi kalmiyordu. Bunlar derhal hazirlanarak Zülmecâz panayirinin kuruldugu yere geldiler. Bu yer Huneyn'in etegindedir. Müslümanlar bu harbe 12 000 kisi ile istirak etmislerdir. Bu çokluk bidayette kendilerine ucub getirmis ve harbin ilk safhasinda bozulup gerilemislerse de sonradan Allah'in nusrati yetismis; ve harbi kazanmislar; birçok ganimetler de ele geçirmislerdir.

Kurian-i Kerîm'in Tevbe [22] sûresinde Huneyn harbi hakkinda söyle buyurulmaktadir :
«Süphesiz ki, Allah siz» birçok yerlerde ve Huneyn gününde yardim etmistir. Hani o gün çoklugunuza böbürlen m istiniz; fakat bunun size hiç bir faydaci olmamis ve yeryüzü bütün genisligine ragmen size dar gel-miftil Sonra donup geri/emiffiniz/ Bundan sonra Allah huzur ve sükûnetini Resulüne ve mü'minler üzerine indirdi, bir de sizin görmediginiz askerler indirerek küfredenlere azâb verdi, iste kâfirlerin cezasi budur!..»

Bir kavle göre bu harbte gökten sekiz bin, baska bir kavle göre bes bin melek inmistir, on alti bin melek indigini söyleyenler de vardir.
Burada Peygamber (Satlailahü A leyhi ve Setiem) In beyaz bir katira bindigi, baska bir rivayette ise katirin siyah benekli beyaz renkte oldugu bildiriliyor. Bunlarin ikisi de birdir. Ulemânin beyânina göre Resûlüllah (Saüailahü Aleyhi ve Seliemy'in bundan baska katiri yoktu; ismi de «düldüldü.
Katiri hediyye eden zâtin adi birinci rivayette Ferve b. Nafâse , ikincide Fer ve b. Nuâme oldugu bildirilmisse de Nevevî : «Sahih ve maruf olan birincisidir.» diyor. Bu zâtin müslii-man olup olmadigi ihtilaflidir. Hattâ Buhâri 'nin rivayetine göre ! ?-diyy«nin sahibi Eyle kirali Yohanna'dir.
Harb kizisip ordusunu basi sikildigi anda Resûlüllah (Saliallahii Aleyhi veSelletn)'in bu hayvana bûimesi onun son derece cesur oldugunun delilidir. Zîra ancak böyle yaparsa müslumanlarin mercii ve mu'temedi olur; kendisini görüp yerini bilmekle kalbleri itminan bulurdu. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu hayvana kaiden binmisti. Yoksa kendisinin ma'rûf atlari vardi; onlardan birine binebilirdi. Askeri etrafindan dagildigi halde hayvanini mahmuziayarak müsriklerin üzerine ilerlemesi ve her taraftan kusatildigi zaman —kaçmak söyle dursun— yere inerek sebat göstermesi akillara hayret verecek derecede cesur ve sabirli oldugunu gösterir. Bâzilari bunu piyadeyi teselli için yaptigini söylerler.
Sahâbe-i kiram onun bütün harblerde secaat gösterdigini rivayet etmislerdir. Bütün Peygamberlerin hâlü sani da böyledir." Onlar Allah'in va'dîne güvenir; sehîd olup, Allah'a kavusmaya can atarlardi. Hiç birinin —hâsâ— harb meydanindan kaçtigi sabit olmamistir. Ulemâ onlara harb-ten kaçma isnadinda bulunan bir kimsenin tevbesi bahis mevzuu olmaksizin Öldürülmesi îcâbettigini söylemislerdir. Çünkü böyle bir isnâd, Peygamber {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in kara oldugunu yahut arap degildigi-ni iddiaya benzer ki, kat'î surette bilinen bir sifatini inkâr demektir; bu ise —ma'âzallah— küfürdür.
Kurtubî bu hususta sunlari söylemistir : «Peygamber (SallaHahü Aleyhi ve Sellem)^ bir noksanlik veya kusur izafe eden kimsenin Öldürülmesi lâzim geldigine bazi ulemâmiz icmâ' nakletmislerdir. Bir takimlari böyle bir kimseden tevbe istenecegini, tevbe etmedigi takdirde öldürülecegini söylemislerdir.» Ibni Battal de: «Çünkü sözünü te'vîl etmezse kâfirdir; te'vîl ederse özrü kabul olunur.» diyor.
Bu harbte ashabin dagilmalarina gelince: Onlar, bir daha dönmemek üzere harbten kaçmamis; biraz yerlerinden gerilemislerdir. Nitekim çagirildiklari vakit «Lebbeyk» diyerek hemen kosup gelmeleri de bunu gösterir. Harb sahnesinden uzaklasmis olsalar çagirildiklarini nereden bilecek ve isiteceklerdi? Zâten bir kismi hiç gerilememis; Peygamber (Sallaîîahü Aleyhi ve Sellem) ile birlikte yerlerinde sebat göstermislerdi. Bunlar bir rivayette on iki, baska bir rivayete göre yüz kisi idiler. Nevevî bu harbte gerileyenlerin ekseriyetle müellefe-i kulûb ile henüz müslüman olmayan Mekke müsrikleri oldugunu söylüyor. O gün müslüman ordusunda firsat kollayan müsrikler de varmis,
Resûlüllah (Salkülahü Aleyhi ve Sellem) in askerini Hz. Abbâs'a çagirtmasi sesi gür oldugu içindir. Onun sabaha karsi Medine 'deki Sela ' daginin üzerinden bagirarak sekiz mil uzaktaki kölelerine isittirdigi rivayet olunur.
Eshâb-i Semura: Hudeybiye'de agaç altinda Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e bey'at edenlerdir.
«Yâ lebbeyk!» buyurun! Haziriz manasinadir. (Bu kelime hakkinda kitabimizin bas taraflarinda tafsilât verilmisti.)
Vatîs: Tandira benzeyen bir tastir. Üzerinde yiyecek pisirilir. Harplerin kizismasi bu tasin sicakligina benzetilerek darb-i mesel olmustur. Bazilari bunun dogrudan dogruya tandir oldugunu söylemislerdir. «Bu, tandirin kizistigi zamandir.» cümlesini ilk defa Peygamber (SaliallahU Aleyhi ve Sellem) Efendimizin söyledigi de rivayet olunur.

Hadis-i Serif Asagidaki Hükümleri Ihtiva Eder:

1-Harb ve siddet zamanlarinda akraba birbirini kollar ve yardim ederler.

2-Bu hadîste biri fi'lî, digeri haberi olmak üzere iki mu'cize vardir. Filî mu'cize, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in küffarin yüzlerine çakil atarak bozulmalari; kavlîsi de bozulacaklarini haber vermesidir.

78- (1776) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Ebû Hayseme, Ebû Ishâk'tan naklen haber verdi. (Söyle demis) : Bir adam Berâ'a:
— Yâ Ebâ Umara! Siz Huneyn günü (harbten) kaçtiniz mi? diye sordu. Berâ' su cevabi verdi:
— Hayir, vallahi! Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSeilem) dönüp gitmedi. Lâkin su var ki, ashabinin gençleri ve aceleci takimi zirhsiz, üzerlerinde silâh olmaksizin yahut çok silâh olmaksizin (meydana) çikmislardi. Ve atici, oklari yere düsmeyen bir kavimle Hevâzin ve Benî Nasr topluluklari ile karsilastilar. Bunlar kendilerini öyle bir ok yagmuruna tuttular ki, nerde ise oklari hiç bosa gitmiyordu. Orada Resûlüllah {Sallallahü Aleyhi Ve Sellem) 'in de üzerine yürüdüler. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) beyaz katirinin üzerinde idi. Ebû Süfyân b. Haris b. Abdilmutta-lib de onu yediyordu. Hemen (yere) inerek Allah'tan zafer diledi ve :
«Peygamber benintt yalan yok! Abdülmuttalib'in oglu benim!» dedi. Sonra askerini siraya dizdi.

79- (...) Bize Ahmed b. Cenâb EI-Missîsi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize îsâ b. Yûnus, Zekeriyyâ'dan, o da Ebû Ishâk'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) : Berâ'a bir adam gelerek:
— Siz Huneyn günü dönüp gittiniz mi yâ Ebâ Umara? diye sordu. Bunun üzerine Berâ' sunlari söyledi:
— Nebiyyüllah (SailaUahü Aleyhi ve Sellemfe sehâdet ederim ki dönüp gitmedi. Lâkin insanlarin aceleci takimi ve zirhsizlar Hevâzin'in su kabilesine gittiler. Halbuki onlar atici bir kavimdir. Kendilerini ok yagmuruna tuttular. Sanki bu oklar bir çekirge sürüsü idi. Derken bozuldular. Düsman ResûlüIIah (SallallahUA leyhi veSellem) 'e dogru yöneldi. Ebû Süf-yân b. Haris katirini yediyordu. Derken (yere) indi. Dua etti ve zafer diledi. Hem:
«Peygamber benim; yalan yok! Abdülmuttalib'in oglu benimi Allahim, yardimini indir I» diyordu.
Berâ' demis ki: «Vallahi harb kizisti mi biz onunla korunuyorduk! Bizim cesurumuz onunla (yâni) Peygamber (SailaUahü Aleyhi ve Sellem) 1e bir hizada durandi.»

80- (...) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler. Lâfiz Ibni'l-Müsennâ'nindir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû Ishâk'tan, rivayet etti. (Demis ki) : Befâ'dan dinledim; kendisine Kays (kabilesin) den bir adam:
— Siz Huneyn günü Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den kaçti-nix mi? diye sordu da Berâ' sunlari söyledi:
— lâkin Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kaçmadi. O gün Hevâ-zin (kabilesi) atici idiler. Ama biz üzerlerine hücum edince bozuldular. Biz de ganimetlerin üzerine çullandik. Derken bizi oklarla karsiladilar. Gerçekten Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i beyaz katirinin üzerinde gördüm. Ebû Süfyân b. Haris de geminden tutmustu. Kendisi:
«Peygamber benim; yalan yok! Abdölmuttalib'in oglu benimi» diyordu.

(...) Bana Züheyr b. Harb ile Muhammed b. El-Müsennâ ve Ebû Bekir b. Hellâd da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Yahya b. Saîd, Süf-yân'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bana Ebû Ishâk, Berâ'dan rivayet etti Berâ' kendisine bir adamin: Yâ Ebâ Umara! dedigini söylemis...
Ve râvi hadîsi anlatti. Ama onun hadîsi Ötekilerden daha az; onlarin hadîsi daha tamamdir.

81- (1777) Bize yine Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ömer b. Yûnus El-Hanefi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ikrime b. Amrnâr rivayet etti. (Dedi ki) : Bana lyâs b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti. (Dedi ki) :
Resûlüllah (SallaÜahü Aleyhi veSellem)'\e birlikte Huneyn'de har be t tik. Düsmanla karsilasinca ten ilerledim;

ve bir dag yoluna çiktim. Derken karsima düsmandan bir adam çikti. Ben de kendisine bir ok attim. Hemen gözümden kayboldu. Ne yaptigini anlamadim. Bir de baktim; düsman o bir yoldan çikiverdi! Ve derhal Peygamber (SallallahiI Aleyhi ve SeUemJin ashâfci dönüp çekildiler. Ben de bozulmus olarak geri döndüm. Üzerimde iki elbise vardi. Birisi ile sarinmis, digeri ile de bürünmüstüm. Derken pes tema hm çözüldü. Ben de ikisini birden topladim. Ve bozulmus olarak Resûlüllah (Salialiahü Aleyhi ve Sellem) 'in yanina ugradim. Kendisi benekli beyaz katirinin üzerinde idi. Ve:

«Ekva'in oglu muhakkak bir korku gördü!» dedi. Düsmanlar Resûlüllah {SallallahiI Aleyhi ve Sellem) 'i kusatinca katirdan indi. Sonra yerden bir avuç toprak aldi. Ve yüzlerine karsi dönerek :

«Bu yüzler kahrolsun!» r. uyurdu. Artik onlardan Allah'in yarattigi hiç bir insan yoktu ki, tu avuç tan gözlerini toprakla doldurmasin! Az sonra savusup gittiler. Iste Allah (Azze ve Celte) onlari bozguna ugratti. Resûlüllah (Salialiahü Aleyhi ve Sellem) de ganimetlerini müslümanlar arasinda taksim etti.

Hz. Berâ' rivayetlerini Buhâri «Kitabü'l-Cihad» ve «Ki-tâfcü'l-Megâzî»de tahrîc etmistir.

Ebû Umara, Hz. Berâ' b. Âzib 'in künyesidir. «Siz Humeyn günü (harbten) kaçtiniz mi?» suâline karsi Hz. Berâ 'in: «Hayir! Vallahi Resûlüllah (Salialiahü Aleyhi ve Sellem) dönüp gitmedi...» seklinde cevap vermesi edeb ve nezâketin örneklerindendi. Çünkü suâlin mukadder olan mahiyeti: «Siz hepiniz kaçtiniz mi?» demektir, ki Peygamber (SaÜallahü Aleyhi ve Sellem)'in de onlarla beraber kaçmis olmasini iktizâ eder. Hz. Berâ' bunu anlayinca dogrudan dogruya : «Hayir! Vallahi Resûlüllah {Salialiahü A leyhi ve Sellem) dönüp gitmedi!» diye cevâp vermistir.

Gençler mânâsina gelen «Subbân» kelimesi bâzi rivayetlerde «Ctifâ*» seklinde zaptedilniistir. Cufâ': Selin kenara attigi köpük ve çör-çöp demektir. Kaadi Iyâz: «Eger bu rivayet sâhî'hse mânâsi: Müslümanlarla beraber harbe çikan Mekke1i1er'le onlara katilan hazirliksiz, ganimet meraklisi kadin ve çocuklar ve kalblerinde çürüklük olanlardir. Bunlar selin kalintisina, benzetilmislerdir.» diyor.

Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Seilem) 'in :

«Peygamber benim, yalan yok! ilâh...»sözü si'rin racez denilen bahsine uygun düsmüstür. Bu hususta Mâzirî sunlari söylüyor: «Bâzi kimseler racezin siirden oldugunu kabul etmemislerdir. Çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemfden de sâdir olmustur. Halbuki Teâlâ Hazretleri:

(Biz ona si'ri ögretmedik. Ona siir yarasmaz da.) [23] buyurmustur. Ahfes'in mezhebi budur. O bununla Ha1î1'in racezi siir sayan mezhebinin fâsid olduguna istidlal etmistir.

Ulemâ buna söyle cevap vermislerdir : Siir, kasden söylenen ve insanin mevzun, kafiyeli düsürmeye çalistigi sözdür. Âmmenin sözlerinde birçok mevzun kelimeler bulunur, fakat bunlara hiç bir kimse siir demedigi gibi, sahibine de sâir demez. Kur'an 'daki mevzun kelimeler hakkinda da cevap budur...»

Filhakika Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Seilem) bu sözü ile siir kasdetmemistir. Binâenaleyh mevzun da olsa siir sayilmaz. Burada söyle bir suâl hatira gelebilir. Acaba Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Seilem):

«Abdülmuttalib'in oglu benim!» diyerek neden babasini birakmis da dedesine intisâb etmis; ve bununla iftiharda bulunmustur? îftihâr ekseri ulemâya göre câhiliyyet amellerinden degil midir?

Cevâp: Peygamber (SallalIahü Aleyhi ve Seilem) daha ziyâde dedesinin ismi ile söhret bulmustu. Çünkü babasi Abdullah genç yasta Abdülmuttalib'in sagliginda vefat etmisti. Abdülmuttalib Araplar arasinda pek meshur ve Mekke1i1er'in reîsi idi. Bundan dolayi birçok kimseler Peygamberimiz (Sallatlahü Aleyhi ve Seilem)'e Abdülmuttalibin oglu derlerdi. Bir de Abdülmuttalib Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Seilem) in gelecegini, saninin büyük olacagini Mekkeliler'e müjdelemisti. Bunu kendisine Seyf b. Zî Yezen nâminda biri söylemisti. Bazi rivayetlere göre Abdülmuttalib Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Seilem) 'in zuhur edecegini rüyasinda börmüstü. Araplar arasinda bu meshurdu. Iste Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Seilem) ashabina bunu hatirlatmak ve düsmanlarina mutlaka gâlib gelecegine tenbîhte bulunmak istemistir. Tâ ki akibet onun oldugunu bilsinler de kalbleri kuvvet bulsun! Resûlüllah (Sallallahu Aleyhi ve Seilem) burada harbe devam ettigini, kaçanlarla birlikte bir yere gitmedigini, bulundugu yeri de bildirmistir. Bunu askerleri dönsün de yanina gelsin

diye yapmistir.
«Peygamber benim! Yalan yok!»cümlesinin mânâsi: Hak Peygamber benim! Ne kaçarim, ne de yerimden kipirdarim! demektir. Harblerde:
Ben filân oglu filânim gibi sözler söylenebilir; bunlar ancak ögünmek maksadi ile söylendigi zaman câhiliyyet ameline benzer ve o zaman mekruh olurlar.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Harb esnasinda duâ etmek müstehabtir.
2- Harbte sebat ettigini ve kaçmayacagini göstermek için kumandanin katira binmesi yerinde bir hareket ve güzel bir siyasettir. Zîrâ kumandan sebat gösterirse askeri de ona uyarak gayrete gelir; harbten kaçmaz.
3- Harb kumandanina akrabasinin esrafi ve diger insanlar hizmet edip hayvanlarina bakabilirler.
4- Hadîsin son rivayeti Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seliem)'in filî ve kavli iki mu'cizesini ihtiva etmektedir.

29- Taif Gazasi Babi

82- (1778) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Züheyr b. Harb ve îbnü Nümeyr, toptan Süfyân'dan rivayet ettiler. Züheyr (Dedi ki) : Bize Süf-yân b. Uyeyne, Amr'dan, o da a'mâ sâir Ebû'l-Abbâs'tan, o da Abdullah b. Amr'dan naklen rivayet etti. Söyle demis:
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) Tâif halkini muhasara etti. Ama onlardan bir sey elde edemedi. Ve:
«BIz Insaallah dönüyoruz!» buyurdu. Ashabi:
— Dönüyoruz ama onu fethetmedik! dediler. Bunun üzerine Re-sûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onlara «Sabahleyin harbe hazir olun!»?-uyurdu. Ertesi gün harbe hazirlandilar; fakat yaralandilar. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) (tekrar) :
«Biz yarin dönüyoruz!» buyurdu. Bu söz onlarin hosuna gitti. Resûlül-lah {Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de güldü.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'l-Megâzî» ve *Kitâbü'l-Edeb»de;
Nesâî «Kitâbü's-Siyer»in iki yerinde tahrîc etmislerdir.
Tâif: Baglik bahçelik bir yer olup Mekke 'nin dogusunda iki veya üç konak mesafededir. Tâif gazasi hicretin sekizinci yili sevvalinde olmustur. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) burasini 18-20 gün kadar kusatmis; netice alinamayinca muhasarayi kaldirmistir. Zira buranin kal'asi muhkem, ahâlisi cenkçi idi. Üstelik muhasara halinde bir senelik yiyeceklerini depo etmislerdi.
Kal'ayi fethetmeden dönmek ashaba agir gelmis; Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ise nasil olsa ileride zahmetsizce alinacagini bildigi veya ümid ettigi için Medîne'ye dönmek istemistir. Fakat ashabinin arzularini görünce onlari kirmamak için ertesi gün erkenden yine harbe hazir olmalarini emir buyurmustur. Ertesi günkü harbte ise ashabtan yaralananlar olmus. Düsman kal'asma siginmis: Müslümanlara ok yagdi-nyormus. Müslümanlarin attigi oklar düsmana yetisemiyormus. Bunu gören ashâb dahî bosuna hücumda bir fayda olmadigini anlamis ve Medine'ye dönmeye razi olmuslardir. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SelUm) (tekrar) : «Yarin dönüyoruz!» deyince, bu sefer hoslarina gitmis; o da sür'atle fikir degistirdiklerine sasarak gülmüstür.
Bu hadîs burada Abdullah b. Amr b. Âs 'dan rivayet olunmustur. Ibni Hamân'dan nakledilen nüshalarin ekserisinde de böyle oldugunu Kaadî Iyâz bildirmisse de Kaadi Sehîd bunun yanlis oldugunu; dogrusunun Abdullah b. Ömer b. Ha11âb olacagim söylemis; bu hususta Dârakutnî de ayni ismi dogrulamistir.
Ibni Ebî Seybe bu hadîsi «Müsned*iinde Süf yân tariki ile Abdullah b. Anar b. Âs 'dan tahrîc etmis; sonra: «îbni Uyeyne bu hadîsi baska defa Abdullah b. Ömer'den rivayet etti.» demistir. Ebû Bekir El-Berkaanî: «Esah olan Ibni Ömer b. Hattâ b 'dan rivayet edilmesidir.» diyor.

30- Bedir Gazasi Babi

83- (1779) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ha m mâ d b. Seleme, Sâbit'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, ResûlüIIah (SallaUahu Aleyhi ye Sellem) Ebû Süfyân'm gelisini duydugu vakit müsavere yapmis. Enes söyle demis :
—Evvelâ Ebû Bekir konustu; Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ,ona iltifat etmedi. Sonra Ömer konustu; ona da iltifat etmedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde kalkarak:
— Biz/mi kasdediyorsun yâ Resûiâllab? Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemui ederim ki, sen bize atlarimizi denize daldirmamizi emretsen daldiririz! Onlari Berkü'l-Gemâd'a sürmemizi emretsen bunu da yapariz! dedi. Bunu müteakib Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSeîlem) halki davet etti. Onlar da yola revân olarak Bedr'e indiler. Derken yanlarina Kureys'in suculari geldi. Içlerinde Benî Haccâc kabilesinin siyah bir kölesi de vardi. Hemen onu derdest ettiler.
Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Setlem)'m ashabi ona Ebû Süfyân'la arkadaslarini soruyorlardi. O da:
— Ebû Süfyân hakkinda bilgim yok. Ama iste Ebû Cehil, tftbe, Sey-be ve Ümeyyetü'bnü Halef!., diyordu. Bunu söyledigi vakit onu dövüyorlardi. O da :
— Evet! Ben size haber verecegim! Iste Ebû Süfyân! diyordu. Kendisini birakip da sorarlarsa :
— Ebû Süfyân hakkinda bilgim yok! Ama iste Ebû Cehil, Utbe, Sey-be ve Ümeyyetü'bnü Halef insanlarin içinde!., diyordu. Bunu söyledi mi kendisim yine dövüyorlardi. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SelUm) de kalkmis namaz kiliyordu. Bunu görünce namazdan çikti:
«Nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemîn ederim ki, size dogruyu söyledigi vakit onu dövüyorsunuz; yalan söyledi mi birakiyorsunuz!» buyurdular. Enes demis ki: Bir de Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) :
«Surasi filânin düsecegi yerdir!» diyor; ve elini yerde oraya buraya koyuyordu. Ve müsriklerden hiç biri Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in elinin yerinden Öteye geçmedi.
Ulemânin beyânina göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Bedir harbine çikmazdan önce ashabi ile müsaverede bulunmasi En-sâri denemek içindi. Çünkü Ensârdan aldigi bey'atta onunla birlikte harbe çikmalari sart kosulmamis; sadece düsmanin saldirisina karsi kendisini koruyacaklarina söz vermislerdi. Onun için burada harbe istirak edip etmeyeceklerini anlamak istemisti. Ensâr-i kiram her zaman oldugu gibi, bu defa da en güzel sekilde muvafakat cevabi verince ordu harekete geçmistir.
Berkü'l-Gimâd : Mekke 'nin sahîl tarafina düsen ve ona bes günlük mesafede bulunan bir yerdir. Bâzilari Berk Ile Gimâd 'in, ayri ayri iki yer oldugunu söylemislerdir. Kaadi Iyâz'a göre burasi Hecer taraflarinin nihayetinde bir yerdir. Gimâd kelimesi Gumâd seklinde de okunmustur. Ibrahim Harbî, Berkü'l-Gimâd 'm uzakliktan kinaye oldugunu söylemistir.
Ravâyâ : Râviyenin cem'idir. Râviye su tasiyan devedir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seliem)'in namazdan çikmasi selâm vermek suretiyle olmustur.

Hadis-i Serif Su Hükümleri Ihtiva Etmektedir:

1- Mühim islerde istisare sünnettir.
2- Kendisine ahdü emân verilmeyen kâfir esîr de olsa icabinda dövülebilir.
3- Bu hadîste iki mu'cize vardir. Biri Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemfin azih müsriklerin tepelenecekleri yerleri göstermesi; ve kime neresini göstermisse aynen orada öldürülmesi; digeri kölenin dövüldügü zaman yalan söyledigini, dövülmezken dogruyu söyledigini haber vermesidir, ki hakikat da bu idi.

31- Mekke'nin Fethi Babi

84- (1780) Bize Seytân b. Ferrûh rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Mugîre rivayet etti. (Dedi ki) : Bize

Sabit EI-Bünânî, Abdullah b. Rabâh'dan, o da Etû Hüreyre'den naklen rivayet etti. Abdullah söyle demis:
— Muâviye'ye bir takini hey'etler geldi. Bu, ramazanda idi. Biz bir-rimize yeinek yapiyorduk. Ebû Hüreyre bizi kendi menziline çok davet edenlerdendi. Ben de dedim ki :
— Beri bakin! Ben yemek yapiyorum; cemaati de tenim menzilime davet ediyorum! Müteakiben yemek yapilmasini emrettim. Sonra aksam üzeri Ebû Hüreyre'ye tesadüf ettim; ve :
— Bu gece davet bendedir! dedim.
— Benî geçtin mi? dedi.
— Evet! cevâbini verdim; ve kendilerini davet ettim. Derken Ebû Hüreyre:
— Sizlere sizin hadisinizden bir hadîs bildireyim mi ey Ensâr cemaati? dedi. Sonra Mekke'nin fethini anlatti ve sunlari söyledi :
— Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) gelerek Mekke'ye, dayandi. Ve Züfaeyr'i bir cenaha, Hâlid-i diger cenaha gönderdi. Ebû Ubeyde'yi de zirhsizlara kumandan gönderdi. Bunlar vadinin ortasini tuttular. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) de bir bölügün içinde idi. Bir bakti; beni gördü. Ve:
«Ebû Hüreyre!» dedi. Ben:
— Buyurun ya Besûlâllah! dedim. «Bana ancak bîr Ensâri gelir!» buyurdu. Seyhan'dan baskalari sunu da ziyade ettiler:
«Bana Ensâri çagtr!» dedi. Ensâr derhal etrafini sardilar. Kureys kendine muhtelif kabilelerden bir takim serseriler ve tâbi'ler toplamisti.
— Bunlari ileri sürelim. Sayet ellerine bir sey geçerse onlarla1 beraber oluruz. Isabet alirlarsa bizden istenileni veririz! dediler. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) de :
«Kureys'in serserilerine ve tâbi'lerine bakin!» buyurdu. Ve iki elini birbiri üzerine kavusturarak (onlarin toplu haline) isaret etti. Sonra :
«Bana Safa'da yetisinceye kadar (Allah'a, emanet olun?)!..» buyurdu. Müteakiben yürüdük. Artik bizden kim birini öldürmek isterse onu öldürüyordu. Onlardan hiç bir kimse bize bir sey gönderemiyordu. Derken Ebû Süfyân gelerek:
— Yâ Resûlâllah! Kureys cemâati ifna edilmistir. Bu günden sonra Kureys yoktu! dedi. Bundan sonra Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem):
«Kim Ebû Süfyân'in evine girerse o emniyettedir!» buyurdular. Bunun üzerine Ensâr birbirlerine:
— Bu zâta memleketi için ragbet, kabilesi için sefekat geldi! dediler. Etû Hüreyre demis ki: (Bu arada) vahiy geldi. Vahiy geldigi zaman bize gizli kalmazdi. Bir geldi mi artik o geçinceye kadar bizden birimiz gözünün ucunu Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)'e kaldirmazdi, Vahiy geçtikten sonra Resûlüllah {Sailallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ey Ensâr cemaati!» diye seslendi.
— Buyurun yâ Resûlâllah! dediler.
«Siz: Bu zata memleketi için ragbet geldi!., dediniz» Ensâr;
— Böyle bir sey oldu! dediler.
«Hakka ki, ben Allah'rn kulu ve Resulüyüm! Allah'a ve sizlere hicret ettim. Hayât sîzin hayâtiniz; memat sizin memâtinizdir!» buyurdular. Bunun üzerine Ensâr aglayarak yanma geldiler; ve:
— Vallahi biz o söylediklerimizi ancak Allah ve Resulüne kiyamadigimiz için söyledik! diyorlardi. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhiive Sellem) de:
«Süphesiz Allah ye Resulü sizi tasdik ediyor ve ma'zûr görüyorlar!» buyurdu, Arkacigindan halk Ebû Süfyân'm evine yöneldiler. Herkes kapilarim kapadi. Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) de geldi. Tâ Hacer (i esved) e yanasti. Ve onu Öptü. Sonra Beytî tavaf etti. Beytin yani basinda bir putun basina vardi —ki Mekkeliler bu puta taparlardi— Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in elinde bir yay vardi: Yayin egri tarafindan tutmustu. Bu putun basina varinca onu gözüne dürtüyor ve :
«Hak gfeldi; bâtil muzmahil oldu!» diyordu.

Tavafini bitirince Safâ'ya geldi ve üzerine çikarak KâWye bakti. Ellerini kaldirarak Allah'a hamd etmege ve diledigi duayi okumaya bas ladi.

85- (...) Bu hadîsi bana Abdullah b. Hâsim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman b. Mugîra bu is-nadla rivayette bulundu. O bu hadîste sunu ziyâde etmistir:
«Sonra iki eli ile —biri digerinin üzerinde oldugu halde— onlari adamakilli bIçInl diye isaret etti.» Sunu da söylemistir! «Ashâb:Biz bunu söyledik yâ Resûlâllah! dediler.
«O halde benim ismim nedir? Hakka ki, ben Allah'in kulu ve Resulüyüm! buyurdu.»

86- (...) Bana Abdullah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yahya b. Hassan rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit Abdullah b. Rabâh'dan naklen haber verdi. Söyle demis:
— Aramizda Ebû Hüreyre de oldugu halde Muâviye b. Ebî Süfyân'a hey'et olarak geldik. Bizden herkes arkadaslarina bir gün yemek yapiyordu. Benim nevbetimdi:
— Yâ Ebâ Hüreyre, bugün benim nevbetimdir! dedim. Müteakiben menzilime geldiler; fakat yemegimiz yetismedi. Ben:
— Yâ Ebâ Hüreyre, yemegimiz yetisin ceye kadar bize ResûlüHah (Satlallahü Aleyhi ve Sellemfden hadîs rivayet etsen e! dedim. Bunun üzerine sunlari söyledi:
— Fetih günü Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)'le beraberdik. Hâlid b. Velîd'i sag cenaha, Zübeyr'i sol cenaha, Ebû Ubeyde'yi de piyadenin üzerine ve vadinin ortasina kumandan tayin etti. Az sonra :
«Yâ Ebâ Hüreyre! Bana Ensâr'i çagir!» buyurdu. Ben de onlari çagirdim. Hemen kosarak geldiler. (Onlara) :
«Ey Ensâr cemaati! Kureys'in serserilerini görüyor musunuz? buyurdu.
— Evet! dediler.
«Bakin! Yann onlarla karsilastiginizda onlari adamakilli biçmelisiniz!» buyurdu ve eliyle isaret ederek sag elini sol elinin üzerine koydu. (Kumandanlara) :
«Bulusma yeriniz Safâ'dir!» buyurdular.
Artik o gün karsilarina kim çikti ise onu uyuttular. Resûlüllah (Satlallahü Aleyhi ve Sellem) Safâ'ya çikti. Derken Ensâr gelerek Safâ'da tavaf ettiler. Müteakiben Ebû Süfyân geldi ve :
— Yâ Resûlâllah! Kureys cemaati ifna edilmistir. Bugünden sonra Kureys yoktur! dedi. Ebû Süfyân demis ki: Resûlüllah (Sallat lahii Aleyhi ve Sellem):
«Kim Ebû Süfyân'in evine girerse o emindir! Kim silâhi birakirsa o da emindir! Kim kapisini kaparsa o da emindir!» buyurdu. Bunun üzerine En. sar:
— Bu zâta kabilesine karsi sefkat ve vatanina ragbet geldi!» dediler. Derken Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selk/n)'e vahiy indi.
«Siz : Bu adama kabilesine karsi sefkat ve vatanina ragbet geldi!.. dediniz' Beri bakin! O halde benim Ismim nedir? dedi. Bunu üç defa tekrarladi. Ben Muhammed, Allah'in kulu ve Resulüyüm! Allah'a ve sizlere hicret ettim. Binâenaleyh hayât sizin hayatiniz; memat da sizin m e mati-nizdir!» buyurdu. Ensâr:
— Vallahi biz bu sözü Allah ve Resulüne kiyamadigimiz için söyledik! dediler.
«Iste Allah ve Resulü de sîzi tasdik ediyor; ve sizi ma'zûr görüyorlar!» buyurdu.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in bu harbte Ensân çagirtmasi onlara i'timâd ettigi içindir. Bir de mertebelerinin yüksekligini, kiymet ve hususiyetlerini göstermek istemistir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Kim Ebû Süfyân'in evine girerse o emniyettedir...» buyurdugu zaman Ensârin birbirlerine: «Bu zâta kabilesine karsi sefkat ve vatanina ragbet geldi.» diye söylenmeleri de Mekke'ye dönüp bir daha orada yasayacagini zannettikleri içindir. Aralarindan ebediyyen ayrilacagini düsünerek üzülmüslerdi. Bu hâli Cenâb-i Hak Peygamberi (Sallallahü Aleyhi veSellem)'e vahiy ile bildirince kendilerine:

«Siz söyle söyle konustunuz! Hakka ki, ben Allah'in kulu ve Resulüyüm I» buyurdu. Bu sözün iki mânâya ihtimâli vardir. Birinci ihtimâle göre mânâsi: «Ben hak Peygamberim. Bana vahiy gelir ve bu gibi meselelerde gâibten haber veririm: Binâenaleyh söylediklerime ve bilcümle hallerde size verdigim haberlere i'timâd edin» demektir. îkinci ihtimâle göre : «Benim size gâibten haber vermemden fitneye düserek hir is ti yanlarin tsâ (Aleyhisselâm)'i ögdükleri gibi, beni mübâlega ile ögmeyin! Zira ben Allah'in bir kulu ve Resulüyüm!» mânâsina gelir.
Bundan sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSellemyin :
«Hayât sizin hayâtiniz; memat sizin memâtinizdir.» buyurmus: «Ben sizin memleketinize orasini vatan ittihaz etmek için göçtüm. Allah için yaptigim bu hicretten dönemem! Sizinle beraber yasar; sizin aranizda Ölürüm!» manasinadir. Biz bu makamda «anca bir kanca bir» diye bir ta'bîr kullaniriz. Bu beyanât üzerine Ensâr-i kiram sevinçlerinden ve söylediklerinden duyduklari utançtan aglamislardir.
Hadîsin ikinci rivâyetindeki:
«O halde benim ismim nedir? Hakka ki, ben Allah'in kulu ve Resulüyüm!» cümlesi hakkinda Kaadî Iyâz sunlari söylemistir: «Bu sözün iki veçhe ihtimâli vardir. Birinci ihtimâle göre Peygamber (Süllallahü Aleyhi ve Sellem) bununla : Sizin aranizda gizlice konustuklarinizi size bildirmem Peygamber oldugum içindir! demek istemistir. Ikinci ihtimale göre: Ben sizden ayrilir da tekrar Mekke'ye dönersem bu size verdigim sözü bozmak olur ve (hamd) yâni Övgü kelimesinden alinmis olan Muhammed ismime uygun düsmez. Çünkü o zaman Övülmeye lâ-yik olmayan bir sifatla anilirim! demektir.»
Hadîsin üçüncü rivâyetindeki: «Artik o gün karsilarina kim çikti ise onu uyuttular.» ifâdesinden murâd : «Mekke harble alinmistir» diyenlere göre : Karsilarina çikani Öldürdüler demektir. Mekke 'nin sulhan alindigini söyleyenlere göre buradaki uyutmaktan murâd : Öldürmeden yere yatirmaktir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Kanefîler'le Sâfiîler'eve diger bâzi ulemâya göre Mekke-i Mükerreme 'nin evlerini satmak ve kiraya vermek caizdir. Çünkü bu hadîste ev Ebû Süfyân'a izafe edilmistir. Kaideye göre insana izafe edilen bir sey onun milki olmasini iktizâ eder.
2- Hadîs-i serif Hz. Ebû Süfyân'm Islâm'a yatistirildigina ve onun serefli bir insan olduguna delildir.
3- Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve SeIlem) 'In Ensâra kendi konustuklarini haber vermesi ve keza kendisinin Medîne'de vefat edecegini bildirmesi birer mu'cizedir.
4- «Mekke'ye giren bir kimsenin ilk yapacagi is mutlak surette Kâ'be'yi tavaftir» diyenler bu hadîsle istidlal etmislerdir
5- Mekke'nin harble mi, sulhan mi alindigi ulemâ arasinda ihtilaflidir. Imam Azam'la, Mâlik, Ahmed ve cumhura göre harben alinmistir. Imam Safiî sulh yolu ile alindigina kail olmustur. Mâzirî, Imam Safiî 'nin bu hususta yalniz kaldigini söylemistir.
6- Yolcularin yemeklerini beraberce yemeleri müstehabtir. Bu mesele bir mürüvvet ve güzeî ahlâk meselesi oldugu için yemeklerin azligi çoklugu, çesidi ve yolcularin birbirinden çok veya az yemesi bahis mevzuu degildir. Yalniz arkadasim kendi nefsine tercih etmek yine de müs-tehabtir.
7- Yemek beklerken dîn- ve dünya için zararli olmamak sarti ile konusarak sohbette bulunmak müstehabtir.
8- Cemaat içinde ilmü fazileti yahut salâhu takvasi ile .meshur biri bulunursa ondan bir konusma yapmasini istemek müstehabtir. Sayet istenmezse kendiliginden söze baslamasi müstehab olur.

32- Ka'be'nin Etrafindan Putlarin Giderilmesi Babi

87- (1781) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Amru'n-Nâkid ve Ibnl Ebî Ömer rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Ebî

[24]

Seybe'nindir. (Dediler ki) : Bize Süfyân b. Uyeyne, Ifani Ebî Necîh'dan , o da Mücâhid'den, o da Ebû Ma'mer'den, o da AbduIIah'dan [25] naklen rivayet etti. Söyle demis :
Peygamber (SailaUahü Aleyhi ve Sellem) Mekke'ye, Kâ'fee'nin etrafinda üç yüz altmis put oldugu halde girdi. Ve onlara elinde bulunan bir popa ile dokunarak:

«Hak geldi; bâtil muzmahil oldu! Bâtil zâten m üz m ah i I olagelmistir! [26] Hak geldi; bâtil ne yoktan var eder; ne de yok olani iade!» [27] diyordu.
Ibni Ebî Ömer: «Fetih günü» kaydini ziyâde etmistir.

(...) Bize bu hadîsi Hasan b. Aliy EI-Hulvâni ile Abd b. Humeyd dahî ikisi birden Abdürrazzâk'dan rivayet ettiler. (Demis ki) : Bize Sev-rî, Ibnü Ebî Necîh'dan naklen tu isiiâdla «zehûkân»'a kadar haber verdi. Diger âyeti anmadi. Ve (hadîsteki) nusufcen yerine sanemen dedi.
Bu hadîsi Buhâri «KItâbü'l-Mezâlim», «Kitabü'I-Megâzî» ve <Kitâbü't-Tefsîr»de; Tirmizî ile Nesâî dahî «Kitâbü't-Tefsîr» de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Ibni Ebî Ömer 'in kaydindan da anlasildigi vecihle bu hâdise Mekke 'nin fethinde olmustur. Mekke-i Mükerreme hicretin sekizinci yili ramazaninda fethedilmisti.
Nusub kelimesi bazilarina göre müfred olup cenvi: Ensâb gelir. Bazilari cem'i oldugunu, müfredi nisâb geldigini söylemislerdir. Bundan mu-râd : Ibâdet için dikilen taslardir. Araplar bu taslari put ittihâz eder; onlara ibadette bulunur; üzerinde kurban keserlermis. Hattâ kurban kesile kesile taslarin rengi kipkirmizi olurmus. Hadîsin bir rivayetinde «Nusûb» yerine «Sanem» denilmistir. Sanem put demektir.
Beyhakî'nin Hz. Abdullah b. Ömer 'den rivayet ettigi bir hadîste: «Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Mekke'ye girince orada 360 put buldu. Ve her puta sopa ile isaret ederek: Hak geldi; bâtil muzmahil oldu. Bâtil zâten muzmahil olagelmistir! Buyurdu. Isaret eder etmez her put sopasi ile dokunmadan düsüyordu.» denilmektedir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem} iin putlara dokunmasi, kendilerini müdâfaadan âciz olduklarini göstermek, âciz olan bir seyden ise asla ilâh olamayacagini anlatmak içindir.
Imam Ahmed'in rivayet ettigi Hz. Câbir hadîsinde de söyle denilmistir: «Kâ'be'de suretler vardi. Resûlüllah (SallallahüAleyhi ve Sellem) Ömer fo. Hattâb'a bunlari temizlemeyi emretti. Ömer de bir bez islatarak onunla bu suretleri yok etti. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)gird'iginde Kâ'be'nin içinde bir sey yoktu.»
Taberî: «îbni Mes'ûd hadîsinde bâtil âletlerini ve yalniz ma'siyete yarayan seyleri kirmanin caiz olduguna delâlet vardir. Bunlarin sekilleri degisti mi parçalarindan istifade edilebilir.» diyor. îbni Battal de bu mânâda sözler söylemistir. Ulemâ, oyundan ve zikrul-laha mâni1 olmaktan baska bir ise yaramayan esyanin o çirkin sekilden eser kalmayacak surette degistirilmesi îcâbettigini söylemislerdir. Çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Selime) put)av\ kirmistir. Fakat kirilarak çirkin sekli giderildikten sonra kalan parçalarin ise yarayacaginda ve bunlardan istifade edilebileceginde süphe yoktur.

33- Fetihden Sonra Hiç Bir Kureyslinin Sabir Yolu Ile Öldürülememesi Babi

88- (1782) Bize Ebû Bekir b. Efcî Seyhe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Aliy b. Müshir ile Vekî', Zekeriyyâ'daii, o da Sa'bi'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Bana Abdullah b. Muti', babasindan rivayet etti. (Söyle demis) :
Mekke fethedildigi gün Peygambsv (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i: «Bugünden sonra kiyamet gününe kadar hiç bir Kureysli sabir yclu ila öldürülmiyecektir!» buyururken isittim.

89- (...) Bize tbnü Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize la ani rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zekeriyyâ Lu isnâdla rivayet etti. Sunu dn ziyade etti: «Dedi ki: Kureys'in Asî (isimli) lerinden Mutî'den baska müslüman olan yoktu.

Muti'in ismi Âsî idi. Kesûlülla î (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona Muti* adini verdi.»
Sabir yolu ile öldürülmekten murâd: Öldürülünceye kadar hapsetmektir. Hadîsin mânâsi: Kureys kabilesi tamamen müslüman olacak, baskalari gibi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)' vefatindan sonra dînden dönmeyecekler ve bu sebeple öldürülmiyeceklerdir demektir. Zulüm sebebi ile öldürülmiyecekler mânâsina degildir. Nitekim bu sebeple öldürülenleri çok olmustur.
Ka adî Iyâz'm beyanina göre bu hadîsteki Asîler sifat degil isimdirler. Bunlarla Âs b. Hisâm, Âs b. Saîd gibi Â s adindaki kimseler kasdedilmistir. Yâni Mekke 'nin fethinden önce bu ismi tasiyanlardan yalniz Asî b. Esved müslüman olmustur.

34- Hydeybiye'deki Hudeybiye Sulhu Babi

90- (1783) Bana Ubeydullah b. Muâz El-Anberî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize babam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû Ishâk'dan naklen rivayet etti. (Demis ki) : Bera' b. Âzib'i sunlari söylerken isittim:
Aliy b. Ebî Tâlib Hudeybiye günü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellmelie müsrikler arasindaki anlasmayi yazdi ve: «Bu, Resûlüllah Mu-hammed'in üzerine yazisma yaptigi sulhnâmedir.» diye yazdi. Müsrikler:
— Resûlüllah (kelimesini) yazma! Biz senin Resûlüllah oldugunu bilsek seninle fiarbetmezdik! dediler. Bunun üzerine Nebiyyullah (Sallattahü Aleyhi ve Scllem) Alî'ye:
«Sil onu!» buyurdu. Ali:
— Onu silecek ben degilim! dedi. Artik onu Peygamber (Sallailahü Aleyhi ve Sellem) kendi eli ile sildi.
Kostuklari sartlar arasinda Mekke'ye girip orada üç gün kalmak, fakat oraya silâhla degil de ancak silâhin cülübhâni ile girmek de vardi.
Ben Ebû Ishâk'a : Silâhin cülübbâni nedir? diye sordum.
— Dagarcik ve onun içindekidir; dedi.

91- (...) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû Ishâk'dan rivayet etti. (Demis ki) : Berâ' b. Âzib'i sunlari söylerken isittim :
Resûlüllah (SailaÜahiI Aleyhi ve Seilem) Hudeybiye halki ile anlasma yaptigi vakit Alî, aralarinda bir nâme yazdi. Ve «Resûlüllah Muhammed» diye kaydetti...
Bundan sonra râvi Muâz hadîsi gibi nakletmis; ancak o bu hadîste : «Üzerine yazisma yaptigi sulhnâme budur!» ifâdesini anmamistir.

92- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim El-Hanzalî ile Ahmed b. Cenâb EI-Missîsî hep birden îsâ b. Yûnus'dan rivayet ettiler. Lâfiz îshâk'indir.
(Dedi ki) : Bize îsâ fa. Yûnus haber verdi. (Dedi ki) : Bize Zekeriyyâ, Ebû îshâk'dan, o da Berâ'dan naklen hafcer verdi. Berâ' söyle demis :
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Beyt-i Serifin yaninda durdurulunca Mekke halki onunla : Mekke'ye girerek üç gün orada kalmak, oraya sadece silâh dagarcigi yâni bir kiliç ve kini île girmek, beraberin de Mekkeliler'den kimseyi çikarmamak, yanindakilerden Mekke'de kalmak isteyen tir kimseye mâni' olmamak sarti ile bir anlasma yaptilar. Alî'ye :
«Aramizdaki sarti yaz! Rahman ve Rahim olan Allah'in adi ile :
Bu, Resûlüllah Muhammed'in imza ettigi sulhnâmedir!» buyurdu.
Müsrikler:
— Biz senin Resûlüllah oldugunu ti Isek sana tâbi' olurduk! Lâkin sen Muhammed b. Abdillâh yaz! dediler. O da Alî'ye bunu silmesini emretti. Fakat Alî:
— Hayir, vallahi! Ben onu silemem! dedi. Bunun üzerine Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) :

«Bana onun yerini göster!» dedi. O da yerini gösterdi. Ve o cümleyi sildi de:
«Ibni Abdillâh» diye yazdi. Artik orada üç gün kaldi. Üçüncü gün olunca Alî'ye:
— Bu seninkinin sartinin son günüdür: Ona emret de çiksin! dediler. O da kendilerine bunu haber verdi. Fahr-i Kâinat:
«Peki!» buyurdu ve çikti.
Ibni Cenâb kendi rivayetinde «sana tâbi' olurduk» yerine «sana bey'at ederdik» demistir.
Bu hadîsi Buhâri «KitâbüVSulh» ile «Kitabü*l-Cizye»'de; Ebû Dâvûd «Hacc»'da tahrîc etmislerdir.
Hudeybiye anlasmasi hakkinda Hacc bahsinde söz geçmisti. Babimiz hadîsinde kisaltma yapilmistir. Çünkü Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'in Hudeybiye'de sulh yapildigi yil Mekke'ye girmedigi ma'lûmdur. Baska rivayetlerde bu cihet açiklanmistir. Yapilan sulha göre müslümanlar gelecek sene Mekke'ye gelerek ömre yapacaklar; fakat Mekke'de üç günden fazla kalmayacaklardi. Bu anlasma mûcebince müslümanlar o sene Mekke'ye girmeden geri dönmüs, oraya ertesi sene girmislerdi. Orada üç gün kaldilar. Üçüncü gün tamam olurken müsrikler Hz. Alî 'ye gelerek Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in artik Mekke 'den çikmasi lâzim geldigini söylediler. O da «Peki» diyerek çikti.
Cülübbân yahut Cülbân : Içerisine kini ile birlikte kiliç, kamçi ve diger öte beri konulan deriden yapilmis mahfazadir. Ulemânin beyanina göre müsrikler müslümanlarin Mekke'ye kiliç kinda olarak girmelerini iki sebeple sart kosmuslardir :
1- Hâllerinden galip olduklari mânâsi anlasilmasin yâni Mekke'yi aldilar sanilmasin;
2- Bir fitne veya çatisma olursa silâha sarilmak güçlessin!
Hz. Alî 'nin muahededen «Resûlüllah» kelimesini silmek istememesi Peygamber (Sailallahü Aîeyhi ve Selîem) 'e karsi itaatsizlik degil, bilâkis büyük bir edeb ve nezakettir. Çünkü Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellemf in «Sil!» emrini bizzat kendisine teveccüh eder mahiyette telâkki etmemisti. Böyle anlamis olsa bu emri terkedemezdi. Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) de emrine muhalefetinden dolayi kendisini muâhaze bu-yururdu.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :

1- Vesikalarin ve emlâka mahsus evrakin basina: «Bu filânin filândan satin aldigi maldir.» gibi ibareler yazilabilir. Kaadî Iyâz: «Hadîste, bu gibi yerlerde ziyadeye hacet kalmaksizin bir kimsenin meshur olan adi ile yetinmenin caiz olduguna delîl vardir.» diyor.
2- Hükümdar, müslümanlar için lüzumlu gördügü bir sulhu, bazi yakinlarina haber vermeden imza edebilir.
3- Büyük zarari önlemek veya büyük bir faydayi saglamak için küçük zarara katlanmak caizdir. Hudeybiye anlasmasi ile o sene mez; bu yüzden Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)"in getirdigi yolu hacca gitmekten feragat edilmis, fakat bu anlasmanin ardindan Mekke'nin fethi, insanlarin takim takim müslüman olusu gibi büyük zaferler elde edilmistir. Zîra sulhdan önce Araplar müslümanlarla ihtilât etmez; bu yüzden Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem^'in getirdigi yolu tafsilâti ile bilmezlerdi. Sulh yapilip, ihtilât baslayinca onun mucizelerini gördüler; getirdigi dînin hak olduguna gönülleri yatti. Ve birçoklari Mekke 'nin fethinden Önce müslümanligi kabul ettiler. Mekke1i1er müslüman olunca çöllerde onlarin müslüman olmasini bekleyen bütün Araplar da müslümanligi kabul ettiler.
4- Uemâdan bazilari bu hadîsle istidlal ederek Hudeybiye sulhnâmesini Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in kendi eli ile tashih ettigini söylemislerdir. Bu zevata göre Cenâb-i Hak Peygamberi ^ yazdirmistir. Bu da yâ Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ne yazdigini bilmeden elindeki kalem yr nak sureti ile olmustur; yahut Allah ona yazmayi ögretmistir. Bu takdirde bir anda yaziyi ögrenmesi, ümmîlik mucizesine bir ziyade olur. Okumayi hiç bilmezken Cenâb-i Hak onu birden nasil okur yapti ise, bu sefer de yazi bilmezken yazar yapmistir. Hz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in yaziyi ögrenmeden dünyadan gitmedigini bildiren birçok eserlerle de ihticâc etmislerdir.

Ekser-i ulemâ ise bu söylenenleri kabul etmemislerdir. Zira kabul edilirse Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'w ümmîliginin bâtil olmasi îcabedecektir. Halbuki Allah Teâlâ Hazretleri Kur'an-i Kerîm'inde onu ümmîlikle vasiflandirmistir. Onlara göre buradaki «yazdi» sözünden murâd: Yazma emrini vermesidir. Bu hususta her iki taraf sözü bir hayli uzatmislardir.

93- (1784) Bize Ebû Bekir b. EM Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ha mm â d b. Seleme, Sabi t'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, Kureys, içlerinde Süheyl b. Amr oldugu halde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)le sulh yapmislar. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Alî1'ye ;
«Besmeleyi yaz!» buyurmus. Süheyl:
— Bismillâha gelince : Biz besmelenin ne oldugunu bilmiyoruz. Lâkin sen bizim bildigimiz «Senin adinla AUahim!» ibaresini yaz! demis. Sonra Peygamher (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Allah'in Resulü Muhammed'den yaz!» buyurmus. Müsrikler:
— Biz senin Resûlüllah oldugunu bilsek sana tâbi' olurduk! Lâkin sen kendi isminle babanin ismini yaz! demisler. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü A leyhi ve Sellem) i:
«Muhammed b. Abdillâh'dan diye yaz!» buyurmus. Müsrikler Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e : Sizden (bize) gelen olursa onu size iade etmiyecegtz; ama bizden size kim giderse siz onu bize iade edeceksiniz! dîye sart kosmuslar. Ashâb:
— Yâ Resûlâllah, bunu yazalim mi? diye sormuslar.
«Evet! Gerçekten bizden kim onlara giderse Allah onu irak etsin! Onlardan bize gelene Ise Allah bir ferahlik ve çikar yol halkedecektir!» buyurmuslar.
Görülüyor ki Hudeybiye sulhunda müsrikler Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)^ üç seyi sart kosmuslar; o da bunlari kabul etmistir. Acaba bundaki hikmet nedir?
Bundaki hikmet sulhun getirecegi mühim menfaat ve maslahattir. Bununla beraber müsriklerin ileri sürdükleri sartlan kabul etmekte bir zarar ve mefsedet de yoktur. Çünkü mânâ i'tibari ile Besmele ne ise «Senin adinla AUahim!» ibaresi de odur. Yalniz besmeledeki Rahman ve Rahîm sifatlan terk edilmistir ki, bundan bu sifatlarin Allah Teâlâ'dan nefî edilmis olmasi lâzim gelmez.
Sulhnameden silinen «ResûlüUah» kim ise Muhammed b. Abdi11âh da odur. Binâenaleyh bu sartlan kabulde bir mahzur yoktur. Müsrikler bunlarin yerine putlanni ta'zîm gibi bir seyi sart kos-salar, mefsedet ve mahzur o zaman bas gösterirdi.
Müsriklerin üçüncü sarti evvelemirde çok agir gibi görünür. Nitekim ashâb-i kirama da agir gelmistir. Bu sarta göre müsriklerden müslü-man olup gelenleri müslümanlar iade edecek; fakat müslümanlardan ir--tidâd edip müsrikler tarafina geçenler iade olunmayacakti. Fahr-i Kâinat (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimiz bunu da kabul etti; ve bundaki hikmeti su cümlelerle ifâde buyurdu:
«Bizden kim onlara giderse Allah onu irak etsin! Onlardan bize gelene ise Allah bîr ferahlik ve çikar yol halk edecektir!»
Evet! Gerçekten öyle olmus; bu mu'cize dahî sahibinin haber verdigi gibi zuhur etmis; Mekke 'nin fethinden sonra bütün Araplar müslü-man olmuslardir.

94- (1785) BIze Etû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah h. Nümeyr rivayet etti. H.
Bize Ibni Nümeyr de rivayet etti. Ikisinin lâfizlari birbirine yakindir. (Dedi ki) : Bize t atam rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülâzîz b. Siyah rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Habîb b. Ebî Sabit, Ebû Vaü'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :

Siffîn (harbi) günü Sehl b. Huneyf [28] ayaga kalkarak sunlari söyledi : Ey insanlar! Kendinizi itham edin! Yemîn olsun biz Hudeybiye günü Resûlüllah (Sallaliafiü Aleyhi veSellemfle teraberdik! Sayet harbe lü-zûm

görseydik mutlaka harbederdik! Bu söyledigim, ResûlüUah (SallaUahü Aleyhi ve Sellemi'le müsrikler arasindaki sulhda idi. Derken Ömer b. Hat-tâb gelerek Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellemfe vardi; ve:
— Yâ Resûlâllah! Biz hak, onlar bâtil üzerinde degil miyiz? dedi. «Evet, öyle!» buyurdular.
— Bizim Ölülerimiz cennette, onlarin ölüleri cehennemde olacak degil mi? dedi.
«Evet, öyle!» buyurdular.
— Öyle ise neye dînimiz hususunda bu asagiligi gösteriyoruz da henüz Allah onlarla bizim aramizda bir hüküm vermemisken geri dönüyoruz? dedi. Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyle buyurdular :
«Ey Hattâb oglu! Ben gerçekten Allah'in Resulüyüm! Allah beni ebe-diyyen zayi* etmezi» Bunun üzerine Ömer sabretmedi de kizarak oradan gitti ve Ebû Bekr'e gelerek:
— Yâ Ebâ Bekr! Biz hak, onlar bâtil üzerinde degil miyiz? dedi. Ebû Bekir:
— Evet, öyle!» cevâbm verdi.
— Bizim Ölülerimiz cennette, onlarin ölüleri cehennemde olacak degil mi?
— Evet, öyle!
— O halde neye dînimiz hususunda bu asagiligi gösteriyoruz da henüz Allah onlarla bizim aramizda bir hüküm vermemisken geri dönüyoruz? dedi. Ebû Bekir su karsiligi verdi:
— Ey Hattâb oglu! O gerçekten Allah'in Resulüdür. Allah onu ebe-diyyen zayi' etmez!..»
Arkacigindan Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SeUem)'e fetih (müjdesi) le Kur'ân indi. Ve Ömer'e haber göndererek onu kendisine okuttu. Ömer :
— Yâ Resûlâllah! Bu fetih midir? dedi.
«Evet!» cevâbini verdiler. Artik Ömer'in gönlü oldu ve döndü.

95- (...) Bize Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ' ile Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Ebû Muâviye, A'mes'den, o da Sakîk'dan naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben Sehl b. Huneyfi Siffin'de sunlari söylerken isittim:
Ey insanlar! Kendi re'yinizi itham edin! Vallahi ben kendimi Ebû Cendel günü görmüsüm dür! Sayet Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SeUem) in emrini reddetmek elimden gelseydi onu mutlaka reddederdim. Vallahi biz ne zaman bir isin neticesine kadar kiliçlarimizi boynumuza asti isek, bizi bildigimiz tir seye kolaycacik ulastirmislardir. Yalniz sizin su isiniz müstesna! Ibnü Nümeyr «ilâ emrin kat tu- ifadesini anmadi.

(...) Bize bu hadîsi Osman b. Elû Seybc ile Ishâk da hep birden Cebîr'den rivayet ettiler. H.
Bana Ebû Saîd El-Esecc de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yeki' rivayet etti.
Bu râvilerin ikisi birden A'mes'den bu isnadla rivayette bulunmuslardir. Ikisinin hadîsinde de : «Bizi kepaze edecek bir seye kadar» fâdesi vardir.

96- (...) Bana Ifcrahîm b. Saîd El-Cevheri de rivayet etti. (Dedi ki): Bize Ebû Üsâme, Mâlik b. Migvel'den. o da Ebû Hasîn'den, o da Ebû Va-îl'den naklen rivayet etti. (Demis ki) : Ben Sehl b. Huneyfi Siffîn'de sunlari söylerken isittim:
— Dîniniz üzerine (bas kaldiran) re'yimzi itham edin! Yemin olsun ben kendimi Ebû Cendel günü görmüsüm dür. ResûlüllaK (SallaUahü Aleyhi ve Seltem) in emrini reddetmeye bir gücüm yetse idi!.. Su isinizin bir tarafini tikar tikamaz hemen o bir taraf üzerimize fiskirmistir!

97- (1786) Bize Nasr b. Aliy El-Cehdamî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hâlid b. Haris rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Saîd b. Ebî Arûbe, Katâde'den naklen rivayet etti ki, kendilerine Enes b. Mâlik rivayet etmis. (Demis ki) : Hudeybiye'den dönüste: Biz sana apaçik bir fetih sagladik. Allah sana gelmis geçmis bütün günahlarini bagislasin diyen âyet-I kerîmesi : Bu, Allah indinde büyük bir kurtulustur! âyetine kadar indigi vakit ashabi pni ve gussa almisti. Peygamber (Saîiaüahii Aleyhi ve Selle m) hedy kurbanin] Hudeybiye'de bogazlaniisti. Iste o

zaman :
«Bana Öyle bir âyet indirildi ki, benim için bütün dünyadan daha makbuldür!» huy urdular.

(...) Bize Asim b. Niidr El-Temîmî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'temir rivayet etti. (Dedî ki) : Bahamdan dinledim. (Dedi ki) ; Bize Katâde rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Enes b. Mâlik'ten dinledim. H.
Bize Ihnü'l-Müsennâ da rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Dâvûd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hcmniâm rivayet etti. H.
Bize Abd h. Humeyd dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yûnus h. Muhammed rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Seybân rivayet etti.
Bu râvHcrin hepsi Katâde'den, o da Enes'den naklen Ibni Ebî Arû-be'nin hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir.
Hz. Seh1 b. Huneyf hadîsini Buhâri «Cizye», «I'tI-sâm» «Humus» ve «Tefsir» bahislerinde; Nesâî «Kitâbü't-Tefsîr»'de muhtelif râviîerden tahrîc etmislerdir.
Sifiîn : Firat nehri kenarinda bir yerdir. Hz. Âli ile Muâviye (Radiyallahü anhumo) arasindaki meshur harp burada olmustur.
Hz. Seh1 bu harbe istirak etmis ve A1i (RacüyaUahu anh) tarafini tutmustu. Arkadaslari kendisini harpte gevseklikle itham ediyorlardi. Hadîste zikri geçen sözünü burada söylemis; birbirleri ile harbeden her iki firkaya nasihat ederek :
— Siz kendi reylerinizi itham edin! Çünkü Islâmiyet nâmina reylerinize Istinaden dîn kardeslerinizle harb ediyorsunuz! Ben vazifemde kusur etmiyorum! Nitekim Hudeybiye anlasmasinda da kusur etmemistim!..» demis ve orada olup bitenleri anlatmisti.
Ebû Cendel gününden murâd: Hudeybiye anlasmasidir. Ebû Cende1'in Ismi Â s olup Kureys murahhasi Seh1'in ogludur. Âs , Mekke'de müslüman olmus; bu sebeple büyük iskencelere ma'ruz kalmisti. Tam Hudeybiye anlasmasinin imzalandigi gün müsriklerin elinden kaçarak Peygamber (Sallalhhü Aleyhi ve Sellenife iltica etti. Fakat arkasindan babasi Seh1 Peygamberimize: «Yâ Muhammed senden ilk dava ettigim tudur!» dedi. Artik anlasma geregince Resûlüllah (Satlatlahü Aleyhi ve Sellemi de onu babasina teslim etti. Ebû Cendel sesi çikabildigi kadar bagiriyor': «Ben müslüman olmus ve Allah ugrunda bu kadar iskence görmüsken beni müsriklere iade mi ediyorsunuz?» diyordu. Bunun üzerine babasi, Ebû Cende Tin yüzüne bir tas atmis ve burnunu kirmisti. îste Hz. Ömer'le diger müs-lümanlari gayrete getiren bu olmus. Ömer (Radiyaltahü anh) : «Biz hak, onlar bâtil üzerinde degil miyiz?..» diye konusmustur.
Resulü Ekrem (SaUallahü Aleyhi ve Sellem) Ebû Cendel'e :
«Yâ Ebâ Cendel! Sabr-u tehammül et! Süphesiz ki, Allah sana ve seninle beraber olan malzumlara bir ferah ve kurtulus yolu halkedecektir. Biz bir anlasma akdettik. Artik onlara karsi sözümüzden dönemeyiz!»
buyurdu. Ulemâdan bazilarina göre Peygamber (Satlaliahü Aleyhi ve Sellem) Ebû Cendel 'i, babasinin i'tibari sayesinde öldürülmeyecegini bildigi için iade etmistir.
Seh1 b. Huneyf'in : «Sayet Resûlüllab (SatlaVahû Aleyhi ve Sellem) 'in emrini reddetmek elimden gelseydi onu mutlaka reddederdim!..» sözünden murâd: «Hudeybiye anlasmasina aykiri harekette bulunmak elimden gelseydi müsriklerle harp ederdim! Ama anlasma imzalaninca Peygamberimizin emrine imtisâlen herkes harpten vazgeçti!» demektir.
Bu sözleri ile Hz. Seh1 , Siffin harbinde arkadaslarini hakem karari ile anlasmayi kabule davet etmis; böyle ilk bakista nahos görünen seylerin netice itibari ile hayir getirdigini, nitekim Hudeybiye anlasmasinda da böyle oldugunu anlatmak istemistir.
96 numarali hadîsteki : «Su isinizin bir tarafini tikar tikamaz hemen öbür taraf Üzerimize fiskirmistir!» cümlesinin mânâsi : Sizin reyinizi bir taraftan dogrultup düzeltiyoruz; Öbür taraftar patlak verip üzerimize fis-kiriyor demektir. Yâni hakemligi kabul meselesinde Hz. A1î tarafdâr-larinin görüslerini düzeltmenin çok zor oldugu, bir tarafindan baglanirken öteki ucundan patlayan su tulumuna veya çuvala benzetmek sureti ile ifade olunmustur. Yalniz ibaredeki «fetahnâ» ta'bîri Kaadî Iyâzin da beyân ettigi vecihle hatadir. Dogrusu

«sedednâ»dir; nitekim Buhârî'nin rivayetinde de öyledir.

Bu Hadislerden Çikarilan Hükümler:

1- Hz. Ebû Bekr'in, Ömer (Radiyallahu anh)'e aynen Peygamber (Saiiallahü Aleyhi ve Sellem)'ir, cevabi gibi cevap vermesi onun ilmü faziletinin büyüklügüne ve bütün ashaba üstünlügüne delildir.
2- Kumandan veya âlim bir zâtin ileri gelen arkadaslarina haber göndererek vuku1 bulacak mühim isleri onlara bildirmesi caizdir.
3- Kâfirlerle baris yapmakta bir fayda mülâhaza edilirse baris akdi caizdir. Yalniz bâzi ulemaya göre Islâm kumandani muzaffer olmussa küffarla ancak dört ay baris imzalayabilir. Bir takimlari bir seneden az olmak sarti ile baris yapabilecegini söylemislerdir. Imam Mâlik'e göre bu isin muayyen bir haddi yoktur.
Islâm kumandani muzaffer degilse Safiî1er'e göre on seneden fazla sulh yapamaz.
4- Âyetteki fetihden murâd: Hudeybiye sulhu, yahut Mekke 'nin fethidir. Bazilari Bizans'in fethi demis; bir takimlari bundan bilûmum Islâm fütuhati murâd edildigini söylemislerdir.

35- Verilen Sözde Durma Babi

98- (1787) Bize Ebû Bekir h. Ebî Seybe rivayet etti. (Demis ki) : Bize Ebû Üsâme, Velîd b. Cümey'den rivayet etti. (Demis ki) : Bize Ebû't-Tufeyl rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Huzeyfetü'bnü'I-Yemân rivayet etti. (Dedi ki) : Bedir'de bulunmamdan beni meneden bir sey yoktu. Su kadar var ki ben, babam Huseyl ile beraber (yola) çiktim da bizi Kureys kâfirleri yakaladilar.
— Siz muhakkak Muhammed'in yanina gitmek istiyorsunuz! dediler.
— Biz onun yanina gitmek istemiyoruz; biz ancak Medine'ye gitmek istiyoruz! dedik. Bunun üzerine bizden mutlaka Medine'ye gidecegimize, onunla birlikte harb etmiyecegtmize Allah'a ahdü misâk aldilar. Sonra Resûlüllah (Sattallahii Aleyhi ve Seilemi'e gelerek Lu haberi kendisine ilettik de:
«HaydI gidin! Biz onlara verdigimiz sözü tutar; onlara galebe için Allah'tan yardim dileriz!» buyurdular.
Peygamber (SallaiIahü Aleyhi ve Sellem)m Hz. Huzeyfe ile babasina sözlerinde durmalarini emir buyurmasi ashabinin verdikleri sözde durmadiklari süyu' bulmasin diyedir. Yoksa cihadi terk etmek için verilen bir sözü tutmak vâcib degildir.
Hadîs-i serif harbte yalan söylemenin caiz olduguna delildir. Bir hadîste sarahaten bildirildigine göre, harbte, darginlari baristirmada yalan söylemek caiz oldugu gibi, kocanin karisina yalan söylemesi de caizdir. Ulemâ, küffânii elinden kaçmayacagina söz veren esir hakkinda ihtilâf etmislerdir. Hanefi1erle Imam Sâfii'ye göre böyle bir sözü tutmak lâzim degildir. Esir kaçmaya imkân bulursa kaçar. îmam Mâlik, sözünde durarak kaçmamasi lâzim geldigine kail olmustur.
Kaçmamak için küffar zorla yemin ettirîrlerse bu yemin bütün ulemâya göre geçersizdir.

36- Ahzab Gazasi Babi

99- (1788) Bize Züheyr b. Harb ile Ishâk b. Ibrahim hep bîrden Cerîr'den rivayet ettiler. Züheyr (Dedi ki) : Bize Cerîr, A'mes'den, o da Ibrahim Et-Teymî'den, o da babasindan naklen rivayet etti. Söyle demis:
Huzeyfe'nin yaninda idik. Bir adam:
— Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e yetissem onunla birlikte harp eder; kendimi gösterirdim! dedi. Bunun üzerine Huzeyfe sunlari söyledi:
— Bunu sen mi yapacaktin? Vallahi ben kendimizi Ahzâb (harbi) gecesi Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSellem)'e birlikte görmüsümdür! Bizi siddetli bir rüzgâr ve soguk yakalamisti. Derken Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Bana bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kiyamet gününde benimle beraber hasredecekHr!» buyurdu. Biz sustuk. Kendisine bizden hiç bir kimse cevâb vermedi. Sonra (tekrar) :
«Bize bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kiyamet gününde benimle beraber hasredecektir!» buyurdular. Biz (yine) sustuk! Kendisine bizden hiç bir kimse cevap vermedi. Sonra (yine) :
«Bize bu kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kiyamet gününde benimle beraber haffedecektir!» buyurdu. Biz (yine) sustuk. Kendilerine bizden hiç bir kimse cevap vermedi. Bunun üzerine:
«Kalk yâ Huzeyfe! Bize bu (düsman) kavmin haberini getir!» buyurdu. Çâre bulamadim; çünkü ismimle beni kalkmaya davet etmisti!..
«Git de bana" bu kavmin haberini getir! Ama onlari aleyhime kiskirtma!» buyurdu.
Onun yanindan çekildigim zaman hamamda yürüyor gibi oldum. Nihayet düsmanlara vardim. Baktim ki, Ebû Süfyân sirtini atesle isitiyor. Hemen yayin içine bir ok koydum ve ona atmak istedim. Fakat Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"m :
«Ama onlari aleyhime kiskirtma!» sözünü hatirladim. Atmis olsam onu mutlaka vururdum! Sonra döndüm ama yine hamamda yürüyor gibi idim. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e geldigimde düsmanin haberini kendilerine iletip bitirdigim vakit üsüdüm! Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) üzerinde bulunan ve içinde namaz kildigi bir abanin artan yerini bana örttü. Artik sabahlayinca ya kadar uyudum kaldim. Sabahladigim zaman (bana) : «Kalk ey uykucu!» buyurdular.
Ahzâb gazasinin bir adi da Hendek muharebesidir.
Hz. Huzeyfe'nin bu konusmasi Peygamber (SaUallahü Aleyhi ve Sellem)e ashâbdan daha çok yardim etmeyi gönlünden geçiren o zâti bu fikrinden vaz geçirmek içindir. Yâni «Sen ne kadar didinsen ashabin yaptiklarini yapamazsin!» demek istemistir.
Huzeyfe (Radiyallahu anh) 'nin herkesi üsüten soguktan ve siddetli rüzgârdan kat'iyyen müteessir olmayip hamamda Imis gibi sicaklik hissetmesi Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Sellem) 'in bir mu'cizesidir. Emrine icabet ettigi için Hz. Huzeyfe'ye duâ etmis; bu duâ bereketi ile Cenâb-i Hak kendisini düsmana gidip gelinceye kadar sogugun te'sîrin-den âzâde kilmis; Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in yanina gelince tekrar sogugu hissetmeye baslamistir.

Hadisi Seriften Su Hükümler Çikarilmistir:

1- Yünden ma'mul elbise içinde namaz kilmak caizdir. Yün kumasin içinde olsun üzerinde olsun namazin caiz olduguna ehl-i sünnet ulemâsi ittifak etmislerdir. Siî1er'e göre yün kumasin üzerinde namaz caiz degil, fakat içinde caizdir. Imam Mâlik yün kumas üzerinde namaz kilmayi tenzîhen mekruh saymistir.
2- Ordu kumandaninin düsmana karsi kesif kollari ve casus göndermesi gereklidir.

37- Uhud Gazasi Babi

100- (1789) Bize Heddâb b. Hâlid EI-Ezdî rivayet ettî. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme, Alî b. Zeyd ile Sâbit-i Bünânî'den, onlar da Enes b. MâHk'den naklen rivayet etliler ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)Vhud (harbi) günü Ensardan yedi, Kureys'ten iki kisi arasinda yalniz birakilmis. Müsrikler kendisini kusatinca :
«Bunlari bizden kim püskürtecek ki, cennet onun ola!» Yahut: «Cennette o benim refîkIm ola?» buyurmus. Bunun üzerine Ensardan bir zât Ilerleyerek çarpismis ve öldürülmüs. Sonra kendisini yine kusatmislar. Ve (tekrar) :
«Bunlari bizden kim püskürtecek ki, cennet onun ola!» Yahut: «Cennette o benim refikim ola?»buyurmus. Ve (yine) Ensardan bir zât ilerleyerek çarpismis, neticede Öldürülmüs. Bu minval üzere devamla yedi kisi (nin hepsi) Öldürülmüs. Bunun üzerine KesûlüHah (SaUaUahü Aleyhi ve Sellem) iki arkadasina :

«Arkadaslarimiza insaf etmedik!» buyurmuslar.
Bu son cümleden murâd : Kureys1i iki ât Ensâra acimadilar demektir. Çünkü gözlerinin önünde Ensâr birer birer sehîd edildigi halde onlardan biri ileri atilmamisti. Fakat Kaadi Iyaz'la baskalarinin beyanina göre bu cümle: «mâ ensafenâ» seklinde de rivayet olunmustur. Bu takdirde mânâ : «Arkadaslarimiz bize insaf etmedi.» demek olur ki, bundan murâd : Harpten kaçanlardir.

101- (1790) Bize Yahya b. Yahya Et-Temîmî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülâzîz b. Ebî HâzIm, babasindan rivayet etti ki, babasi, Sehi b. Sa'd'a Ühud harbinde Resûlüllah (Salfallafiü Aleyhi ve Sellem) 'in yaralanmasi sorulurken isitmis. Sehi söyle demis :
Resûlüllah (Sallalhhi'i Aleyhive Sellem, 'in yüzüi yaralandi; yan disi kirildi ve basindaki migferi parçalandi. Resûlüllah tSallallahii Aleyhi ve Sellem) in kizi Fâtime kani yikiyordu. Aliy b. Ebî Tâlib de kalkanla üzerine su döküyordu. Fâtime suyun kani daha fa.EIa akittigini görünce bir hasir parçasi alarak onu kül oluncaya kadar yakti. Sonra onu yaraya yapistirdi. Böylelikle kan kesildi.

102- (...) Bize Kuteybe b. Saîd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ya'kub (yâni Ibni Abdirrahmân El-Kaari), Ebû Hâzim'den rivayet etti ki, Ebû Hâzim, Sehl b. Sa'd'a Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) 'in yarasi so-rulurken dinlemis. Sehl söyle demis :
Vallahi ben Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem)"m yarasini kim yi-kardigim, suyu kim döktügünü ve yarasinin ne ile tedavi edildigini pek âlâ bilirim!..
Bundan sonra râvi, Abdülâzîz'in hadîsi gibi rivayette bulunmus; yalniz o: «Yüzü de yaralandi.» cümlesini ziyade etmis; «hüsimet» yerine «kü-siret» demistir.

103- (...) Bize bu hadîsi Ebû Bekir b. Ebî Seybc üe Züheyr b. Harb, Ishâk b. Ibrahim ve Ibni Ebî Ömer de toptan Ibni Uyeyne'den rivayet ettiler. H.
Bize Amr b. Sevvâd EI-Âmirî dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Amr b. Haris, Saîd b. Ebî HilâPden naklen haber verdi. H.
Bana Muhammet! b. Sehl Et-Temîmî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Ibni Ebî Meryem rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Muhammed (yâni Ibni Mutarrif) rivayet etti. Bunlarin hepsi Ebû Hâzim'den, o da Sehl b. Sa'd'dan bu hadîsi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) den naklen rivayet etmislerdir. Ibni Ebî Hilâl'in hadîsinde: -Yüzü isabet aldi.» tbni Mutarrif hadîsinde ise : «Yüzü yaralandi.» ibareleri vardir.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'l~Cihâd»'in bir iki yerinde ve «Tib» bahsinde tahrîc etmistir.
Uhud gazasinda Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SellemYin mübarek yüzünü yaralayan ve yan disini kiran Utbe b. Ebî Vakkas'-tir. Abdullah b. Kamie' de ok atmis; ve: *AI sunu! Ben de Ibni Kamie'yim!» demis. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona :
«Allah seni cehenneme tiksin!» diye mukabele etmistir. Aynî 'nin beyânina göre bundan sonra Ibni Kamie bir koyun sürüsünün içine girmis; ve kendisini arkadan bir teke süsmüs; bir daha yeri bulunmamistir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Peygamberler (Aleyhimüssalâtü ve's-selâm) dahî ibtilâ ve imtihan olunurlar. Tâ ki bu suretle ecirleri büyüsün ve harpte yaralanan ashaba örnek olsunlar da yaralanan ashâb gücenip darilmasinlar. Seytan da : «Bu adami korumak için siz kendinizi öldürüyorsunuz. O yasiyor; siz elem çekiyorsunuz!» diyerek kendilerini sasirtmaga yol bulamasin!
Kaadî lyâz diyor ki: «Peygamberlerin yaralanarak îbtilâ olunmalari insan olduklari bilinmek içindir. Onlar da insan olduklari için dünyâ mihnetleri baslarina gelir; insanlarin bedenlerine ariz olan elem ve keder onlara da ariz olur; çünkü mahlûkturlar. Gösterdikleri mu'cizeler ve seytanin igvâsi, hiristiyanlarla diger milletler gibi

yoldan sapmalarina sebep olmamalidir.»
2- Harpte migfer, zirh ve sair korunma âletleri giyinmek müstehaptir. Bu hal tevekküle mâni* degildir.
3- Kumandanin hizmetinde bulnmak, onu müdâfaa için silâh kullanmak caizdir.
4-Ashabin kalkanlari düz degil, kavisli ve çukurdu.
5- Ilâç kullanmak caizdir; tevekküle mâni' degildir.

104- (1791) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme, Sâbit'ten, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, TJhud (harbi) gününde ResûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in yan disi kirilmis; basi da yarilmis. Artik hem yaradan kani silmeye baslamis; hem:
«Peygamberinin basini yarip yan disini kiran bir kavim nasil felah bulur! Halbuki o kendilerini Allah'a davet ediyordu!» diyormus. Bunun üzerine Allah (Azze ve Celle) :
«Sana bu isten bîr sey yoktur!» [29] âyetini indirmis.
Hadîs-i serîf âyetin nüzul sebebini bildirmektedir. Mamafih bu âyetin nüzul sebebi ihtilaflidir. Bâzi müfessirlere göre Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) münafiklardan bir kavme lanet ettigi zaman inmistir. Bir takimlari Uhud harbinde bozguna ugrayanlara sitemde bulundugunda indirildigini söylemislerdir. Bozguna ugrayanlarin içinde Hz. Osman b. Affan da bulunuyormus. Âyet inince Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) sitemden vaz geçmis. Bu âyetin inmesine Ashab-i Soffa'nm öldürülmelerini sebep gösterenler de vardir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SeUem)katü\eT aleyhine kirk sabah bed duada bulunmustu.
Âyetten murâd: «Suçlulari islah veya azâb etmek hususunda sana düsen bir vazife yoktur.» Yahut: «Zafer veya hezimet sana âit degildir.» demektir.

105- (1792) Bize Muhammed b. Abdillâh b. Nümeyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekî' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize A'mes, Sakîk'dan, o da Abdullah'dan [30] naklen rivayet etti. Abdullah söyle demis:
Sanki ben Resûlüllah (Sallallahü Aleyhive Seltemyi görüyor gibiyim: Peygamberlerden birini kavminin dogdugunu hikâye ediyor, kendisi de hem yüzünden kani siliyor hem de:
«Yâ Rabbi! Kavmimi affet! Çünkü onlar bilmiyorlar!» diyordu.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vekî' ile Muhammed b. Bisr, A'mes'den bu isnâdla rivayette bulundular. Su kadar var ki o : «Kendisi alnindan kani yikiyordu.» demistir.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'l-Enbiyâ» ile «Istitâbetü'l-Mürted-dîn»'de; Ibni Mâce «Kitâbü'l-Fîten»'de tahrîc etmislerdir.
Nevevî burada dövüldügü bildirilen peygamberin, geçmis peygamberlerden biri oldugunu söylemekle yetinmistir. Zahire bakilirsa Benî Israil Peygamberlerinden biri olacaktir. Çünkü Buhâri onu Benî Israil bahsinde rivayet etmistir. Bâzilari kavmi tarafindan dögülen Peygamberin Nûh (Aleyhisselâm) olabilecegini söylemislerdir. Hz. Nûh 'u kavmi bayiltincaya kadar dögerlsr ve bogarlarmis. Ayildigi zaman o yine:
«Al la him kavmimi affet! Çünkü onlar bilmiyorlar!» diye duâ edermis.
Fakat Aynî bu kavle i'tiraz etmis : «Bu takdirde bahis ile bu kavil arasinda mutabakat yoktur. Zîra bahis Benî Israîî1 hakkindadir. Nûh (Aleyhisselâm) ise Benî îsrâî1'den çok zaman evvel yasamistir.» demistir. Kurtubî dögüldügü hikâye edilen Peygamberin bizzat hikâye edenin kendisi oldugunu söylemisse de Aynî bunun da öteki gibi bir kavi oldugunu söyleyerek kabul etmemistir.
Hadîs-i serif Peygamber'lerin (SalevâtulIâhi aleyhim ecmatn) kavimlerine karsi son derece halim, selim, sabirli, müsfik ve müsamahakâr olduklarina delildir.

38- Resülullah {Sallallahii Aleyhi ve Sellem)'in Öldürdügü Kimseye Allah'in Gadabi Siddetli Olacagi Babi

106- (1793) Bize Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrazzâk rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ma'mer, Hemmâm b. Müncb-bih'den naklen rivayet etti. Hemmâm : Bize Ebû Hüreyre'nin Rcsûliillah (Sallallahü Aleyhi ve Selletnydcn rivayet ettikleri sunlardir; diyerek bir takim hadîsler zikretmis; ez cümle: Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi' ve Sellem) söyle de buyurdu :
«Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Selime)'e bunu .yapan bir kavme Allah'in gadabi siddetli olur!» O anda kendisi yan disine isaret ediyordu. Bir de Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seltent):
«Resûlülloh'in Allah (Azze ve Celle) yolunda öldürdügü bir adama Allah'in gadabi siddetli olur!» buyurdular; demis.
Bu hadîsi Buhâri : «Kitabü'l-Megâzî-'de tahrîc etmistir.
Uhud harbinde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) m yüzü ve dudagi yarilmis; alt çenesinin yan disi kirilmisti. Bu hadîs o esnada söylenmistir. Hadîs, sahabenin mürsellerindendir; çünkü Hz. Ebû Hüreyre bu vak'ada bulunmamistir. Onun ya orada bulunmus birinden yahut sonralari Hz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'den isitmistir.
Rabâiyye : Her çenede birer çift bulunan ön dislerin yani basindaki tek disleridir ki, alt ve üst çenede dört adet olurlar.
«Allah'in gadabi siddetli olur.» cümlesinden murâd : Bu Allah indinde en büyük kötülüklerdendir; onun cezasini verir; demektir. Yoksa gadabdan kizmak mânâsi kasdedilmemistir. Zîra kizmak bir arazdir. Araz hadis oldugu için, kadîm olan Allah'in onunla vasiflanmasi imkânsizdir.
Bu cümledeki «Allah yolunda öldürdügü...» kaydi, hadd ve kisas yolu ile öldürülenden ihtiraz içindir. Çünkü Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Allah yolunda öldürdügü kimse onu öldürmek istemistir.

39- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in Karsolastigi Müsrik ve Münafik Eziyetleri Babi

107- (1794) Bize Abdullah b. Ömer b. Muhammen b. Ebân El-Cu'fî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrahîm (yâni Ibni Süleyman), Zekeriy-yâ'dan, o da Ebû Ishâk'dan, o da Amr b. Meymûn El-Evdî'den, o da Ibni Mes'ûd'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Bir defa Resûlül\ah(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Beytin yaninda namaz kilarken Ebû Cehil ile bazi arkadastan da oturuyorlardi. Evveli gün bir disi deve bogazlanmisti. Ebû Cehil:
—: Fülân ogullarinin devesinin sargisini hanginiz kalkip alacak ve onu secde ettigi vakit Muhammed'în omuzlarina koyacak? dedi. Hemen düsmanin en sakisi ileri atilarak onu aldi. Ve YeygataheriSallüllahü Aleyhi ve Sellem) secde edince omuzlarinin arasina koydu. Bunun üzerine gülüstüler; ve birbirlerinin üzerine yanlamaya basladilar. Ben de ayakta bakiyordum. Bir kuvvetim olsa onu Rcsûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) 'in sirtindan atardim! Peygamber (SallaUahü A leyhi ve Selime) secdede idi; basini kaldirmiyordu. Nihayet bir insan giderek Fâtime'ye haber verdi. Fâ-time yetismis bir kizcagiz... hemen gelerek (babasinin) üzerinden o sargiyi atti. Sonra onlara dönerek sitemde bulundu.
Peygamber (SallaUahü Aleyhi veSeliem) namazini bitirince sesini kaldirdi; ve onlara bed dua etti. Dua ettigi zaman üç defa eder; bir sey diledigi zaman üç defa dilerdi. Sonra üç defa :
«Allahim, Kureys sana havale!» dedi. Müsrikler onun sesini isitince gülmeleri kesildi. Ve duasindan korktular. Sonra:
«Allahtm, Ebû Cehil b. Hisâm ile Utbe b. Rabîa, Seybe b. Rabîa, Velîd b. Ukbe [31], Umeyye b. Halef ve Ukbe b. Ebî Muayt sana havale!» dedi. (Yedinciyi de söyledi ama onu belleyemedim.) Muhammed (SallaUahü Aleyhi ve Sellem)'i hak (dîn) ile gönderen Allah'a yemîn ederim ki bu adlarini saydigi kimseleri Bedir harbinde yerlere serilmis gördüm. Sonra çukura, Bedir çukuruna sürüklendiler.
Ebû Ishâk: «Bu hadîste Velîd b. Ukbe hatadir.» demistir.

108- (...) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Muhammed b. Bessâr rivayet ettiler. Lâfiz Ibni'l-Müsenna'nindir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be rivayet etti. (Dedi ki) :
Ebû Ishâk'i, Amr b. Meymûn'dan, o da AbduIIah'dan naklen rivayet ederken dinledim. Abdullah söyle demis:
Bir defa Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) secdede, etrafinda Ku-reys'den bâzi insanlar bulundugu bir sirada Ukbe b. Ebî Muayt bir disi deve sargisi getiriverdi. Ve onu Besûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) 'in sirtina atti. O basini kaldirmadi. Az sonra Fâtime gelerek onu sirtindan aldi. Ve bunu yapana bed duâ etti. Resulü Ekrem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)de :
«Allahim, Kureys'ten bu cemâat, Ebû Cehil b. Hisâm, Utbe b. Rabîa, Ukbe b. Ebî Muayt, Seybe b. Rabîa, Umeyye b. Halef yahut Ubey b. Halef (burda süphe eden Su'be'dir) sana havale!» dedi.
Yemin olsun ki ben bunlari Bedir günü öldürülmüs görmiisümdür. Arkacagmdan bir kuyuya atildilar. Yalniz Ümeyye yahut Übeyy'in mafsallari kesildi, fakat kuyuya atilmadi.

109- (...) Bize Ebü Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ca'fer b. Avn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân, Ebû lshâk'dan bu isnâdla bu hadîsin benzerini habrr verdi. Sunu da ziyade etmis: -Üç defa söylemeyi seviyor üç defa :
«Allahim! Kureys sana havale! Allahim, Kureys sana havale! Allahim, Kureys sana havâle!»diyorâu. Kureys'în arasinda Velîd b. Utbe ile Ümeyye b. Halefi de anmis; ve sekketmemistir. Ebii lshâk : «Yedinciyi unuttum.» demistir.

110- (...) Bana Seleme b. Sebîb de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hasen b. A'yen rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Züheyr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Ishâk, Amr b. Meymûn'dan, o da Abdullah'dan nakle» rivayet etti. (Söyle demis) :
Resûliillah (Sallattahü Aleyhi ve Sellem) Beyte karsi durarak Kureys'den alti kisi aleyhine dua etti. Bunlarin içinde Ebû Cehil, Ümeyye b. Halef, Utbe b. Rabîa, Seybe b. Rabîa ve Ukbe b. Ebî Muayt da vardi. Allah'a yemîn ederim ki, ben bunlari Bedir harbinde yere serilmis gördüm. Günes kendilerini degistirmisti. Sicak bir gündü.
Bu hadîsi Buhâri «Ktt&bü'l-Vudû*», «Kitabü'l-Cizye», «Kitabü meb'as-in-Nebiyy», «Kitabü's-Salât», «Kitâbü'l-Cihâd» ve «Kitâbü'1-Megâzî»'de; Nesâî «Kitabü't-Tahâre» ile «Kitâbü's-Siyer»'de tahrîc etmislerdir.
Selâ: Hayvanin karnindaki yavrunun sargisidir. Insanda buna mesime denilir.
«Düsmanin en sjakîsi»'nden murâd : Ukbe b. Ebi Muayt'-tir. Nitekim ikinci rivayette ismi tasrîh edilmistir.
«Menea» düsmanin eziyyetini men' edecek kuvvet yahut asiret efradi demektir. Bu takdirde kelime «mâni'-'in cem'idir. Fakat bâzilari bu kelimenin izzet ve seref mânâsina geldigini söylemislerdir. Zemah -serî: «Bu kelime enefe ve azamet lâfizlarinda oldugu gibi bir mas-dardir.» demistir.
Müsriklerin bed duadan korkmalari mekân i'tiban iledir. Yâni Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SellemYin duasi kabul edilir diye degil, Kâbe'de yapilan duâ makbuldür diye korkmuslardir.
«Bir sey dilerse üç defa dilerdi.» cümlesinden murâd: Yine duadir. Te'kîd için lâfiz degistirilerek üst tarafa atfedilmistir. Peygamber (SaUttllahü Aleyhi ve Seüem) bu duayi namazdan çiktiktan sonra Kâ'be'ye karsi yapmistir.
Peygamber (Saîlallahü Aleyhi ve Sellem)'\n bed duâ ettigi sahislarin yedincisi râvi belleyememisse de «Sahîh-i Buhâri»'de bunun Umara b. Velîd b. Mugira oldugu bildirilmistir. Yalniz bazilari bunu müs-kil görmüslerdir. Çünkü Siyer ulemâsinin beyanlarina göre Umara b. Velîd Habesistan'da Necâsî 'nin yaninda bulunuyordu. Kendisi güzeldi. Necâsî 'nin karisina musallat olmus; bu sebeple Necâsî sihirbazlarindan birine onu sihirletmisti. Bundan sonra Umara vahsîlesmis; ölünceye kadar vahsî hayvanlarla gezmis; nihayet Hz. Ömer zamaninda Habesistan adalarindan birinde ölmüstür. Kaadî Iyâz diyor ki : «Bunun cevâbi sudur : Hz. Ibni Mes'ûd'un görmesinden murâd : Ekserisini görmüs olmasidir.
Buna delîl Ukbe b. Ebî Muayt 'tir. O da yedi kisiden biridir, fakat Bedir harbinde öldürülmemis; oradan esir

olarak nakledilmistir. Onu Irku'z-Zubye denilen yere geldiklerinde Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) hapsederek öldürmüstür.»

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :

1- Mekke'de yapilan duayi küffar bile büyük görürler.
2- Küffâr Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve Sellem) 'in dogrulugunu bilirlerdi. Lâkin inâd ve hasetlerinden ona inkiyâd etmemislerdir.
3- Duayi üç defa yapmak müstehabtir.
4- Zâlime bed dua etmek caizdir. Fakat bazilari: «Bunun yeri zâlim kâfir oldugu zamandir; müslüman olursa ona bed duâ degil, istigfar ve tevbe sureti ile duada bulunmak müstehaptir.» demislerdir.
5- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in sirtinda pis sargi varken namaza nasil devam ettigi müskil görülmüstür. Kaadî Iyâz bu iskâle cevap vermis ve : «Sargi pis degildir; çünkü bagirsaktaki pislikle bedenin rutubeti temizdirler. Sargi da bunlardandir. Pis olan yalniz kandir.» demisse de bu cevap ancak: «Eti yenen hayvanlarin pisligi temizdir.» diyen îmam Mâlik'le ona uyanlarin mezhebine göre dogrudur. Hanefî1er'le Sâfiî1er'in ve diger ulemânin mezheplerine göre eti yenen hayvanin pisligi necistir.
Nevevî, Kaadî 'nin bu cevabini çürüttükten sonra : «Makbul cevâp : Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in sirtina ne konuldugunu bilmemesidir...» diyor.
6- Kâfirin defni îcâb etmedigi halde Bedirde Öldürülenlerin kuyuya atilmalari onlari defin için degil, bilâkis tahkir için, bir de fena kokularindan halk bîzâr olmasin diyedir. Kuyuya atilan cesetlerin yirmi küsur oldugu rivayet edilmistir.

111- (1795) Bana Ebû't-TâhIr Ahmed b. Amr b. Serh ile Harmele b. Yahya ve Amr b. Sevvâd El-Âmirî rivayet ettiler. Lâfizlari birbirine yakindir. (Dediler ki) : Bize îbni Vehb rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Yûnus, tbni Sihab'dan naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Urvetü'bnü'z-Zübeyr rivayet ntti. Ona da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in zevcesi Aise rivayet etmis ki, kendisi ResûlüNah (Sallaliohii Aleyhi ve Setlemi'e:
— Yâ Resûlâllah! Uhud gününden daha siddetli bir gün basina geldi mi? diye sormus da söyle buyurmuslar:
«Gerçekten senin kavminden neler basima geldi neler!.. Onlardan basima gelenin en siddetlisi Akabe günü gelmistir. Kendimi Ibni Abdi Yâlîl b. Abdi Külâl'e arzetmistim. Arzum hususunda bana Icabet etmedi. Ben de üzgün olarak gözümün gördügü tarafa yollandim. Ve ancak Karnü's-Seâlib'de kendime gelebildim de, basimi kaldirdim. Bîr de ne göreyim! Bîr bulut... Beni gölgelendirmis! Baktim; içinde Cibril!.. Hemen bana seslenerek :
— Muhakkak Allah (Azz.e ve Celle), kavminin sana söylediklerini ve sana verdikleri redd cevabini Isitti de onlar hakkinda diledigini kendisine emretmen IçIn sana daglar melegini gönderdi. Dedi. Arkaç igin dan:
Daglar melegi bana seslendi ve selâm verdi. Sonra:
— Yâ Muhammedi Süphesiz Allah, kavminin sana söylediklerini isitti. Ben de Daglar melegiyim) Rabbin beni sana diledigini emretmen için gönderdi. Imdi ne dilersen dile! Eger üzerlerine iki Ahsebi kapamami dilersen (kaparim) dedi. Resû\ü\lah(SalIal!ahIi Aleyhi ve Sellem) ona sunu söylemis :
«Bilâkis! Allah'in onlarin sulblerinden sirf Allah'a ibâdet edecek, ona hiç bir seyi serik kosmayacak kimseler çikarmasini dilerim!» Bu hadisi Buhâri «Bed'ü'1-Halk» ve «Tcvhîd» bahislerinde: Nesâi «Kitâbü'n-Nüût*'da tahrîc etmislerdir.
Akabe : Mina'dadir; ve seytan taslanan yerlerden biridir. Vak'a bi'setin onuncu yili Sevval ayinda geçmistir. Ebû Tâ1ib ile Hz, Hatice 'nin vefatlarindan sonra Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Setlem) kendisini himaye ederler ümidi ile Tâif'e gitmis; oranin üç büyük reisine müracaat etmisti. Bunlar : Kinâne b. Abdi Yâ1i1 ile Habîb ve Mes'ûd ismindeki sahislardi. Mekke müsriklerinden gördügü ezâ ve cefalardan kendilerine sikâyette bulunmus, fakat onlardan kabul görmemisti.
Ibni Ishâk'in beyanina göre yine o sene Kinâne b. Abdi Yâlîl, Tâifliler 'dert bir hey'etle Peygamber (Sallallahü

Aleyhi ve Selimi) 'e gelereK müslüman olmustur. Medâinî ise gelen hey'etin müslüman oldugunu, içlerinden yalniz Kinâne b. Abdi Yâ1î1'in Islâmiyeti kabul etmeyerek Romalilara gittigini ve orada öldügünü söylemistir.
Karnu's-Seâlib: Mekke'ye bir gün bir gece mesafede bulunan bir yerdir. Buna Karnü'l-Menâzil de derler. Necd1iIer'in mikaatidir. ResûlüIIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Tâif reislerinden gördügü kötü muameleden o kadar üzülmüstü ki, nereye gidecegini bilmez bir sekilde hayretler içerisinde Karnu's-Seâlib'e kadar gelmisti. Orada kendini toparladi ve Cibril (Aleyhisseiöm) \ gördü.
Iki Ahseb: Mekke 'deki Ebû Kubeys ile onun karsisindaki Kuaykân daglaridir.
Hadîs-i serif Peygamber (Sallallahii Aleyhi ve Sellemyin kemâlâtina ve ümmeti hakkinda besledigi sonsuz sefekat ve merhametine delildir.

112- (1796) Bize Yahya b. Yahya ile Kuteybe b. Saîd ikisi birden Ebû Avâne'deii rivayet ettiler. Yahya (Dedi ki) : Bize Ebû Avâne, Esved b. Kays'dan, o da Cündüb b. Süfyân'dan naklen haber verdi. Cündüb söyle demis :
— Bu gazalardan birinde Kesûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in parmagi kanadi da söyle buyurdular:
«Sen kanayan parmaktan baska bir sey degilsin! Ama basina gelen Allah yolunda gelmistir!»

113- (...) Bize bu hadîsi Ebû Bekir b. Ebî Sey be ile Ishâk b. Ibrahim de hep birden Ibni Uyeyne'den, o da Es ve d b. Kays'dan naklen bu isnadla rivayet ettiler. O sunu da söylemis: «Resûlüllah (SallallahüAleyhi ve Sellem) bir cemaatin içinde idi; ve parmagindan isabet aldi.»
Bu hadîsi Buhâri «Kitâfcü'l-Cihâdi ve's-Siyer» ile «Kitâbü'l-Edeb»'de; Tirmizî «Tefsir» ile «Semail» bahislerinde; Nesâi «El-Yevm ve'l-Leyle»'de tahrîc etmislerdir.
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bu hadîste yarali parmagina hi-tab etmistir. Bu ya istiare yolu ile yahut bir mu'cize kabilinden hakikat olarak parmagi teselli için söylenmistir. Mânâ sudur: «Sebat et ey parmak! Çünkü sen helak olmak veya kesilmek gibi bir seyle iptilâ edilmedin. Sadece yaralandin. Bu dahî bosa gidecek degildir; bilâkis Allah yolunda, onun rizasi ugrunda olmustur!»
Bu yaralanmanin Uhud gazasinda oldugu söylenir. Hadîste geçen «gâr» kelimesi hakkinda ulemâdan Ebû'l-Velîd: «Her halde (gâziyen) olacaktir; tashîf yapilmistir. Nitekim diger rivayette (gazalardan birinde) denilmistir.» seklinde mütâlea beyân etmisse de Kaadî Iyâz buna i'tirâzla: «Gâr kelimesinden bâzan magara degil de cemâat ve ordu mânâlari kasdedilir...» demistir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Settemf'in bu sözü bir racezdir. Racezin siirden sayilip sayilmadigini Huneyn gazasi babinda görmüstük. Onu siirden sayanlar dahî: «Siirin sarti bizzat maksud olmaktir; bu ise maksud degildir; tesadüfen agiza gelivermistir. Bir de ma'ruf olan rivayette fiillerin sonlari (demîti) ve (lâkîti) sekillerinde harekelidir. Yalniz bazilari onlari (demît) ve (lâkît) seklinde sakin okumuslardir» demislerdir.

114- (1797) Bize Ishâk b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süf-yân, Esved b. Kays'dan naklen haber verdi ki, kendisi Cündüb'ü sunu söylerken isitmis :
(Bir ara) Cibril, Resûlüllah (Sailallahii Aleyhi ve Sellem)'e gelmekte gecikti. Bunun üzerine müsrikler : Muhammed'e veda' edildi. Dediler. Allah (Aize ve Ceile) de :

«Kusluk zamanina ve sakinlestigi vakit geceye yemîn ederim ki, Rabbin sana ne veda' etti, ne de küstü!» [32] âyetlerini indirdi.

115- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Muhammed b. Râfi' rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Râfi'indir. (Ishâk ; Bize haber verdi ta'bîrini kullandi, tbni Râfi' ise: Bize Yahya b. Âdem rivayet etti, dedi.) (Yahya demis ki:) Bize Züheyr, Esved b. Kays'dan rivayet etti. Demis ki: Ben Cün-düb b. Süfyân'i söyle derken isittim :
Resûlüllah (SaIlalIahü Aleyhi ve Sellem) rahatsizlandi da iki veya üç gece kalkamadi. Derken ona bir kadin gelerek :

— Yâ Muhammed! Ben seytanin seni terk etmis olmasini cidden umarim! Onun iki veya üç gecedir sana yaklastigini görmedim! Dedi. Bunun üzerine Allah (Azze ve Celle):
«Kusluk zamanina ve sakinlestigi vakit geceye yemîn ederim ki, Rabbin sana ne veda' etti; ne de küstü!» âyetlerini indirdi.

(...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Sey be ile Muhammed b. Müsennâ ve Ibni Bessâr da rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Mu ha mine d b. Ca'fer, Su'be'dten rivayet etti. H.
Bize Ishâk b. Ibrahim dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mülâî haber verdi. {Dedi ki) : Bize Süfyân rivayet etti. Her iki râvi Esved b. Kays'dan bu isnadla ikisinin hadîsi gibi rivayette bulunmuslardir.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü't-Tefsîr» ile «Kiyamü'1-leyl» bahislerinde tahrîc etmistir.
Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Sellem)'in birkaç gece teheccüd namazina kalkamadigini görerek ona gelen kadin Ebû Süfyân'm kiz kardesi Ümmü Cemil Avrâ' binti.Harb 'tir. Bu kadin Ebû Leheb'le evli olup «Leheb» sûresinde, odun tasir vaziyette hasrolunacagi bildirilmistir.
Âyetteki tevdî'den murâd : Terk etmektir. Zira vedalasan bir kimse o sahsi mübâlegah bir surette terk etmis olur.
Cibril (Ateyhtsselâm)'m Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) 'e kaç zaman gelmedigi ihtilaflidir. Ibni Cüreyc 'den oniki gün gelmedigi rivayet olunmus; Ibni Abbâs (Radiyallahüanh) onbes, bir rivayette yirmibes gün gelmedigini söylemistir. Mukaati1 bu müddetin kirk gün oldugunu bildirmistir. Üç gün oldugunu söyleyenler de vardir.
Hz. Cibrî1'in niçin gelmedigi hususunda da birkaç kavil vardir:
a) Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem)'in hizmetçisi Havle (Radiyallahü anh) 'dan rivayet olunduguna göre Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimizin yataginin altinda bir köpek enigi ölmüs. Bu arada birkaç gün vahi kesilmistir. Havle'ye :
«Yâ Havle! Benim evimde ne oldu?» diye sormus. Bunun üzerine Hz. Havle evi güzelce süpürmüs. Bir de bakmis ki yatagin altinda bir köpek enigi ölmüs!.. Hemen onu oradan atmis. Az sonra Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi ve Sellem) sakali titreyerek gelmis; ve:
«Yâ Havle! Beni ört!» demis. Ve Duhâ sûresi inmis.
b) Mukaatil'in rivayetine göre vahiy gecikince müslümanlar: Yâ Resûlâllah! Sana gelen vahiy durdu! demisler. O da su cevâbi vermis:
«Siz mafsallarinizi temilzemediginiz, tirnaklarinizi da kesmediginiz halde vahiy nasil iner!»
c) Ibni Ishâk'dan rivayete göre müsrikler Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellemj'e Hizir, Zülkarneyn ve ruhu sormuslar. O da ertesi gibi cevap verecegini söylemis, fakat insa allah dememis. Bundan dolayi Cibril (Aleyhisselam) birkaç gün gelmemis. Müsrikler bunu görünce:
— Rabbi onu terk etti! demisler. Az sonra Cebrail (Aleyhisseiâm) Duhâ sûresi ile birlikte :
«Sakin bir sey için : Ben bunu yarin yaparim; deme! Ancak Insaallah dersen o baska!» [33] âyetini getirmis.
Duhâ : Kusluk zamani demektir. Buradaki kasem: Kuslugun Rabbine yemin olsun! seklinde takdir olunur.
Kala: Sevginin ziddi, yâni bugz etmek ve küsmektir.

40- Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Duasi ve Münafiklarin Ezasina Sabri Hakkinda Bir Bab

116- (1798) Bize Ishâk b. Ibrahim El-Hanzalî ile Muhammed b. Râfi' ve Abd b. Humeyd rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Râfi'indir. (Ibni Râfi'; haddesenâ ta'birini kullandi. Ötekiler: Bize Abdürrazzâk haber verdi dediler.) (Abdürrezzâk demis ki:) Bize Ma'mer, Zühri'den, o da Urve'den naklen haber verdi. Ona da Üsâme b. Zeyd haber vermis ki, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) üzerinde semer bulunan bir esege binmis. Altinda bir Fedek kadifesi varmis. Arkasina da Üsâme'y» bindirmis. Kendisi Haris b. Hazrec ogullarindaki Sa'd b. Ubâde'yi dolasmaga gidiyormus. Bu is Bedir vak'asmdan önce olmus. Nihayet müslümanlarla putperest müsriklerden ve

içlerinde Abdullah b. Übeyy de oldugu halde ya-hudîlerden mütesekkil karma bir toplantinin yanina ugramis. Toplantida Abdullah b. Revâha da varmis. Hayvanin kaldirdigi toz duman meclisi kaplayinca Abdullah b. Übeyy elbisesi ile burnunu kapamis; sonra : Üzerimize tozatmayin! demis. Müteakiben Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) onlara selâm vermis. Sonra durarak inmis; ve kendilerini Allah'a (îmâna) da'vet etmis; onlara Kur'ân okumus. Bunun üzerine Abdullah b. Übeyy:

— Be adam! Bundan daha güzel bir sey yok!.. Eger söylediklerin hak ise bizi toplantilarimizda rahatsiz etme de evine dön!.. Artik bizden sana kim giderse ona anlat! demis. Abdullah b. Revâha da:

— Sen bize toplantilarimizda gel!.. Zira biz bunu istiyoruz! mukabelesinde bulunmus. Derken müslümanlarla müsrikler ve yahudiler birbirlerine sögmüsler. Hattâ birbirlerinin üzerine atlamayi gönüllerinden geçirmisler. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ise onlari yatistirmaga çalisiyormus. Sonra hayvanina binerek Sa'd b. Ubâde'nin yanma girmis ve sunlari söylemis:

«Ey Sa'd! Ebû HubSb'in {yâni Abdullah b. Übeyy'in) ne söyledigini isitmedin mi? Söyle... söyle dedi.» Sa'd:

— Onu affet yâ Resûlâllah, bagisla! Vallahi Allah sana verdigini vermistir. Gerçekten bu yerin ahâlisi ona tâc giydirmeye, sarik sarmaya ittifak etmislerdi. Allah, sana verdigi hak ile bunu reddedince bu onun bogazina durdu. Iste ona gördügün seyi yaptiran budur! demis. Bunun üzerine Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)onu affetmis.

(...) Bana Muhammed b. Râfi' rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Huceyn (yâni Ibni'l-Müsennâ) rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Leys, Ukayl'den, o da Ibni Sihâb'dan bu isnâdda bu hadîsin mislini rivayet etti. Sunu da ziyâde eyledi: «Bu mesele Abdullah müslüman olmazdan önce idi.»

Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'1-Edeb», «Kitabü't-Tefsîr», «Kitâbü'l-Isti'zân», «Kitâbü'I-Cihâd» ve «KHâbü'l-IJbâs»'da kimi kisaca, kimi tam olarak tahrîc etmis; Nesâi dahi «Tibb» bahsinde rivayet etmistir.

Fedek : Medîne'ye iki veya üç konak mesafede meshur bir yerdir.

Buhayra : Bahîra'nin ismi tasgiridir. Burada her iki seklinden murâd sehir yâni Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in yasadigi Medînei Münevvere 'dir.

Tâc giydirmekten maksat; Kiral yapmaktir. Araplar birini kiral i'lân edecekleri vakit.ona tâc giydirirler; basina.kirallara mahsus bir sarik sararlardi.

Ebû Hûbâb: Abdullah b. Übeyy'in künyesidir. Künye ekseriyetle ikram bildiren bir lâkab ise de bazan1 burada oldugu gibi Söhret ve saire için de kullanilir. Anlasiliyor ki Abdullah b. Übeyy tam kiral i'lân edilecegi sirada Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) zuhur ederek Hak dîni ve Kur'ân'i getirmis; bu onun kiral-ligma mâni' olmustur.

«Bu onun bogazina durdu.» cümlesinin mânâsi : Buna çok üzüldü ve kiskandi demektir. Abdullah b. Übeyy münafik, (yâni disi müslüman içi kâfir) bir adamdir. Gerçi bu hadîsin sonunda: «Bu mesele Abdullah müslüman olmazdan önce idi.» deniliyorsa da bundan maksat hakîkaten müslüman oldugunu degil, müslüman görünmeye basladigini anlatmaktir. Yoksa kendisi açik açik münafik idi. Münafikligina sebep. Peygamber (Sallaüahü Aleyhi ve Selkm)'i çekememesi olmustur.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler :

1- At ve esek gibi hayvan, kuvvetlice olursa üzerine binen kimse birini arkasina alabilir.

2- Vâsita üzerinde hasta dolasmaya gitmek caizdir.

3- Büyüklerin esege binmesi bir nakîsa degildir.

4- Büyüklerin, küçükleri dolasmasi ve tevazu' göstermeleri sünnettir.

5- Müslümanlarla birlikte kâfirler de bulunan bir cemâate selâm vermek caizdir. Ancak bu selâm yalniz müslümanlara niyet edilerek verilir.

6- Mola verilen yerde az durulursa hayvandan inmemek caizdir. Çok durulacaksa Peygamber (Sallallahü

Aleyhi veSetlem)'in yaptigi gibi hayvandan inmek sünnettir.

117- (1799) Bize Mu hanime d b. Abdilâla Ei-Kaysî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'temir, babasindan, o da Enes b. Mâlik'ten naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e :
— Abdullah b. Übeyy'e gitsen (iyi olur) dediler. O da gitti. Ve bir esege bindi. Müslümanlar da gittiler. O yer çorakti. Peygamber (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) yanina varinca Abdullah:
— Yanimdan çekil! Vallahi eseginin pis kokusu beni rahatsiz etti! dedi. Bunun üzerine Ensârdan bir zât:
— Vallahi Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)'in esegi koku i'tibâri ile senden daha güzeldir! cevabini verdi. Derken Abdullah namina, kavminden biri gadaba geldi. Ve her iki taraf namina arkadaslari gadaba geldiler. Aralarinda hurma dali ile, ellerle ve ayakkabilari ile kavga oldu.
Duydugumuza göre :
«Eger mü'mInlerden iki taife çarpisirlarsa hemen onlarin arasini yatistirin!» [34] âyeti onlar hakkinda inmis.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü's-Sulh»'da tahrîc etmistir.
Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in Abdullah b. Übeyy'e gitmesi onu dîne davet içindi. Abdullah kavminin reisi oldugu Için o müslüman olursa kavminin de Islâmiyeti kabul etmesi me'muldü. Bu ziyaret hicretin ilk günlerinde olmustu.
Enes (Radiyallahü anh^ âyet-i kerimenin Abdullah b. Übeyy kissasi hakkinda indigini söylüyor. Fakat Ibni Battal buna imkân görememis ve sunlari söylemistir:
«Âyet-I kerîmenin Abdullah b. Übeyy kissasi ve onun arkadaslari ile ashabin çarpismasi hakkinda inmesi imkânsizdir. Çünkü Abdullah'm arkadaslari mü'min degillerdi...
Âyet, bir had meselesinde ihtilâfa düserek sopalarla ve ayakkabilari ile dö'güsen Evs ve Hazrec kabileleri hakkinda inmistir. Bunu Saîd b. Cübeyr, Hasan ve Katâde söylemislerdir.»
Bu âyetin inis sebebi hakkinda muhtelif kaviller vardir. Bunlar tefsirlerde görülebilir.
Abdullah b. Übeyy 'e cevap veren zât bir rivayette Hz. Abdullah b. -Revana 'dir.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Hadîs-i serif Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in son derece âlîcenâb ve sabirli olduguna delildir.
2- Ashab-i kiram Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'i canlari gibi sever, sayar; ona karsi hudûdsuz hürmet ve ta'zîm gösterirlerdi.
3- Esege binmek "bir nakîse degildir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimiz kolaylik olsun diye kimi esege, kimi deveye, bâzan ata, bâzan da katira binmistir.
4- MedIhde mübâlega caizdir.
5- Bir yere giderken hocanin vasitaya binmesi; talebenin yürümesi caizdir.

41- Ebü Cehlin Katli Babi

118- (1800) Bize Aliy b. Hucr Es-Sa'dî rivayet etîi. (Dedi ki) : Bize îsmâîl (yâni Ibni Uleyye) haber verdi, (Dedi ki) : Bize Süleyman Et-Teymî rivayet etti. (Dedi ki) : BIze Enes b. Mâlik rivayet etti. (Dedi ki) : Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bizim için kim bakacak; Ebû Cahil ne yapmis?» buyurdu. Bunun üzerine Ibni Mes'ûd gitti. Ve onu Afrâ'nm iki oglu vurmus da yere serilmis buldu. Hemen sakalindan yakalayarak:
— Ebû Cehil sen misin? dedi. O da :
— öldürdügünüz (yahut: kavminin Öldürdügü) bir adamin üzerinde mi? cevâbini verdi.

Râvi diyor ki : Ebû Miclez [35] söyle dedi: Ebû Cehil: Keski beni çiftçiden baskasi öldürseydiL demis.

(...) Bize Hâmid b. Ömer EI-Bekrâvî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'temir rivayet etti. (Dedi ki) : Babami söyle derken isittim : Bize Enes rivayet etti. (Dedi ki) : ResûlüHah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) :
«Ebû Cehrin ne yaptigini bana kim ögretecek?» buyurdular. Kavi, Ibni Uleyye'nin hadîsi gibi rivayet etmistir. Ebû Hiclez'tn sözü de Ismail'in zikrettigi gibidir.
Bu hadîsi Buhar i «Kitâbü'l-Megâzî»'de tahric etmistir, Kirmâni: «Bu hadis sahabenin mürsellerindendir; zira esah olan kavle göre Enes, Bedir 'de bulunmamistir.» demisse de bu söz dogru degildir. Esah kavle göre Hz. Enes, Bedir harbinde bulunmustur. «Bedir gününde ben arkadaslarima su veriyordum!» dedigi sahîh senetle rivayet olunmustur.
Bedir harbinde Peygamber (Sallaltahu Aleyhi ve Sellem)'in Ebû Ceh1'i sormasi, öldürüldügünü anlayip da müslümanlari sevindirmek içindir. Ebû Cehil Peygamber (Sallaltahu A leyhi ve Sellem)'in ve müslümanlarin bas düsmani idi. Onun tepelenmesi ile müslümanlar serrinden kurtulmuslardir. Müs1im'in rivayetine göre onu öldürenler 'Muâz b. Amr ile Muâz b. Afra 'dir. Afra, Muâz'in annesidir. Babasi Hars b. Rif ââ 'dir. Burada Ebû Ceh1'i Afra'mn iki oglunun öldürdügü bildiriliyor. Bunlar Muâz'la Muavviz'dirler. ölmesine ramak kalan Ebû Ceh1'in kafasini da Ibni Mes'ûd (Radiyallahü anh) kesmistir.
Bu kavillerin arasi söyle bulunmustur : Ebû Cehl'i öldürmekte bu zevatin hepsi müsterektir. Yalniz her râvi vururken kimi gördü veya kimin vurmasi ile öldügüne inandi ise onun öldürdügünü söylemistir.
Ebû Ceh1'in Hz. Ibni Mesûd'a: «Öldürdügünüz bir adamin üzerinde mi?» demesi: «Siz beni öldürmekle ben ayiplanmam!» manasinadir. Hadîsteki «yahut kavminin öldürdügü» ifadesinde sek eden râvi Süleyman EtTeymi 'dir.
Ekkâr: Çiftçi demektir. Araplarca çiftçi itibarli bir insan sayilmaz-mis. Ebû Cehil «KeskI beni çiftçiden baskasi öldürseydi!» sözü ile Afra' ogullari Muâz 'la Muavviz'i kasdetmis; onlari küçültmek istemistir. Afra' ogullari Ensârdandilar. Ensâr bag, bahçe ve tarla sahibi insanlardi.
îbni Mes'ud (Radiyallahü anh)'in Ebû Cehi1'i sakalindan yakalayarak: «Ebû Cehil sen misin?» diye sormasi ondan öcünü almak içindi. Zira Mekke'de iken Ebû Cehil kendisine görülmedik ezâ ve cefâda bulunurdu. Hz. Ibni Mes'ud, Ebû Cehi1'in kafasini kesmeden aralarinda muhtelif sözler geçtigi rivayet olunur. Ez cümle îbni Mes'ûd: «Allah seni kahretsin ey Allah'in düsmani!» demis; kafasini kesmek için boynuna bastiginda Ebû Cehil de ona : «Gerçekten çok yüksek yere çiktin ey koyun çoban-cagizi!» diye hakaret etmistir.
Resûlüllah (Sailallahü Aleyhi veSellem) Ebû Cehi1'in öldürüldügünü görünce üç defa :
«Islâm'i ve müslümanlari aziz eyleyen Allah'a hamdolsun!» demistir.

42- Yahudilerin Seytani Ka'b b. Esrefin Öldürülmesi Babi

119- (1801) Bize Ishâk b. Ibrâhîm El-Hanzalî ile Abdullah b. Mu- imed b. Abdirrahmân b. Misver Ez-Zührî ikisi birden Ibni Uyeyne'den rivayet ettiler. Lâfiz Zührî'nindir. (Dediler ki) : Bize Süfyân, Amr'-dan rivayet etti. (Demis ki) : Ben Câbir'i sunu söylerken isittim:
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selîem):
«Ka'b b. Esrefe kim çikacak? Çünkü o Allah ve Resulüne eza etmistir!» buyurdu. Bunun üzerine Muhammed b. Mesleme :
— Yâ Resûlâllah! Onu Öldürmemi mi istiyorsun? dedi. «Evet!» buyurdular. Ibni Mesleme :
— Bana müsaade buyur da (söyleyecegimi) söyleyeyim! dedi. «Söyle!» buyurdular. Müteakiben ona vararak (söyleyecegini) söyledi. Ikisinin aralarinda olanlari anlatti ve söyle dedi:
— Bu adam sadaka istedi ve bizi dara düsürdü. Kâ'b bunu isitince :
— Vallahi ondan daha da yaka silkeceksiniz! dedi. Ibni Mesleme :

— Biz simdi ona gerçekten tâbi* olduk! Onu birakip da halinin nereye varacagini görmekten çekiniyoruz. Bana biraz ödünç vermem dilerim! Dedi. Kâ'b:
— Bana rehin olarak ne vereceksin? diye sordu, tbni Mesleme :
— Neyi dilersen! cevâbini verdi.
— Bana kadinlarinizi rehin verirsin! dedi. Ibni Mesleme:
— Sen Araplarin en güzelisin, sana kadinlarimizi rehnede bilir miyiz hiç! dedi. Kâ'b:
— Bana çocuklarinizi rehin verin! dedi. Ibni Mesleme :
— Birimizin ogluna söverler de : Bu iki yük hurma karsiliginda reh-nedildî; derler. Lâkin biz sana zirhlari (yâni silâhlari) rehnedelim! dedi. Kâb da:
— Peki öyle ise! dedi. Ibni Mesleme ona Haris, Ebû Abs b. Cebr ve Abbâd b. Bisr ile gelecegini va'detti. Bunlar geceleyin gelerek Kâb'i çagirdilar. O da yanlarina indi.
(Râvi) Süfyân (b. Uyeyne) söyle demis: Amr'dan baskasi dedi ki: Karisi Kâ'b'a : Ben bir ses isitiyorum; sanki kan sesi! dedi, Kâ'b:
— Bu (gelen) Muhammed b. Mesleme ile süt kardesi ve Ebû Nâi-le'dir. Mert adam geceleyin yaralanmaya çagirilsa yine icabet eder! dedi. Muhammed (b. Mesleme) (dedi ki) ;
— O geldigi vakit ben elimi basina uzatacagim. Onu alt etme imkâni buldum mu hemen tutun!
Kâ'b Indigi zaman kilicini kusanmis olarak indi. (Gelenler) : Biz senden tîb kokusu duyuyoruz! dediler. Kâ'b:
— Evet! Fülân hanim nikâhim altindadir. O Araplarin en güzel kokulu kadinidir; cevabini verdi, tbni Mesleme:
— Bana bundan koklamaya müsaade eder misin? dedi. Kâ'b:
__ Evet! Koklayabilirsin! cevâbmi verdi. O da tutarak kokladi.
Sonra;
— Tekrarlamama müsaade eder misin? dedi; ve basina iyice hâkim oldu. Arkasindan : Tutun! dedi. Onu hemen öldürdüler.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'l-Megâzî»'de tahrîc etmistir.
Kâ'b b. Esref, Benî Kureyza yahudilerinin sâiridir. Daima Peygamber (SallaV.ahü Aleyhi ve Seîlem)'\e müslümanlari hicveder; müslümanlar aleyhine müsriklere yardimda bulunurdu. Bedir harbinde maktul düsen müsriklere aglamis ve haklarinda siirler yazmisti. Zengindi. Hicretin üçüncü yili ramazaninda öldürüldü.
Muhammed b. Mesleme Radiyaiiahu arifi) Ashâb–i kiram'in büyüklerinden olup Bedir'de ve diger gazalarin hepsinde bulunmus; 43 veya 46 tarihinde Medîne'de vâlî bulundugu sirada vefat etmistir.
Ulemâ Kâ'b'in bu sekilde hîle ile öldürülmesinin sebebi de cevabi hususunda ihtilâf etmislerdir. îmam Mâzirî söyle diyor: «Ibni Mesleme'nin Kâ'b'i bu sekilde öldürmesi Peygamter (Sailaüahu Aleyhi ve Seîlem) verdigi ahdi bozdugu, ona hicvederek sövdügü içindir. Resûlüllah (Sallaltahü Aleyhi ve Sellem) aleyhine kimseye yardim etmeyecegine söz vermisti. Sonra onun aleyhine düsmanlarla birleserek onlara yardim etti...»
Kaadî Iyâz'in beyanina göre ulemâdan bazilari bu meseleye söyle cevap vermislerdir:
Muhammed b. Mesleme hiç bir sözünde Kâ'b'a emân vermis degildir. Onunla sadece ahs-veris hususunda konusmus, bir de hâlinden sikâyet etmistir. Kendisine bir söz veya emân vermemistir. Binâenaleyh hiç bir kimsenin «onu gadren Öldürdü!» demesi helâl olamaz. Böyle bir sözü biri Hz. A1î'nin yaninda söylemis de Alî (RadIyatlahu anh) onun boynunu vurdurmus. Gadir ancak emân verilip de öldürüldügü zaman olur.
Muhammed b. Mesleme (RadIyallahü anh) 'm : «Bana müsaade buyur da söyleyecegimi söyleyeyim!» sözünden muradi : Izin ver de hem kendi tarafimdan hem de senin nâmina söylenmesini yararli gördügüm sözleri kimi ta'riz, kimi tasrîh yolu ile kendisine söyleyeyim demektir.
«Sanki kan sesi!» ifadesi: Sanki kan davacisinin sesi yahut kan dökücünün sesi manasinadir.
«Bu (gelen) Muhammed b. Mesleme île süt kardesi ve Ebû Nâile'dir.» cümlesi bütün nüshalarda bu sekilde rivayet olunmussa da Kaadi Iyâz seyhinden naklen : «Dogrusu Muhammed b. Mesleme ile süt kardesi Ebû Naile 'dir.» diyor. Filhakika Siyer ulemâsi Ebû Naile'nin Muhammed b. Mesleme ile süt kardesi olduklarini kaydederler. Ebû Naile, Kâ'b'in da süt kardesi idi.

Kâ'b b. Esref'in katline bir rivayette dört, diger rivayette bes kisi istirak etmistir.,Bunlar : Muhammed b. Mesleme, Ebû Naile Silkân b. Selâme, Abbâd b. Bisr, Ebû Abs b. Cebr ve Haris b. Evs 'tir.

Hadisten Çikarilan Hükümler:

1- Bazilari bu hadîsle istidlal ederek : «Evvelce Islâm'i kabule davet olunmus bir kâfire hile yapmak ve baskinda bulunmak caizdir.» demislerdir.
2- Ta'rîz caizdir. Târîz : Kapali mânâsi sahîh olan, fakat muhatab ondan daha baska bir mânâ anlayan sözdür. Ser'î bir hakka mâni' olmamak sarti ile harplerde ve sair yerlerde bu caizdir. Meselâ: Muhammed b. Mesleme 'nin ; «Bu adam sadaka istedi ve bizi dara düsürdü.> sözü caiz hattâ müstehab bir ta'rîzdir. Çünkü kapali mânâsi: Bizi içinde yorgunluk ve darlik olan seriat âdabi ile te'dîb ve terbiye etti. Ama bu yorgunluk Allah'in rizasi ugrunadir; binâenaleyh bizim için makbuldür; demektir. Fakat muhatab bundan makbul olmayan^ yorgunlugu anlamistir.

43- Hayber Gazasi Babi

120- (1365) Bana Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Is-mâîl (yâni îbni Uleyye) Abdülâzîz b. Suheyb'den, o da Enes'den naklen rivayet etti ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)Hayber*e gaza etmis, Enes söyle demis:
Orada sabah namazini alaca karanlikta kildik. Müteakiben Nebiy-yüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) (hayvanina) bindi. Ebû Talha da bindi. Ben de Ebû TaIha'nin terkisinde idim. Derken Nebiyyüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) (hayvanini) Hayber'in sokaginda kosturdu ve Nebiyyüllah (Sallallahü A leyhi ve Sellem) 'in uylugundan elbise açildi. Ben Nebiyyüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem)'"m uylugunun beyazini görüyordum. Sehre girince:
«Allah en büyüktür! Hayber harâb olmustur. Biz bir kavmin sahasina indik mi artik inzar edilenlerin sabahi kötü olur!» buyurdu. Bunu üç defa tekrarladi. Millet islerine çikmisti. «Muhammedi..» dediler.
(Hâvi) Abdülâzîz söyle demis: «Arkadaslarimizdan bazisi: «Bir de ordu!..» dedi. Enes*:
«Biz Hayber'i cebren aldik!» demis.

121- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Affân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit, Enes'den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Hayber günü ben Ebû TaIha'nin terkisinde idim. Ayagim, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi'm ayagina dokunuyordu. Hayberlilere günes dogdugu zaman vardik. Hayvanlarini (kira) çikarmislardi. Kendileri de baltalari ile, zenbUleri ile ve kazmalari ile çikmislardi. (Bizi görünce :)
— Muhammed ve ordu!., dediler. Resûlüllah (SallaIlahü Aleyhi ve Sellem) de:
«Hayber harab oldu. Biz bir kavmin sahasina indik mi artik inzâr edilenlerin sabahi kötü olurb.buyurdu. Arkacigindan Allah (Azze ve Ceîle) onlari hezimete ugratti.

122- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim ile Ishâk b. Mansûr rivayet ettiler. (Dediler ki) : Bize Nadir b. Sümeyl haber verdi. (Dedi ki) : Bize Su'ue, Katâde'den, o da En es b. Malik'den naklen haber verdi. (Söyle demis) :
Resûlüllah (Saiialtahü Aleyhi ve Sellem) Hayber'e vardiginda:
«Biz bir kavmin sahasina indik mi artik inzâr edilenlerin sabahi kötü olur!» buyurdular.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü's-SalâU'da; Ebû Dâvûd «Ha-râc»'da; Nesâî «Nikâh», «Velîme» ve «Tefsir» bahislerinde muhtelif râvüerden tahrîc etmislerdir.
Hayber: Yahudicede kal'a demektir. «Buraya ilk yerlesen Hayber isminde biridir. Sonralari bu isim o yere verilmistir.» diyenler de vardir. Medine ile Sâm arasinda mahsuldar ve hurmalik bir vaha olup Medine'ye alti

konak mesafededir. Burasi Benî Kureyza ile Benî Nadîr kabilelerine aitti.
Hayber gazasi hicretin yedinci yilinda olmustur. Tirmizî ile Beyhakî 'nin Hz. Enes'den rivayet ettikleri bir hadîse göre Peygamber (Saül.ahü Aleyhi ve Sellem) bu harpte bir esege binmistir. Fakat gerek Buhâri gerekse Müs1im'in Sahihlerinde : «Nebiy-yullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)h.ayvanini Hayber'in sokaginda kosturdu. Uylugundan elbise açildi...» denildigne bakarak Ibni Kesir o gün Peygamber (SaUaüahü Aleyhi ve Seilem) in bir at üzerinde bulunduguna kail olmus ve: «Bu hadîs sahîh ise muhasaranin bâzi günlerinde esege bindigine hamlolunur.» demistir.
Mamafih esegin kosmasindan da uylugun açilmasi mümkündür. Bu harpte Hz. Enes'i terkisine alan Ebû Ta1ha (Radiyatiahü anli) onun üvey babasi idi. Hadîsin burasinda hazif oldugu anlasiliyor. Cümlenin takdiri söyledir: «Peygamber (Sallaüahü Aleyhi ve Sellem) hayvanini kosturdu. Biz de onunla beraber hayvanimizi kosturduk...» Hazfe delil:
«Dizim Nebiyyullah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)*\n uyluguna dokunuyordu.» cümlesidir. Zîrâ beraber kosmasalar Hz. Enes'in dizi Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in uyluguna dokunmazdi. Sunu da kaydedelim ki ResûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in uylugu ya hizli kosmaktan yahut kalabaliktan açilmisti. Kendisinin bundan haberi yoktu.
Mâ1ikî1er bu hadîsle istidlal ederek: «Erkegin uylugu avret degildir.» demislerdir. Diger mezheplere göre uyluk avrettir. Bu hususta birçok meshur hadîsler vardir. Hz. Enes'in Peygamberimiz (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)"in uylugunu görmesi kasdi dejil, tesadüfendir.
Mâ1ikî1er'den bâzilari bu açilma meselesine cevap vermis ve : «Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Allah'in sevgili kuludur. Binâenaleyh Allah onu avretini açmak sureti ile ibtüâ etmez!» demislerdir. Diger mezheplerin ulemâsi ise: «Insanin elinde olmadan avret mahallinin açilmasi bir nakisa degildir. Böyle bir sey mümteni' olamaz!» mukabelesinde bulunmuslardir.
Peygamber (Sallatlahü Aleyhi ve Selleinyin sehre girince neden: «Hayber harab olmustur!» dedigi hususunda ihtilâf edilmistir. Bâzilari, na göre Hayberliler'in ellerinde tahrîb âletleri olan baltalari, kazmalari ve saireyi görünce bu yerin harab olacagim tefâülen söylemistir. Bir takimlari bunu sehrin isminden aldigina kaildirler. (Yâni harâb kelimesinin harfleri Hayber kelimesinden alinmistir.) «Bu bir bedduadir.» diyenler de olmustur. Fakat en dogrusu bu sözü Allah'in bildirmesi ile söylemis olmasidir. Arkaci gindan :
«Biz bîr kavmin sahasina indik mi artik Inzar edilenlerin sabahi kotu ölür!» buyurmustur.
Saha: Evlerin arasindaki bosluk avlu içi mânâlarina gelir. Bu cümle bir sart ve ceza cümlesidir, fakat ceza (yâni inzâr edilenlerin sabahi kötü olur!) cümlesi Kur'ân 'dan iktibas edilmistir. Bu âyet Peygamberler vasitasi ile dîne davet edilip de yine aklini basma almayanlarin akibet' lerinin kötü olacagini bildirmektedir. Vuku'u muhakkak islerde hâdiseye misâl teskil eden âyetlerle istishadda bulunmak caizdir. Bunun örnekleri çoktur. Nitekim Mekke 'nin fethinde Resûlüllah (Sallatlahü Aleyhi ve Sellem) 'in:
«Hak geldi; bâtilmuzmahil oldu...» buyurmasi bu kabildendi. Ulemâ âyetle istishâd etmenin ata sözlerinde, konusmalarda, saka ve bos sözlerde mekruh oldugunu söylemislerdir. Bu da Kitabullahi ta'zîm içindir, Hz. Enes : «Biz Hayber'i cebren aldik!» diyor. Mâzirî burada su mütâleada bulunmustur: «Bu sözün zahiri bütün Hayber'in kahran alinmis olmasini iktizâ eder. Halbuki Mâlik'in, Ibni Sihâb'dan rivayetine göre bir kismi kahran, bir kismi da sulh yolu ile alinmistir. Ebû Dâvûd 'un «SÜnen»'inde rivayet ettigi: (Hayber'i ikiye taksim etti. Yansini kendi hâdisât ve ihtiyaçlarina, yarisini da müslümanlara ayirdi.) hadîsi de müskil kalir. Bunun cevâbi bâzi ulemânin söyledigi su sözdür: Hayber'in etrafinda çiftlikler ve köyler vardi. Bunlari sahipleri terk edip gitmislerdi. Iste bu yerlere sirf Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve SelIem)'e mahsûstu; ve Hayber arazîsinin yarisini teskil ediyordu. Geri kalan yerleri harben alinmisti, ki bunlar da gazilere taksim edildi.»

Hadisi Serfiten Su Hükümler de Çikarilmistir :

1- Namazi, vaktinin evvelinde kilmak müstehabtir.

2- Hayvan güçlü olursa bir kimseyi terkisine almak caizdir.
3- Hayvani kosturmak ve düsmana baskin yapmak bir nakisa ve mürüvvete aykiri degil, bilâkis sünnet ve fazilettir.
4- Düsmanla karsilasildigi zaman tekbîr getirmek müstehabtir.
5- Baskinin sabahlari yapilmasi müstehabtir. Çünkü sabah, düsmanin gafil bulundugu zamandir. Ordularin ise zevalden sonra karsilasmalari müstehab görülmüstür. Zira zevalden sonra hava bir parça serinledigi için harbe karsi askerin nesati daha çok olur.

123- (1802) Bize Kuteybe b. Saîd ile Muhammed b. Abbâd rivayet ettiler. Lâfiz Ibni Abbâd'indir. (Dediler ki) : Bize Hatim —ki Ibni Ismail'dir— Seleme b. Ekva'in âzâdlisi Yezid b. Ebî Ubeyd'den, o da Seleme b. Ekva'dan naklen rivayet etti. Seleme (Söyle demis) :
Resûlüllah (SallaHahu Aleyhi ve Sellem)'\e birlikte Hayber'e (müteveccihen yola) çiktik. Ve geceleyin yürüdük gittik. Derken cemaattan bir zât [36], Âmir b. Ekva'a :
— Biz/t racezlerinden dinletmez misin? dedi. Âmir sâir bir zât idi. Hemen cemaatF (n develerini) sürmek üzre hayvanindan indi. Söyle diyordu :
«Allahim! Sen olmasan biz ne hidayete erer; ne sadaka verir; ne de namaz kilardik.»
«O halde —can sana feda— biz günah irtikâb ettikçe affet! Düsmanla karsilasirsak ayaklarimizi sabit kil!»
"Bize mutlaka sckinet ver! Çünkü biz çagirilirsak geliriz!» «Yaygara ile aleyhimize yardim istediler!» Bunun üzerine Resûlüllah (Saîîallahü Aleyhi ve Sellemi: «Bu sürücü kim?» diye sordu.
— Âmir! dediler.
«Allah ona rahmet eylesin!» dedi. Cemaatten biri [37] :
— (Sehâdet) vâcifa oldu yâ Resûlâllah! Bârî onunla bizleri faydalandi rsa idin! dedi. Az sonra Hayber'e gelerek onlari muhasara ettik. Nihayet bize siddetli bir açlik çatti. Sonra :
«Süphesiz Allah onu size fethedecektir » buyurdular. Hayber'in fet-hedildigi günün aksami cemaat geceledikleri vakit birçok atesler yaktilar, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve
«Bu âtesler ne? Ne üzerine yakiyorsunuz?» dedi. Ashâb:
— Et üzerine! dediler. «Ne eti?» diye sordu.
— Ehli eseklerin eti! dediler.
Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem): «Dökün onlari ve kirin!» buyurdu. Bir zât;
— Yoksa onlan döksünler de yikasinlar mi? diye sordu. «Yahut öyle yapsinlar!» buyurdu.
Cemâat harb için saf bagladigi vakit Âmir'in kilicinda kisalik vardi. Onunla, bir yahudiyi vurmak için bacagini yakaladi. Fakat kilicinin keskin tarafi dönerek Âmir'in dizine isabet etti. Ve ondan Öldü. Seleme demis ki:
Harbden döndügümüz vakit Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) elimden tutmustu. Beni susmus görünce :
«Sana ne oldu?» diye sordu. Kendisine sunu söyledim :
— Annem, babam sana feda olsun! Âmir'in ameli bosa gitti diycir-lar!..
«Bunu kim söyledi?» diye sordu.
— Filân, filân ve Üseyd b. Hudayr El-Ensârî dedim.
«Bunu söyleyen hatâ etmis! Ona gerçekten Iki ecir vardir!» buyurdu. Ve iki parmagini bir araya topladi. (Sözüne devamla) :
«O gerçekten câhid, mücâhiddir! Yeryüzünde yürüyen onun gibi bîr Arap pek az* bulunur!» buyurdular.
Bu hadîste Kuteybe Muhammed'e iki cümlede muhalefet etmistir, tbni Abbâd'm rivayetinde: «Bizim üzerimize sekînet ver!» cümlesi de vardir.

124- (...) Bana Ebû't-Tâhir de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ibni Vehb haber verdi. (Dedi ki) : Bana Yûnus, Ibni Sihâb'tan naklen haber verdi. (Demis ki) : Bana Abdurrahmân (bunun nesebini Ibni Vehb'den baskasi bildirmis

ve : Ibni Abdillâh b. Kâ'b b. Mâlik demistir.) haber verdi ki, Seleme b. Ekva' söyle demis:
Hayber harbi olunca kardesim, Resûlüllah fSallatlahii Aleyhi ve Setlem) le birlikte siddetli bir çarpisma yapti da, kilici kendine dönerek onu Öldürdü. Bunun üzerine Resûlüllah (SaIlallahü Aleyhi ve Sellent)'in ashabi bu hususta söz ettiler ve onun hakkinda sikâyette bulundular: Kendi silâhi ile ölen bir adam! dediler. Bâzi islerinde de süpheye düstüler. Seleme demisdi:
Az sonra Resûlüllah (Scilhllahii Aleyhi ve Sellem) Hayber'den döndü. Ben:
— Yâ Resûlüllah! Bana müsaade buyur da sana racez okuyayim! dedim.
ResûlüUah (SalIallahü Aleyhi've Sellem) kendisine izin vermis. Ömer b. Hattâb: Ben senin ne söyleyecegini biliyorum! demis. Seleme sunlari söylemis:
Ben de : «Vallahi Allah olmasa biz ne hidayete erer; ne sadaka verir, ne namaz kilardik!* dedim. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.
«Dogru söyledin!» buyurdular. (Devam ettim) :
«Bize mutlaka sekînet indir! Ve düsmanla karsilasirsak ayaklarimizi sabit kil!»
«Müsrikler bize tecâvüz etmislerdir!..»
Ben racezimi bitirince Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Bunu kim söyledi?» diye sordu.
— Onu kardesim söyledi! dedim. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Allah ona rahmet eylesin!» dedi. Ben de:
— Yâ Resûlâllah! Bâzi insanlar ona rahmet okumaktan korkuyorlar: «Kendi silâhi Ile ölmüs bir adam!» diyorlar! dedim. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«O câhid mücâhid olarak öldü!» buyurdular.
Ibni Sihâb demis ki: Bilâhare ben Seleme b. Ekva'in bir ogluna sordum da bana babasindan naklen bunun gibi rivayette bulundu. Su kadar var ki (ben: Bazi insanlar ona rahmet okumaktan korkuyorlar, dedigim vakit) Resûlüllah (Sallaliahü Aleyhi ve Selleml:
«Hatâ etmisler! Câhid mücâhid olarak öldü. Binâenaleyh ona iki defa ecir vardir!» buyurdu ve parmagi ile isaret etti, dedi.
Bu hadîsi Buhâri «Kitâbü'l-Megâzî»'de tahrîc etmistir.
Hüneyyât: Hüneyyenin cem'idir. Hüneyye : Henenin ismi tasgiridir. Sühey1î'nin ta'rifine göre hane: Ismi bilinmeyen yahut bilinip de söylenmek istenmeyen her seyden kinayedir; yâni sey, nesne mânâsina gelir. Hüneyye de seycegiz demek olur. Bazan bu kelime «hüneyhe» seklinde de tasgir yapilir.
Burada «hüneyyât»'dan murâd : Racez denilen beytîerdir.
«Cemâatin develerini sürmek...»den maksat: Develer yürüsün diye onlara sarki söylemektir. Buna Araplar «hidâ1» yahut «hudâ'» derler. Hi-dâ' ancak siir veya racezle olur. Burada hidâ' için hayvanindan inen sâir Âmir, hadîsi rivayet eden Seleme b. Ekva' (Radiyallahü anh)'in amcasidir.
Hz. Âmir'in bu beytlerle Allah'a mi yoksa Peygamber'ine mi hi-tâb ettigi ihtilaflidir. Mâzirî Allah'a hitab ettigine kail olmus; ancak «can sana feda!» ifadesine i'tirazla: «Bu kelime Allah hakkinda kullanilmaz; çünkü bir kimseye gelmesi muhtemel bir kötülük hakkinda kullanilir. O kimse baska bir sahis seçerek kötülügün ona gelmesini ister; onu kendi nâmina feda eder. Imdi bu söz yâ razi olmaktan mecazdir ve sanki: Senin rizân için .nefsimi harcarim! demis gibi olur. Yahut bu kelime bir cümle-i mu'tariza olarak araya sokulmus; ve orada muhatab olan birine söylenmistir.» demistir. Bâzilari, bu sözün zahirî mânâsi kas-dedilmedigini, maksat sâdece mahabbet ve ta'zjm oldugunu söylemis; bir takimlari da bu beytlerde muhatabin Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) oldugunu iddia etmislerdir. Allâme Aynî bunlarin içinde en akla yatani Mâzirî'nin sözü oldugunu kaydediyor. Burada söyle bir suâl hatira gelebilir:
Bu beytleri Hendek harbinde bizzat Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) okumustur. Bunlar aslinda Abdullah b. Revaha'ya âit degil midir?
Cevâb: Olabilir. Ayni seyi iki sâirin de söylemis olmasi mümkündür. Buna tevârüd derler.

Siir okuyanin Hz. Âmir oldugunu anlayinca Peygamber (Sallallahü A feyhi ve Sellem).:
«Allah ona rahmet eylesin!» demis. Hz. Ömer (Radiyallahü anh) buna : «Sehadet vâcib oldu!» diye mukabele etmistir. Bu sözün mânâsi : Bu zâtin sehîd olacagi anlasildi demektir. Çünkü Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSellem)'m bu duayi böyle bir yerde kime yaparsa o kimsenin sehîd olacagini ashâb bilirlerdi. Onun içindir ki Hz. Ömer: «Bârî onunla bizleri faydalandirsaydin!» demistir. Bundan murâd : Keske bu duayi biraz daha yapmasan da bizler Âmir'in sohbetinden istifade etseydik; onu bir müddet daha aramizda görseydik!.. demektir.
Ashâb-i kiramin ehli esek eti kaynatmakta olduklarim anlayinca Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) evvelâ o kaplarin dökülüp kirilmasini emir buyurmus; sonra bir zât: «Yoksa onlari döksünler de yikasinlar mi?» deyince: «Yahut öyle yapsinlar!» demisti. Bu onun bu meselede ic-tihâd ettigine hamlolunmustur. Evvelâ çömleklerin kirilmasina hükmetmis; sonradan içtihadi degismis yahut vahiy gelerek yikanmasini emir buyurmustur.
Anlasiliyor ki Hz. Âmir kendi kilici Ile ölünce ashâb onun intihar ettigini zannederek : «Âmir'in ameli bosa gitti!» demisler. Seleme (Radiyallahü anh) amcasi hakkinda söylenen bu sözden çok müteessir olmus; meseleyi Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem)ye arzetmisti. Aldigi cevap su oldu:
«Ona gerçekten Iki ecir vardir! O gerçekten câhid, mücâhiddir!» Ulemâya göre buradaki iki ecirden biri Allah'a taat ugrunda bütün gücü ile çalismis olmasi; digeri de Allah yolundaki mücâhidligi ve gâzî-ligi karsiligi verilmistir. Yâni onlar buradaki «câhid» kelimesini, içinde ciddî çalisan mânâsina almis; «mücâhid»! de gazi diye tefsir etmislerdir. Fahr-i kâinat (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimiz Hz. Âmir hakkindaki sözünü su cümle ile bitirmistir :
«Yeryüzünde yürüyen onun gibi bir Arap pek az bulunur!» Kaadî Iyâz'la Nevevî 'nin beyanlarina göre bu cümledeki «mesâ bihâ» ifâdesi, «müsâbihen» seklinde de rivayet olunmustur. Bu takdirde cümlenin mânâsi: «Harbde ve sairede kemal sifatlari hususunda ona benzeyen Arap pek az bulunur!» demek olur.

Bu Hadisten Çikarilan Hükümler:

1-Içerisinde kötü sözler bulunmamak sarti ile racez ve diger siir nevi'lerini okumak ve dinlemek caizdir.
2-Seferde hayvani sürmek ve nesat açmak için sarki söylemek müstehabtir.
3-Ehli eseklerin eti necistir. Bu hususta Nikâh bahsinde söz geçmisti. MâIikî1er ehli esek etinin yenmesi mubah olduguna kaildirler.

44- Ahzab Gazasi —ki Hendek de Odur— Babi

125- (1803) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lafiz Ibni'l-Müsennâ'nindir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû îshâk'dan rivayet etti. (Demis ki) : Bera'i dinledim; söyle dedi:
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi veSellem) Ahzâb gününde bizimle bitlikte toprak tasiyordu. Hakîkaten toprak, karninin beyazini Örtmüstü. Kendisi sunlari söylüyordu:
«Vallahi sen ol masan biz ne hidayete erer; ne sadaka verir; ne de namaz kilardik.»
«O halde üzerimize mutlaka sekînet indir! Çünkü bunlar bize karsi geldiler!»
Râvi demis ki: Bazan da söyle derdi:
«Bu adamlar bize karsi geldiler. Onlar fitne çikarmak istediler mi biz karsiyiz!» Bunlari yüksek sesle okuyordu.

(...) Bize Muhammed b. El-Müsennâ rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdurrahmân b. Mehdî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû tshâk'-dan naklen rivayet etti. Demis ki: Ben Berâ'dan dinledim...
Ve râvi yukariki hadîs gibi anlatmis. Yalniz o : «Bunlar bize zulüm ettiler!» demistir.

126- (1804) Bize Abdullah b. Mcsleme ENKa nebi rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdülâzîz b. Ebî Hâzim, babasindan, o da Sehl h. Sa'd'dan naklen rivayet etti. Sehl söyle demis :
Biz hendegi kaziyor ve topragi omuzlarimizda tasiyorken yanimiza Resûlüllah (Sallallahii Aleyhi ve Sellem) geldi de:
«Alla him! Âhiret hayâtindan baska hayât yoktur. O halde sen Ensar'-la Muhacirlere magfiret eyle!» buyurdu.

127- (1805) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr da rivayet ettiler. Lâfiz Ibni'l-Müsennâ'mndir. (Dediler ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Muâviye b. Karra'dan, o da Enes b. Mâlik'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'en naklen rivayet etti ki, söyle buyurmuslar :
«Allahim! Âhiret hayâtindan baska hayât yoktur. O halde sen Ensar'-la Muhacirlere magfiret eyle!»

128- (...) Bize Muhammed b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. Ibnü'l-Müsennâ (Dedi ki) : Bize Muhammed b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Katâde'den naklen haber verdi. (Demis ki) : Bize Enes b. Mâlik rivayet etti ki, Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«AHahim! Gerçekten hayât, âhiret hayâtidir.» dermis.
Su'be demis ki: Yahut söyle buyurdu:
«Allahim! Âhiret hayâtindan baska hayât yoktur. O halde sen En-sar'la Muhacirlere ikram eyle!»

129- (...) Bize Yahya b. Yahya ile Seybân b. Ferrûh da rivayet ettiler. Yahya: Bize haber verdi tâ'birini kullandi. Seybân ise : Bize Abdülvâris, Ebû't-Teyyûh'dan rivayet etti, dedi. (Demis ki) : Bize Enes b. Mâlik rivayet etti. (Dedi ki) :
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemf de beraberlerinde oldugu halde ashâb racez okurlar ve:
«AHahim! Ahiret hayrindan baska hayir yoktur. O halde sen Ensar'la Muhacirlere yardim eyle!» derlerdi.
Seyhan'in hadîsinde «yardim eyle!» yerine «magfiret eyle!» ifâdesi vardir.

130- (...) Bana Muhammed b. Hatim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sabit, Enes'den naklen rivayet etti ki, Hendek (harbi) günü Muhammed (Salialiahü A leyhi ve Seliem) 'in ashabi:
«Bizler sag kaldikça ebediyyen Islâmiyet üzerine Muhammed'e bey'at edenleriz!» derlermis. Yahut râvi Sabit «Islâmiyet üzerine» yerine «Cihâd üzerine» demistir. (Burada) Hammâd sekketmistir.
Peygamber (Salialiahü Aleyhi ve Seliem) de :
«Allahim! Gerçekten hayir, ahiret hayridir. O halde sen Ensarla Muhacirlere magfiret eyle!» dermis.
Bu hadîsin Berâ' rivayetini Buhari «Cihâd», «Megâzi» ve «Temenni» bahislerinde; Nesâî «Siyer»'de tahrîc ettigi gibi Seh1 rivayetini Buhâri «Menâkib» ve «Megâzî» bahislerinde; Nesâî «Menâkib» ile «Rikaak»'da; Enes rivayetini Buhâri «Cihâd, Menâkib» ve «Rikaak» bahislerinde; Nesâi «Rikaak» ve «Menâkîb»'-de muhtelif râvilerden tahrîc etmislerdir.
Hendek harbi hicretin besinci yilinda olmustur. Buna Ahzâb muharebesi dahî denilir.
Ahzâb: Hizibler, kabileler demektir. Arap kabileleri Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve Sellem) ile harp etmek için birlesmislerdi. Bunu haber alinca M edîne'yi müdafaa için etrafina hendek kazmaya karar verdiler. Bu karara Hz. Selmân-i Fârisî 'nin tavsiyesiyle vardiklari rivayet olunur.
Hendek soguk bir günde muhacirlerle Ensâr tarafindan kazilmistir. ResûlüUah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ashabinin aç ve çiplak olmalarina ragmen canla basla hendek kazmaga çalistiklarini görünce:
«Allahim! Gerçekten hayât âhiret hayatidir, imdi sen Ensarla Muhacirlere magfiret eyle!» diye duâ etmis; onlar da kendisine:
«Bizler sag kaldikça ebediyyen cihâd (bir rivayette Islâmiyet) ugruna Muhammed'e bey'at eden kimseleriz!» diye mukabele etmislerdir.

Racezin muhtelif sekillerde okundugu rivayet olunmustur.
«Âhiret hayâtindan baska hayât yoktur!» cümlesinin mânâsi: «Ondan baska baki hayât yahut matlûb hayât yoktur.» demektir.
Bu rivayetler: Bina yaprken racez okumanin müstehab olduguna, memleketi I'mar için yeri kazmak gibi fi'li yardimlarda bulunmanin harbetmis kadar sevâb olacagina delildirler.

45- Zü Kared Gazasi ve Diger Gazalar Babi

131- (1806) Bize Kuteybe b. SaId rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hatim (yâni îbni îsmâîl) Yezîd b. EM Ubeyd'den rivayet etti. (Demis ki) : Ben Seleme b. Ekva'i söyle derken isittim :
Ilk namaz [38] için ezan okunmadan yola çiktim. Resûlüllah(Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in sagmal develeri Zû Kare d'de otluyordu. Derken bana Abdurrahmân b. Avf in bir hizmetçisi rastlayarak:
— ResûlülIah (Sallallahü Aleyhi ve Setlem)'in sagmal develeri alindi! Dedi.
— Onlari kim aldi? Dedim.
— Gatafân (kabilesi!) cevâbini verdi. Bunun üzerine ben : Yâ sabahim! diye üç defa nâra attim. Ve Medine'nin iki harrasi arasmdakilere isittirdim. Sonra yüzümün döndügü tarafa hizlandim. Nihayet onlara Zû Kared'de yetistim. Tam sudan içmeye faaslamislarmis. Hemen kendilerine okumu atmaga basladim. Atici idim. Hem:
Ben Ekva'in ogluyum! «Bugün alçaklarin (helak) günüdür!» diyor; racez okuyordum. Nihayet sagmal develeri onlardan kurtardim; ve onlardan otuz elbise ele geçirdim. Derken Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'le cemaat geldiler. Ben :
__ Yâ Nebiyyallah! Ben susamis olduklari halde bu kavme suyu vermedim. Simdi hemen onlara adam gönder! Dedim.
«Ey Ekva' oglu! Mâlik oldum; binâenaleyh merhametli davran!» buyurdular. Sonra döndük. ResûlülIah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemi Medine'ye girinceye kadar beni terkisine aldi.
Bu hadîsi Buhâri «Cihâd» ve «Megâzî» bahislerinde; Nesâî «El-Yevm ve'I-leyle»'de tahrîc etmislerdir.
Zû Kared: Sam yolu üzerinde Medine ile Hayber arasinda bir sudur. Medîne'ye bir günlük mesafede oldugu söylenir.
Ibni Sad'in beyanina göre Zû Kared gazasi hicretin altinci yilinda olmustur.
Iikaah: Likha ve lekûhun cem'i olup sütlü develer demektir. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Efendimizin Zû Kared'de yirmi sagmal devesi vardi. Ibni Ebî Zerr ile karisi bunlarin yaninda bulunuyorlardi. Gatafan kabilesinden Abdurrahmân b. Uyeyne kumandasinda kirk kisilik bir çete bunlarin üzerine baskin yaparak erkegi öldürdüler; karisini esîr ettiler; ve develeri alip gittiler.
«Yâ sabahim!» sözü ile Araplar yardima çagirirlardi. Esâs itibariyle bu söz baskin için seslenüdigi zaman söylenirdi. Çünkü ekseriyetle baskinlar sabahleyin yapilirdi ve «sabah oldu; harbe hazir olun!» mânâsina gelirdi.
Harra : Kara tasli yer demektir. Medine böyle iki harra arasindadir. Iki harra arasindakilerden murâd : Bütün Medine halkidir.
Hz. Seleme üç na'ra ile hâdiseyi Medîneliler'e duyurmustu. Peygamber (Saüallahü Aleyhi ve Setlem) zirhini giyerek çikmis. Yanina Ilk gelen Mikdâd b. Amr olmustu. O da zirhli idi. Peygamber (Sailallahü Aleyhi ve Sellemi onu öncü göndermis; Medîne'ye de Ibni Ümmi Mektûm'u vâlî birakmisti. Mikdâd'in arkasindan da süvarilerini gönderdi. Seleme (Radiyallahü anh) ise düsmana yaya olarak yetismis. Arkasindan yatsi zamani Peygamber (SaUallahü Aleyhi ve Setlem) ile ordusu yetismisti. Onlar gelinceye kadar Seleme ve yaninda toplananlar develerden on tanesini kurtardilar. Kalan on tanesini düsman kaçirmisti. Seleme (Radiyallahü anh) düsmanin ta'kibîni istedi ise de Resûlüllali (Sailailahü Aleyhi ve Sellem) buna müsaade etmedi:
«Mâlik oldun! Binâenaleyh merhametli ol!» Duyurdular. Mâlik olmaktan murâd : Küffara galebe çalmasidir. Asagidaki rivayet d«ha tafsilâtlidir.

132- (1807) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. (Dedi Jki) : Bize Hasim b. Kaasim rivayet etti. H,
Bize Ishâk b. Ibrahim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Âmir El-Akadî haber verdi. Her iki râvi Ikrime b. Ammâr'dan rivayet etmislerdir. H.
Bize Abdullah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî dahî rivayet etti. Bu onun hadîsidir. (Dedi ki) : Bize Ebû Aliy El-Hanefî UbeyduIIah b. Abdilmecîd haber verdi. (Dedi ki) : Bize Ikrime —ki Ibni Ammâr'dir— rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Iyâs b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti. (Dedi ki) :
Hudeybiye'ye Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Setletnj'le beraber geldik. 1400 kisi idik. Kuyunun basinda elli koyun vardi. Kuyu bunlari bile su-layamiyordu. Derken Resûlüllah (Sallallahü A îeyhi ve Seltem) kuyunun kenarina oturdu da ya duâ etti yahut içine tükürdü. Bunun üzerine kuyu costu, biz de hem su içtik hem hayvan suladik. Sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve SelUm) bizi agacin altinda bey'ata da'vet etti. Ona cemaattan ev-velâ ben bey'at ettim. Sonra birer birer herkes bey'at etti. Nihayet halkin ortasinda kalinca:
«Bey'at et yâ Seleme!» dedi.
— Ben sana herkesten evvel bey'at ettim ya Resûlâllah! dedim. «Yine de!» buyurdu. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) beni çiplak
gördü. (Beraberinde silâh olmadigini anlatmak istiyor.) Ve bana bir ha-cefe yahut deraka [39] verdi. Sonra bey'at devam etti. Nihayet cemâatin sonunda kalinca:
«Bana bey'at etmiyor musun yâ Seleme!» buyurdular.
— Sana cemaatin basinda ve ortasinda bey'at ettim yâ Resûlâllah! Dedim.
«Yine de!» Ir.uyurdu. Ben de kendisine üçüncü defa olarak feey'at et* tim. Sonra bana:
«Yâ Seleme! Sana verdigim hacefen veya derakan nerede?» diye sordu.
— Yâ Resûlâllah! Bana amcam Âmir çiplak olarak rastladi da, onu kendisine verdim; dedim. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallatlaftü Aleyhi ve Seliem)güldü. Ve:
«Gerçekten son vaktiyle öbür adamin dedigi gibisin : Allahtm, bana öyle bir dost ver ki, benim için kendi nefsimden daha sevimli olsun! (demis)» buyurdu.
Bundan sonra müsrikler sulh hakkinda bizimle haberlesmeye tasladilar. Hattâ birbirimize gittik ve baristik. Ben Talha b. Ubeydi Ilâh'in hizmetçisi idim. Onun atini suluyor; kasagiliyor ve kendisine hizmet ediyor; yiyeceginden de yiyordum. Allah ve Resulü (Sallat Iahü Aleyhi ve Seliem) 'e hicret ederek ailemi ve malimi terk etmistim. Mekkeliler'le biz baris akdederek birbirimizle ihtilât edince ben bir agacin yanma geldim ve di-kenlerini siipiirerek kütügüne yaslandim. Az sonra bana Mekkeli müsriklerden dört kisi geldi; ve Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seliem) hakkinda atip tutmaya basladilar. Ben bunlara kizdim; ve baska bir agaca de-gistim. Onlar da silâhlarini astilar; ve yaslandilar. Onlar bu halde iken birden vadinin asagisindan bir dellâl: Yetisin muhacirlere!.. Züneym oglu öldürüldü!., diye seslendi. Hemen kilicimi kusandim. Sonra bu dört kisiye kendileri uyku halinde iken hücum ettim. Ve silâhlarini alarak elimde deste yaptim. Sonra söyle dedim:
— Muhammed'in yüzünü sereflendiren Allah'a yemîn olsun ki, sizden biriniz basini kaldirirsa üzerinde iki gözü tulunan uzvu [40] keserim!
Sonra onlari sürerek Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e getirdim. Amcam Âmir dahî Abelâttan Mikrez denilen Mr adami müsriklerden yetmis kisinin içinde çukalli bir at üzerinde oldugu halde yederek Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellemfe getirdi. Resûlüllah (Sallatlahü Aleyhi ve Sellem) onlara bir bakti ve:
«Birakin onlari! Fücurun basi, sonu onlarin olsun!» buyurdu; ve kendilerini afvetti. Allah da:
(SIzi onlar üzerine muzaffer kildiktan sonra Mekke'nin içinde onlarin ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan men'eden odur.) [41] âyetinin tamâmini indirdi. Seleme demis ki :
Bundan sonra Medine'ye dönmek üzere yola çiktik. Ve öyle bir menzile indik ki, tizimle Benî Lehyân (kabilesi) arasinda bir dag vardi. Onlar müsriktiler. ResüMiUah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) bu gece bu daga tirmanacak

kimse Için istigfar etti. Sanki o zat Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) ile ashabinin karakolu olacakti. Seleme söyle demis:

O gece ben iki veya üç defa (daga) çiktim. Sonra Medine'ye geldik. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) yük develerini, ben de beraber olmak üzere hizmetçisi Rabâh ile gönderdi. Ben onun maiyyetine Talha'nin ati ile çiktim. Ati develerle birlikte mer'aya suya getirip götürüyordum. Sabahladigimiz vakit ne göreyim! Abd ur rahman El-Fezârî, Resûlüllah (SaHa'lahü Aleyhi ve SelUmjm develerini yagma etmis ve hepsini götürmüs! Çobanini da öldürmüs! Bunun üzerine:

— Tâ Rabâh! Bu ati al da Talha b. Ubeydillâh'a götür! Resûlüllah (Satla'lahü Aleyki ve Setlemfe de haber ver ki, müsrikler mer'âdaki sürüsünü yagma etmislerdir! Dedim. Sonra bir tepenin üzerine çikarak Medine'ye dogru döndüm. Ve üç defa: Yâ sabahim! diye haykirdim. Sonra düsmanlarin arkasindan onlara ok atarak çiktim. Hem racez okuyor ve:

«Ben Ekva'in ogluyum! Bugün alçaklarin (helak) günüdür!» diyordum. Az sonra onlardan, bir adama yetistim. Ve semerine bir ok attim. Hattâ okun yüzü omuzuna erdi. Ben: Al bunu!

«Ben de Ekva'in ogluyum! Bugün alçaklarin (helak) günüdür!» dedim. Vallahi onlara attim durdum; atlarini vuruyordum. Bana bir atli döndü mü bir agaca gelerek kütügüne oturuyor; sonra ona ok atiyor hay. vamni vuruyordum. Hattâ dag daraldi da onun dar yerlerine girdiler mi ben daga çikiyor, üzerlerine tas yuvarliyordum. Böylece devam ettim. Onlari kovaliyordum. Hattâ Re«ûlüHa>* (Sallallahü Aleyhi ve SeÜem^'in hay-vanlarindan Allah'in yarattigi hiç bir deve yoktu ki, onu arkama almis olmayayim! Müsrikler de benimle hayvanin arasini serbest birakmasinlar!

Sonra onlara ok atarak kendilerini ta'kîb ettim. Nihayet otuzdan {azla elbise ve otuz mizrak biraktilar. Hafiflemek istiyorlardi. Bir sey attilar mi üzerine taslardan nisanlar koyuyordum. Onlari Resûlüllah (Sallallahü Afeykl ve Seilem) ile ashabi tanirdi. Nihayet dar bir dag yoluna geldiler. BIr de taktilar ki, yanlarina Bedr El-Fezârî'nin oglu filânca gelmis! Az sonra kusluk (yâni sabah) kahvaltisi yapmak için oturdular Ben de bir hüyükün tepesine oturdum. Fezârî:

— Bu gb'rdügün nedir? dedi. (Müsrikler) :

— Bu adamla belâya çattik! Vallahi, alaca karanliktan heri bizden ayrilmadi. Bize ok atiyor; hattâ elimizdeki her seyi aldi. Dediler.

— O halde ona sizden dört kisi gitsin! Dedi. Derhal onlardan dört kisi daga benim yanima çikti. Bana konusma imkâni verdikleri vakit:

— Beni taniyor musunuz? diye sordum.

— Hayir! Sen kimsin? Dediler.

— Ben Seleme b. Ekva'im. Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in yüzünü sereflendiren Allah'a yemin olsun ki, sizden bir adami yakalamak istemeyeyim; yoksa ona yetisirim! Ama sizden bir beni yakalamak isterse bana yetisemez! Dedim. Onlardan biri:

— Ben biliyorum! Dedi. Ve döndüler. Ben yerimden ayrilmadim. Tâ ki Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve SeHernl'in süvarilerini agaçlarin arasina girefken gördüm. Bir de baktim. Baslarinda Ahram El-Esedî!.. Onun pesinde Ebû Katâdete'l-Ensârî!.. Onun pesinde de Mikdâd b. Esved EI-Kin-di!.. Hemen Ahram'in gemini tuttum. Küffâr dönüp gittiler.

— Yâ Ahramî Bunlardan sakin! ki Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve SellemVle ashabi yetisince ye kadar yolunu kesmesinler! Dedim. Ahram sunu söyledi:

— Yâ Seleme! Eger Allah'a ve son güne îmân ediyor ve cennetin hak, cehennemin hak oldugunu biliyorsan benimle sehidligin arasina girme!

Bunun üzerine onu biraktim. O da Abdurrahman'la karsilasti. Ve hemen Abdurrahman'in atini öldürdü. Abdurrahmân da onu yaralayarak öldürdü ve onun atina geçti. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) *in atlisi Ebû Katâde Abdurrahmân'a yetiserek onu yaraladi ve öldürdü. Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem}'in yüzünü sereflendiren Allah'a yemîn olsun ki, yaya kosarak onlari ta'kîb ettim. Hattâ arkamdaki

Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in ashabindan ve onlarin tozundan bir sey gör-tnüyordum. Nihayet günes kavusmazdan önce, içinde Zû Kared denilen su bulunan bir dag yoluna saptilar. Susuz olduklarindan ondan su içmek istiyorlardi. Bana baktilar; arkalarmdan kosuyorum. Ben onlari bundan kovdum (yâni bertaraf ettim). Ondan bir damla tadamadilar. Ve çikarak sarp bir yola çattilar. Ben de kostum; ve onlardan bir adama yetiserek ona omuz basi kemigne bir ok yetistirdim.

— Al sunu! Ben Ekva'in ogluyum! Bugün alçaklarin (helak) günüdür! dedim.

— Ey anasi aglayasica! Sabahki Ekva'i mi? Dedi.

— Evet, ey kendinin düsmani! Sabahki Ekva'in!.. cevabini verdim. Sarp bir yolda iki at biraktilar. Ben bunlari sürerek Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'e getirdim.

Âmir de birinde sulandirilmis süt, digerinde su bulunan iki tulum ile bana yetisti. Ben abdest aldim ve su içtim. Sonra Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) "e geldim. Kendileri benim müsrikleri kovdugum suyun basinda idi. Bir de ne göreyim! Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)o develeri ve benim müsriklerden kurtardigim her seyi, her oku ve her elbiseyi almis! Bilâl benim düsmandan kurtardigim develerden bir disi deve bogazlamis bile! Kendisi onun cigerinden, hörgücünden Resûlüllah (SatlaUahü Aleyhi ve SellemYe kizartiyor!

— Yâ Resûlâllah! Bana müsaade buyur da su cemaatten yüz adam seçeyim. Ve düsmani ta'kîb edeyim de onlardan tepelemedigim hiç bir haberci kalmasin! Dedim. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Selîem) güldü. Hattâ gündüzün isiginda yan disleri göründü. Ve:

«Yâ Seleme! Acaba bir sey yapacagini saniyor mu Idin?» dedi.

— Evet! Sana ikram buyuran Allah askina! cevâbini verdim. «Süphesiz kI onlara simdi Gatafan topraginda ziyafet verilmektedir.»

buyurdular. Derken GatafânMan bir adam gelerek:

— Onlar için filân bir deve bogazladi. Ama derisini açtiklari vakit bir toz gjSrdüler. Bunun üzerine : Düsman size gelmis! Dediler ve hemen çikarak kaçtilar. Dedi. Sabahladigimizda Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'.

«Bugün süvarilerimizin en hayirlisi Ebû Kata d e, piyadelerimizin en hayirlisi da Seleme idi.» buyurdular.

Sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) bana iki hisse verdi. Biri stiyâri hissesi, biri de piyade hissesi idi. Benim için bunlarin ikisini bir araya getirdi. Sonra Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Medine'ye dönmek üzere beni Adbâ'in üzerinde arkasina aldi. Ensârdan bir zât vardi ki yaya kosusunda geçilmezdi. Biz yürümekte iken: Medine'ye kadar kosu yapacak yok mu? Kosucu var mi? demeye ve bunu tekrarlamaya basladi. Ben bunun sözünü isitince:

— Sen hiç bir iyiye ikram etmez ve hiç bir serefliyi savmaz misin? dedim.

— Hayir! Meger ki Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)olal cevâbini verdi.

— Yâ Resûlâllah! Annem babam hakki için! Müsaade buyur da su adamla müsabaka edeyim! Dedim.

«Dilersen 1» buyurdu.

— Kendine gel! Dedim. Ve ayaklarimi ayarlayarak bir siçradim!.. Bir kostum!.. Nefesim tükenmesin, diye bir veya iki bayirda kendimi tuttum. Ve onun izinden kostum. Yine bir veya iki bayirda kendimi tuttum. Sonra ona yetismek için eskini kaldirdim. Ve onun iki omuzu arasina dokundum. Geçildin vallahi! dedim.

— Ben biliyorum! dedi. Hasili Medine'ye kadar onu geçtim. Vallahi Uç geceden baska durmadik. Tâ ki Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) le birlikte Hayber (seferin)'e çiktik. Ve amcam Âmir düsmana racez okumaya basladi:

«Vallahi, Allah olmasa idi biz ne hioayete erer; ne sadaka verir; ne
de namaz kilardik!»

«Biz senin fadlindan müstagni degiliz!;;

«Imdi düsmanla karsilasirsak, ayaklarimizi sabit kil!»

«Üzerimize mutlaka sekînet indir!»

Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):

«Kim bu?» diye sordu. (Amcam):
— Ben Âmir! cevabini verdi.
«Rabbin sana magfiret buyursun!»Dedi. Resûlüllah (SaflaUahü A}eyhl ve Seltem) hassaten bir insana magfiret dilerse, o insan mutlaka sehîd olurdu! Bu sebeple Ömer b. Hattâb, bir devesinin üzerinde:
— Ya Nebiyyallah! Âmir'le bizi faydaIandir saydim ya! diye seslendi. Hayber'e vardigimizda hükümdarlari Marhab kilicini bir kaldirip bir indirerek çikti. Hem:
«Hayber benim Marhab oldugumu iyi bilir.» .TilShi tamam, denenmis bir kahraman!..»
ipIer geldi mi alev kesilir!» diyordu. Onun karsisina amcam Âmir çikti. Ve sunlari söyledi:
«Hayber benim Âmir oldugumu iyi bilir.»
«Silâhi tamam, bahâdir, kahraman!..»
Derken iki vurusla birbirlerine girdiler. Ve MarhaVin kilici Âmir'in kalkaninin içine düstü. Âmir onu alttan vurmaya kalkisti. Fakat kilici kendine dönerek can damarini kesti. Ölümü de bundan oldu. Seleme demis ki:
Disari çiktim. Bir de baktim Peygamber (Salla1lahü Aleyhi ve Sellem) in ashabindan birkaç kisi: Âmir'in ameli bâtil oldu! O kendini öldürdü! diyorlar.
Hemen aglayarak Pevgamber (SaUa'lahii Aleyhi ve Sellem) 'e geldim; ve;
— Yâ Resûlâllah! Âmir'in ameli bâtil mi oldu? dedim. Resûlüllah (SaUaUahü A JeyhI ve Sellem) :
«Bunu kim söyledi?» diye sordu.
— Senin ashabindan bazi kimseler! Dedim.
«Bunu söyleyen hatâ etmis! Bilâkis onun için ecri iki defadir!» buyurdu. Sonra beni Alî'ye gönderdi. Ali gözlerinden rahatsizdi. Ve:
«Bu sancagi behemehal Allah'i ve Resulünü seven yahut Allah'in ve Resulünün sevdigi bir adama verecegim!» buyurdular.
Müteakiben ben Alî'ye vardim. Ve onu, gözlerinden rahatsiz oldugu faalde yederek getirdim. Nihayet kendisini Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Setlem)c götürdüm. Gözlerine tükürdü; ve hemen iyilesti. Sancagi ona verdi. Marhab da çikarak sunlari söyledi:
«Hayber benim Marhab oldugumu iyi bilir.»
«Silâhi tamam, denenmis bir kahraman!»
«Harpler geldi mi alev kesilir!»
Bunun Üzerine Alî de söyle dedi:
«Ben o kimseyim ki annem adimi arslan koymustur.»
-Ormanlarin arslani gibi çirkin manzarali düsmanlara ufak ölçekle, sendera kilesi ölçerim!»
Arkacigindan Marhab'in basini vurarak onu tepeledi. Bilâhare fetih de onun eliyle müyesser oldu.
Bâvi Ibrahim demis ki: Bize Muhammed b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdüssamed b. Abdilvâris, tkrime b. Ammâr'dan bu hadîsi bütün uzunlugu ile rivayet etti.

(...) Bize Ahmed b. Yûsuf El-Ezdî Es-Sülemî de rivayet etti. (Dedi ki) ; Bize Nadr b. Muhammed, Ikrime b. Ammâr'dan bu isnâdla rivayet etti.
Hudeybiye: Mekke'ye bir, Medîne'ye dokuz konak mesafede küçük bir beldedir. Köye bu isim, orada bulunan ayni isimde bir su kuyusu dolayisi ile verilmistir. Bâzilarr bu kelimeyi «Hudeybiyye» seklinde okumuslardir. Agaç altindaki meshur bey'at burada olmustur.
Bu rivayette Hudeybiyye'de bulunan ashabin 1400 kisi olduklari bildiriliyor. Bir rivayette 1300, baska bir rivayette 1500 nefer olduklari bildirilmistir. 1600 kisi olduklari dahî rivayet olunmustur. Aynî'nin beyanina göre bu ihtilâflar, bazilarinin kadinlari ve sonradan katilanlari da saymasindan» bazilarinin bunlari hesaba katmamasindan ileri gelmistir. Burada en i'timada sayan rakam 1500 kisi olmalaridir.
Peygamber (Satlaüahü Aleyhi ve Sellem)'in kuyuya tükürmesi veya duâ buyurmasi ile suyun cosarak çogalmasi açik bir mu'cizedir. Bu bâbta Buhâri'nin bir rivayetinde söyle deniliyor: -Câbir'e: O gün kaç kisi idiniz? diye

sordum. Yüz bin kisi olsak yine kâfi gelirdi; biz 1500 kisi idik! cevabini verdi.»
Abelât'tan murâd: Kureys'den üç kardestir. Bunlar Ümeyye, Nevfel ve Abdullah b. Abdi Sems 'dirler. Anneleri Able binti Ubeyd'e nisbet edilmislerdir.
Ticfâf: Harpte ati korumak için üzerine giydirilen çul gibi bir örtüdür.
Bu rivayette Hz. Se1eme «amcam Âmir» ta'bîrini kullaniyor; halbuki az yukarida geçen «Hayber gazasi bâbi»nda onun için «kardesim» demisti. Nevevî bu iki rivayetin arasim bulmus ve: «Ihtimal süt kardesi olup neseben amcasidir.» demistir.
Hayber' gazasinda kal'a kumandani Marhab mübareze için Hz. Â1î'nin karsisina çiktigi vakit, kendisinin kim oldugunu Hayber1i1er'in iyi bildiklerini, silâhsor, tecrübeli bir kahraman oldugunu söyleyerek meydan okumustur.
Bu adam bin kisilik bir orduya bedel sayilan müthis bir pehlivandi. Hz. A1î (Rad'iyallahü anh) 'm ona verdigi cevap ise sahane olmustur.
Haydera : Arslan demektir. A1î (Radiyalîahü anh) dogdugu vakit annesi adini Esed yâni arslan koymus. Babasi Ebü Tâ1ib evde yokmus. Geldiginde ogluna A1î ismini vermis. Çocuk kuvvetli ve gürbüz oldugu için Esed'i de Haydara ile degistirmis. Bu isim güçlü, kuvvetli ve dolayisi ile yine arslan demektir.
Hz. A1î'nin söze: «Ben o kimseyim ki, annem adimi Arslan koymustur...» diye baslamasi, Marhabi korkutmak ve moralini bozmak içindir. Çünkü Marhab rüyasinda kendisini bir arslan öldürecegini görmüstü. Alî (RadtyaUahüanh)m muradi, cesaret ve atilganlikta arslan gibi oldugunu anlatmaktir.
«Düsmanlara ufak ölçekle Sendera kilesi Ölçerim!» ifadesinin mânâsi : Düsmanlari genis ölçüde tepelerim demektir.
Sendera: Büyük ölçek ve acele mânâlarina gelir. Filhakika A1î (RadiyaUahü anh) bir vurusta Marhabi Öldürmüstür. Bâzilari onu Muhammed b. Mesleme 'nin öldürdügünü iddia etmislerse de dogru degildir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Harplerde racez okumak ve cesur bir kimsenin düsmanini korkutmak için kendini ta'rîf etmesi caizdir.
2- Gururdan emîn olmak sarti ile cesur ve fazilet sahibi kimseleri tesvik için medhu sena etmek müstehabtir.
3- Ayak kosusu caizdir.
4- Hadis-i serifte dört tane mu'cize vardir: Buniann birincisi Hu-deybiye suyunun çogaltilmasi, ikincisi; Hz. A1i'nin gözlerinin iyilestirilmesi; üçüncüsü: Hayber'in onun eliylefe ineci ilecegin i haber vermesi; dördüncüsü: Düsmanin Gatafav kabilesi-nde misafir edildigini haber vermesidir. Nitekim ihbari aynen zuhur etmistir.
5- Düsmanla baris akdi yapmak caizdir.
6- Casus göndermek caizdir.
7- Harplerde düsmanin atlarini öldürmek caizdir.
8- Ganimet malindan yemek caiz, harpte yararlik gösterene bundan nefel vermek müstehabtir.
9- Kumandanin izni olmaksizin mubârezeye çikmak ve harpte i;e-riye atilmak caizdir.
10- Kâfirlerle harbederken ölen kimse sehîddir. Bu hususta düsman silâhi Ile hataen kendine dönen kendi silâhi arasinda hüküm i'tibâri ile bir fark yoktur. Harbe giderken hayvanindan düserek ölse yine sehîd sayilir.
11- Ordu kumandaninin askeri teftis ederek silâhi olmayanlara silâh tedarik etmesi gerekir.
12- Hadîs-i serif Hz Seleme, Ebû Katâde ve Ahram (Radiyallahü anh) hazerâtinin menkabeleri ile ashâb-i kiramin sehîd olmak için gösterdikleri hirs ve tehalüke delildir.

46- Allah Teala'nin; Onlarin Ellerini Sizden Men'eden Odur... Âyeti Hakkinda Bir Bab

133- (1808) Bana Amr b. Mubammed En Nâkid rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Hârûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme, Sâbit'den, o da Enes b. Mâlik'den naklen haber verdi ki, Mekke-Illerden seksen

kisi silâhli olarak Ten'îm dagindan Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seltem) 'in üzerine inmisler. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellctri)le ashabini gafil avlamak istiyorlarmis. Fakat o kendilerini esir alarak sag birakmis. Bunun üzerine Allah (Azze ve Celle):
(SIzi onlara muzaffer kildiktan sonra Mekke Içerisinde onlarin ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan men' eden O'dur!) [42] âyet-i kerîmesini indirmis.
Girra: Gaflet demektir. Bu hadîsteki «Selem» kelimesi «Selm» Ve Siim» sekillerinde de rivayet olunmustur. Selem: Esîr etmek selm ve silm uzlasma, sulh. demektir. Hattâbî selem seklinde okunacagina kat'iyetle hükmetmis: «Bundan murâd: Teslîmiyet arzetmektir.» demistir. 1bnü'1-Esîr dahî: «Bu kissaya yakisan budur. Çünkü Mekke1i1er sulhan degil, kahran alinmislar; âciz kalarak kendilerini tes-lîm etmislerdir. Ama ikinci kavlin de bir vechi vardir ki, sudur: Mekke1i1er'le harp edilmeyip kendilerini müslümanlardan müdafaa ede-meyince esîr edilmis sayilirlar; ve bu sartla uzlasma yapmis gibidirler.» demektedir.

47- Kadinlarin Erkeklerle Birlikte Gaza Etmesi Babi

134- (1809) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe rivayet etti. '(Dedi ki) : Bize Yezîd b. Hârûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme, Sâbit'ten, o da Enes'den naklen haber verdi ki, Üramü Süleym, Huneyn (harbi) günü bir hançer edinmis. Hançer yaninda imis. Onu (kocasi) Ebû Ta Iha görerek:
— Yâ Resûlâllah! Su Ümmü Süleym'dir; yaninda hançer var! Demis. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ona:
«Bu hançer ne?» diye sormus. Ümmü Süleym:
— Onu edindim. Sayet müsriklerden biri bana yaklasirsa onunla karnini desecegim! cevabini vermis. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de gülmeye baslamis. Ümmü Süleym:
— Yâ Resûlâllah! Bizden gayri âzâdlilardan olup senden bozguna ugrayanlari öldür! Demis. Bunun üzerine Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Yâ Umtnö Söleyml Süphesiz Allah kâfi geldi ve iyi yapti!» buyurmuslar.

(...) Bu hadîsi bana Muhammed b. Hatim de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hammâd b. Seleme rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ishâk b. Abdullâh b. Ebî Taiha, Enes b. Mâlik'den, Ümmü Süleym kissasinda Peygamber (Saila'.lahü Aleyhi ve Sellem 'den naklen Sabitin hadisi gibi haber verdi.
Hz. Ümmü Süleym, Enes (Raâiyailahü anh)'m annesi olup Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'in de süt halasidir. Hadîsin bâzi rivayetlerinde konusmanin Hayber'de geçtigi bildirilmisse de dogru degildir. Vak'a Huneyn'de geçmistir.
Tulekaa: Talîk'in cem'i olup, âzâd edilenler, sahverilenler demektir. Burada onlardan murâd: Mekke-i Mükerrem'e fethedildigi gün müslüman olan Mekkeliler 'dir. Kendilerine âzâdlilar denilmesi, Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) minnet ederek saliverdigi içindir. Bu zevatin müslümanliklan zayifti. Bu sebeple Hz. Ümmü Süleym onlari münafik sanmis, bozulmalari ve buna benzer suçlan ile ölümü hak ettiklerine inanarak öldürülmelerini istemistir.
«Inhezemû bike» ifâdesindeki (bâ) burada (an) manasinadir. Mâmâ-fih sebep için de olabilir. Bu takdirde mânâ : «Münafikliklarindan dolayi senin sebebinle bozguna ugradilar.» demek olur.

135- (1810) Bize Yahya b. Yahya rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ca'fer b. Süleyman, Sâbit'ten, o da Enes b. Mâlik'den naklen haber verdi. Söyle demis :
Rcsûlüllah (Sallalhihii Aleyhi ve Sellem)gazaya Ümmti Süleym'le birlikte giderdi. O gaza ettigi vakit Ensâr'dan bazi kadinlar da maiyyetinde bulunur; su verirler ve yaralilari tedâvî ederlerdi.
Yukanki iki rivayet kocalari ile birlikte kadinlarin da harbe giderek, askere su tasimak, yaralilari tedâvî etmek

gibi isler görebileceklerine delildir. Bu hadîslerin neshedildigi de rivayet olunmustur. Su halde muhkem olarak hükümleri kiyamete kadar bakî demektir.
Acaba bugünkü sartlar muvacehesinde bir müslüman kadini harbe gidebilir mi? Bu sual bütün müslümanlan alâkadar eder. Sunu arz edelim ki, her seyden Önce kadinin iffet ve namusu bahis mevzuudur. Bugün buna maalesef lâzim geldigi sekilde riayet edilmemektedir. Müslüman kadim tesettürle yâni yabanci erkeklerden kaçma, Örtünme vazifesi ile mükelleftir. Bu husus Kur'ân-i Kerîm âyetleri ve sahîh hadîslerle sabittir. Ve yine mensûh olmayip hükmü kiyamete kadar sürüp gidecek olan muhkemâttandir. Gerçi bugün hemen bütün Islâm memleketlerinde ser'î tesettüre rivayet kalmamistir. Fakat bu o hükmün kaldirilmasi demek degildir. Unutmamalidir ki ser'î bir hükmü kaldirmak ancak seriat sahibinin hakkidir. Bir hüküm yirminci asir müslümanlari-nin umursamayip terk etmesi ile asla mensuh olamaz. Su halde suâlin cevâbi:
Bugünkü sartlar muvacehesinde bir müslüman kadini harbe gidemez. Çünkü harbe gitmek isteyen bir kadinin karsisina dikilecek ilk sart bas örtüsünü atmasi, tesettüre kat'iyyen riâyet etmemesi ve saire olacaktir. Nitekim örneklerini mekteplerde görüyoruz. Harbe istirak caiz olmayinca askere gitmek, erkeklerle bir arada ta'lim görmek gibi müstemilâtin hiç biri de caiz olamaz. Islâm'in emirlerine tamamiyle uyuldugu takdirde Ise cevaz hükmü elbet de bakîdir. Nevevî bu hususta sunlari söylüyor: «Kadinlarin bu tedâvî isi yakin akrabalari ile kocalarina mahsustur. Baskalarini tedâvî edeceklerse tenine dokunmak caiz degildir. Ancak zarurî olan yere dokunabilirler.»

136- (1811) Bize Abdullah b. Abdirrahmân Ed-Dârimî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdullah b. Amr rivayet etti —bu zât Ebû Ma'mer El-Minkârî'dir— (Dedi ki) : Bize Abdülvâris rivayet etti, (Dedi ki) : Bize Abdülazîz —ki Ibni Suheyb'tir— Enes b. Mâlik'ten rivayet etti. Söyle demis:
Uhud harbi kopunca insanlardan bazilari Peygamber (SaUailahü Aleyhi veSellem)m yanindan bozguna ugradilar. Ebû Talha ise Peygamber (SaUailahü Aleyhi ve Seîîem)"in önünde onun üzerine deriden bir kalkan tutuyordu. Ebû Talha siddetle ok atan atici bir adamdi. O gün iki veya üç yay kirdi. Beraberinde ok torbasi bulunan bir adam geçerken hemen Peygamber (SaUailahü A leyhi ve Selkm):
«O oklari EbO Talha'ya saç!» buyururdu.
Nebiyyullah (SaUailahü Aleyhi ve Sellem) uzanip düsmana bakiyor; Ebû Talha:
— Yâ Nebiyyallah! Annem babam sana feda olsun, uzanip bakma! Düsmanin oklarindan sana bir ok isabet etmesin! Gögsüm onlara senin gögsünden daha yakm olsun! Diyordu.
Yemin olsun ki, Âise binti Ebî Bekir ile Ümmü Süleyrn'i paçalarini sivamis halde gördüm. Baldirlarinin bileziklerini görüyordum. Su tulumlarini sirtlarinda tasiyor; sonra gazilerin agizlarina bosaltiyor; bilâhare dönüp tekrar dolduruyor; ve gelerek yine cemaatin agizlarina bosaltiyorlardi. Vallahi uyuklamaktan Ebû Talba'nin elinden ya iki yahut üç defa kiliç düstü,.
Bu hadîsi Buhâri -Cihâd» ve «Menâkibü'l-Ensâr» bahislerinde tahrîc etmistir,
Kadiniarin paçalarini sivayarak bacaklarim ve zînetlerini göstermeleri haram ise de bu harpte henüz tesettür âyeti inmemis; onlara bakmak haram edilmemisti. Bir de burada Hz. Enes kasden baktigini söylememistir. Binâenaleyh onun görmesi kasidsiz ve anî olup; devam etmedigine hamlolunmustur.
Hadîs-i serif, Hz. Ebî Ta1ha'nin menkabesine ve harpte kadinlarin da erkeklerle birlikte kendilerine, münâsib vazifeler görebileceklerine delildir.
Buradaki uyuklama Allah'in mü'minlere bir lütfü olmustur. Teâlâ Hazretleri mü'minlerin pek üzüldügünü ve düsmanin hücumundan korktuklarini bildigi Için üzerlerine uyku Indirmis; bu suretle gevseyip azimlerinin kirilmasini önlemistir.

48- Gazi Kadinlara Bahsis Verilip Hisse Verilmemesi ve Düsman Çocuklarini Öldürmenin Yasak Edilmesi Babi

137- (1812) Bize Abdullah b. Mesleme b. Ka'neb rîvAyci eti. ;Ded: ki) : Bize Süleyman (yâni Ibrii Bilâl) Ca'fer b. Muhammed'den, o da fcabasindan, o da Yezîd b. Hürmüz'den [43] naklen rivayet etti ki, Necdet, Ibni Abbas'a mektup yazarak ona bes sey sormus, Ibni Abbâs:
— Bir ilmi gizlemis olmasam buna (cevap) yazmazdim! Demis. Necdet ona söyle yazmis: «Bundan sonra : Bana haber ver: **1)** Resûlüllah (SallaÜahü Aleyhi ve Sellem) kadinlarla kirlikte gaza eder mi idi? **2)** Onlara bisse ayirir mi idi? **3)** Çocuklari öldürür mü idi? **4)** Yetimin yetimlik müddeti ne zaman sona erer? **5)** Beste bir kimin hakkidir?» Ibni Abbâs ona su cevabi yazmis:
«Bana mektup yazarak: Resûlüllah (SallaÜahü Aleyhi veSellsm)kadta-larla birlikte gaza eder mi idi? diye sordun. (Evet) onlarla birlikte gaza ediyordu. Onlar da yaralilari tedâvî ediyor; kendilerine ganimetten bir seyler veriliyordu. Hisseye gelince : Onlara hisse ayirmamislar. Süphesiz Resûlüllah (SailaUahü Aleyhi ve Sellem) çocuklari da öldürmezdi. O halde sen de çocuklari öldürme!
Bana yazarak: Yetimin yetimlik müddeti ne zaman sona erer? diye sordun. Ömrüme yemîn ederim ki, adam vardir, sakali biter de hâlâ kendi hakkini almaktan zayif, kendi nâmina vermekten zayiftir. Iste kendisi için baskalarinin aldiginin elverislisinden almaga basladi mi artik ondan yetimlik gitti demektir.
Bana yazarak: Beste tirin kime verilecegini sordun. Biz: Bu bizim hakkimizdir derdik, fakat kavmimiz bunu bize kabul etmedi.»

138- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe ile Ishâk b. Ibrahim ikisi birden Hatim b. Ismail'den, o da Ca'fer b. Muhammed'den, o da babasindan, o da Yezîd b. Hürmüz'den naklen rivayet etti ki, Necdet, Ibni Abbâs'a mektup yazarak ona bir takim meseleler sormus... Râvi, Süleyman b. Bilâl hadîsi gibi rivayet etmistir. Yalniz Hâtim'in hadîsinde su ifâde vardir: «Resûlüllah (SailaUahü Aleyhi ve Sellem) çocuklari öldürmezdi. Sen de çocuklari Öldürme! Meger ki, Hadir'in [44] öldürdügü çocuktan Irildigini bilmis olasin!»
Ishâk, Hâtim'den rivayet ettigi hadîsinde ; «Mü'minI avirt edersin. Ve kâfiri öldürür : Mü'nini birakirsin!» ifadesini ziyâde etmistir.

139- (...) Bize Ibni Ebî Ömer de rivayet etti. (Dedi ki) : lîizo Siif-yân. Ismail b. Ümeyye'den, o da Saîd El-Makburî'den. o da Yeziil h. Hürmüz'den naklen rivayet etti. Söyle demis :
Necdet b. Âniir El-Harûrj, Ibni Abbâs'a mektup yazarak ona ganime malinin V.asmda bulunan köle ile kadina taksim yapilip yapilmayacagini, çocuklarin öldürülmesini, yetimden yetimlik hükmünün ne zarlar. Jtesi!*»-cegini yakin akrabanin kimler oldugunu sordu. O da Yezîd'e sualari ftiy-ledi:
«Yaz ona! Sayet bir ahmakliga düsmeyecek <;lsa ona ya/inazdnn. Vaz!
Sen bana mektup yazarak ganimet malinin basinda bulunun ksuînrn köleye bir sey taksim edilir mi? diye sordun. Onlara Itir sey yoktur : Meger ki kendilerine Mr parça hediyje verile!
Bana yazarak çocuklarin öldürülmesi meselesini sordun! Süphesiz ki Resûlüllah (SaiUitlahii Aleyhi ve Sellem) onlari öldürmemistir. Sen dahî onlari öldürme! Meger ki Musa'nin arkadasinin öldürdügü çocuktan bildigini sen de onlardan bilesin!
Bana yazarak yetimi, ondan yetimlik isminin ne zaman kesilecegini sordun. Muhakkak ki, bâlig oluncaya ve kendisinden erginlik sezilinceye kadar ondan yetimlik ismi kesilmez.
Bana yazarak yakin akrabanin kimler oldugunu sordun. Biz. bunlarin kendimiz oldugunu söyledik. Ama kavmimiz bunu kabul etmedi.»

(...) Bize bu hadîsi Abdurrahmân b. Bisr El-Abdî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Sülyân rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ismail b. Ümeyye, Saîd b. Ebî Saîd'den, o da Yeiîd b. Hürmüz'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Necdet, îbni Abbâs'a yazdi... Ve râvi bu hadisi yukarki hadîs gibi rivayet etmistir. Ebû Ishâk dedi ki: Bana Abdurrahmân b. Bisr rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süfyân bu hadîsi bütün uzunlugu ile rivayet etti.

140- (...) Bize Ishâk b. Ibrahim rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Vehb b. Cerîr b. Hâzim haber verdi. (Dedi ki) : Bana babam rivayet etti. (Dedi ki) : Ben Kays'i, Yezîd b. Hürmüz'den rivayet ederken dinledim. H.
Bana Muhammed b. Hatim dahî rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bize Behz rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Cerîr b. Hâzim rivayet etti. (Dedi ki) : Bana Kays b. Sa'd, Yezîd b. Hürmüz'den naklen rivayet etti. Söyle demis:
Necdet b. Âmir, Ifcni ALbâs'a mektup yazdi, lbni Abbâs onun mektubunu okurken ve cevâtini yazarken ben yaninda idim. Ibni Abbâs:
«Vallahi, bu adami içine düsecegi bir pislikten nnen'etmis olmasam ona cevap yazmaz; memnun etmek istemezdim!» Dedi. Ve kendisine, söyle yazdi: «Sen Allah'in zikrettigi yakin akrabanin sehinini, tunlarin kimler oldugunu sordun. Gerçekten biz Resûlüllah (Sallafahü Aleyhi ve Sellem) in akrabasi kendimiz oldugumuza kaildik. Ama bunu kavmimiz kabul etmedi.
Sen yetimin yetimliginin ne zaman geçecegini de sordun. Yetini nikâh çagma erisir de kendisinden erginlik sezilir ve nali kendisine verilirse onun yetimligi geçmis demektir.
Resûlüllah (Sctllathhü Aleyhi ve Sellem) müsriklerin çocuklarindan kün-seyi öldürür mü idi? diye sordun. Süphemiz ki, Kesûtiiüüh (Sallallahü Aleyhi ve Sel!em)on\nrdan hiç bir kimseyi öldürmezdi. Sen dahî, onlardan kimseyi Öldürme! Meger ki Hadir'in öldürdügü vaki*, o çocuk hakkinda Lildigi seyi sen de onlardan bilir olasm!
Kadinla köle harbe istirak ederlerse her tir/'.ne ma'lûm Lir hisse var tin ganimetlerinden kendilerine bir seyler verü.e!» midir? Diye sordun. Onlar için ma'lûm bir hisse yoktur. Meger ki, ceniaa-

141- (...) Bana Ebû Küreyb de rlvâjet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Üsâme rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zaide rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Süleyman El-A'mes, Muhtar b. Sayfî'den, o da Yezîd b. Hürmüz'den naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Necdet, Ibni Abbâs'a yazdi... Verâvi hadîsin bir kismini zikretmis; fakat kissayi, hadîslerini siraladigimiz râvi ler gifci tamamlamamistir.
ibni Abbâs (Radiya}'Itfou anli)'nn Necdet'e mektup yazmak istememesi bid'atçilardan oldugu içindir. Necdet, Haricîler 'in Harûrî kabilesindendi. Fakat bir ilmi gizleyen kimseye verilecek cezayi hak etmis olmamak için cevap vermeye kendini mecbur saymistir.
Necdet'in sordugu yetimligin ne zaman bitecegi suâlinde amaksad: Yetimligin hükmüdür; yoksa yetimlik bulûga ermekle biter. Fakat hükmü hâlâ bakidir. O ancak rüsdünü isbat ettikten sonra nihayete erer.
Ganimetin beste birinden murâd da: Beste birinin beste biridir. Bu miktari Cenâb-i Hak, Peygamberinin yakin akrabasina tahsis buyurmustur. Bunlarin kimler oldugu ulemâ arasinda ihtilaflidir. Ekseri ulemâya göre Benî Hasim ile Ben î'1-Muttali b 'dirler.
Hz. îbni Abbas'm: «Ama tunu kavmimiz kabul etmedi.» sözü: «Benî Ümeyye 'den gelen hükümdarlar bizi hak sahibi tanimadi; onlara, göre ganimetin bu miktarini bizlere vermek muayyen bir hak degildir; baska yerlere de verilebilir» mânâsina gelir. Ebû Dâvûd'un «Sünen»'inde açiklandigina göre Necdet'in bu suâlleri Ibni Zübeyr fitnesi zamanina rastlamistir. îbni Zübeyr fitnesi hicretten altmis küsur sene sonra, olmustur. îmam Safiî IRahimehullah) : «Caiz ki îbni Abbâs (bunu kavmimiz bize kabul etmedi) sözü ile sahabeden sonrakileri kasdetmis ola! Bunlar da Ye-zîd b. Muâviye'dir.» demistir.
«Sen de çocuklari Öldürme! Meger ki . Hadir'in öldürdügü vakit o Çocuk hakkinda bildigi seyi sen de onlardan bilir olasin!»- ifâdesinin mânâsi sudur:
«Çocuklari öldürmek helâl degildir. Senin de Hizir (Aleyhisselâm) in bir çocugu Öldürmesi ile istidlal ederek onlari öldürmen helâl olamaz. Çünkü Hizir fAleyhisselâm) o çocuga alettâyîn Allah'in emri ile öldürmüstür. Nitekim kissanin sonunda :
(Onu ben kendi filerimle yapmad'm!) diyerek bu ciheti beyân etmistir. Su halde bir çocuk hakkinda Allah'in böyle bir emri oldugunu biliyorsan onu öldür. Ama böyle bir emir oldugunu bilmedigine göre çocugu öldürmek

de sana haramdir!»
îshâk'in rivâyetindeki: «Mü'mini ayirt edersin! Ve kâfiri öldürür; mü'mini birakirsin!» ifadesi dahî ayni sekilde te'vîl olunur. Yâni: «Hangi çocuk bulûg çagma kadar yasarsa mü'min, hangisi kâfir olacagini bilip ayirmalisin! Ve kâfir olarak bulûga erecek olani öldürürsün! Nitekim Hz. Hizir böyle yapmistir. Lâkin senin bunu bilmedigin ma'lûmdur. O halde hiç bir çocugu öldürme!» demektir.

Bu Rivayetlerden Çikarilan Hükümler:

1- Kadinlar harbe istirak ederek yaralilari tedâvî gibi hizmetler görebilirler.
2- Harbe istirak eden kadina ganimetten erkek hissesi verilmeyip sadece radh denilen bir parça hediyye verilir. ImamÂzam'Ia Sevrî, Leys, Safiî ve cumhûr-u ulemânin mezhebleri budur. Evzâî : < Kadin harbeder yahut yaralilara bakarsa erkek gibi hisseye hak kazanir.» demis; imam Mâlik ise kadina radh bile verilemi-yecegine kail olmustur.
3- Harbe istirak eden kölenin hükmü îmam Âzam'la cum-hûra göre kadinin hükmü gibidir. îmam Mâlik'e göre köleye de bir sey verilmez. Hasan, ibni Sîrîn, Nehaî ve Hakem: «Harbederse kendisine hisse verilir.» demislerdir.
4- Ehl-i harp düsmanin çocuklarini öldürmek memnu'dur. Ancak gerek çocuklar gerekse kadinlar harbederlerse Öldürülmeleri caiz olur. m~ Yetîm hükmü, malinda müstakil olarak tasarrufa baslamakla sona örer. Buna eski tâbiri ile sinni rusd denir. Imam Âzam'a göre sin-ni rusd yirmi bes yastir. Sinni rüsde vasil oldugu halde olgunluk ve erginlik gösteremeyen kimse Imam Mâlik ile birçok ulemâya göre hacredilir. îmamÂzam hacredilmeyecegine kail olmustur.

142- (1812) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seyhe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Abdürrahîm b. Süleyman, Hisâm'dan, o da Hafsa binti Sîrîn'den, o da Ensardan Ümmü Atiyye'den naklen rivayet etti. Ümmü Atiyye söyle demi;:
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'\e birlikte yedi gazada bulundum. Menzillerinde onlarin arkalarinda bulunur; kendilerine yemek yapar; yaralilari tedâvî eder; hastalara bakardim.

(...) Bize Amru'n-Nâkid dahî rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Yezîd b. Hârûn rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hisâm b. Hassan bu isnâdla ju hadîsin benzerini rivayet etti.
Bu rivayet de kadinlarin harplere istirak edebilecegine delâlet etmektedir. Bu babdaki sözümüzü bir daha tekrarlayalim! Evet, islâmî sartlara tamami ile uyuldugu takdirde bu caizdir. Fakat zamanimizda maalesef caizdir fetvasini vermeye imkân yoktur. Müslüman kadinlari bugünün sartlari muvacehesinde erkeklerle birlikte harbe istirak edemezler.
Sunu hiç bir vakit unutmamalar ki, bugün Islâm âleminin kördü-ven gibi arkasindan kosarak taklîd ettigi batida da arada sirada kadinlar askere alinmaga baslanmistir. Meselâ Amerikalilar 'in askere moral (!) vermek için Kore 'ye sahne kadinlari ve dansözler gönderdiklerini gazetelerde okuduk! Hil1er harbinde Rus1ar'in Bulgaristan'a getirdikleri ordusunda birçok kadinlar vardi. Bunlann erkeklerle bir arada yattiklarini; hamamlarda beraberce yikandiklanni... gözümüzle gördük. Çünkü o zaman henüz hicret etmemistik. Hicret, bu fecî manzaralar gözle görüldükten sonra baslamistir.
îste askere alinan veya sadece harbe istirak eden müslüman kadini da bu akibete ugrayacaksa bu meseleye kiyamete kadar : «Hayir! Caiz degildir!» fetvasi verilir.

49- Peygamber (Saüallahü Aleyhi ve Sellem)'in Gazalarinin Sayisi Babi

143- (1254) Bize Muhammen1 b. El-Müsennâ ile Ibni Bessâr rivayet ettiler. Lafiz Ibnü'l-Mtisennâ'mndir. (Dediler ki) : Bize Muhammen1 b. Ca'fer rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Su'be, Ebû Ishâk'dan naklen îrivâ-yet etti

ki, Abdullah b. Yezîd halkla yagmur duasina çikmis. Ve iki rek'at namaz kilmis. Sonra yagmur duasi yapmis. Abdullah sunlari söylemis:
Derken o gün Zeyd b. Er kam'a tesadüf ettim. Onunla aramizda bir adamdan baska kimse yoktu. (Yahut onunla aramizda bir adam vardi.) Ona:
— Kestdüllah (SallaUahü Aleyhiive Sellem) kaç gaza yapti? diye sordum.
— On dokuz! cevâbini verdi.
— Yâ sen onunla birlikte kaç gaza yaptin? Dedim.
— On yedi gaza! cevâbini verdi.
— Onun yaptigi ilk gaza hangisidir? diye sordum.
— Zâtü'l-Useyr yahut Zâtü'l-Useyd'dir. [45] Dedi.

144- (...) Bize Ebû Bekir b. Ebî Seybe de rivayet etti. (Dedi ki) : Bire Yahya b. Âdem rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Züheyr [46], Ebû Ishâk'dan, o da Zeyd b. Erkani'dan naklen rivayet etti. Ebû Ishâk onu Zeyd b. Erkam'dan dinlemis, ki Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) ondokuz gaza yapmis, fakat hicret ettikten sonra bir defa hacc etmis; Haccttü'l-Vedâi! Ondan baska haccetmemis.

145- (1813) Bize Züheyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ravli b. Ubâde rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zekeriyyâ rivayet etti. (Dedi. ki) : Bize Ebû'z-Zübeyr haber verdi ki, Câbir h Atdillâh'i:
«Ben Resûlüllah (SallaUahü Aleyhi ve Sellem) 1e tirlikte on dokuz gazaya istirak ettim!» derken isitmis. Câbir :
— Bedir'Ie Uhud gazâlarmda Vulunamadim. Bavam men'etii. Ama (babam) Abdullah Uhud günü öldürülünce bir daha hiç bir gazada Re-sûlüllah (Sallaüahü Aleyhi ve Selleml'dçn geri kalmadim! Demis.

146- (1814) Bize Ebû Bekir b. Ebî Scybe rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Zeyd b. Hubâb rivayet etti. H.
Bize Saîd b. Muhammed El-Cermî de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ebû Turneyle rivayet etti. Her iki râvi demisler ki: Bize Hüseyn b. Vâ-kid, Abdullah b. Büreyde'den, o da tabasindan naklen rivayet etti:
«Resûlüllah (Sallallahü A leyhi ve Setlem) on dokuz gaza yapti; bunlarin sekizinde harb etti.» demis.
Ebû Bekir «minhünne» demedi. O hadîsinde : «Bana Abdullah h. Bü-reyde rivayet etti.» dedi.

147- (...) Bana Ahmed b. Hanbel de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Mu'temir b. Süleyman, Kehmes'den, o da Ibnü Büreyre'den, o da babasindan naklen rivayet etti ki, babasi, ResûlüIIali (Sallallahü Aleyhi ve Scllem) le birlikte on alti gazada bulundugunu söylemis.

148- (1815) Bize Muhammed b. Ahbâd rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hatim (yâni îbni Ismail) Yezîd'den —ki Ifcni Ebî Ubeyd'dir— rivayet etti. (Demis ki) : Seleme'yi sunlari söylerken isittim:
Ben Resûtüllah (Salla'.lahü Aleyhi ve Sellem)'e Hrlikte on yedi gazada bulundum. Gönderdigi hcy'etler meyâninda dokuz gazaya çiktim. Bir defa kumandanimiz Efcû Bekir, bîr defa da tJsâme b. Zeyd idi.

(...) Bize Kuteybe b. Saîd de rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Hatim hu Isnadla rivayet etti. Yalniz o her iki yerde de: «Yedi gaza» dedi.
Bu rivayetleri Buhâri «Megâzî» bahsinde; Zeya b. Erkam hadisini Tirmizî «Cihâd»!da tahrîc etmislerdir.
Megâzi ,ulemâsi Peygamber (Saltallahü Aleyhi ve Sellemj Efendimizin gaza ve seriyyelerinin sayisi hususunda ihtilâf etmislerdir. Yâkub b. Süfyân'in Mekh'ûl 'den rivayetine göre onsekizdir. Resulü Ekrem (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) bunlarin sekizinde bizzat harb etmistir. Zührî Peygamber (Sallaliahü A leyhi ve Sellem) 'in yirmi dört gaza yaptigini söylemistir. Abd b. umeyd'in «Müsned*'inde Hz. Câbir b. Abdi11âh'm : «Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) firmi dört gaza yapti.» dedigi zikredilmektedir.

îbni Sa'd ve baskalari Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) 'in gazalari ile seriyyelerini vuku' tertiblerine göre siralamis; ve yirmi yedi gaza ile elli alti seriyye yaptigi anlasilmistir. Onlara göre ResûlÜlIah (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem) bu gazalarin dokuzunda bizzat harbetmistir ki, onlar da Bedir, Uhud, Müreysî1, Hendek, Kurey-za, Hayber, Mekke 'nin fethi, Huneyn ve Tâif gazalaridir. Ancak Mekke 'nin fethinde harbe istirak etmesi, Mekke'nin harben alindigini söyleyenlere göredir. Bu meselenin ihtilafli oldugunu evvelce görmüstük. Babimizin bir rivayetinde Hz. Büreyde'nin : «Bu gazalarin sekizinde bizzat harbetti.» demesi ihtimâl ona göre Mekke sulh yolu ile alindigindandir.
«Tevlîh» sahibi Peygamber (Sallaliahü Aleyhi ve Sellem)'in gaza ve se-riyyelerinin yüz küsura balig oldugunu söyler.
Burada Hz. Câbir : «Ben Bedir 'le Uhud gazalarinda bulunmadim.» diyor. Mamafih mesele yine ihtilaflidir. Bâzilari Bedir, bazilari da Uhud gazasina istirak ettigini söylemislerdir.

50- Zatü'r-Rikaa' Gazasi Babi

149- (1816) Bize Ebû Âmir Abdullah b. Berrâd El-Es'arî ile Mu-hammed b. Alâ' El-Hemdânî rivayet ettiler. Lâfiz Ebû Amirindir. (Dediler ki) : Bize Ebû Usâme, Büreyd b. Ebî Bürde'den, o da Ebû Bürde'-den o da Ebû Musa'dan naklen rivayet etti. (Söyle demis) :
Alti nefer oldugumuz hâlde Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Seilem) 'Ie birlikte bir gazaya çiktik. Aramizda bir deve vardi ki, ona nevbetlese biniyorduk. Derken ayaklarimiz delindi. Benim ayaklarim da delindi ve tirnaklanin düstü. Artik ayaklarimiza çaput sariyorduk. Iste ayaklarimiza çaput sardigimiz için bu gazaya: Zâtü'r-Rikaa' gazasi adi verildi.
Ebû Bürde demis ki: «Ebû Mûsâ tu hadîsi rivayet etti; sonra bunu karîh gördü. Gâlibâ amelinden bir sey ifsa etmis olacagindan kerih gordü.»
Ebû Üsâme: «Bana Büreyd'den baskasi (Allah onun mükâfatini verir.) cümlesini ziyâde etti.» demis.
Bu hadîsi Buhâri «Megâzî» bahsinde tahrîc etmistir.
Hz. Ebû Mûsâ El-Es'arî ile birlikte harbe istirak eden alti kisinin deEs'arîler 'den oldugu anlasiliyor.
Zâtü'r-Rikaa' gazasi îbni îshâk'a göre hicretin dördüncü yilinda Benî Nâdir gazasindan sonra vuku' bulmustur, îbni Sa'dile ibni Hibbân hicretin besinci yilinda oldugunu söylemislerdir. Buhâri buharbin Hayber gazasindan sonra yapildigina meyi etmistir.
KesûMillah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in bu harbe kaç kisilik bir ordu ile istirak ettigi dahî ihtilaflidir. Bâzilarina göre dörtyüz, bir takimlarina göre yediyüz kisi ile istirak etmistir. Beyhakî bu ordunun 800 kisiden mürekkeb oldugunu söyler.
Zâtü'r-Rikaa' gazasina Eâcîb gazasi denildigini de söyleyenler vardir. Rikaa': Ruk'anin cem'idir. Ruk'a: Yama, çaput mânâsina gelir. Hadîste de bildirildigi vecihle ashâb bu gazada ayaklarina çaput sardiklari için ona Zâtü'r.Rikaa1 denilmistir. Nevevî : «Adlandirmanin sebebi hususunda sahîh olan budur.» diyor. Bâzilari orada bulunan beyaz, siyah ve kirmizi renkli bir dag sebebi ile bu adin verildigini söylemis; bir takimlari da gazaya oradaki bir agacin adi verildigini iddia etmislerdi; hattâ ashabin sancaklarinda yamalar bulundugu çin Zâtü'r-Rikaa' denildigi kanaatinde olanlar da vardir. Nevevî bunlarin toptan sebep teskil edebilecegini de muhtemel gö-rüyor.
Hadîs-i serîf, sâlih amellerin ve hak yolunda çekilen mesakkatlerin gizli tutulmasi müstehab olduguna, bir maslahat ve fayda görülmedikçe bu gibi seylerin açiklanmamasi gerektigine delâlet etmektedir.

51- Gazada Kafirden Yardim Dilemenin Keraheti Babi

150- (1817) Bana Zühyr b. Harb rivayet etti. (Dedi ki) : Bize Ab-durrahmân b. Mehdî, Mâlik'den rivayet etti. H. Bana bu hadîsi Ebû't-Tâhir de rivayet etti. Lâfiz onundur. (Dedi ki) : Bana Abdullah b. Vehb, Mâlik b, Enes'den,

o da Fudayl b. Ebî Ab-dillâh'dan, o da Abdullah b. Niyâr EI-Eslemi'den, o da Urvetü'bnü-z Zü-beyr'den, o da Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellemy'va zevcesi Âise'den naklen onun söyle dedigini rivayet etti:
Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Bedir tarafina yola çikti. Har-ratü'l-Vetera'ya varinca kendisine bir adam yetisti ki, bu adamin cür'et ve cesareti söyleniyordu. Bu sebeple Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) in ashabi onu gördükleri vakit sevindiler. Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem /e yetisince ona :
— Sana tâbi' olmak ve seninle beraber yaralanmak için geldim, dedi. Resûlüllah (Saliallahü Aleyhi ve Sellem) kendisine:
«Allah'a ve Resulüne îmân ediyor musun?» diye sordu.
— Hayir! dedi.
«öyle Ise dön! Ben asla bir müsrikten yardim alamam!» • uyurdular.
Âise demis ki:
Sonra gitti. Agacin yanina vardigimizda o adam ResûlüUa (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) e yine yetisti; ve ona ilk defa söyledigi gibi söyledi. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) de. ona ilk defa söyledigi gibi söyledi.
«Öyle ise dön! Ben asla bir müsrikten yardim alamam!» buyurdu. Sonra döndü: Ve Resûlüllah (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) 'e Beydâ'da yetisti. O da ilk defa dedigi gibi:
«Allah'a ve Resulüne îmân ediyor musun?» diye sordu. Adam:
__ Evet! cevâbini verdi. ResûlüHah (SallaHahü Aleyhi ve Sellem) ona:
«Ö halde yürü!» buyurdular.
Veera : Medine'ye dört mil mesafede bir yerdir. Bâzilari bu kelimeyi Vebra okumuslardir.
Bu hadîste Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem):
«Ben asla bîr müsrikten yardim alamam!» buyurmustur. Baska bir hadîste Safvân b. Ümeyye müslüman olmadan önce onun yardimindan faydalandigi rivayet olunmustur. Ulemâdan bazilari mutlak surette babimiz hadîsi ile amel ederek kâfirden istifadenin caiz olmadigini söylemislerdir. Digerlerine göre sayet kâfir müslümanlar hakkinda iyi niyet gösterir ve onun yardimina ihtiyaç da varsa istifade caiz, aksi takdirde mekruhtur. Iste bu babtaki iki hadîs bu iki hâle hamledilir. Kâfir harbe izinle istirak ederse kendisine atiyye verilir. Ganimetten hisse verilmez. Imam Âzam 'la, Imam Mâlik, Imam Safiî ve cumhûr-u ulemânin mezhepleri budur. Zührî ile Evzâî kâfire hisse verilecegine kail olmuslardir.
Hz. Aise'nin : «Agacin yanina vardigimizda...» demesine bakilirsa onun da orduyu tesyî' edenlerle beraber oldugu anlasilir. Mamafih bu sözle kendisi bulunmadigi halde müslümanlari kasdetmis olmasi da caizdir.

---

[1] Süre-i Tevbe, âyet; 29.
[2] Vergi.
[3] Fey': Harbe tesvik için bâzi gazilere verilen ganîmet malidir. Ganîmet: Düsmandan kahran alinip harbten sonra hisselerine göre gâzîlere dagitilan maldir. Gaziye hissesinden fazla olarak verilen mala da nefel denir.
[4] Abdullah b. Mes'Ûd (R.A.).
[5] Ebû Süleyman Huleyd yahut Halîd b. Ca'fer. Basralidir. îbni Maîn mevsuk bir râvi oldugunu söylemistir.
[6] Ebû Abdillâh Müsteniir b. Reyyân Basralidir. Nesâî onun hakkinda: «Mevsuk ve erenlerdendir.» demistir.
[7] Bofâl sûresi, Iye»: 46-47
[8] Hasr sûresi, âyet: 5.
[9] Enfâl sûresi, âyet: 1
[10] Enfâl sûresi, âyet: 41.
[11] Abdullah b. Ömer'in ogludur
[12] Ebû Muhammed Nâfi' b. Abbâs, Medîneli âzâdlilaidandir

[13] Müslüman teb'asi olan kâfir.
[14] tbnül-Hattâb (R.A.).
[15] Hz. Ömer'in kapicisi
[16] Sûre-i Nemi, âyet: 16.
[17] Medine'ye Iki veya üç konak mesafede bir yerdir.
[18] Sûre-I Enfâl âyet: 9. u sûrede Bedir gazasi hakkinda mufassal âyetler vardir.
[19] Sûre-i Enfâl âyet: 67-69.
[20] Sûre-i Âl-i Imrân âyet:
[21] Peygamber (S.A.V.)'in amcasi oglu ve süt kardesidir. Isminin künyesinden ibâ- oldugu söylenirse de bâzilari isminin Mugîra oldugunu bildirmislerdir.
[22] Tevbe Suresi : 25-26
[23] SCtrc-r Yâsîn, âyet: 69.
[24] ismi Abdullah b. Yesâr'dir.
[25] tbni Mes'ûd.
[26] Sûre-I Isrâ âyet : 81
[27] Sûrc-i Sebe' âyet: 49
[28] Hz. Sen! Bedir'de ve bütün gazalarda Peygamber (S.A.V.J île beraber bulun-muttur. 38 tarihinde Kûfe'dc vefat etmis: cenazesini Hz. Alî (R.A.) (çildirmistir.
[29] Sûre-i Âl-i Imrân, âyet: 128.
[30] Abdullah b. Mes'ûd.
[31] Ulemâ bunun hata olduguna ittifak etmislerdir. Dogrusu Velîd b. Utbe'dir.
[32] Sûre-i Duhâ, âyet : 1-3.
[33] Sûre-I Kehf, âyet: 23-24.
[34] Sûre-î Hucurât, ftyet: 9.
[35] Lâhik b. Humeyd Basralidir. TâbIîn'in meshûrlanndandir.
[36] Üseyd b. Hudayr.
[37] Hz. Ömer b. Haltâb.
[38] Sabah namazi.
[39] Hacefe ve deraka: Deriden yapma kalkan mânâsina gelirler.
[40] KTafasmi keserim demek istiyor.
[41] Sûre-i Fetih, âyet: 24.
[42] Sûrfr-i Feth, âyet: 24.
[43] Yezîd b. Hürmüz: Medîneli mevsuk bir râvidir. Ömer b. Abdilâzîz'in hilâfeti zamaninda vefat etmistir.
[44] Lisanimizda (Hizir) seklinde telâffuz olunur.
[45] Buhâri'nin bir rivayetinde bu kelime «Asîr> ^eklinde okunmustur. Meshur kiraati «Zâtü'l-Useyro'dir.
[46] Sahîh-i Müslim'in birçok nüshalarinda Züheyr yerine Vüheyb denilmisse de Ab-dülganî dogrusunun Züheyr oldugunu söylemistir. Zîra Vüheyb Ebû îshak'Ia görüsmemistir